

Secció I - Comunitat Autònoma Illes Balears

1.- Disposicions generals

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA

Num. 19534

~~Decret 91/2004, de 29 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 76/2004, de dia 3 de setembre, pel qual es reformen els estatuts de l'Institut d'Estudis Balearics.~~

En data 9 de setembre de 2004, es va publicar en el BOIB núm. 126 el Decret 76/2004, de dia 3 de setembre, pel qual es reformen els estatuts de l'Institut d'Estudis Balearics.

La disposició transitòria de l'esmentat Decret va regular la situació del personal laboral de la delegació a les Illes Balears de l'Institut Ramon Llull mitjançant la seva integració a l'Institut d'Estudis Balearics.

Atesa la naturalesa de la relació jurídica laboral del personal a integrar es fa necessari modificar la disposició transitòria de l'esmentat Decret 76/2004 a l'efecte de determinar la seva situació dins l'àmbit de l'administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Per l'anteriorment exposat, a proposta del conseller d'Educació i Cultura i havent-ho considerat el Consell de Govern a la sessió de dia 29 d'octubre de 2004

DECRET

Article únic

S'afegeixen els següents paràgrafs a la disposició transitòria del Decret 76/2004, de dia 3 de setembre, pel qual es reformen els estatuts de l'Institut d'Estudis Balearics, amb la següent redacció:

“L'homologació com a personal laboral de l'Institut d'Estudis Balearics suposarà la conservació de tots els seus drets.

Una vegada formalitzada aquesta homologació i atès que els esmentats llocs de treball de personal laboral es corresponen en l'administració de la CAIB a funcions pròpies de cossos de naturalesa funcionarial, i tenint en compte que aquests llocs de treball estan ocupats per personal laboral amb contracte de caràcter temporal, els serà aplicat a aquests el procés establert en el segon paràgraf de l'article 8 de la Llei 9/1997, de mesures tributàries i administratives (BOCAIB núm.161 de 30-12-1997).

Mentre no es formalitzi l'esmentada homologació, el personal laboral afectat mantindrà el règim econòmic conforme als conceptes i a les quanties que tenia atribuïts en l'ens consorcial d'origen, amb càrrec a la dotació per a serveis nous (subconcepte 2400) o a la partida pressupostària que es determini”.

Disposició final.

Aquest Decret vigirà des del dia següent a la seva publicació al BOIB.

Palma, 29 d'octubre de 2004

EL PRESIDENT
Jaume Matas Palou

El conseller d'Educació i Cultura
Francesc J. Fiol Amengual

— o —

Num. 19586

Decret 92/2004, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.

La Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació (BOE núm. 307, de 24 de desembre) en el títol I, capítol IV, fixa els objectius, l'organització i el sistema d'avaluació de l'educació primària. Segons estableix aquesta mateixa Llei orgànica, en el seu article 8.2, correspon al Govern de l'Estat fixar els ensenyaments comuns, que són els elements bàsics del currículum, pel que fa als objectius, continguts i criteris d'avaluació. La fixació d'aquests ensenyaments és, en tot cas i per la seva pròpia naturalesa, competència exclusiva de l'Estat d'acord amb el que preveu la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació en la seva disposició addicional primera.2.c (BOE núm. 159, de 4 de juliol)

El Reial decret 827/2003, de 27 de juny (BOE núm. 154, de 28 de juny),

pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, en el capítol III, a l'article 5.b, disposa la implantació, per al curs 2004-05, de la nova ordenació dels ensenyaments en el primer curs del primer cicle de l'educació primària, regulada per la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació; no obstant això, el Reial decret 1318/2004 en el seu article únic modifica el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu i la posposa per al curs 2006-07. Des del moment d'aquesta implantació deixaran d'impartir-se els ensenyaments corresponents al primer curs del primer cicle de l'educació primària, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu (BOE núm. 238, de 4 d'octubre).

En el curs 2007-08, segons s'estableix el Reial decret 1318/2004, que modifica el Reial decret 827/2003, s'implantarà, amb caràcter general, la nova ordenació dels ensenyaments en els cursos 2n, 3r, 4t, 5è i 6è regulada per la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació i deixaran d'impartir-se els ensenyaments corresponents a aquests cursos, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu.

A la Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer, per la qual s'aprova l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (BOE núm. 51, d'1 de març), en l'article 15.1, determina que correspon a la comunitat autònoma la competència de desenvolupament legislatiu i d'execució en matèria d'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, d'acord amb el que disposa l'article 27 de la Constitució i les lleis orgàniques que, de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 81 d'aquesta, el desenvolupen, i sense perjudici de les facultats que l'article 149.1.30.a atribueix a l'Estat i a l'Alta Inspecció pel que fa al seu compliment i garantia.

Mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre (BOE núm. 14, de 16 de gener de 1998), sobre el traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari; d'acord amb la disposició final novena de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació i la disposició final segona del Reial decret 830/2003, de 27 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments comuns de l'educació primària (BOE núm. 157, de 2 de juliol), correspon al Govern de les Illes Balears dictar, en l'àmbit de les seves competències, les disposicions que siguin necessàries per establir el currículum de l'educació primària.

La normativa estatal que integren el Reial decret 830/2003, de 27 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments comuns a l'educació primària i l'Ordre ECD/1923/2003, de 8 de juliol, per la qual s'estableixen els elements bàsics dels documents d'avaluació dels ensenyaments escolars de règim general regulats per la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació, així com els requisits formals derivats del procés d'avaluació que són necessaris per garantir la mobilitat de l'alumnat (BOE núm. 165, d'11 de juliol; correccions d'errades en el BOE núm. 189, de 8 d'agost); el Reial decret 943/2003, de 18 de juliol, pel qual es regulen les condicions per flexibilitzar la durada dels diversos nivells i etapes del sistema educatiu per als alumnes superdotats intel·lectualment (BOE núm. 182, de 31 de juliol).

La normativa autonòmica vigent per aquest nivell educatiu la integren: el Decret 125/2000, de 8 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 114, de 16 de setembre); el Decret 56/2004, de 18 de juny (BOIB núm. 91, de 29 de juny), pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària, i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears; el Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears (BOIB núm. 57, de 12 de maig).

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística, reconeix la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears i, com a tal, llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius (BOCAIB núm. 15, de 20 de maig). El Decret 92/1997, de 4 de juliol, (BOCAIB núm. 89, de 17 de juliol) regula l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en tots els nivells educatius i en tots els centres docents no universitaris. L'Ordre de 12 de maig de 1998 regula l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua de l'ensenyament en el centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 69, de 26 de maig).

El currículum que estableix aquest Decret comprèn els principis essencials de la proposta educativa i en concreta els objectius generals, els continguts, els criteris d'avaluació i les orientacions metodològiques; és a dir, configura els components curriculars que s'han de especificar posteriorment per part del professorat mitjançant les programacions didàctiques i la pròpia pràctica educativa.

A l'hora d'establir els ensenyaments comuns de l'educació primària s'han tengut en compte, no només les necessitats socials, sinó també les característiques evolutives de les distintes edats i les pautes que regeixen l'aprenentatge en aquesta etapa de la vida. Igualment, aquests ensenyaments no s'han de limitar a l'adquisició de coneixements sinó que han de contribuir al desenvolupament de la personalitat i de les capacitats físiques i morals. A les àrees es desenvolupen continguts de caràcter instrumental, lingüístic, científic, tecnològic i estètic. A més, s'han de desenvolupar uns valors que hauran de servir de referència per a la formació integral de l'alumnat.

En aquests ensenyaments s'ha de tenir molt present el paper fonamental

de la comprensió lectora que és un contingut amb valor propi, ja que s'utilitza en totes les àrees i cursos. El procés de comprensió es considera inacabat al llarg de l'educació primària i per això haurà de tenir continuïtat a l'educació secundària obligatòria. Així doncs, s'haurà d'estimular, per part de tot el professorat, la lectura, entesa com una via d'accés a la informació, al coneixement i al plaer.

L'aprenentatge de les llengües estrangeres s'avança al primer cicle de l'educació primària i això donarà resposta a una necessitat prioritària de comunicació i enteniment entre cultures diferents, així com a la mobilitat dels ciutadans en l'espai comú que comparteixen dins la Unió Europea.

De la mateixa manera, les tecnologies de la informació i de la comunicació provoquen grans transformacions en la nostra societat actual i per això s'ha de garantir que tot l'alumnat pugui adquirir una cultura bàsica digital abans de finalitzar l'educació primària.

L'educació ha de ser una activitat planificada, que es durà a terme en un clima escolar ordenat, afectuós i, a la vegada, exigent, amb expectatives i actituds positives per part dels mestres, on es valori l'esforç, ja que sense aquest no és possible l'aprenentatge, i es potencii la responsabilitat de l'alumnat. Des de l'aula s'ha d'afavorir la implicació de l'alumnat i el continu desenvolupament d'una inquietud per la recerca activa, la investigació, l'organització, l'autonomia i pel treball en equip.

El centre educatiu, com a àmbit privilegiat d'aprenentatge, ha d'estimular l'educació com a servei a la societat, la formació integral, la lectura crítica de l'entorn, els fonaments d'una identitat col·lectiva, la diversitat entesa com a font d'enriquiment i el foment de la convivència, de la solidaritat, de l'esperit democràtic i de la llibertat respectuosa amb tots els éssers humans, ja que són aspectes fonamentals de l'educació integral. Per això en els currículums s'inclouen les actituds, valors i normes com a principis per desenvolupar i reforçar el respecte als altres i a l'entorn. Aquests, juntament amb la cultura de l'esforç personal, són garantia de progrés individual i social, necessaris per a la construcció d'un espai europeu comú i intercultural.

Amb aquest Decret, també es pretén fomentar l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres, afavorir el treball en equip del professorat i estimular la seva activitat investigadora a partir de la pràctica docent. Els centres docents han d'elaborar el projecte educatiu, on es fixaran els objectius i les prioritats educatives, així com els procediments d'actuació. Per a l'elaboració de l'esmentat projecte hauran de tenir-se en consideració les característiques del centre i del seu entorn escolar, així com les necessitats educatives de l'alumnat.

El projecte educatiu de centre ha d'incloure, almenys, els següents elements: l'organització i la distribució temporal de les diverses àrees; les programacions didàctiques de les diverses àrees amb els criteris d'avaluació i qualificació de l'alumnat; els criteris d'avaluació del desenvolupament del currículum de l'educació primària; els plans d'acció tutorial i el projecte lingüístic de centre. L'autonomia organitzativa es concretarà en: la programació general anual, les normes i procediments de funcionament i organització interna reflectides en el reglament de règim interior i la memòria anual de la tasca realitzada.

D'acord amb el capítol setè de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació i per tal d'assegurar el dret individual a una educació de qualitat, el Govern de les Illes Balears desenvoluparà les accions necessàries i aportarà els recursos i suports adients que permetin compensar els efectes de situacions de desavantatge socioeconòmic, de la incorporació al sistema educatiu de l'alumnat estranger, de l'alumnat superdotat intel·lectualment i de l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Per acabar, cal esmentar que el centre educatiu no constitueix l'únic àmbit d'educació; la família, amb especial rellevància, i els agents socials tenen funcions educatives pròpies i indelegables, fonamentals per al desenvolupament integral de l'alumnat.

La família, els centres escolars i la resta d'agents educatius han de planificar la seva actuació de manera coordinada i complementària; només així s'aconseguirà una societat que permeti i estimuli la integració de tots els ciutadans.

Per tot això, d'acord amb el Consell Consultiu i a proposta del conseller d'Educació i Cultura, després de la consulta prèvia al Consell Escolar de les Illes Balears i havent-ho considerat el Consell de Govern en la reunió de dia 29 d'octubre de 2004.

DECRET

Article 1

Normativa i àmbit d'aplicació

1. Aquest Decret, d'acord amb el que estableix la disposició final novena de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació, constitueix el desplegament normatiu per a l'educació primària del que disposa l'article vuitè de l'esmentada Llei i integra el que estableix el Reial decret 830/2003, de 27 de juny, regulador de l'ordenació general i els ensenyaments comuns de l'educació primària.

2. En atribució de les competències plenes en matèria d'educació, assu-

mides d'acord amb l'Estatut d'autonomia, aquest Decret és d'aplicació en els centres educatius de les Illes Balears.

Article 2

Principis generals

1. L'educació primària, que té caràcter obligatori i gratuït, comprendrà sis anys acadèmics, que es cursaran, ordinàriament, entre els sis i els dotze anys d'edat i s'organitzarà en tres cicles de dos anys cada un.

2. L'alumnat s'incorporarà, ordinàriament, al primer curs de l'educació primària, l'any natural en què compleixi sis anys.

3. Els centres d'educació primària han d'adoptar mesures d'acolliment i adaptació per a l'alumnat que s'incorpori en qualsevol moment del nivell. La Conselleria d'Educació i Cultura adoptarà les mesures necessàries per fer una distribució equilibrada d'aquest alumnat entre els centres sostinguts amb fons públics.

4. L'educació primària serà impartida per mestres, que tendran competència docent en totes les àrees d'aquest nivell i en les tutories de l'alumnat. Els ensenyaments de música, d'educació física, d'idiomes estrangers o d'aquells altres ensenyaments que es determinin seran impartits pels mestres de les especialitats corresponents.

Article 3

Finalitats

Les finalitats de l'educació primària són:

- Facilitar a l'alumnat els aprenentatges de l'expressió i comprensió oral, la lectura, l'escriptura i el càlcul.
- Adquirir les nocions bàsiques de la cultura i l'hàbit de convivència.
- Fomentar els hàbits d'estudi i treball.

Aquestes finalitats tenen com a objectiu garantir una formació integral que contribueixi al desenvolupament de la personalitat de l'alumnat i a preparar-lo per cursar amb aprofitament l'educació secundària obligatòria.

Article 4

Objectius

L'alumnat ha d'assolir, al llarg de l'educació primària, les següents capacitats:

- Conèixer els valors i les normes de convivència per actuar d'acord amb aquestes respectant el pluralisme propi d'una societat democràtica.
- Desenvolupar una actitud responsable i solidària que afavoreixi un clima propici per a la llibertat personal, l'aprenentatge i la convivència.
- Desenvolupar hàbits d'esforç i responsabilitat en l'estudi, i actituds de curiositat i interès per l'aprenentatge com a mitjà de desenvolupament personal.
- Descobrir satisfacció per la tasca ben feta com a condició necessària per a l'eficax aprofitament dels aprenentatges.
- Desenvolupar la iniciativa individual i l'hàbit de treball en equip per potenciar l'autonomia i la responsabilitat.
- Conèixer i utilitzar adequadament la llengua catalana i la llengua castellana, tant oralment com per escrit, de manera que puguin ser emprades com a llengües de comunicació i d'aprenentatge, respectant i valorant l'ús de les dues llengües.
- Adquirir l'hàbit de la lectura com una via d'accés a la informació, al coneixement i al plaer.
- Iniciar-se en la resolució de problemes que requereixen operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions per afavorir la seva autonomia.
- Conèixer els aspectes fonamentals de les ciències de la natura, la geografia, la història i la cultura partint de la més propera per arribar a la valoració dels elements universals com a patrimoni de la humanitat.
- Adquirir, en una llengua estrangera, la competència comunicativa necessària per desenvolupar-se en situacions funcionals.
- Desenvolupar un esperit emprenedor per aconseguir actituds de confiança en un mateix, sentit crític, creativitat i iniciativa personal.
- Iniciar-se en la utilització de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació per enriquir les habilitats de comprensió i expressió.
- Iniciar-se en la valoració i en la producció de les diverses manifestacions artístiques, com a mitjà d'expressió i comprensió per desenvolupar la sensibilitat estètica i la comunicació en aquests llenguatges.
- Conèixer el propi cos i contribuir al desenvolupament d'hàbits de salut i benestar.
- Conèixer i valorar la natura i l'entorn, i contribuir, com més activament millor, a la defensa, la conservació, la millora del medi ambient i el desenvolupament

pament sostenible com a elements determinants de la qualitat de vida.

Article 5

Llengua i cultura pròpia de la comunitat

1. És d'especial interès, per mantenir la identitat pròpia de les Illes Balears, el coneixement específic de la història, llengua, cultura i tradició. Des de les diferents àrees s'ha de preveure aquest context i, per això, dins el currículum se'n determinen els trets fonamentals que cal assegurar.

2. En acabar el nivell d'educació primària, l'alumnat ha de tenir una competència en llengua catalana i en llengua castellana que li permeti comunicar-se adequadament en cada una d'aquestes llengües amb els companys, el professorat i en totes aquelles situacions pròpies d'aquest nivell.

Article 6

Currículum

1. Als efectes del que disposa aquest Decret, s'entén per currículum de l'educació primària el conjunt d'objectius, continguts, criteris d'avaluació i orientacions metodològiques que han de guiar la pràctica educativa en aquest nivell. El present Decret configura el primer nivell de concreció prescriptiu a les Illes especificat en el currículum que figura en l'annex I.

2. Per poder desenvolupar al màxim les capacitats, la formació i les oportunitats de tot l'alumnat, els centres docents podran ampliar el currículum respectant l'establert per la Conselleria d'Educació i Cultura.

3. La Conselleria d'Educació i Cultura podrà autoritzar centres d'especialització curricular per oferir projectes educatius que reforcin i amplifin determinats aspectes del currículum referits als àmbits lingüístics, humanístic, científic, tecnològic, artístic, esportiu i de les tecnologies de la informació, respectant sempre el principi d'igualtat.

Article 7

Àrees

1. D'acord amb el que estableix l'article 16 de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació, les àrees de l'educació primària són les següents:

- Ciències, geografia i història.
- Educació artística.
- Educació física.
- Llengua catalana.
- Llengua castellana.
- Llengua estrangera.
- Matemàtiques.
- Societat, cultura i religió.

2. L'àrea d'educació artística distribuirà l'horari equitativament entre educació plàstica i música.

3. Les capacitats com ara les de parlar, escoltar, llegir, escriure, raonar i calcular han de ser potenciades en totes les àrees.

4. Les àrees de caràcter instrumental tendran una especial consideració com a eines per a l'adquisició d'altres coneixements.

5. La comprensió lectora i la capacitat d'expressar-se correctament seran desenvolupades en totes les àrees. La Conselleria d'Educació i Cultura promourà les mesures necessàries per poder desenvolupar activitats que estimulin l'interès i l'hàbit de la lectura i de l'expressió oral.

6. En aquest nivell educatiu, es farà especial atenció a la realització de diagnòstics precoços, a l'atenció individualitzada de l'alumnat i a l'establiment de mecanismes de suport per evitar el fracàs escolar.

7. En el primer cicle, l'alumnat iniciarà l'aprenentatge d'una primera llengua estrangera i la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació. Primerament, haurà de conèixer el funcionament de l'ordinador i saber-lo utilitzar com un recurs didàctic. En el segon cicle, ha de poder utilitzar Internet com a font d'informació amb la progressiva realització d'un projecte. I en el tercer cicle, ha de dominar les eines pròpies de les tecnologies de la informació i la comunicació i realitzar, utilitzant-les, un projecte en grup.

Article 8

La llengua catalana en l'ensenyament

1. La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és la llengua de l'ensenyament. El Govern ha de potenciar l'ús normal de la llengua catalana pròpia de les Illes Balears.

2. En aquest sentit, l'àrea de l'educació primària que és més propera a l'alumnat i que conforma el seu entorn immediat (ciències, geografia i història) s'ha d'impartir necessàriament en català. Així mateix, cada centre, en el seu pro-

jecte lingüístic, ha de concretar la llengua en què s'ha d'impartir cadascuna de les altres àrees, assegurant-se que almenys la meitat del còmput horari de cada curs i grup s'impartirà en català.

3. Per aconseguir els objectius assenyalats, els centres han de concretar i adaptar a les seves característiques i necessitats els plantejaments curriculars establerts en l'annex I d'aquest Decret a partir del projecte lingüístic inclòs en el projecte educatiu de centre.

Article 9

Horari

1. La Conselleria d'Educació i Cultura determinarà l'horari de l'educació primària, d'acord amb l'annex II del Reial decret 830/2003, de 27 de juny, que desenvolupa els ensenyaments comuns d'educació primària segons la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació.

2. Per poder desenvolupar al màxim les capacitats, la formació i les oportunitats de tot l'alumnat, els centres docents podran ampliar l'horari escolar i els dies lectius, respectant, en tot cas, el calendari escolar establert per la Conselleria d'Educació i Cultura.

Article 10

Programacions didàctiques

1. Els centres docents han de desenvolupar, adequar i concretar els currículums mitjançant les programacions didàctiques.

2. El centre ha d'elaborar les programacions didàctiques de cada una de les àrees d'acord amb el currículum de l'educació primària i ha de tenir en compte les característiques del seu alumnat i de l'entorn del centre.

3. Les programacions han de contenir l'adequació i la seqüenciació dels objectius generals de les àrees; la seqüència dels continguts al llarg de cada cicle; les estratègies metodològiques; els criteris d'avaluació i de qualificació, els procediments de recuperació, les estratègies i els procediments d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

4. Les programacions han de permetre les adequacions necessàries per atendre l'alumnat amb necessitats educatives específiques. Han d'incloure els plans d'actuació amb les mesures de suport dirigides a l'atenció de situacions de necessitat educativa específica i qualsevol altra mesura, amb la finalitat de facilitar a l'alumnat l'assoliment dels objectius d'aquest nivell.

5. Les programacions didàctiques són públiques i han d'estar a l'abast de la comunitat educativa. Els centres han de donar publicitat especial als criteris d'avaluació i de qualificació, i als objectius educatius.

Article 11

Materials curriculars

1. La Conselleria d'Educació i Cultura ha de fomentar l'elaboració de materials curriculars per afavorir el desenvolupament del currículum i ha de dictar les disposicions que orientin el treball del professorat en aquest sentit, a més de regular-ne els procediments de supervisió.

2. Correspon als centres educatius, en el marc de la seva autonomia pedagògica, elegir, si escau, els llibres de text i la resta de materials curriculars que s'hagin d'usar en cada cicle i àrea, sempre que s'adaptin al currículum normatiu establert. Els llibres de text i altres materials hauran de reflectir i fomentar el respecte als principis, valors, llibertats, drets i deures constitucionals als quals ha d'ajustar-se tota l'activitat educativa.

3. La supervisió dels llibres de text i la resta de material curricular formarà part del procés ordinari d'inspecció que exerceix l'administració educativa.

4. Els llibres de text i els materials curriculars adoptats no podran ser substituïts per uns altres durant un període mínim de quatre anys. Excepcionalment, quan la programació docent ho requereixi, la Conselleria d'Educació i Cultura podrà autoritzar la modificació del termini anteriorment establert.

Article 12

Professorat i tutoria

1. El cicle constitueix la unitat curricular temporal d'organització i avaluació, i els tres cicles mantenen una continuïtat al llarg de tot el nivell.

2. S'ha d'afavorir la continuïtat del professorat en un mateix grup al llarg de tot el cicle, especialment en el primer.

3. El professorat d'un mateix cicle en constitueix l'equip docent i ha de desenvolupar el treball de manera que garanteixi la necessària unitat de programació i d'avaluació. L'equip docent de primària està constituït pel mestre tutor de cada grup i els especialistes que cobreixen les diferents àrees del currículum.

4. Cada grup d'alumnes ha de tenir un mestre com a tutor. La funció tutorial implica la coordinació de les activitats de tutoria i dur a terme el conjunt d'accions educatives que contribueixen a desenvolupar i potenciar les capacitats bàsiques de l'alumnat i a orientar-lo per aconseguir la seva maduresa i auto-

nia. Aquesta acció tutorial ha de permetre que l'alumnat trobi respostes a aquells aspectes que també són part de la seva formació, però que generalment resten fora de les programacions específiques. D'aquesta manera, contribueix a la formació de la personalitat i afavoreix la reflexió sobre els factors personals i les exigències socials que condicionen els seus desitjos i decisions pel que fa al seu futur.

5. Tot el conjunt del professorat que intervé en un grup d'alumnes, amb la coordinació del tutor o tutora responsable del grup, n'ha d'exercir l'acció tutorial.

6. L'organització del centre ha de garantir la coordinació entre els equips docents dels diferents cicles.

Article 13 **Avaluació**

1. L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat serà contínua i tindrà en compte el seu progrés en el conjunt de les distintes àrees.

2. El professorat avaluarà, tant els aprenentatges de l'alumnat, com els processos d'ensenyament i la pròpia pràctica docent, en relació amb l'assoliment dels objectius educatius del currículum per a cada curs concretats en les programacions didàctiques.

3. El professorat avaluarà l'alumnat tenint en compte els objectius específics i els coneixements adquirits en cada una de les àrees, segons els criteris d'avaluació que s'estableixen en el currículum i concretats en les programacions didàctiques.

4. L'alumnat que hagi assolit els objectius corresponents al cicle, establerts en el currículum, accedirà al cicle o nivell educatiu següent.

5. Quan un alumne no hagi aconseguit els objectius, podrà romandre un curs més en el mateix cicle. Aquesta mesura es podrà prendre una sola vegada al llarg de l'educació primària i exigirà una audiència prèvia dels pares de l'alumne.

6. En el context del procés d'avaluació contínua, quan el progrés d'un alumne no respongui globalment als objectius programats o els superi àmpliament, el mestre tutor, conjuntament amb l'equip de mestres i, si s'escau, amb els serveis d'orientació educativa i psicopedagògica de la Conselleria d'Educació i Cultura o del mateix centre, ha de prendre les mesures de suport i atenció educativa pertinents.

7. L'alumnat que accedeixi al cicle següent amb avaluació negativa en alguna de les àrees rebrà els suports necessaris per a recuperar-les.

8. Les decisions a l'avaluació s'han de prendre de forma col·legiada pel professorat que ha intervingut al llarg del cicle en l'aprenentatge de l'alumnat, coordinat pel mestre tutor que serà l'encarregat de registrar les informacions, les actuacions i les decisions relatives al procés d'avaluació.

9. Al final de cada període d'avaluació, l'equip docent ha de recollir els resultats globals de l'avaluació i ha de proposar les modificacions o mesures oportunes per reconduir-ne els processos.

10. Així mateix, en finalitzar cada curs, l'equip docent valorarà el grau de consecució dels objectius establerts per a l'alumnat amb necessitats educatives específiques per tal de poder introduir les modificacions necessàries en el pla d'actuació.

11. El procés i els documents d'avaluació es regiran per la normativa vigent.

Article 14 **Cooperació amb les famílies**

1. Els centres d'educació primària han de cooperar amb les famílies com a primeres responsables fonamentals en l'educació de l'alumnat a fi d'assegurar el seu desenvolupament integral i harmònic.

2. Els centres escolars han d'adoptar mesures de comunicació periòdica amb les famílies o tutors legals, per tal d'informar-los i orientar-los sobre els processos d'ensenyament, aprenentatge i avaluació de l'alumnat, a fi d'aconseguir una millora de tots els processos.

3. Els documents que recullen els projectes institucionals dels centres han d'estar a l'abast de totes les famílies.

Article 15 **Alumnat amb necessitats educatives específiques**

S'entén com alumnat amb necessitats educatives específiques: alumnat amb desavantatges socials, econòmics i culturals, alumnat estranger, alumnat superdotat intel·lectualment i alumnat amb necessitats educatives especials.

Article 16 **Alumnat amb situació de desavantatges socials**

Amb la finalitat d'assegurar el dret individual a una educació de qualitat,

els poders públics desenvoluparan les accions necessàries i aportaran els recursos i els suports adients que permetin compensar els efectes de situacions de desavantatge social per a l'assoliment dels objectius d'educació i de formació prevists per a l'educació primària. Es desenvoluparan actuacions preferents orientades a l'assoliment efectiu de les seves metes i objectius en matèria d'igualtat d'oportunitats i de compensació en educació, evolucionant cap a un model d'educació inclusiva.

Article 17 **Alumnat estranger**

1. La incorporació a qualsevol dels cursos que integren l'educació primària de l'alumnat procedent de sistemes educatius estrangers que estiguin en edat d'escolarització obligatòria es realitzarà tenint com a referent la seva edat i la seva competència curricular, mitjançant el procediment que determini la Conselleria d'Educació i Cultura.

2. La Conselleria d'Educació i Cultura afavorirà la incorporació d'aquell alumnat que descongui la llengua i cultura catalanes i/o castellanes, o que presenti greus mancances de coneixements bàsics, mitjançant el desenvolupament de programes específics d'aprenentatge, establerts en l'article 42 de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació.

Article 18 **Alumnat superdotat intel·lectualment**

1. L'alumnat superdotat intel·lectualment serà objecte d'una atenció específica per part de la Conselleria d'Educació i Cultura. Amb la finalitat de donar una resposta educativa més adequada a aquest alumnat, s'adoptaran les mesures necessàries per identificar i avaluar de forma primerenca les seves necessitats. Es facilitarà la seva escolarització en centres que, per les seves condicions, puguin prestar una atenció adequada a les seves característiques. Igualment adoptaran les mesures oportunes perquè els pares d'aquests alumnes rebin l'assessorament individualitzat, així com la informació necessària que els ajudi en l'educació dels seus fills.

2. D'acord amb el que disposa l'article 43.3 de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació, i el Reial decret 943/2003, de 18 de juliol, es podrà flexibilitzar la durada de l'educació primària per aquell alumnat que hagi estat identificat com a superdotat intel·lectualment, d'acord amb la normativa bàsica vigent.

Article 19 **Alumnat amb necessitats educatives especials**

1. L'alumnat amb necessitats educatives especials que requereixi, en un període de la seva escolarització o al llarg de tot el nivell, i en particular pel que fa a l'avaluació, determinats suports i atencions educatives pel fet de patir discapacitats físiques, psíquiques, sensorials, o per manifestar greus trastorns de la personalitat o de conducta, tindrà una atenció especialitzada, d'acord amb els principis de no-discriminació i normalització educativa, i amb la finalitat d'aconseguir la seva integració.

2. La Conselleria d'Educació i Cultura realitzarà la identificació i valoració de les necessitats educatives especials mitjançant equips integrats per professionals de distintes qualificacions. Aquests professionals establiran, en cada cas, els plans d'actuació en relació amb les necessitats educatives de cada alumne, comptant amb el parer dels pares i el de l'equip directiu, i el del professorat del centre corresponent.

3. La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'aportar els recursos humans i materials necessaris, i ha d'establir els criteris i mecanismes per garantir l'atenció integrada i normalitzada en els centres educatius ordinaris de l'alumnat amb necessitats educatives especials temporals o permanents, a fi que puguin assolir els objectius generals que s'estableixen per a tot l'alumnat.

4. La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'escolaritzar els alumnes amb necessitats educatives especials fent una distribució equilibrada entre els centres de cada zona sostinguts amb fons públics.

5. Excepcionalment es podrà autoritzar la flexibilització del període d'escolarització en l'ensenyament primari als alumnes amb necessitats educatives especials, d'acord amb el que disposa l'article 46.1 de la Llei orgànica 10/2002 de 23 de desembre, de qualitat de l'educació.

6. L'escolarització en unitats o centres específics d'educació especial només s'ha de fer quan les necessitats de l'alumnat no puguin ser ateses en les aules ordinàries i/o quan el corresponent pla d'actuació s'allunyi significativament dels currículums ordinaris.

Article 20 **Coordinació amb l'educació infantil i l'educació secundària obligatòria**

Per facilitar la continuïtat del procés educatiu, els centres d'educació primària hauran d'establir mecanismes de coordinació amb els centres i professorat d'educació infantil i amb els centres i professorat d'educació secundària.

Disposició addicional primera.
Societat, cultura i religió

1. L'àrea de societat, cultura i religió comprendrà dues opcions, ambdues avaluable: una, de caràcter confessional, d'acord amb la confessió per la qual optin els pares o tutors legals o, si escau, l'alumnat, entre aquelles respecte a l'ensenyament de les quals l'Estat tenguí subscrits acords; una altra, de caràcter no confessional. Ambdues opcions seran d'oferta obligatòria pels centres, i l'alumnat haurà d'elegir-ne una.

2. L'ensenyament confessional de la religió s'ajustarà a allò que s'estableix en l'acord sobre ensenyament i assumptes culturals subscrit entre la Santa Seu i l'Estat espanyol i, si escau, a allò que es disposa en els altres subscrits o que poguessin subscriure's amb altres confessions religioses.

3. Els ensenyaments comuns de l'opció no confessional són fixats pel Govern de l'Estat. La determinació del currículum de l'opció confessional serà competència de les corresponents autoritats religioses. Les decisions sobre la utilització de llibres de text i materials didàctics i, si escau, la seva supervisió i aprovació corresponen a les autoritats religioses respectives, de conformitat amb el que s'estableix en els acords subscrits amb l'Estat espanyol.

4. En el moment de la inscripció en el centre, els pares o tutors legals han de comunicar a la direcció d'aquest l'opció per la qual es decanten, sense perjudici que la puguin modificar a l'inici de cada curs. L'alumnat que no cursi l'opció confessional ha de cursar obligatòriament l'opció no confessional

Disposició addicional segona.
Adaptació del currículum

La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'adaptar el currículum a què fa referència aquest Decret a les exigències i necessitats dels centres específics d'educació especial i centres d'adults.

Disposició addicional tercera.
Aplicació

L'aplicació del que es disposa en aquest Decret resta condicionada al Reial decret 1318/2004, de 28 de maig, que modifica el Reial decret 827/2003, de 27 de juny, que estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació dels sistemes educatius, establerta per la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació.

Disposició derogatòria única.
Derogació de normativa

Queda derogat segons el calendari d'implantació de la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació, el Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears; així com les normes d'igual o inferior rang que contravenen aquest Decret.

Disposició final primera.
Desenvolupament

S'autoritza la Conselleria d'Educació i Cultura a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per aplicar i desenvolupar el que disposa aquest Decret.

Disposició final segona.
Entrada en vigor

Aquest Decret entra en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el Butlletí Oficial de les Illes Balears. D'acord amb el que s'estableix en la disposició addicional tercera, aquest Decret s'ha d'aplicar l'any acadèmic 2006-07 en el primer curs, l'any acadèmic 2007-2008 en els cursos de segon, tercer, quart, cinquè i sisè.

Palma, 29 d'octubre de 2004

EL PRESIDENT
Jaume Matas Palou

El conseller d'Educació i Cultura
Francesc J. Fiol Amengual

CURRÍCULUM DE CIÈNCIES, GEOGRAFIA I HISTÒRIA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

L'àrea de ciències, geografia i història és imprescindible per conèixer els aspectes fonamentals de les ciències de la naturalesa, la geografia i la història, per comprendre el món que ens envolta i els canvis que aquest experimenta.

En el conjunt de l'àrea s'estudiarà el cos humà, la seva estructura i el seu funcionament, l'adequada alimentació, la higiene, la cura personal, la naturalesa i les seves transformacions, els canvis físics i químics de la matèria, la utilització de màquines i aparells en la vida quotidiana, la prevenció de riscos laborals i tots els coneixements relacionats amb l'energia.

Mitjançant l'estudi de la geografia s'analitza la societat en què vivim i s'identifica amb el propi territori i, a partir d'aquest, es coneixen les diferents societats i cultures i es veu la seva pertinença a una comunitat autònoma, a un país i a Europa. L'estudi de diferents societats servirà perquè l'alumnat s'identifiqui amb la seva pròpia societat i comprengui l'existència d'altres. Des dels primers cicles s'introduirà l'economia i l'estudi de l'empresa com un tipus d'organització humana important que genera riquesa i prosperitat. S'introduirà l'estudi dels moviments de població, amb especial atenció als moviments migratoris, les seves característiques i els seus efectes dins l'àmbit de les Illes Balears i de la resta de comunitats. És important l'estudi dels fenòmens geogràfics i d'estructura territorial d'Espanya, tant aquells que fan referència a la pròpia comunitat com els que se situen dins les altres, tot això tenint com a marc de referència la Unió Europea i occident.

Dins l'apartat d'història es farà referència als esdeveniments més importants en el temps, es realitzarà un estudi de la seva successió com a base essencial per a la comprensió d'aquesta part de l'àrea i es destacarà la importància de personatges rellevants que han contribuït al progrés de la humanitat, sempre tenint present la identitat de les Illes Balears.

Pel que fa al patrimoni artístic, cultural i paisatgístic, és necessari educar els nins perquè el coneguin i estimular la seva sensibilitat perquè en gaudeixin.

Els coneixements adquirits en aquesta àrea permetran comprendre i respectar la varietat dels diferents grups humans i valorar la importància d'una convivència pacífica i tolerant entre tots ells sobre la base dels valors democràtics i els drets humans universalment compartits.

La llengua catalana, com a expressió de la cultura de les Illes Balears, ha de ser un referent constant en tot el desenvolupament del currículum: des de la normalització lingüística dels topònims i antropònims, passant per la incorporació de les formes d'expressió pròpies de la cultura popular —teatre, gloses, cançons, treballs, festes— fins a la valoració com a llengua de cultura, amb especial incidència en la realitat lingüística dels diferents pobles de parla catalana.

La identitat de les Illes Balears, conformada per la insularitat, el medi natural, la seva història i la seva llengua pròpia, ha de ser present en aquest currículum, en cada cicle i nivell i en els diferents blocs de continguts que es desenvolupen.

Les propostes educatives començaran dins l'espai familiar, l'escola i la localitat i aniran ampliant-se a escales majors: el municipi, la comarca, l'illa i la comunitat autònoma, els territoris de llengua i cultura catalana, l'Estat espanyol, els països mediterranis, la Unió Europea, la humanitat, etc., sense oblidar que els moderns mitjans d'informació i comunicació tendeixen a una progressiva i ràpida globalització mundial i ens apropen als espais, fets i esdeveniments més remots.

L'estratègia educativa conté dos eixos bàsics: per una part, la dimensió espacial, en la qual s'ordenen els fenòmens de l'entorn físic i social segons el grau d'escala i de proximitat o llunyania en l'espai i, per altra part, la dimensió temporal, que situa els fets en un continu d'immediatesa o llunyania en el temps.

A primària es donarà un tractament especial a l'observació dirigida a la representació i classificació. El professorat ha d'estimular progressivament en l'alumnat les capacitats de reflexió, raonament, inducció/deducció, anàlisi/síntesi, diferenciació i generalització que li permetin elaborar o contrastar hipòtesis quan sigui necessari.

És molt important que els temes d'actualitat, com també els fets més rellevants i significatius que es vagin produint al llarg del curs escolar o que tinguin més ressò als mitjans de comunicació, rebin un tractament curricular específic, es contextualitzin en explicacions més generals i coherents i se'n facin interpretacions crítiques.

El coneixement i la utilització de les noves tecnologies, com també la influència que tenen en la societat actual, s'aniran incorporant progressivament

al currículum, amb especial esment de no caure en una utilització abusiva que pugui emascarar la realitat i dificultar l'adquisició i consolidació dels aprenentatges bàsics.

El currículum tindrà molt en compte la igualtat d'oportunitats per una educació de qualitat i l'adequació del procés d'ensenyament/aprenentatge a les característiques psicopedagògiques de l'alumnat. Per aquest motiu s'adaptarà als diferents ritmes d'aprenentatge de cada alumne i aplicarà una metodologia tan personal com sigui possible.

Aquesta àrea té una relació molt estreta amb els valors, les normes de convivència i les actituds positives envers la societat: educació moral i cívica, educació per la pau, educació per la salut, educació per la igualtat d'oportunitats, educació pel respecte i la igualtat dels drets i deures de les persones, educació ambiental, educació sexual, educació del consumidor, educació viària, educació intercultural, educació per la construcció europea i educació per la democràcia, el coneixement i la pràctica dels drets humans.

L'àrea ha de fomentar la capacitat de treball individual i d'equip, a més de l'esforç com a element essencial en el procés d'aprenentatge.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de ciències, geografia i història a l'educació primària tindrà com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Adquirir i utilitzar correctament i amb precisió, de forma oral i escrita, el vocabulari específic de l'àrea. Desenvolupar la lectura comprensiva mitjançant textos científics, històrics i geogràfics.

2. Recollir, seleccionar i processar informació bàsica sobre el medi natural, social i cultural a partir de fonts diverses i les aportacions de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

3. Valorar el protagonisme de la societat en el procés històric i adonar-se del paper de les persones que han contribuït al progrés de la ciència o han destacat en aspectes com la innovació, la creativitat, la responsabilitat, l'esforç i el compromís.

4. Conèixer i valorar l'aportació i la importància de la ciència i la investigació per millorar la qualitat de vida i el benestar dels éssers humans i poder comprendre d'aquesta manera la necessitat d'utilitzar de manera responsable els recursos naturals, afavorir-ne la conservació i evitar-ne la destrucció o la contaminació.

5. Conèixer el patrimoni natural, històric i cultural de les Illes Balears i de les altres comunitats, respectar-ne la diversitat i desenvolupar la sensibilitat artística i l'interès per la conservació del medi ambient i la natura.

6. Plantejar projectes emprenedors per desenvolupar les capacitats, la iniciativa, la presa de decisions, el treball en equip, l'esperit crític, la creativitat i la flexibilitat, subratllant la importància de l'esforç i de la responsabilitat personals.

7. Conèixer el propi cos, el valor de la higiene i les pràctiques saludables d'alimentació i consum per al desenvolupament personal i aconseguir l'autonomia per actuar i desenvolupar-se en diferents situacions socials.

8. Identificar els diferents animals i plantes del medi natural pròxim a l'alumnat.

9. Conèixer les característiques i funcions d'algunes màquines útils per a l'ésser humà.

10. Conèixer la pròpia societat i la pertinença plural i compartida a una realitat social, històrica i cultural —la pertinença a Espanya, amb els seus municipis, les seves províncies i les seves comunitats autònomes, a Europa, a occident i al món.

11. Identificar-se amb la pertinença als diferents grups socials, cohesionats per un sistema de valors compartits, una llengua i unes pautes de convivència i de relació entre els membres: festes, tradicions, costums, interessos. Identificar-se com a ciutadà de les Illes Balears. Conèixer l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.

12. Reconèixer les diferències i semblances entre grups i valorar l'enriquiment que suposa el respecte per les diferents cultures que integren el món sobre la base d'uns valors i uns drets universals i compartits.

13. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai esdeveniments rellevants dins un marc cronològic elemental.

14. Comprendre diferents formes de vida del passat i els canvis i l'evolució en el temps d'alguns aspectes de la vida quotidiana: treball, oci, cultural material. Conèixer, percebre i representar gràficament les diferents escales de mesura temporal: temps viscut, temps percebut, temps concebut, generació, segle, mil·lenni, etc.

15. Desenvolupar, a través del coneixement històric, valors relacionats amb els drets humans i la democràcia. Conèixer els fonaments de la Constitució espanyola de 1978.

16. Millorar la comprensió lectora utilitzant estratègies aplicables als texts propis de les Illes Balears.

17. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació com a ins-

trument de treball i aprenentatge.

18. Adquirir hàbits de treball per afavorir la capacitat d'observació, anàlisi, representació, reflexió, discussió i comunicació, i aplicar-los a l'estudi del medi natural i social.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

Conceptes

1. El cos humà. Parts del cos humà: reconeixement i identificació. Creixement i transformació del cos humà al llarg del cicle vital: pes, talla, dentició, canvis puberals. Les diferències sexuals al llarg del creixement. Els valors de la diferència.

2. Estructuració del cos humà: identificació i localització dels principals sentits, òrgans, sistemes i aparells. Aspectes bàsics de les funcions de relació (sensació, moviments), nutrició (digestió, circulació, respiració i excreció) i reproducció.

3. Els aliments. La seva importància per a l'organisme. La dieta equilibrada. Prevenció de trastorns alimentaris. Aspectes bàsics de la higiene i la seguretat alimentària.

4. La salut i la malaltia. La salut i les seves disfuncions. Factors i pràctiques socials i individuals que afavoreixen o perjudiquen la salut. La salut, l'exercici físic, el treball i l'oci. Seguretat i primers auxilis.

5. Els éssers vius. Principals grups d'animals i plantes. Estudi especial dels propis de les Illes Balears, les seves característiques morfològiques i formes de vida. Principals funcions de les plantes. Hàbits de respecte pels éssers vius.

6. L'aire que respirem i la seva importància per als éssers vius. Composició i característiques de l'aire. Temps atmosfèric. Principals fenòmens meteorològics. Les estacions.

7. L'aigua. Composició, característiques i importància per als éssers vius. El cicle de l'aigua. Aigües superficials i subterrànies.

8. La superfície terrestre. Elements que configuren el relleu terrestre. Identificació de l'entorn i diversitat paisatgística. El sòl: components. Importància del sòl com a suport per a la vida. Nocions bàsiques d'orientació espacial.

9. Conservació del medi ambient. Els riscos de contaminació de l'aigua, de la terra i de l'aire. La problemàtica de la contaminació a la nostra comunitat autònoma.

10. La ciència i la societat: importància dels avenços científics per millorar la nostra qualitat de vida. Grans invents de la societat. Els inventors i científics.

11. L'organització social: família, escola i activitat laboral i professional.

12. Serveis públics. Mitjans de comunicació i transport.

13. Productors i consumidors.

14. El pas del temps a l'entorn de l'alumnat: família, localitat. Monuments de la localitat i dels voltants.

15. L'oci i el temps lliure.

Procediments

1. Anàlisi del cos humà. Associació de les diferents parts del cos humà. Observació dels canvis corporals al llarg de la vida. Identificació dels trets característics de la constitució física de les persones: pes, talla, pols, caràcters, etc.

2. Utilització de tècniques de consulta i interpretació de guies i models anatòmics per a la identificació i localització dels òrgans, sentits, sistemes i aparells del propi cos.

3. Reconeixement de les funcions dels òrgans, sentits, sistemes i aparells del propi cos.

4. Recollida i elaboració d'informació per a la pràctica d'hàbits correctes d'higiene personal i alimentació.

5. Anàlisi de les repercussions de determinades pràctiques i activitats socials i personals sobre el desenvolupament i la salut, tant positives com negatives.

6. Pràctica senzilla de primers auxilis.

7. Domini de les habilitats i recursos per realitzar amb autonomia les tasques de la vida diària.

8. Realització d'exercicis d'empatia: dramatització i jocs de simulació de la cooperació i dels conflictes entre els grups d'iguals: els amics, el grup classe, l'escola, el carrer, el barri.

9. Anàlisi dels animals i les plantes autòctons, la seva problemàtica i els perills d'extinció. Diferències i semblances amb les plantes i animals que no són autòctons.

10. Anàlisi i comprensió de les característiques de l'aire i dels elements

que en formen part.

11. Anàlisi i mesura del temps atmosfèric. Utilització de diferents instruments —termòmetre, pluviòmetre, baròmetre, etc.— per situar-nos dins una estació de l'any determinada.

12. Preparació, realització i sistematització d'observacions del paisatge i dels elements que el configuren.

13. Localització a l'entorn més pròxim de les principals fonts de contaminació i previsió de la problemàtica de la contaminació en un futur pròxim.

14. Coneixement i estudi del cicle de l'aigua. Diferenciació entre aigües subterrànies i superficials.

15. Identificació dels principals avenços científics, així com dels seus autors.

16. Diferenciació dels diversos mitjans de transport i mitjans de comunicació.

17. Utilització amb destresa de les unitats de mesura temporal. Ús del calendari.

18. Realització d'activitats i exercicis de percepció del temps de curta durada: comptar segons, minuts, hores, fraccions. Introducció a la concepció del temps de llarga durada: anys, generacions, segles.

19. Elaboració de qüestionaris sobre esdeveniments del passat i realització d'entrevistes a persones que els han viscut en primera persona. Contrastació d'informacions diverses.

20. Anàlisi de l'organització social que envolta l'alumnat.

21. Recerca dels principals serveis públics. Utilització òptima dels mitjans de comunicació i de transport.

22. Anàlisi de les possibles activitats que es poden dur a terme durant el temps lliure.

Actituds, valors i normes

1. Acceptació del propi cos, a partir de la construcció d'una imatge positiva d'un mateix.

2. Conscienciació de les diferències en la constitució física i en el creixement. Respecte i valoració de la diversitat individual, sexual i racial.

3. Consideració de la importància d'assolir conductes que afavoreixin la salut i l'adopció d'hàbits de neteja, alimentació i prevenció de malalties.

4. Actitud crítica davant els factors i pràctiques socials i personals que afavoreixen o perjudiquen el desenvolupament saludable del cos.

5. Valoració de l'aportació al propi benestar i al dels altres, organitzant i compartint les tasques i activitats quotidianes dins el grup, la classe, etc.

6. Sensibilitat per la conservació del medi ambient. Esforç per evitar el risc de la contaminació ambiental.

7. Actitud crítica davant les informacions rebudes i el llenguatge utilitzat als diferents mitjans de comunicació: premsa, ràdio, televisió, etc.

8. Planificació i intercanvi d'idees sobre diferents possibilitats de planificació del temps lliure de forma autònoma i creativa.

Segon cicle

Conceptes

1. Éssers vius: característiques bàsiques. Funcions i nivells d'organització. Relacions entre els éssers vius: nivells i organització.

2. Estructura dels éssers vius. Cèl·lules: descripció de la seva estructura; teixits: tipus; òrgans: principals característiques i funcionament; aparells i sistemes: components i funcionament.

3. Classificació de la matèria viva. Virus, bacteris, òrgans unicel·lulars. Fongs: sistemes de classificació. Funcions vitals de vegetals i animals.

4. Funcions vitals de l'espècie humana: nutrició, relació i reproducció. Localització, estructura, funció i visió integrada dels aparells i dels sistemes corresponents.

5. La matèria i les seves propietats. Tipus de materials. Canvis físics. Canvis químics: la combustió. Utilitat d'alguns avenços, productes o materials importants per a la societat.

6. L'Univers. El sistema solar. Característiques físiques del planeta Terra i els seus moviments.

7. La representació de la Terra: mapes i imatges. Elements que configuren el paisatge natural: relleu, aigües, vegetació, fauna. Continents i oceans. Principals elements estructurals del medi físic i del relleu de la superfície de la Terra.

8. L'atmosfera i la seva dinàmica. El clima: tipus de clima i la seva repercussió en el paisatge.

9. La presència humana en el paisatge. Activitats humanes i modificacions del paisatge. Adaptació de les persones i les seves activitats al medi. Conseqüències de l'ús i l'explotació dels recursos naturals. Tipus de paisatge: natural, rural, urbà, residencial, industrial, turístic, etc. Distribució espacial de la població: hàbitat disseminat i hàbitat concentrat. Conservació, degradació i

millora del paisatge. L'estalvi energètic i el reciclatge.

10. Màquines i aparells. La palanca: funcionament, tipus de palanques, els seus diferents usos i les aplicacions més freqüents.

11. Sectors de producció i activitat econòmica.

12. Organització social, política i territorial d'Espanya, amb especial atenció a la de la pròpia comunitat autònoma.

13. Introducció a la cronologia històrica. Aspectes cronològics bàsics: present/passat/futur, durada, simultaneïtat i successió. Fonts d'informació del passat: orals, artístiques, escrites, audiovisuals i vestigis materials. Aspectes de la vida quotidiana que van canviant dins les societats a mesura que passa el temps.

14. Fonts d'informació del passat: orals, escrites, artístiques, audiovisuals i vestigis materials. Fets i persones rellevants de la història d'Espanya.

15. Processos i persones rellevants dins la història de les Illes Balears. Relació de la història d'Espanya amb la història de les Illes Balears.

Procediments

1. Identificació i classificació sistemàtica dels éssers vius segons la seva morfologia i característiques principals, tant a partir de l'observació directa com mitjançant el recurs de la imatge i la informació documental.

2. Observació i registre del creixement i les funcions de les plantes i també del desenvolupament i formes de vida dels animals.

3. Realització i anàlisi d'experiències pròpies d'observació utilitzant terraris, herbaris, etc.

4. Construcció de material a partir de la informació obtinguda de l'observació, la consulta d'imatges, llibres, etc.

5. Exploració del propi ecosistema i comparació amb altres ecosistemes més llunyans, dels quals ens pot arribar informació mitjançant les noves tecnologies informàtiques.

6. Confecció de maquetes, croquis i dibuixos a partir de l'observació i la interpretació del paisatge.

7. Utilització i lectura de plànols i mapes per orientar-se i desplaçar-se a l'espai. Elaboració i interpretació de plànols i mapes senzills amb símbols convencionals, usant nocions senzilles d'escala i orientació.

8. Lectura, comparació i interpretació de paisatges diferents a partir de l'observació directa i de fonts diverses: cartografia, imatges, fotografies aèries, documentació, etc.

9. Avaluació dels diferents trets anatòmics per identificar els òrgans, aparells i sistemes i relacionar-los amb les funcions vitals de nutrició, relació i reproducció.

10. Utilització d'aparells senzills per observar el cel: prismàtics, telescopis, etc.

11. Anàlisi de les tècniques d'orientació mitjançant la utilització de diferents elements: Sol, estrelles, brúixola.

12. Localització dins l'Univers de la Terra, com a planeta, de la Lluna, com a satèl·lit, i del Sol com a astre. Coneixement del sistema solar.

13. Observació directa de diferents materials, de la seva estructura, de les seves característiques i dels seus possibles canvis.

14. Descripció dels principals usos dels materials i de les eines per a la manipulació d'aquests materials.

15. Contrastació, utilitzant estadístiques i gràfiques de població, de la població existent a la comunitat amb la població d'altres comunitats, d'altres ciutats i d'altres països.

16. Observació a diferent escala de les variables demogràfiques més característiques (concentració, dispersió, moviments migratoris...).

17. Descripció del procés d'elaboració d'un producte.

18. Anàlisi del treball: diferents tipus de treball i sector al qual pertanyen.

19. Comparació entre clima i temps atmosfèric.

20. Anàlisi, localització i estudi de les principals zones climàtiques de la Terra.

21. Comprovació, mitjançant tècniques informàtiques, de la influència del clima sobre el paisatge i l'activitat humana.

22. Localització, manipulació i observació de les diferents màquines, del seu ús, de les forces que s'utilitzen per al seu funcionament i de les fonts d'energia relacionades directament amb les màquines.

23. Preparació, realització i sistematització d'observacions del paisatge i dels elements que el configuren.

24. Elaboració de qüestionaris sobre esdeveniments del passat. Contrastació d'informacions diverses.

25. Recollida, arxivament, classificació i estudi de diferents documents relatius a la història personal, familiar i escolar i al passat històric en general.

26. Utilització d'eixos cronològics i quadres senzills per situar-hi diferents fets i esdeveniments històrics i la seva relació de durada, simultaneïtat i successió.

27. Estudi i localització sobre el territori i el mapa de llocs referits a esdeveniments i personatges estudiats.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de les diferents actuacions humanes en el paisatge natural.
2. Valoració positiva i de respecte de la conservació del paisatge com a unitat que integra diferents elements físics i humans.
3. Participació en tasques que fomentin el respecte i la millora del paisatge de l'entorn immediat.
4. Apreciació de la diversitat i riquesa del paisatge de les Illes Balears i d'altres zones geogràfiques del món.
5. Adquisició de sensibilitat estètica i afectiva pel paisatge, la seva bellesa i la seva conservació.
6. Interès i plaer per presentar els treballs de manera acurada i amb pautes de rigor formal.
7. Conscienciació sobre l'existència de diferents éssers vius. Desenvolupament d'una actitud de respecte per les característiques i funcions d'aquests.
8. Sensibilitat per identificar els canvis que es produeixen en els elements naturals i l'entorn.
9. Curiositat i interès per descobrir com estan fets els aparells i les màquines de l'entorn i, a la vegada, conèixer-ne el funcionament.
10. Hàbit d'utilitzar de manera adequada eines, aparells i màquines, per evitar accidents.
11. Valoració crítica de la influència del desenvolupament tecnològic en les condicions de vida i en el treball.
12. Actitud crítica davant la promoció del consum massiu de productes mitjançant la publicitat i la utilització de la imatge.
13. Participació i responsabilitat en les tasques de grup.
14. Participació en la presa de decisions del grup, aportant les opinions pròpies i respectant les dels altres.
15. Responsabilitat en l'exercici dels drets i deures que li corresponen com a membre del grup.
16. Respects i comprensió dels diferents valors i formes de vida del passat, a partir de la seva situació en un context històric més ampli.

Tercer cicle

Conceptes

1. Funcionament i cura del nostre cos. Principals malalties que afecten els aparells i els sistemes de l'organisme humà. Hàbits saludables i prevenció dels trastorns alimentaris. Avenç de la ciència per millorar la salut i l'alimentació: medicaments, antibiòtics, potabilització de l'aigua, higiene, fertilitzants, additius, química del fred i salut animal.
2. Classificació dels éssers vius. Diferenciació entre vertebrats i invertebrats. Característiques, grups i espècies més representatius de les Illes Balears. Els vegetals: espècies autòctones, espècies importades, espècies pròpies dels diferents ecosistemes. Característiques, grups i importància econòmica dels éssers vius.
3. Les relacions entre els éssers vius. Cadenes alimentàries. Associacions intraespecífiques i interespecífiques. Poblacions, comunitats i ecosistemes.
4. L'existència de la indústria alimentària a les nostres illes i a la resta de comunitats autònomes. La importància d'aquesta indústria. Productes d'origen animal i vegetal. La conservació dels aliments: conservants i estabilitzants. Transport i conservació d'aliments que necessiten temperatures adequades.
5. La ciència: present i futur de la societat. La ciència en la cultura i l'oci: el llibre (paper i tintes), l'art (pintures i colorants), la música (la nostra música, semblances i diferències amb la música nacional), el cinema (fotografia, vídeo i DVD) i l'esport (materials més flexibles i forts). La ciència en la llar i la vida diària: fibres tèxtils, pintures, pintures de paret i cosmètica. La ciència en el transport: pneumàtics, nous materials per a l'automòbil. La ciència en la informàtica i les telecomunicacions: xips, CD-ROM, suports magnètics i fibra òptica. La ciència en la fabricació de materials aïllants i vernissos.
6. Les capes de la Terra: atmosfera, hidrosfera, escorça, mantell i nucli. Minerals i roques. Els components del sòl. Catàstrofes naturals: volcans, terratrèmols, inundacions...
7. La llum com a font d'energia. El comportament de la llum: reflexió i refracció. La descomposició de la llum: el color. Electricitat i magnetisme.
8. Màquines i aparells de la vida quotidiana. Tipus de màquines i usos més freqüents. Utilització d'aparells i compostos. Electricitat, eines mecàniques, mitjans informàtics, productes químics, radioactivitat. Beneficis i riscos de les noves tecnologies i els nous productes. Mesures de prevenció. Primers auxilis.
9. Espanya i la seva diversitat paisatgística. Característiques paisatgístiques de la nostra comunitat. Aspectes físics i humans. Zones geològiques i climatològiques de les diferents comunitats autònomes.
10. La població a les Balears. La població a altres comunitats autònomes. Moviments naturals i migratoris. Composició i distribució territorial.
11. Concepte d'energia. Fonts d'energia i matèries primeres. Energies

renovables i no renovables. Desenvolupament sostenible. L'energia alternativa com a mitjà per resoldre els problemes de la nostra comunitat.

12. Economia, món laboral, activitats i funcionament de l'empresa.
13. Els nostres avantpassats (prehistòria i edat antiga a les Illes Balears). Prehistòria i edat antiga a la resta de l'àmbit nacional. El fenomen de la romanització a les Illes Balears i a la península Ibèrica.
14. L'Espanya medieval: processos de formació i integració política. La convivència i el conflicte entre cultures. L'edat mitjana a les Illes Balears.
15. Espanya a l'edat moderna. La monarquia dels Reis Catòlics. Els grans descobriments geogràfics. Renaixement. Segle d'Or i Il·lustració.
16. Les Illes Balears durant l'edat moderna.
17. Espanya a l'edat contemporània. La nostra història recent.
18. Les Illes Balears a l'època contemporània.
19. Les Illes Balears i la resta de comunitats autònomes a Europa. La Unió Europea.

Procediments

1. Anàlisi del funcionament del nostre cos.
2. Anticipació a la malaltia amb el coneixement de les mesures importants per tenir cura d'un mateix.
3. Selecció d'una alimentació adequada com a mesura preventiva de moltes malalties.
4. Observació directa de plantes i animals. Estudi monogràfic d'algunes espècies i els seus caràcters constitutius.
5. Identificació i classificació sistemàtica dels éssers vius segons la seva morfologia i característiques principals, tant a partir de l'observació directa com mitjançant el recurs de la imatge, la informació documental i les noves tecnologies informàtiques.
6. Confecció de gràfiques, murals i esquemes que sintetitzin simplificadament les relacions tròfiques dins l'ecosistema.
7. Estudi integral dels diferents elements que configuren un ecosistema, tant de l'entorn més pròxim com del més llunyà.
8. Anàlisi del procés d'elaboració d'alguns productes, des de l'extracció de les matèries primeres que el componen fins al seu ús o consum.
9. Estudi de les condicions de treball i l'organització del procés de producció d'una fàbrica, comerç, explotació agrícola, etc.
10. Contrastació de les diferents formes de conservació dels aliments, així com de la manera de transportar-los per a la seva conservació.
11. Anàlisi i intercanvi d'idees sobre diferents possibilitats de planificar el temps lliure de forma autònoma i creativa.
12. Recollida, sistematització i interpretació d'informacions d'actualitat de diverses fonts: televisió, ràdio, premsa.
13. Observació dels diferents elements que configuren el medi físic: el sòl, l'aigua, el cel, el temps atmosfèric, etc.
14. Planificació, elaboració i realització d'experiències senzilles per estudiar les propietats i característiques físiques de l'aire, l'aigua, les roques i els minerals.
15. Percepció i mesura del temps atmosfèric. Utilització de diferents instruments: termòmetre, penell, pluviòmetre, baròmetre...
16. Recollida de dades, elaboració i interpretació de gràfiques climàtiques senzilles.
17. Utilització de tècniques de recollida i classificació de mostres de roques i minerals, com per exemple etiquetatge, data i descripció del lloc, amb especial esment de no provocar alteracions al medi.
18. Anàlisi i descripció del Sol i la seva composició, així com dels seus efectes sobre la Terra.
19. Anàlisi de les principals catàstrofes naturals i llocs on ocorren amb més freqüència.
20. Anàlisi de la llum i la seva importància com a font d'energia.
21. Utilització de tècniques de consulta i interpretació de mapes físics i dels signes convencionals més freqüents.
22. Utilització d'aparells senzills per a l'observació del cel: prismàtics, telescopis, etc.
23. Estudi monogràfic sobre la població d'un municipi a partir del cens i del padró municipal.
24. Localització cartogràfica a diferent escala de les variables demogràfiques més característiques (concentració, dispersió, moviments migratoris).
25. Realització d'enquestes i entrevistes sobre fonts d'energia emprades tradicionalment.
26. Estudi i anàlisi d'aquestes fonts d'energia i de les energies alternatives.
27. Preparació d'una introducció econòmica per entendre el funcionament de les empreses i del món laboral.
28. Utilització d'eixos cronològics i quadres per situar-hi diferents esdeveniments històrics i la seva durada, simultaneïtat i successió.
29. Localització sobre el territori i el mapa de llocs referits a esdeveni-

ments i personatges que s'hagin vist a classe.

30. Iniciació a la recollida d'informació sobre el passat a partir de restes materials, imatges, obres d'art i texts escrits senzills.

31. Elaboració i interpretació de quadres cronològics comparatius de l'evolució històrica a diferents escales: personal, familiar, local, nacional i mundial, i sobre aspectes diversos: assentaments, economia, cultura, institucions i art, entre altres.

32. Reflexió sobre situacions reals o simulades, històries del passat, etc., recerca de les motivacions i raons per les quals actuen les persones i intent de situar-se en el lloc del protagonistes per desenvolupar la capacitat d'empatia.

Actituds, valors i normes

1. Acceptació del propi cos, a partir de la construcció d'una imatge positiva d'un mateix. Voluntat de millora física i psíquica.

2. Conscienciació de la importància d'assolir conductes que afavoreixin la salut i l'adopció d'hàbits de neteja, alimentació i prevenció de malalties

3. Disposició per entendre la sexualitat com un tipus de relació humana que integra elements fisiològics, psicològics i afectius de la personalitat.

4. Interès per la precisió i el rigor en l'observació sistemàtica dels animals i les plantes i en l'elaboració dels informes corresponents.

5. Valoració de la importància que té el manteniment de l'equilibri de les relacions entre éssers vius per a la conservació del medi natural. Evitar pràctiques que poden alterar el funcionament dels ecosistemes, com la introducció de noves espècies, l'extinció d'espècies animals i vegetals, la utilització de productes agressius per als ecosistemes: insecticides, herbicides.

6. Rebuig de les actituds agressives de la nostra societat vers els animals i plantes: col·leccionisme, animals en captivitat, comerç d'espècies naturals, caça indiscriminada, etc.

7. Estima per determinades espècies emblemàtiques pel seu valor testimonial, la seva identificació amb una àrea geogràfica (endemismes) o la seva importància ecològica.

8. Valoració de les diferents professions i de la seva funció complementària en el conjunt de la societat.

9. Actitud crítica davant la promoció del consum massiu de productes mitjançant la publicitat i la utilització de la imatge de la dona, l'home i l'infant.

10. Hàbit d'utilitzar de manera adequada eines, aparells i màquines, per evitar accidents.

11. Conscienciació dels perills i adopció de les mesures de precaució necessàries en la utilització de màquines, aparells i formes d'energia (elèctrica, calorífica...) de l'entorn quotidià.

12. Superació d'estereotips sexistes referents a les habilitats manuals en el maneig d'eines, aparells i màquines.

13. Reconeixement de la importància dels descobriments tecnològics en l'evolució dels mitjans de comunicació i transport.

14. Conscienciació de la necessitat de limitar l'ús de les energies impactants i agressives amb el medi ambient i de substituir-les progressivament per altres d'alternatives.

15. Valoració crítica de la influència del desenvolupament tecnològic en les condicions de vida i en el treball.

16. Responsabilitat en la realització de tasques i treballs comuns o en equip.

17. Valoració dels costums i valors propis de les Illes Balears.

18. Actitud crítica davant les informacions rebudes i el llenguatge utilitzat en els diferents mitjans de comunicació: premsa, ràdio i televisió, entre altres.

19. Sensibilitat davant la influència que exerceixen els mitjans de comunicació en la formació d'opinions, amb especial atenció a la publicitat, als estereotips sexistes i racistes i al consum.

20. Apreciació de la importància de poder comunicar-se amb qualsevol indret del món, a través dels diferents mitjans a l'abast, i augmentar així el coneixement mutu i la cooperació.

21. Presa de consciència de la importància de les infraestructures en el transport i en la comercialització de productes a les Illes Balears i els problemes derivats de la insularitat.

22. Interès pel coneixement i l'ús de les noves tecnologies en el tractament i control de la informació i la comunicació.

23. Actitud crítica davant la utilització abusiva dels mitjans de comunicació i transport en la vida quotidiana.

24. Respecte per les normes i senyalitzacions de trànsit com a reguladores dels desplaçaments de les persones a les vies públiques.

25. Valoració del dret dels vianants a gaudir d'un ambient agradable i tranquil en la seva activitat. 26. Respecte pel patrimoni monumental i cultural (arquitectura, festes, jocs populars).

27. Valoració i respecte per les tradicions, costums i formes de vida dels avantpassats.

28. Consideració dels objectes quotidians del passat i actuals com a portadors potencials d'informació històrica per a les generacions venidores.

29. Valoració de la història com un producte humà i del paper que hi juguen les persones com a subjectes actius.

30. Estima per la conservació de les restes historicoartístiques presents en el medi com a fonts d'informació sobre la història dels nostres avantpassats i testimoni de la seva activitat.

31. Respecte i comprensió dels diferents valors i formes de vida del passat, a partir de la seva situació en un context històric més ampli.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen els tipus i grau d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat hagi assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals.

Primer cicle

1. Reconèixer les diferents parts del cos i els canvis físics que es produeixen al llarg de la vida. Relacionar cadascun dels sentits amb el seu òrgan corresponent i descriure'n les característiques i funcions.

2. Distingir entre els estats de salut i de malaltia i conèixer els hàbits d'higiene i cura personal. Valorar els efectes nocius de les drogues.

3. Diferenciar plantes i animals per les seves característiques principals.

4. Descriure els principals ecosistemes de les Illes Balears.

5. Conèixer els aspectes més importants de l'aire, l'aigua i la terra, i algunes mesures de protecció del medi ambient.

6. Reconèixer els elements fonamentals del paisatge i del medi físic i cultural i utilitzar-los per explicar l'entorn més pròxim.

7. Conèixer els principals fenòmens meteorològics i comprendre i explicar els canvis estacionals.

8. Utilitzar les nocions bàsiques d'orientació espacial mitjançant exercicis senzills de localització.

9. Orientar-se en el temps cronològic.

10. Conèixer l'organització familiar, escolar i local. Identificar algunes de les funcions que desenvolupen els seus membres i les característiques d'algunes professions i oficis.

11. Diferenciar els mitjans de comunicació i de transport, assenyalar-ne alguna propietat essencial, relacionar-los amb els conceptes de viatge i intercanvi i conèixer-ne les normes de seguretat.

12. Reconèixer quines són les vies de comunicació i xarxes de transport bàsiques de les Illes Balears, tant interiors com de relació amb l'exterior.

13. Sensibilitzar-se i valorar la importància cívica del compliment de les normes de circulació i dels drets dels vianants.

14. Comprendre els mecanismes d'intercanvi comercial.

15. Comprendre i reconèixer la importància de la ciència i de la investigació com a elements importants en la contribució a la millora de la qualitat de vida.

16. Conèixer, respectar i valorar el patrimoni cultural de les Illes Balears i de la resta de les comunitats autònomes.

17. Conèixer l'evolució, a través del temps, d'algun aspecte significatiu de la vida familiar o de la localitat.

18. Utilitzar programes educatius senzills emprant les tecnologies de la informació i realitzar activitats amb aquests mitjans.

Segon cicle

1. Descriure l'estructura cel·lular i les funcions dels teixits més significatius d'animals i vegetals.

2. Conèixer, identificar i localitzar els principals òrgans, sistemes i aparells del cos humà.

3. Reconèixer els processos de les funcions vitals dels animals i de les plantes.

4. Identificar i reconèixer els diferents tipus de materials d'ús més freqüent i analitzar-ne les característiques i propietats.

5. Formular hipòtesis de treball, efectuar experiències i arribar a conclusions que permetin comprendre les propietats dels materials i distingir-ne els canvis, tant físics com químics, especialment els produïts per l'encalament.

6. Respectar les normes relatives a la correcta utilització, conservació i reaprofitament de materials, atenent criteris d'estalvi.

7. Distingir alguns canvis que afecten la matèria, especialment els produïts per encalament.

8. Descriure algunes màquines i aparells de l'entorn més immediat, en funció de la seva utilitat per a l'ésser humà. Dissenyar i construir alguns dispositius i aparells senzills amb una finalitat establerta.

9. Comprendre la utilitat de la ciència per a la societat en la creació de materials i productes.

10. Analitzar i comprendre l'estructura bàsica de l'Univers i del sistema solar. Descriure els moviments de la Terra en el conjunt del sistema solar i repre-

sentar esquemàticament l'estructura d'aquest.

11. Reconèixer els diferents elements que configuren el paisatge (relleu, sòl, clima, vegetació, població, xarxes de comunicació) per establir semblances i diferències entre diferents àmbits territorials.

12. Conèixer l'organització i l'estructura territorial de les Illes Balears. Enumerar les diferents comunitats i ciutats autònomes que componen Espanya i conèixer-ne algun tret característic.

13. Representar l'espai mitjançant plànols, croquis i mapes senzills i utilitzar-los per orientar-se i desplaçar-se.

14. Distingir les diferents activitats que caracteritzen cadascun dels sectors productius.

15. Ordenar cronològicament els personatges i fets històrics més significatius i les relacions de durada, successió i simultaneïtat. Expressar-los gràficament sobre eixos cronològics i altres formes de representació. Reconèixer les característiques de les grans civilitzacions i les seves aportacions al progrés humà.

16. Conèixer dades bàsiques de la biografia de persones rellevants per a la història d'Espanya i de les Illes Balears.

17. Reconèixer personatges i monuments i els principals fets i esdeveniments del passat i del present en el camp de la cultura i de la història, tant de les Illes Balears com de la resta de les comunitats autònomes.

18. Descriure correctament fets històrics i geogràfics de les Illes Balears i conèixer-ne la relació amb la resta d'Espanya.

19. Recollir informació diversa seguint criteris i pautes d'observació sistemàtiques i distingint progressivament els elements fonamentals dels que són accessoris.

20. Expressar-se amb propietat, utilitzant frases i vocabulari específic de l'àrea per comunicar-se de manera coherent.

21. Incorporar a la lectura de textos hàbits i estratègies senzilles que permetin formular hipòtesis sobre els temes tractats i anticipar continguts que es confirmaran o no posteriorment.

22. Utilitzar fonts bàsiques d'informació.

Tercer cicle

1. Conèixer i establir relacions entre les funcions vitals dels éssers humans i determinats hàbits d'alimentació, higiene, exercici físic i salut.

2. Identificar les diferents classes d'animals i plantes i assenyalar-ne les principals característiques.

3. Conèixer i descriure els components de les cadenes alimentàries i el paper que desenvolupen en els ecosistemes. Estudiar algun ecosistema pròxim per descobrir-hi les relacions d'alimentació i establir la cadena tròfica.

4. Reconèixer la importància dels processos de conservació dels aliments i, especialment, els que fan referència als productes que tenen dificultat per conservar-se: conservants, estabilitzants i utilització del fred en el transport i la conservació dels aliments.

5. Distingir les característiques d'alguns minerals i roques de l'entorn.

6. Situar damunt el mapa les principals zones de risc geològic i climatològic.

7. Reconèixer els beneficis i els riscos derivats de l'ús de determinats aparells i productes, així com les principals mesures de prevenció.

8. Conèixer els diferents paisatges espanyols i comprendre que són el resultat de la combinació de diferents agents físics, així com de la interacció entre el medi natural i els grups humans.

9. Distingir les principals característiques de la població de les diferents comunitats autònomes, tant per la seva dinàmica natural com per la seva mobilitat espacial, la seva composició i la seva distribució territorial.

10. Conèixer les principals fonts d'energia i el seu impacte mediambiental i classificar diversos tipus de matèries primeres i explicar-ne els possibles usos i transformacions. Aplicar el concepte de desenvolupament sostenible a les activitats de la vida quotidiana.

11. Reconèixer les principals activitats econòmiques del conjunt de les comunitats autònomes. Conèixer el funcionament de l'empresa i de les relacions laborals i comprendre la funció dinamitzadora de l'activitat empresarial a la societat.

12. Descriure les principals característiques de la prehistòria i l'edat antiga a Espanya, amb una especial atenció a la situació de la nostra comunitat en el transcurs d'aquestes èpoques.

13. Identificar els trets característics dels diferents pobles que varen conèixer a Espanya durant l'edat mitjana. Conèixer les fases més importants del procés d'unificació territorial.

14. Comprendre la importància i transcendència dels grans descobriments geogràfics i el paper desenvolupat per Espanya en aquest procés.

15. Participar en activitats de grup, adoptant un comportament constructiu, responsable i solidari, segons els objectius comuns, i respectant el funcionament democràtic.

16. Entendre la transformació de les societats agràries en societats indus-

trials i el seu reflex a Espanya.

17. Conèixer les característiques pròpies de la societat espanyola actual, valorant el seu caràcter democràtic i plural, així com la seva pertinença a la Unió Europea.

18. Llegir i interpretar correctament plànols i mapes senzills, amb l'escala i els signes convencionals presents, per situar correctament els fets geogràfics i històrics.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

En aquest apartat es pretén donar unes orientacions molt generals, inspirades en els principis pedagògics que més directament incideixen sobre l'àrea de ciències, geografia i història.

Com el seu nom indica, l'àrea de ciències, geografia i història té com a finalitat general descobrir i fer conèixer el món, així com les transformacions a les quals està sotmès, utilitzant, entre altres, les tecnologies de la informació i la comunicació, que han canviat el concepte de proximitat de manera que, avui en dia, allò que és més familiar per a l'alumnat no té per què ser el més proper físicament. La curiositat, l'interès, l'estima per les coses i la pròpia autoestima són els fonaments sobre els quals descansa la seva didàctica. Gaudir per aprendre és la garantia d'una continuïtat efectiva, més enllà de l'àmbit escolar i del tram educatiu de l'ensenyança obligatòria, i una de les aportacions més importants que pot fer l'escola a l'alumnat.

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

S'ha de partir del principi que l'alumnat no és un element passiu en el procés d'aprenentatge, sinó que constantment reelabora i reinterpreta la informació que rep, fruit de les seves experiències en el món que l'envolta, i construeix explicacions segons els coneixements previs que té.

L'alumnat s'incorpora a l'escola amb un bagatge de coneixements extraordinari que, lluny de ser bandejats, constitueixen precisament el punt de partida de l'ensenyament. La constatació d'aquesta realitat condiona, per tant, tot el procés d'ensenyament i aprenentatge.

El mateix s'ha de dir sobre les preconcepcions errònies. L'alumnat construeix conceptes i relacions de manera empírica per explicar-se el món, que sovint no es corresponen amb la realitat. Des de l'àmbit pedagògic, s'han de considerar com a punt de partida per descobrir contradiccions i formar conceptes superadors.

Un altre element present és la capacitat d'observació dels infants. Els nins i nines tenen una predisposició natural per aprendre i una curiositat espontània per observar, descobrir i explicar-se els diferents fets de l'entorn. El medi és una font immensa de coneixements, sorpreses, experiències, etc., per a l'alumnat, que els assimila i interpreta de manera espontània. Progressivament, s'anirà organitzant aquesta capacitat per observar i afinant la percepció de les relacions entre els elements i entre les parts que els integren, fins arribar a l'observació sistemàtica i dirigida, amb una finalitat prèvia.

Els processos de diferenciació del que és substancial del que és accessori i del que és general d'allò que és particular; les relacions de similitud i diferència, de causa-efecte, de concomitància o d'aleatorietat, etc., aniran convertint aquesta capacitat d'observació lògica en observació científica. Paral·lelament a l'observació, la recollida i el tractament de la informació aniran perfilant instruments i mètodes cada vegada més precisos. Cap al final d'aquest nivell, es pot treballar amb els rudiments del mètode científic: recollida de dades, enquesta, contrastació de diferents fonts d'informació, etc.

Les sortides didàctiques a l'entorn proper i el quadern de camp, on l'alumnat pren nota de les observacions directes i hi registra dades, són un instrument privilegiat per al treball en aquest nivell. Tenint present la cultura de l'esforç, s'ha de treballar progressivament des dels primers nivells per garantir aquesta constant, que és garantia de progrés personal, ja que sense esforç no hi ha aprenentatge.

El grau de maduració de l'alumnat és determinant en la capacitat de percepció de problemes. Partint del pensament màgic i animista dels primers anys, els infants entren progressivament en el conflicte que els planteja la dualitat realitat/ficció del món que els envolta, com també la veritat/falsedat de tot el que succeeix al seu voltant. Posteriorment, aquest conflicte s'anirà enriquint amb la recerca de les relacions lògiques que estableixen entre si diferents elements: de causalitat, de concomitància, aleatòries, fins a establir una autèntica jerarquia de conceptes. Al mateix temps, el plantejament de problemes a partir d'hipòtesis, com també el disseny dels diferents passos per resoldre'ls i l'arribada a conclusions satisfactòries, aniran completant aquest procés.

La capacitat de generalització d'experiències, com també els processos de deducció (partir de situacions generals per inferir necessàriament una situació particular) i inducció (partir de situacions particulars per arribar a una conclusió general), completen aquest procés de formació del pensament lògic.

A l'àrea de ciències, geografia i història és important tenir especial esment

en el domini lingüístic, oral i escrit, de l'alumnat com a forma d'expressió. Les tècniques de comprensió lectora han de ser utilitzades dins aquesta àrea. És molt important la comprensió lectora per després saber expressar-se correctament i aprendre a construir frases amb un vocabulari cada vegada més ric i variat, a usar amb propietat els termes propis de l'àrea i a ser creatius en l'expressió lingüística. Saber explicar-se, plantejar dubtes, usar arguments per convèncer i dominar recursos expressius extralingüístics són el millor indicador dels aprenentatges assolits i les capacitats de l'alumnat.

El llenguatge escrit anirà evolucionant paral·lelament a l'oral. La presentació acurada de treballs, la correcció d'errades i l'elaboració d'esborranys previs són elements molt importants que cal tenir en compte. La utilització de les noves tecnologies serà de gran ajuda per a l'alumnat a l'hora de presentar els treballs.

L'ús de la llengua catalana en aquesta àrea propicia la integració dins l'entorn, per la qual cosa s'ha de tenir especial esment en el vocabulari, les dites i els refranys referits als temes de l'àrea, com també en l'ús normalitzat de topònims i antropònims.

Les primeres experiències dels infants ja tenen determinades relacions d'espai i de temps, però la construcció de les estructures spatiotemporals, cada vegada més operatives, va lligada al procés d'aprenentatge i maduració.

Al primer cicle, la percepció de l'espai i el temps està molt lligada a l'experiència personal i al propi punt de vista subjectiu. La formació d'unes coordenades spatiotemporals objectives comença per les mesures tipològiques (davant/darrere; dedins/defora; dreta/esquerra...) fins a arribar als conceptes de localització, orientació, direcció, moviment, etc., en relació amb un sistema de coordenades que estableix la relació entre els diferents objectes i l'espai. Pel que fa als conceptes temporals, les mesures objectives del temps (hores del dia, dies de la setmana, mesos de l'any, estacions) en permeten la percepció com un flux constant, al marge de la pròpia activitat.

La percepció adequada de l'espai i el temps serà més rica com més variades siguin les experiències concretes amb què s'enfronti l'alumnat. La conceptualització, la mesura, la interiorització i la representació dels esquemes spatiotemporals seran els passos següents.

S'ha de partir d'experiències en espais propers i percebuts. La representació de l'espai, mitjançant dibuixos, plànols i mapes, ajuda a estructurar els conceptes espacials, alhora que constitueix un instrument imprescindible d'avaluació de les capacitats de l'alumnat.

Pel que fa al temps, la progressió del temps percebut es pot treballar a partir de la història personal, per anar progressivament introduint escales temporals més àmplies: biografies de persones, evolució d'alguns objectes, instruments, edificis, etc., fins a arribar a seqüències de llarga durada: segle, mil·lenni, etc.

La representació del temps, mitjançant gràfics i períodes històrics, és també un element molt important en la consolidació dels esquemes temporals i un important indicatiu d'avaluació.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació

Una mesura és la investigació del medi, partint d'allò que és més proper i concret per arribar al que és més allunyat i abstracte.

L'experiència, els fets concrets i constatats de la realitat i l'entorn conegut són el suport de la construcció del raonament lògic abstracte i la generalització de conceptes. La seqüència lògica d'aprenentatge ha de partir de l'entorn proper per anar incorporant progressivament realitats més allunyades en l'espai i el temps. No es tracta d'aplicar mecànicament l'estudi de l'entorn proper als primers cicles i deixar les realitats més allunyades per als cursos superiors, com massa sovint s'ha fet a partir d'una interpretació errònia d'aquesta premissa, sinó que aquest principi s'ha d'aplicar sempre i en tot moment en el procés d'ensenyament/aprenentatge.

Ja des dels primers cursos es poden dur a terme estudis sobre continguts allunyats en l'espai i en el temps. El que passa és que el recurs a l'experiència concreta i el suport d'aquesta tendran un lloc preminent, ja sigui per contrastació o per comparació.

El que no es pot evitar en aquests cicles és que bona part del currículum vagi dirigit a aspectes vivencials de l'alumnat, relacionats entre si.

Per altra part, en els cursos més elevats, una part important del currículum ha d'anar dirigida, també, amb un nivell d'aprofundiment superior, al coneixement del propi entorn i de l'entorn més llunyà.

No es pot oblidar que l'entorn, entès com a medi més proper, proporciona continguts i experiències amb un valor propi i alhora és portador de continguts més universals que cal descobrir i valorar. Al mateix temps fomenta actituds substancials en la formació de la identitat de les persones.

La incorporació dels continguts escolars a la vida quotidiana i la seva importància en la formació d'hàbits, pautes de conducta i valors és fonamental. Els continguts han de ser útils per explicar-nos el món i han d'estar connectats amb la vida real.

S'ha de connectar el tema amb els coneixements previs, mitjançant debats,

pluja d'idees, mapes conceptuals, etc. S'han de plantejar els temes a partir de problemes i situacions reals o imaginàries, i s'ha de motivar la recerca.

Els mitjans d'informació i els successos d'actualitat han de formar una part important del currículum. La recerca d'informació i solucions de problemes concrets és un principi que implica que s'ha de partir del plantejament de problemes concrets, viscuts o coneguts, per abordar els diferents temes d'una manera més general.

El plaer per l'aprenentatge i l'esforç és a la base de l'àrea de ciències, geografia i història. Si no hem aconseguit estimular l'alumnat, despertar les seves inquietuds i l'interès per comprendre el món, com també el gaudi estètic i la sensibilitat per la cultura, s'haurà aconseguit sols l'assimilació d'uns continguts buits que prest seran oblidats.

La seguretat i la confiança en un mateix i en les seves capacitats és la base per fomentar l'autoaprenentatge.

El clima d'aprenentatge a la classe ha de ser relaxat i gratificant, però a la vegada exigent. Hi ha d'haver esforç per part de l'alumnat i transmissió d'expectatives positives per part del professorat. L'ambient de l'aula ha de ser positiu i ha d'afavorir la integració del l'alumnat.

El mètode de projectes, els centres d'interès, els monogràfics entorn d'una sortida, l'organització de continguts entorn d'un element organitzador, poden constituir punts de partida molt interessants per abordar nous aprenentatges.

És en aquesta àrea on tenen aplicació i troben la seva utilitat pràctica les altres àrees, principalment les referides a tècniques instrumentals de llenguatge i matemàtiques.

El desenvolupament dels diferents continguts de l'àrea implica, evidentment, un suport lingüístic a la comprensió oral i lectora i l'expressió oral i escrita, i també, en un nivell més específic, l'aplicació de tècniques concretes relacionades amb l'àmbit lingüístic: entrevista, qüestionari, recerca d'informació, resums de temes, etc.

L'àrea de matemàtiques també és omnipresent a ciències, geografia i història, ja que els diferents aspectes de la realitat sovint demanen un tractament quantitatiu, i, de manera més específica, es troben continguts matemàtics en la interpretació de l'espai i l'elaboració de mapes, en els conceptes d'escala i en el treball amb coordenades temporals.

L'educació plàstica i visual incideix també sobre l'àrea de ciències, geografia i història de manera important i en molts aspectes, des de la interpretació i el coneixement de símbols no lingüístics (artístics, socials, etc.), fins a la construcció de màquines i aparells, sense oblidar que la creativitat i la recerca de solucions originals són un important component de l'àrea.

L'educació física ajuda a la formació de l'esquema corporal. Mitjançant el joc s'estableixen relacions spatiotemporals molt importants: orientació, direcció, etc. A més, hi ha la possibilitat de recrear escenes del passat mitjançant el joc simbòlic: tir de fona, jocs olímpics, etc., on també són fonamentals els continguts d'aquesta àrea. També té un important paper en el desenvolupament d'hàbits de salut i higiene.

La necessitat de superar coneixements estancs fa recomanable la interrelació amb totes les àrees curriculars, de manera general o bé amb especial incidència en alguns aspectes. Per exemple: l'estudi d'un paisatge natural implica fer-ne l'expressió plàstica, mitjançant dibuixos i mapes, amb la consegüent aproximació al concepte matemàtic d'escala, i això es pot combinar amb les unitats d'educació física de jocs d'aire lliure.

El paper del professorat

En el procés d'aprenentatge, el paper del mestre com a organitzador dels continguts i del treball a la classe és molt important. La seva posició en relació amb la classe ha de consistir a actuar com a estimador del treball. No ha de ser una figura omnipresent que anul·li les iniciatives individuals de l'alumnat, ni tampoc ha d'assumir un paper d'inhibidor, que faci que la classe treballi de forma mecànica i poc creativa.

La relació professorat-alumnat té una gran importància en el procés d'ensenyament/aprenentatge per obtenir bons resultats.

Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives específiques

La classe no és un bloc homogeni, sinó que els infants presenten ja de molt petits diferents capacitats i diferents ritmes d'aprenentatge. L'alumnat aprèn segons els seus interessos i preferències i també en relació amb les seves possibilitats d'èxit. Oferir atenció com més individualitzada millor, detectar les necessitats i dificultats de cadascun, programar activitats d'ajuda, reforç i recuperació i realitzar plans d'actuació a fi de garantir que cadascun dels nostres alumnes progressi de manera satisfactòria són els principals reptes de l'escola d'avui.

Es farà una especial atenció, en el nivell d'educació primària, a l'atenció individualitzada de l'alumnat, la realització de diagnòstics previs, l'establiment de mecanismes de reforç i plans d'actuació per evitar el fracàs escolar a edats primerenques.

Orientacions i exemplificacions sobre aspectes organitzatius: organització dels espais, distribució del temps, agrupaments i treball d'equip, utilització de materials i recursos

La superació de l'aprenentatge passiu implica una organització dinàmica de l'aula, i el treball en grup ha de constituir una part molt important del currículum. L'aprenentatge és una activitat compartida. Els agrupaments flexibles segons diferents criteris: interessos, diferents capacitats, etc., en els quals cada individu fa aportacions segons les seves possibilitats, són un bon recurs dinamitzador de la classe. La seva feina pot anar dirigida a realitzar petites investigacions, elaborar petits informes, confeccionar murals, fer recerca d'informació, etc.

La figura de l'assemblea de classe, en què es discuteixen els diferents aspectes d'interès i on es garanteix la participació de tots de manera democràtica, és un altre complement imprescindible en la creació de dinàmiques de grup a la nostra aula. És important que l'alumnat visqui tot l'espai de la classe com a seu i n'explori totes les possibilitats. L'espai ha de ser també polifuncional i canviant: organització de les taules i cadires en cercle per a assemblees, agrupaments per al treball en equip, etc.

L'espai de l'aula, lluny de ser un condicionant, s'ha de convertir en un recurs per explotar.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació forma part del mateix procés d'aprenentatge, i per tant ha de ser contínua i ha de tenir present el progrés de l'alumnat.

El professorat avaluarà l'alumnat tenint com a referència els objectius específics i els coneixements adquirits, segons els criteris d'avaluació.

L'avaluació ha de ser individual i ha d'aportar informació sobre l'alumne, com més rica i variada millor: estil d'aprenentatge, dificultats i mancances, habilitats, preferències, aprenentatges assolits, conceptes erronis, etc.

S'ha d'avaluar també, globalment, el propi procés d'aprenentatge. Els debats i les assemblees de classe, on l'alumnat expressa les seves preferències, interessos, dificultats, etc., proporcionen una informació molt important.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament/aprenentatge

Les excursions programades poden ser un important element a l'hora d'estructurar els continguts i facilitar un enfocament globalitzador dels temes per tractar, des del punt de vista humà, social, natural, etnològic...

Pel que fa a les sortides, és important el treball previ a classe, les actituds, les observacions, el treball posterior, la convivència, la motivació, i tot això amb un cert caràcter lúdic.

Les observacions puntuals a l'entorn immediat del centre són un bon reforç dels diferents continguts que es treballen, no sempre prou ben explotat.

Podem gaudir de l'anomenat quadern de camp com un recurs didàctic per a les sortides. Altres mètodes i tècniques de treball als quals podem fer esment, sense pretendre un caràcter exhaustiu, són:

- El mètode de projectes de treball, que presenta l'avantatge d'un enfocament globalitzador del tema, abordant-lo des de múltiples punts de vista. A més, permet que l'alumnat segueixi distints ritmes d'aprenentatge, pugui aportar coses i elements de l'entorn, etc.

- Els mapes conceptuals, com a expressió i organització dels coneixements previs sobre un tema, són una tècnica interessant de treball. A més, atès el seu caràcter obert i individual, permeten que els infants puguin veure com a correctes diferents expressions d'un mateix tema.

- Altres tècniques: el resum, la presa de notes, la subratllada, els esquemes, etc.

- Amb relació al domini conceptual i lingüístic, són molt importants els mètodes i les tècniques que obliguen l'alumnat a participar: debats i assemblees, lectura comprensiva de textos, narracions, etc.

- També són molt importants com a tècnica, en aquest sentit, els jocs de simulació esmentats, en relació amb el desenvolupament de la capacitat d'empatia. El joc simbòlic espontani dels primers anys s'ha de canalitzar cap a la simulació de situacions.

- La relació d'experiències senzilles i, sobretot, la manipulació de materials són també molt importants.

- Els murals col·lectius, com un tipus concret de treball en grup, amb el seu caràcter sintètic i expositiu, en relació amb determinats temes, que obliga a una reflexió prèvia, tenen l'avantatge d'incorporar aspectes d'expressió plàstica.

Orientacions sobre materials didàctics i curriculars

Els recursos han de ser com més variats millor, i han de respondre al principi de treballar amb informacions diverses: analitzar i contrastar informacions sobre uns mateixos fets, des de diferents perspectives i usant diferents fonts d'informació. Com més rics i variats siguin els recursos que mobilitzem, més es consolidaran els aprenentatges:

- Recursos del medi: observació de l'entorn, materials aportats per l'alumnat relacionats amb el tema estudiat, manipulació de materials, etc.

- Sortides, visites a centres d'interès, camps d'aprenentatge, etc.

- Les col·leccions d'objectes i elements (minerals, fulles, textures, etc.).

- Diapositives, audiovisuals, material projectable, com també fotografies, il·lustracions, etc., com a suport visual.

- Els llibres de consulta i recerca, atles, diaris, revistes d'actualitat i monogràfics, etc. La biblioteca d'aula.

- Els mapes murals, els globus terraquius i les làmines murals (el cos humà, l'habitatge, etc.), han de ser presents en tractar els temes que hi estan relacionats.

- Els instruments de mesura i observació: brúixola, binocles, lupa, instruments meteorològics, mesures de pes, capacitat, etc.

- El llibre de text pot acomplir una funció de suport complementari als temes estudiats.

Orientacions sobre la seqüenciació de continguts

A continuació s'assenyalen, de manera orientativa, una sèrie de requisits que hauria de reunir una programació d'aula:

- Hauria de ser una programació oberta i flexible per incorporar aquells temes i continguts que van sortint al llarg del curs, ja sigui perquè esdevenen temes d'actualitat, ja sigui perquè sorgeixen situacions idònies per tractar-los.

- S'haurien de tenir presents les dades significatives, les festes i les commemoracions (dia de l'arbre, de la dona, de les Illes Balears...).

- A cada curs és important realitzar alguns petits monogràfics relacionats amb alguns aspectes de l'entorn.

La seqüenciació cíclica permet estudiar els mateixos continguts amb diferent nivell d'aprofundiment, segons la capacitat de l'alumnat.

S'ha de partir dels continguts organitzadors bàsics, vertebradors dels successius aprenentatges. Tots els continguts es poden estudiar a totes les edats, però hi ha una sèrie de continguts imprescindibles per abordar nous aprenentatges. Per exemple, difícilment iniciarem l'estudi d'organitzacions socials complexes sense haver estudiat abans realitats més lligades a la vida de l'alumnat: la família i l'escola.

Molts continguts impliquen un determinat desenvolupament de la comprensió de l'espai i del temps, sense el qual no es produiran aprenentatges significatius. Per això, aquests elements han de tenir un tractament i una atenció específics per part del mestre: s'ha de partir del suport empíric (manipulació, observació, etc.) per anar introduint conceptes més abstractes, com poden ser grans espais o períodes històrics.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, l'educació ambiental...)

Des de diferents continguts al llarg de tot el procés educatiu s'aniran treballant valors tan importants com:

- L'educació moral i cívica. Aquest valor és aplicable a quasi totes les situacions d'aprenentatge, encara que és en els continguts on es fa una referència més directa a la societat on es poden treballar conceptes tan importants com la pobresa, la marginació social, el respecte a les persones, la violència...

- L'educació per la pau. Es tracta de veure les causes que generen els conflictes bèl·lics, la repressió de minories..., i cercar-ne possibles solucions, sentir-ne les conseqüències sobre la població. Es poden treballar les situacions de violència en general, inclosa la violència encoberta, la injustícia social, la marginació, la manca de llibertat d'expressió, la repressió cultural i lingüística, etc.

- Educació per la salut. La salut i els hàbits que hi estan relacionats són de gran importància per a una educació integral. També són importants aquells aspectes de la societat i l'entorn que tenen relació amb la salut i la qualitat de vida: deixalles, gestió del medi ambient, circulació i trànsit, material perillós, materials inflamables...

- Educació per la igualtat d'oportunitats. La igualtat d'oportunitats comporta valors de compensació i de no-discriminació per raons de sexe, ètnia, religió, llengua i cultura. És molt important tenir present la discriminació per diverses raons, encara habituals en la nostra societat.

- Educació pel respecte i la igualtat dels drets i deures de les persones. En relació amb el punt anterior, és important tenir presents continguts tan impor-

tants com l'esclavatge, el treball infantil, la discriminació racial, la Declaració universal dels drets humans.

- Educació ambiental. S'ha de partir de situacions quotidianes properes a l'alumnat pel que fa a l'entorn de convivència: escola, pati, aula, família, barri..., fins a arribar a la presa de consciència davant els gran problemes mediambientals: contaminació, degradació dels espais naturals. Els continguts referits més directament a la societat són també els més adequats per estudiar el medi ambient en alguns aspectes generals: ordenació del territori, cycle de l'aigua, aigües residuals.

- Educació sexual. L'educació sexual és un component fonamental en la formació de la persona. Es tracta d'incidir en els conceptes d'igualtat i diferència i, al mateix temps, fomentar actituds de respecte i valoració de la relació sexual com un aspecte molt important de la relació entre persones.

CURRÍCULUM D'EDUCACIÓ ARTÍSTICA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

L'educació primària és el moment més adient per desenvolupar en els infants els coneixements, les experiències i els hàbits que formen l'àrea d'educació artística. Per tal de continuar amb l'edat infantil, s'ha d'anar avançant a partir de jocs fins a plantejaments més reflexius.

L'alumnat de primària aprendrà a utilitzar i a entendre la plàstica i la música com a formes específiques i insubstituïbles de l'expressió i de la representació d'alguns aspectes de la realitat, bàsics en el conjunt del saber. Les imatges i els sons del món que ens envolten poden ser la base de les manifestacions artístiques i requereixen processos de sensibilització, enteniment i expressió que des de l'àrea d'educació artística poden afavorir i fer que es desenvolupi una personalitat completa i equilibrada.

L'educació artística ofereix aportacions rellevants als objectius generals de l'educació primària. El treball sistemàtic i al mateix temps natural de la percepció atenta, visual i auditiva, que constitueix la base de tots els aprenentatges, des de la lectura a l'explicació a classe, és tractat explícitament en aquesta àrea, i això en permet una aplicació simultània a la resta de les àrees del currículum. L'educació artística també afavoreix els processos de comprensió de coneixements generals, perquè permet nodrir de manera racional el component imaginari dels infants. Per facilitar la correcta utilització de la imaginació, per tal d'incrementar la seva capacitat de concentració i afavorir la resolució de problemes de qualsevol àrea, és necessari estimular la imaginació en una dimensió en la qual l'art ofereix noves possibilitats d'organització de la intel·ligència.

L'alumnat serà el protagonista actiu en el procés de sensibilització, apreciació i creació artístiques. El desenvolupament d'aquestes capacitats dependrà en gran mesura de l'intercanvi comunicatiu amb els seus companys, i del paper del professorat, que serà bàsic per donar sentit artístic al coneixement i als recursos individuals i del grup.

Mitjançant els objectius i els continguts de l'àrea, es pretén desenvolupar la creativitat individual i col·lectiva i fer que es gaudeixi del plaer estètic.

Per això, se suggeriran als alumnes, de forma progressiva, models artístics, per tal d'ampliar les seves possibilitats de valoració de les manifestacions artístiques reconegudes per la cultura i s'utilitzaran tecnologies de la informació i de la comunicació com a instruments valuosos de provocació de situacions creatives i d'ampliació del coneixement.

L'exploració de materials instrumentals de tot tipus permetrà als infants adquirir una sèrie de conceptes bàsics que els facilitarà realitzar una lectura coherent d'imatges i de sons, i sentir les emocions que sorgeixen de tota expressió artística.

S'haurà de fomentar el treball en equip, afavorir la creativitat, la reflexió, la comprensió i la valoració de les obres d'art i mostrar a l'alumnat els mateixos criteris que els artistes utilitzen en els processos de creació de les seves obres.

L'educació artística en aquest nivell educatiu tindrà com a objectiu final que l'alumne aprengui a valorar les manifestacions artístiques.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de l'educació artística a l'educació primària tindrà com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Desenvolupar la capacitat d'observació i la sensibilitat per apreciar les qualitats estètiques, visuals i sonores de l'entorn.
2. Expressar i comunicar emocions i vivències i realitzar processos propis

de creació artística mitjançant la dimensió plàstica i musical.

3. Explorar i experimentar les possibilitats expressives i comunicatives de diferents materials i instruments i de la tecnologia actual, i descobrir-hi significats d'interès expressiu i estètic.

4. Utilitzar la veu i el propi cos com a instrument de comunicació artística i comparar les experiències creatives amb manifestacions de distints estils i cultures.

5. Explorar les possibilitats expressives del so a través de la percepció, la invenció, la creació i la seva identificació amb llenguatges musicals, utilitzant una codificació pròpia dels infants per tal d'afavorir l'obertura a diferents formes d'expressió.

6. Potenciar la capacitat de lectura, anàlisi i interpretació de l'art i les imatges en els seus contextos culturals i històrics i afavorir la comprensió crítica dels significats, valors i funcions socials de la cultura visual.

7. Identificar, comprendre i utilitzar els codis artístics de les creacions plàstiques i visuals presents a l'entorn.

8. Fomentar actituds de respecte i valorar les principals manifestacions artístiques a partir del patrimoni cultural de les Illes Balears i desenvolupar les capacitats de diàleg i d'anàlisi constructiu.

9. Analitzar i diferenciar els elements que intervenen en el procés d'execució d'una obra per tal de fer-ne una planificació, tant individual com en grup.

10. Utilitzar les noves tecnologies de la informació i de la comunicació en la creació artística i musical.

11. Comprendre i usar els elements bàsics de la notació musical com a mitjà de representació, expressió i coneixement de les idees musicals, tant pròpies com dels altres.

3. CONTINGUTS

MÚSICA

Primer cycle

L'AUDICIÓ I LA CREACIÓ

Conceptes

1. El so: percepció sensorial. Els sons de l'entorn. Col·leccions de sons.
2. Audició i creació. L'expressió musical en el llenguatge oral.
3. La música com a llenguatge infantil.
4. La grafia musical no convencional: musicogrames.

Procediments

1. Audició i creació a partir dels sons de l'entorn i de les seves qualitats.
2. Identificació i utilització de la música a les exclamacions i expressions espontànies del llenguatge oral.
3. Realització de jocs fonètics.
4. Producció de paraules, inventades o no, segons la seva musicalitat: embarbussaments populars.
5. Utilització de dibuixos, paraules i/o símbols com a forma d'escriptura musical: musicogrames.

Actituds, valors i normes

1. Curiositat i interès pel fet sonor.
2. Atenció i participació en els exercicis sensorials proposats.
3. Valoració del silenci com a element indispensable per a l'exercici de l'atenció.
4. Interès i respecte per les manifestacions produïdes pels altres.
5. Interès per participar en totes les activitats.

EL LENGUATGE DE LA MÚSICA

Conceptes

1. El so: so i silenci.
2. Les qualitats del so: duració, intensitat, altura i timbre.
3. El ritme.
4. La melodia.
5. Grafies musicals: convencionals i no convencionals.

Procediments

1. Descoberta del món sonor a partir dels sons de l'entorn.
2. Exploració, captació i producció de so i silenci.
3. Identificació i pràctica de les qualitats del so, separatament i simultà-

niament.

4. Interpretació i elaboració de dissenys rítmics senzills.
5. Interpretació i producció de melodies senzilles.
6. Pràctica de la regularitat de la pulsació.
7. Diferenciació entre llenguatge convencional i no convencional.
8. Experimentació amb els elements de la música més elementals.
9. Interpretació del llenguatge gestual.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de les possibilitats del llenguatge musical com a element d'expressió.

2. Interès per l'afinació de la pràctica melòdica.
3. Esforç per aconseguir precisió i regularitat en la pulsació.
4. Atenció en la diferenciació de les qualitats del so.
5. Interès per la realització de les diferents activitats proposades.

LA VEU I ELS SEUS RECURSOS

Conceptes

1. La veu. Els recursos de la veu.
2. Tècnica vocal: preparació de la veu.
3. La cançó com a element expressiu.

Procediments

1. Exploració dels diferents recursos i possibilitats de la veu.
2. Pràctica de la tècnica vocal.
3. Producció d'expressions sonores.
4. Interpretació, individual o col·lectiva, de cançons infantils i populars, amb especial atenció a les cançons tradicionals de les Illes Balears.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat i goig pel cant.
2. Atenció, interès i participació a l'hora d'interpretar cançons.
3. Esforç i constància per cantar amb bona postura corporal i amb actitud relaxada i expressiva.

ELS MATERIALS INSTRUMENTALS: L'EXPRESSIÓ I LA INTERPRETACIÓ

Conceptes

1. Instruments convencionals i no convencionals de qualitat acústica.
2. Materials sonors de qualitat acústica.
3. Expressió instrumental.
4. L'ordinador com a instrument.

Procediments

1. Identificació visual i auditiva dels diferents instruments no convencionals.
2. Experimentació a partir de diferents materials sonors d'interès acústic.
3. Pràctica de les capacitats sonores dels materials sonors i dels instruments de l'aula de música.
4. Improvisació i expressió instrumental a partir dels instruments convencionals i no convencionals i de materials sonors de l'aula de música.
5. Acompanyament de cançons, danses, contes, etc., amb instruments de l'aula de música.
6. Introducció de l'ordinador com a instrument a l'aula de música.

Actituds, valors i normes

1. Valoració del silenci com a eina indispensable per poder fer música.
2. Respecte i cura pels instruments utilitzats.
3. Respecte per la interpretació dels companys i del mestre o la mestra.
4. Esforç per l'adquisició de destreses en la pràctica instrumental.

LA MÚSICA I LA DANSA

Conceptes

1. El moviment corporal i l'associació als sons.
2. La dansa com a expressió espontània.
3. Danses tradicionals i jocs dansats, en especial els populars de les Illes

Balears.

Procediments

1. Resposta corporal a estímuls sonors.
2. Moviment lliure o organitzat, individual, per parelles i en grup.
3. Adaptació del moviment a la pulsació lenta, intermèdia o ràpida.
4. Interpretació de danses i jocs dansats, en especial els de les Illes

Balears.

Actituds, valors i normes

1. Precisió en les interpretacions rítmiques i el moviment.
2. Valoració de l'estètica expressiva del moviment.
3. Atenció en l'observació.

Segon cicle

L'AUDICIÓ I LA CREACIÓ

Conceptes

1. Característiques dels sons que ens envolten.
2. Descripció de sons.
3. La producció sonora espontània. La seva organització.
4. La gravació dintre de l'aula com a recurs creatiu: puzles i collages sonors.
5. L'audició i la representació musicals.

Procediments

1. Reconeixement, descripció i reproducció dels sons que ens envolten.
2. Audició, identificació i reconeixement de les qualitats del so, separatament i simultàniament.
3. Audició, pràctica per imitació i associació dels sons mitjançant la seva representació gràfica.
4. Producció espontània dels recursos sonors per tal de descobrir l'organització d'una obra musical senzilla.
5. Utilització dels mitjans audiovisuals i de les noves tecnologies per tal de combinar creativament els elements apresos amb la finalitat de fer una composició pròpia —per exemple, puzles i collages sonors.
6. Identificació i ús de la grafia musical com a sistema de representació dels sons musicals que formen la partitura a partir d'audicions diverses.

Actituds, valors i normes

1. Esforç per aprendre.
2. Interès i participació en les activitats proposades.
3. Iniciativa en la creació.
4. Goig i atenció en l'audició.

EL LLENGUATGE DE LA MÚSICA

Conceptes

1. La pulsació.
2. El compàs binari i ternari.
3. El ritme i les combinacions dels elements rítmics.
4. La melodia.
5. La grafia com a representació dels sons.
6. Elements de la música.

Procediments

1. Sincronització del moviment i del gest amb la pulsació.
2. Diferenciació entre pulsació i ritme.
3. Diferenciació entre ritme i figures rítmiques.
4. Diferenciació entre un ritme i una melodia.
5. Reconeixement auditiu, lectura i escriptura de cèl·lules rítmiques senzilles.
6. Pràctica del compàs binari i ternari.
7. Identificació de les notes musicals.
8. Reconeixement auditiu, lectura i escriptura de fórmules melòdiques senzilles.
9. Creació melòdica amb les notes conegudes.
10. Identificació de les notes i col·locació en el pentagrama.
11. Lectura i escriptura de la melodia de les cançons.

Actituds, valors i normes

1. Interès i precisió a l'hora de fer les activitats proposades.
2. Esforç per utilitzar la grafia musical.
3. Interès per comprendre els elements que integren el llenguatge musical.
4. Responsabilitat per complir les normes establertes.

LA VEU I ELS SEUS RECURSOS

Conceptes

1. La veu. La veu com a instrument. Tècnica vocal: emissió i articulació.
2. La cançó com a principi d'una creació.
3. El cant en grup.

Procediments

1. Identificació de la veu com un instrument.
2. Interpretació del repertori cançoner, de forma individual o en grup, tenint cura de la respiració, la dicció i l'articulació amb emissió natural i relaxada.
3. Creació de noves cançons, contes, jocs, danses... de tema lliure o proposat pel professor.
4. Interpretació en grup de cançons infantils tradicionals de les Illes Balears i d'altres indrets.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la veu com a instrument d'expressió i de comunicació.
2. Interès per tenir cura de la veu, quan es parla i quan es canta.
3. Goig per descobrir les diferents expressivitats de les veus.
4. Atenció, interès i participació a l'hora d'interpretar cançons.
5. Esforç i constància per cantar tenint cura de la tècnica vocal.
6. Respecte i col·laboració en el cant i en els acompanyaments rítmics i/o sonors proposats.

ELS MATERIALS INSTRUMENTALS: L'EXPRESSION I LA INTERPRETACIÓ

Conceptes

1. El cos com a instrument en diferents cultures i estils musicals.
2. Famílies d'instruments: classificació.
3. La creació instrumental i el repertori de músiques del món.
4. Possibilitats sonores de la informàtica musical.

Procediments

1. Pràctica de l'obstinat, la imitació i altres fórmules rítmiques amb percussió corporal.
2. Identificació de les diferents famílies d'instruments.
3. Interpretació individual o col·lectiva de peces proposades o de creació pròpia amb instruments escolars.
4. Interpretació de melodies musicals de les Illes Balears i d'altres indrets.
5. Creació instrumental.
6. Anàlisi, experimentació i creació a partir de les possibilitats sonores de la informàtica musical.

Actituds, valors i normes

1. Respecte per les normes de la interpretació.
2. Cura i respecte pels instruments utilitzats.
3. Respecte per la interpretació dels companys i del mestre o la mestra.
4. Valoració del cos com a instrument d'expressió i de comunicació.
5. Esforç en la precisió de la interpretació.
6. Valoració de les possibilitats sonores de la informàtica musical en el seu context.

LA MÚSICA I LA DANSA

Conceptes

1. La dansa com a expressió de sentiments, emocions i imaginació.
2. El control corporal. La pulsació i el compàs binari. El moviment (mobilitat/immobilitat). La mètrica binària i ternària.
3. Danses tradicionals i populars pròpies de les Illes Balears.

Procediments

1. Utilització de la dansa com a mitjà d'expressió de diferents sentiments i emocions.
2. Interpretació o improvisació de diferents moviments corporals a partir de la pròpia imaginació i segons el propi estat d'ànim.
3. Adaptació del moviment a la pulsació d'una música o cançó; experimentació de la mètrica binària i ternària.
4. Experimentació de moviments successius, simultanis o alterns, conduïts pel mestre.
5. Realització d'activitats de moviment i immobilitat.
6. Execució de danses mantenint l'orientació, la direcció i la trajectòria.
7. Pràctica de danses tradicionals de les Illes Balears i d'altres comunitats, països o cultures.
8. Contextualització de les danses i relació amb el seu entorn social i cultural.

Actituds, valors i normes

1. Valoració del propi cos com a vehicle d'expressió.
2. Bona disposició a l'hora de provar diferents ritmes i moviments.
3. Valoració de la dansa com una manifestació cultural dels pobles i dels grups instrumentals que encara la mantenen.
4. Disposició per coordinar les accions individuals amb les del grup.
5. Gaudi estètic de la dansa.

Tercer cicle

L'AUDICIÓ I LA CREACIÓ

Conceptes

1. L'audició com a punt de referència per crear. Els recursos compositius.
2. Les característiques formals de les obres (estructura, esquema general) i algunes formes musicals senzilles.
3. Introducció al llenguatge musical: signes convencionals i grafies contemporànies.
4. La creació musical: l'obra musical.
5. La creació d'obres musicals a partir de situacions i paisatges sonors.

Procediments

1. Utilització de diferents recursos com a forma d'escoltar una obra musical enregistrada o en directe.
2. Reconeixement dels diferents recursos del compositor: la imitació, la variació i el contrast.
3. Observació i diferenciació de l'esquema d'una obra.
4. Utilització de diferents recursos per tal d'identificar els diversos aspectes del llenguatge musical.
5. Utilització de partitures senzilles i musicogrames com a suport a l'hora d'interpretar i analitzar l'audició.
6. Creació de les pròpies obres musicals a partir de les audicions i dels models i recursos de composició treballats a classe.
7. Creació d'obres musicals senzilles i creatives a partir de manifestacions sonores significatives sobre situacions i paisatges sonors.
8. Representació gràfica de la música com a mitjà d'expressió i de comunicació.
9. Utilització de les noves tecnologies com a recurs dintre de l'aula.

Actituds, valors i normes

1. Respecte de les normes i serietat i responsabilitat en els diferents exercicis i activitats proposats.
2. Esforç en la creació d'obres musicals.
3. Interès per participar en totes les activitats.
4. Hàbit pel treball metòdic i ordenat.

EL LLENGUATGE DE LA MÚSICA

Conceptes

1. Les qualitats del so.
2. Elements de la música: ritme, melodia, harmonia, timbre, textura i dinàmica.
3. Grafia musical convencional i no convencional.
4. Els elements de la música.

5. Intervalls i escales.

Procediments

1. Anàlisi, identificació i pràctica de les qualitats del so, separadament i simultàniament.
2. Audició, improvisació, experimentació, lectura i escriptura dels elements de la música.
3. Interpretació i utilització de la grafia musical convencional i no convencional.
4. Observació i utilització dels elements musicals més elementals.
5. Anàlisi de les escales i els intervals més senzills.

Actituds, valors i normes

1. Interès per comprendre el significat i la importància dels elements del llenguatge musical.
2. Gust pel treball metòdic i ordenat.
3. Esforç i perseverança en les activitats proposades.

LA VEU I ELS SEUS RECURSOS

Conceptes

1. La veu. Audicions de música vocal de diferents estils: tipus de veu i agrupacions vocals.
2. So i vibració, ressonadors, respiració, emissió, articulació i dicció.
3. L'aparell fonador: funcionament i òrgans.
4. Les agrupacions vocals: a cappella, amb acompanyament instrumental.
5. Aportació de la música ètnica a la veu.
6. Cançons infantils populars i tradicionals, en especial de les Illes Balears.
7. Cançons a l'uníson, cànons a dues, tres i quatre veus, cançons a dues i tres veus.
8. Cançons amb acompanyaments rítmics i melòdics.
9. L'estructura de les cançons: frases, repeticions i semblança, pregunta i resposta, estrofa i tonada.

Procediments

1. Discriminació i reconeixement de diferents estils a partir d'audicions de música vocal.
2. Identificació dels diferents tipus de veu i d'agrupacions vocals.
3. Interpretació del repertori, controlant la respiració, amb emissió natural i relaxada i bona dicció.
4. Anàlisi de l'aparell fonador.
5. Localització i observació dels ressonadors i dels diferents òrgans que intervenen en la producció del so.
6. Observació auditiva de les veus que integren un grup coral i de l'expressivitat de cada veu.
7. Reconeixement de l'aportació de la música ètnica a la veu.
8. Interpretació de cançons infantils, populars, d'autor, cànons i cançons a dues veus i amb baix obstinat o acompanyaments rítmics o melòdics.
9. Cant col·lectiu, en petits grups i individual, amb alternança; cant i instruments; dos grups; grup/solista; cant / cant interior.
10. Cant a cappella amb acompanyament instrumental.
11. Interpretació de cançons amb qualitat expressiva i comunicativa, respectant-ne el caràcter i observant el contrast dinàmic del text i de les estrofes.
12. Anàlisi i estudi formal de les cançons un cop assimilades; ritme, melodia, mètrica i estructura.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la veu com a instrument d'expressió i de comunicació.
2. Cura de la veu, quan es parla i quan es canta.
3. Interès per descobrir les diferents expressivitats de les veus.
4. Interès i respecte per la riquesa del patrimoni cultural de les Illes Balears i d'altres indrets.
5. Sensibilitat pel cant i capacitat de gaudir-ne.
6. Atenció, interès i participació a l'hora d'interpretar cançons.
7. Esforç i constància per cantar expressivament, amb bona postura corporal i actitud relaxada.
8. Respects i col·laboració en el cant i en els acompanyaments rítmics i sons proposats.

ELS MATERIALS INSTRUMENTALS: L'EXPRESSIÓ I LA INTERPRETACIÓ

Conceptes

1. Classificació dels instruments segons la seva família: corda, vent i percussió.
2. Instruments populars, en especial els de les Illes Balears.
3. Possibilitats sonores dels instruments segons el seu material i la forma de tocar-los.
4. Els instruments com a acompanyament de cançons i de danses.

Procediments

1. Identificació de les diferents famílies d'instruments i dels instruments que les formen.
2. Reconeixement d'instruments originaris d'altres comunitats, països o cultures.
3. Creació d'obres musicals senzilles a partir dels propis coneixements teòrics, utilitzant també elements acústics, electrònics i informàtics, si cal.
4. Interpretació d'aquestes composicions.
5. Interpretació individual o col·lectiva de peces amb tots els instruments escolars.
6. Acompanyament de melodies (cançons, danses...) amb instrumentació escolar.

Actituds, valors i normes

1. Acceptació i compliment de les normes que regeixen la interpretació.
2. Capacitat crítica davant les interpretacions individuals i en grup.
3. Esforç en la precisió de la interpretació.
4. Acceptació i compliment de les normes.

LA MÚSICA I LA DANSA

Conceptes

1. Muntatge de coreografies.
2. L'espai, l'ordre i el ritme.
3. La dansa en el temps.

Procediments

1. Improvisació de moviments sobre l'espai, l'ordre i el ritme.
2. Creació de coreografies a partir de la interiorització de la forma de la música.
3. Reacció espontània o dirigida a diferents estímuls sonors.
4. Adaptació del moviment a diferents qualitats del so i a diferents elements rítmics.
5. Adaptació del moviment a la pulsació d'una música o cançó: experimentació de la mètrica binària i ternària.
6. Execució de danses populars de les Illes Balears, d'altres comunitats i d'altres països i cultures.
7. Contextualització de les danses i relació amb el seu entorn social i cultural.
8. Anàlisi teòrica i pràctica de l'evolució de la dansa al llarg del temps.

Actituds, valors i normes

1. Valoració del cos com a element expressiu.
2. Bona disposició a l'hora de provar diferents moviments i ritmes.
3. Plaer estètic a l'hora de ballar.
4. Disposició per coordinar les accions individuals amb les del grup.
5. Valoració de la dansa com una manifestació cultural dels pobles i dels grups instrumentals que encara la mantenen.

PLÀSTICA

Primer cicle

ELEMENTS QUE CONFIGUREN EL LLENGUATGE VISUAL

Conceptes

1. Empeces gràfiques: punt, línia i taca. Execucions espontànies i lliures. Execucions controlades.
2. Línia i contorn.
3. El color. La llibertat i la imaginació en el color. Variacions en el color: tons, matisos, contrastos.

4. Les textures. Textures tàctils, naturals i artificials.
5. La forma com a resposta expressiva o representativa.
6. El volum. Percepció visual i tàctil del volum. Dualitat dels conceptes ple i buit.

Procediments

1. Experimentació del gest espontani i exploració de les seves possibilitats expressives.
2. Exploració sensorial de materials, objectes i imatges de l'entorn.
3. Planificació i preparació del procés de realització de projectes, treballs o creacions, tant en grup com individualment.
4. Anàlisi i realització d'empremtes gràfiques (el punt, la línia i la taca).
5. Experimentació amb mesclades de diversos colors per veure'n les possibilitats.
6. Caracterització de la superfície. Diferenciació de la textura visual de la gràfica.
7. Observació de les formes des de diferents punts de vista per apreciar-ne la qualitat de la llum, el color, la textura, etc.
8. Apreciació de les variacions del clarobscur, provocades per la llum natural o artificial, i del contrast entre llum i ombra de l'espai que ens envolta.
9. Distinció entre forma i fons.
10. Anàlisi de la representació bidimensional i del volum, com també de la representació de les plantes, els animals, els objectes i la figura humana.

Actituds, valors i normes

1. Participació activa en el procés d'enriquiment de la percepció individual.
2. Curiositat i interès per observar les formes naturals i artificials de l'entorn.
3. Interès per treballar els sentits en diferents situacions.
4. Autonomia en l'observació, la distinció, la selecció i la interpretació d'allò que és percebut.

COMPOSICIONS PLÀSTIQUES

Conceptes

1. L'enquadrament. L'ocupació de l'espai gràfic.
2. La composició. El sentit de l'equilibri.

Procediments

1. Diferenciació de les relacions existents entre espais i objectes.
2. Realització de composicions a partir de la realitat, en les quals es manifesti la diferència entre l'espai i l'objecte.
3. Realització de produccions on s'utilitzi la tècnica de la composició.
4. Observació del sentit de l'equilibri present en els principis fonamentals de la natura.
5. Utilització de l'equilibri per realitzar obres artístiques pròpies.

Actituds, valors i normes

1. Desinhibició a l'hora de fer produccions pròpies.
2. Perseverança en la realització d'obres d'art.
3. Utilització correcta dels materials necessaris.
4. Valoració d'un clima ordenat, afectuós i exigent dins l'aula, necessari per a l'aprenentatge.

EL DIBUIX O LLENGUATGE GRÀFIC

Conceptes

1. De la representació a l'expressió.

Procediments

1. Iniciació a una lectura d'imatges.
2. Introducció en el món artístic mitjançant l'observació i la lectura d'obres d'art.
3. Utilització de les diferents tècniques artístiques per expressar els propis sentiments.
4. Utilització del vocabulari específic de l'àrea.
5. Realització de produccions artístiques col·lectives.

Actituds, valors i normes

1. Interès per les obres artístiques.
2. Confiança en les pròpies possibilitats expressives.
3. Participació positiva en processos de producció artística.

PRINCIPALS MANIFESTACIONS DE L'ART

Conceptes

1. Iniciació al criteri estètic.
2. Iniciació a la lectura d'imatges.
3. Iniciació a la valoració estètica de l'entorn natural i urbà.

Procediments

1. Selecció d'unes pautes per a la iniciació al criteri estètic.
2. Utilització d'un vocabulari específic.
3. Maneig de la retentiva visual per adonar-se d'allò que es percep, tant de l'entorn com del fet artístic.
4. Valoració estètica de l'entorn natural i urbà.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant les diferents obres artístiques.
2. Gust pel treball ben presentat.
3. Esforç per comprendre obres artístiques d'autors representatius.

TÈCNIQUES I MATERIALS

Conceptes

1. Tècnica bidimensional: dibuix, pintura, collage i estampació.
2. La tècnica tridimensional: modelatge i construccions.
3. Experimentació amb materials i suports de diferents mesures i formats.

Procediments

1. Experimentació amb materials diversos.
2. Anàlisi d'obres d'art en les quals s'han utilitzat diverses tècniques.
3. Representació de formes naturals i artificials mitjançant diverses tècniques.
4. Realització de figures tridimensionals a partir de materials de diferent naturalesa: deixalles, paper, cartró, plàstic, etc.
5. Utilització de materials mal·leables, com la plastilina i el fang, per realitzar obres de modelatge.
6. Aprenentatge de vocabulari específic.

Actituds, valors i normes

1. Curiositat per les tècniques i els materials.
2. Gust per l'observació d'obres d'art.
3. Esforç en la realització del treball.
4. Cura dels materials i eines utilitzats.
5. Desinhibició en el moment de crear.
6. Confiança en la producció artística pròpia.

Segon cicle

ELEMENTS QUE CONFIGUREN EL LLENGUATGE VISUAL

Conceptes

1. Les empremtes gràfiques: punt, línia i taca.
2. El color: observació, percepció i experimentació del color.
3. La textura. Textures tàctils i visuals, naturals i artificials.
4. La forma. Representació de repertoris formals senzills.
5. El volum. Ple i buit.

Procediments

1. Interpretació del llenguatge plàstic com a vehicle de comunicació.
2. Ús d'un vocabulari apropiat i específic que permeti verbalitzar les característiques de les produccions pròpies i alienes.
3. Utilització del punt, la línia i la taca com a elements expressius per a la representació de formes.
4. Observació del color a la natura i al món artificial.
5. Manipulació dels colors primaris per crear-ne de nous.

6. Selecció i utilització de les diverses mescles de colors.
7. Construcció de gammes de color.
8. Diferenciació i utilització dels colors freds i els colors càlids.
9. Experimentació amb diverses textures.
10. Observació directa i indirecta de les formes. Anàlisi de línies, colors, superfícies i textures.
11. Utilització dels coneixements adquirits per representar paisatges naturals i artificials amb diferents tècniques.
12. Realització de volums mitjançant tècniques expressives.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat davant les manifestacions artístiques.
2. Respecte per les produccions artístiques dels altres.
3. Apreciació de les manifestacions artístiques de la pròpia comunitat i d'altres cultures.
4. Valoració de la importància de la comunicació i de l'expressió plàstica en el context de les relacions interpersonals.
5. Actitud positiva envers l'ús dels materials, els espais i els suports.

COMPOSICIONS PLÀSTIQUES

Continguts

1. L'enquadrament. L'ocupació de l'espai gràfic.
2. La figuració.
3. La composició abstracta.
4. La proporció.
5. El moviment.

Procediments

1. Anàlisi de l'enquadrament i la proporció dins una composició plàstica.
2. Observació d'obres abstractes.
3. Diferenciació entre figuració i abstracció.
4. Exploració de la terminologia utilitzada per realitzar obres abstractes.
5. Realització de projectes i guions com a pas previ per crear una obra abstracta.
6. Observació del contrast entre els termes proporció i desproporció.
7. Observació i aplicació de la proporció en l'estudi de la figura humana.
8. Reconeixement de l'existència de la proporció en un objecte.
9. Realització de produccions utilitzant la proporció.
10. Observació del moviment en la naturalesa i la seva representació a les obres plàstiques.
11. Indagació i aplicació de les tècniques utilitzades per crear la sensació de moviment.

Actituds, valors i normes

1. Plaer estètic davant d'obres, tant de naturalesa figurativa com de naturalesa abstracta.
2. Esforç en la realització de produccions en les quals sigui necessària la proporció.
3. Cura del material utilitzat.
4. Satisfacció pel treball realitzat adequadament.

EL DIBUIX COM A LLENGUATGE GRÀFIC

Conceptes

1. El dibuix de representació.
2. El dibuix com a element utilitzat per narrar: els contes, les llegendes, les rondalles i els còmics.
3. El còmic com a llenguatge gràfic.

Procediments

1. Observació dels mitjans utilitzats en el llenguatge visual.
2. Recerca de símbols en el llenguatge visual.
3. Utilització del llenguatge visual per comunicar-se.
4. Construcció d'un llenguatge plàstic a partir d'un llenguatge verbal per contar una rondalla, un conte, una llegenda. Observació dels trets específics dels còmics (simplicitat, moviment, etc.).
5. Observació de la correlació de les vinyetes.
6. Utilització de tècniques de treball ordenades, individuals o de grup, per crear un còmic.
7. Utilització de les noves tecnologies per realitzar treballs en els quals

s'utilitzi el llenguatge gràfic.

Actituds, valors i normes

1. Esforç per utilitzar la creativitat en la producció d'obres pròpies.
2. Actitud de respecte per les obres dels altres companys.
3. Seguiment d'unes normes elementals per a l'elaboració de còmics.
4. Constància en l'elaboració dels treballs.
5. Valoració de la importància dels llenguatges visuals per a la comunicació.

REPRESENTACIONS DE LES DIFERENTS MANIFESTACIONS ARTÍSTIQUES

Conceptes

1. El criteri estètic.
2. Lectura d'imatges.
3. L'estètica en el món de l'art.

Procediments

1. Observació d'obres d'art per analitzar-ne les característiques estètiques.
2. Realització de produccions pròpies tenint present el propi criteri estètic.
3. Comparació dels diferents criteris estètics.
4. Identificació dels diferents llenguatges visuals.
5. Estudi i interpretació de la iconografia i els missatges presents a l'entorn de l'alumnat.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat davant les manifestacions artístiques.
2. Respecte per les produccions artístiques dels altres.
3. Apreciació de les manifestacions artístiques de la comunitat pròpia i d'altres cultures.
4. Valoració de la importància de la comunicació i de l'expressió plàstica en el context de les relacions interpersonals.
5. Actitud positiva envers l'ús dels materials, espais i suports.

TÈCNIQUES I MATERIALS

Conceptes

1. Tècnica bidimensional: dibuix, collage, estampació.
2. Tècniques tridimensionals: modelatge i construccions.
3. Experimentació amb materials i suports de diferents mesures i formats.
4. Tecnologia i imatge: fotografia amb càmeres senzilles, diapositives i fotocòpies.
5. Els missatges publicitaris.

Procediments

1. Observació i utilització de diferents materials per fer dibuixos, collages i estampacions.
2. Realització de fotografies, fotomuntatges, diapositives i impressions amb mitjans audiovisuals.
3. Ús i exploració de les noves tecnologies de la comunicació, emprades sempre de forma creativa, al servei de les necessitats de treball de l'alumnat i experimentant les noves possibilitats que aquests mitjans poden aportar.
4. Utilització de la càmera fotogràfica digital per realitzar treballs temàtics.
5. Observació de missatges publicitaris.
6. Comprensió de la tècnica i la iconografia utilitzades en els missatges publicitaris.
7. Realització de missatges publicitaris propis.

Actituds, valors i normes

1. Cura en la utilització del material necessari.
2. Actitud crítica davant els missatges publicitaris.
3. Col·laboració en equip en el moment de realitzar obres col·lectives.
4. Iniciativa a l'hora de realitzar projectes individuals.

Tercer cicle

ELEMENTS QUE CONFIGUREN EL LLENGUATGE VISUAL

Conceptes

1. Les empremtes gràfiques: punt, línia i taca. Estructures lineals de l'entorn natural i artificial. Aplicacions a la representació de l'entorn.
2. El color. La relació entre la llum i el color. L'escala cromàtica. Característiques del color. Valor representatiu del color.
3. La textura. Textures tàctils i visuals, naturals i artificials. La unió amb la llum, el color i la forma.
4. La forma. Representació de repertoris formals complexos.
5. El volum. La llum i el volum. Qualitats expressives.

Procediments

1. Maneig de les empremtes gràfiques: punt, línia i taca.
2. Observació de les estructures lineals de l'entorn natural i artificial.
3. Anàlisi de la relació entre la llum i el color. Observació i utilització de l'escala cromàtica.
4. Utilització de les característiques i de la simbologia del color.
5. Manipulació de textures i anàlisi posterior de la seva unió amb la llum, el color i la forma.
6. Representació de repertoris formals complexos.
7. Associació de la llum i el volum. Representació de repertoris formals complexos.

Actituds, valors i normes

1. Valoració d'un clima ordenat a l'hora de realitzar treballs.
2. Perseverança en la realització del treball.
3. Actitud de diàleg en els treballs realitzats en equip.
4. Curiositat per l'observació de la llum i el color.
5. Autonomia a l'hora d'utilitzar els colors de manera convencional i no convencional.

COMPOSICIONS PLÀSTIQUES

Conceptes

1. La composició abstracta.
2. La perspectiva visual, representació directa de la realitat. Introducció al dibuix tècnic.

Procediments

1. Interpretació subjectiva d'algunes obres representatives de l'art abstracte.
2. Observació d'obres abstractes.
3. Coneixement de tècniques utilitzades per alguns autors en les seves produccions abstractes.
4. Coneixement dels elements del llenguatge plàstic per fer una lectura objectiva i comprendre millor l'obra abstracta.
5. Realització d'obres abstractes partint dels propis sentiments i dels coneixements adquirits.
6. Coneixement i aplicació de les fases per a la realització d'un dibuix tècnic.

Actituds, valors i normes

1. Interès per conèixer qualsevol tipus de manifestació artística.
2. Constància en el treball i cura a l'hora de presentar-lo.
3. Actitud respectuosa per les obres artístiques, tant les representatives dels autors com les dels propis companys.

EL DIBUIX COM A LLENGUATGE GRÀFIC

Conceptes

1. Iniciació al disseny i als missatges publicitaris: dibuix d'ideació.

Procediments

1. Interpretació subjectiva i objectiva del món publicitari.
2. Introducció a les tècniques publicitàries.
3. Coneixement del vocabulari específic dels mitjans de comunicació.
4. Utilització de les noves tecnologies per crear missatges publicitaris.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant el món de la publicitat.

APRECIACIÓ DE LES DIFERENTS MANIFESTACIONS ARTÍSTIQUES

Conceptes

1. Manifestacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, arts decoratives i industrials) de l'entorn.
2. Criteri estètic dels artistes més rellevants de la història.
3. Lectura i observació d'objectes i imatges de diferents cultures.
4. Valoració estètica als mitjans de comunicació.

Procediments

1. Coneixement dels artistes més rellevants de la pròpia comunitat autònoma (pintors, escultors, arquitectes...) i de les seves obres més representatives.
2. Anàlisi de produccions estètiques realitzades amb noves tecnologies.
3. Coneixement de les manifestacions artístiques d'altres cultures.

Actituds, valors i normes

1. Interès per les obres d'art que ens envolten.
2. Curiositat per les noves tècniques i els nous mitjans de representació.
3. Valoració d'obres d'art d'altres cultures.

TÈCNiques I MATERIALS

Conceptes

1. Tècnica bidimensional: dibuix, pintura, collage, frottage i estampació.
2. Tècniques tridimensionals: modelatge, talla, assemblatge i construccions.
3. Experimentació amb materials i suports de diferents mesures i formats.
4. Tecnologia i imatge: fotografia, fotomuntatge, diapositiva, fotocòpia, vídeo i ordinador.
5. Elecció i ús correcte dels materials i els suports.

Procediments

1. Selecció de les tècniques bidimensionals i tridimensionals per utilitzar-les en produccions pròpies.
2. Maneig de la tecnologia i la imatge per crear obres artístiques individuals i col·lectives.
3. Ús correcte dels materials i utensilis.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de les expressions artístiques pròpies de les Illes Balears com a part del patrimoni cultural.
2. Desinhibició davant de les creacions pròpies.
3. Reconeixement de les diferents manifestacions artístiques.
4. Curiositat per les tècniques i materials utilitzats en diferents manifestacions artístiques.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen els tipus i grau d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat hagi assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals.

MÚSICA

Primer cicle

1. Recrear i reproduir manifestacions sonores significatives per les seves qualitats acústiques.
2. Interpretar, tot sol o en grup, mitjançant la veu o diversos materials sonors, improvisacions que tinguin els procediments musicals de repetició, variació i contrast d'idees musicals.
3. Utilitzar dibuixos i paraules com a mitjà d'escriptura musical, com si fossin una partitura.
4. Participar en la recerca de recursos expressius de la veu.
5. Saber desenvolupar expressions cantades i arribar a donar-los forma de cançons.
6. Interpretar, amb materials sonors i instruments senzills, expressions

musicals que tinguin formes de sonoritat controlada i variada.

7. Adequar el moviment corporal al moviment de la música i expressar mitjançant la dansa espontània els diferents elements sonors percebuts des d'una audició atenta i activa.

8. Participar activament en creacions instrumentals.

9. Utilitzar la tecnologia de la informació i de la comunicació com a mitjà d'expressió i de creació musical.

10. Valorar i respectar les produccions pròpies i les dels altres.

Segon cicle

1. Descobrir l'organització de l'obra musical i descriure els sons que la componen des de la producció sonora espontània.

2. Participar en propostes de recollida i classificació de materials i objectes sonors per utilitzar-los a l'aula de forma creativa: puzzles i collages sonors.

3. Utilitzar grafies com a mitjà per representar sons i reconèixer-ne la funció com a partitura.

4. Entendre la veu com a instrument i com a recurs expressiu a partir de la cançó i de les seves possibilitats per crear, inventar o improvisar.

5. Identificar el cos com a instrument que es manifesta de forma distinta en les diferents cultures i estils musicals.

6. Conèixer el timbre i les qualitats de materials sonors i instruments, agrupar-los i utilitzar-los en les creacions instrumentals.

7. Utilitzar el cos com a expressió de sentiments, emocions i imaginació, de forma que s'aconsegueixi el control postural i la coordinació amb la música.

8. Ús de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació com a recurs instrumental.

9. Respectar, valorar i gaudir les produccions pròpies, les dels altres i les manifestacions artístiques del patrimoni cultural propi de les Illes Balears i d'altres indrets.

Tercer cicle

1. Incorporar manifestacions sonores significatives per les seves qualitats acústiques com a mitjà d'expressió personal a produccions sonores creatives i col·lectives.

2. Utilitzar l'audició musical com a punt de referència per a les pròpies creacions.

3. Traduir al llenguatge musical convencional melodies i ritmes senzills.

4. Reconèixer qualitats de la veu a partir de diverses audicions i músiques ètniques i recrear-les amb les diferents possibilitats expressives.

5. Conèixer cançons de diferents llocs i estils i valorar-les com a mitjà de comunicació i per les possibles aportacions a la invenció i a l'enriquiment cultural.

6. Diferenciar instruments musicals i observar-ne les característiques més significatives, per poder classificar-los segons les seves qualitats.

7. Fer muntatges propis i creacions a partir de la pràctica instrumental.

8. Inventar coreografies que es corresponguin amb la forma interna de l'obra musical i tinguin un ordre espacial i temporal.

9. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació com a recurs.

10. Respectar, valorar i gaudir les produccions pròpies, les dels companys i les manifestacions artístiques del patrimoni cultural.

PLÀSTICA

Primer cicle

1. Identificar, descriure i representar l'entorn natural i l'entorn artificial.

2. Observar i identificar les manifestacions artístiques de l'entorn i dels mitjans de comunicació en les quals predomina la imatge.

3. Realitzar composicions bidimensionals i tridimensionals segons els propis desig d'expressió.

4. Utilitzar el dibuix com a mitjà d'expressió i representació.

5. Saber manejar tècniques senzilles bidimensionals i tridimensionals amb una adequada habilitat oculomaneja.

6. Identificar i valorar representacions visuals i artístiques de l'entorn i identificar els elements principals d'una obra plàstica.

7. Realitzar una lectura d'imatges de forma espontània, des de l'experiència personal, l'aspecte formal i el context històric.

8. Reconèixer, diferenciar i utilitzar l'expressivitat de diversos materials i suports.

9. Treballar la producció pròpia i en equip, i tenir cura del material i l'espai de treball.

Segon cicle

1. Observar, descriure i representar amb més precisió i domini l'expressi-

vitat dels elements bàsics del llenguatge visual i la seva sintaxi.

2. Identificar i valorar les manifestacions artístiques pròpies de les Illes Balears i dels mitjans de comunicació visual.

3. Realitzar composicions plàstiques figuratives i abstractes segons diferents criteris.

4. Utilitzar el dibuix tenint en compte les seves diferents funcions.

5. Reconèixer i diferenciar l'expressivitat de diversos materials i suports, i saber manejar tècniques i instruments amb certa precisió.

6. Identificar i valorar estèticament i críticament imatges de l'art, la publicitat i el disseny, i manifestacions culturals pròpies de la nostra cultura i d'altres cultures com a forma d'identitat d'aquestes.

7. Utilitzar tècniques audiovisuals senzilles per a la creació plàstica.

8. Realitzar una lectura d'imatges a un nivell bàsic, des de l'aspecte formal i des del context històric, i utilitzar un vocabulari adequat.

9. Respectar i valorar el treball individual i de grup.

10. Saber planificar i organitzar el treball i tenir cura del material i l'espai que s'utilitza.

Tercer cicle

1. Observar, descriure i representar l'entorn, utilitzant selectivament l'expressivitat dels elements bàsics del llenguatge visual i la seva sintaxi, i ser capaç d'explicar les decisions amb un vocabulari adequat.

2. Utilitzar el dibuix tenint en compte les seves diferents funcions i emprant diferents tècniques.

3. Tenir una consciència crítica de les imatges i els objectes i identificar-los i valorar-los. Comprendre els propòsits de les arts visuals de la nostra cultura i d'altres cultures mitjançant els significats socials que tenen.

4. Suggestir significats, contar històries i realitzar afirmacions mitjançant les pròpies obres creatives.

5. Dur a terme un projecte artístic de forma individual i en equip, investigant camins diferents i sabent planificar i organitzar el projecte.

6. Distingir els aspectes comuns i diferents que hi ha entre els processos creatius que es duen a terme a classe i els dels artistes i professionals del món de la imatge.

7. Manejar adequadament les tecnologies de la informació i la comunicació com a mitjà d'informació, investigació i creació d'activitats senzilles.

8. Seleccionar i utilitzar materials, utensilis i suports adequats.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

L'educació artística ha de contribuir al desenvolupament de les capacitats expressives i creatives de l'alumnat tenint presents la tradició i la cultura autòctones de les Illes Balears.

La metodologia ha de partir dels coneixements reals de l'alumnat, i els nous objectes d'aprenentatge s'han de relacionar amb allò que ell ja sap i amb les seves estructures i esquemes de coneixement.

Per poder fer-ho cal partir de:

- Les vivències personals i el contacte amb totes les manifestacions artístiques.

- El coneixement i descobriment dels elements i conceptes del llenguatge plàstic, musical i dramàtic mitjançant l'experiència i partint del moviment, el gest, la veu, la cançó, la dansa i el joc.

- La creació plàstica i la pràctica musical com a base per consolidar els coneixements adquirits.

- L'expressió individualitzada i col·lectiva, seguint el camí de la improvisació i la creativitat.

- El desenvolupament de la percepció visual, musical i corporal per mitjà de l'observació i l'audició activa.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació

La motivació és un dels eixos cabdals en què es fonamenta el fet educatiu per tal d'aconseguir els objectius proposats.

La investigació s'ha de basar en la manipulació i experimentació dels recursos, materials i tècniques diverses que intervenen en les elaboracions artístiques, i que es fonamenten en la cultura pròpia del lloc on vivim, les Illes Balears.

La creativitat es manifestarà amb la capacitat per resoldre problemes proposant solucions alternatives a una mateixa situació.

Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives específiques

S'hauria de prioritzar la personalització del procés d'ensenyament/aprenentatge per tal d'adequar les formes metodològiques i didàctiques mitjançant les quals l'alumne pot accedir de la manera més fàcil al que està aprenent des de la seva experiència individual, des de la seva pròpia personalitat i des de les seves pròpies característiques.

És important que el professorat conegui el nivell de competència de l'alumnat i altres factors com preferències, motivacions, expectatives personals i familiars, etc., fets que influeixen en el desenvolupament i l'aprenentatge dels alumnes.

L'atenció a la diversitat té una doble vessant: per una part, afavoreix una educació més individualitzada i, per l'altra, suposa l'acceptació per part de tot l'alumnat del fet que no tothom és igual i que és necessari acceptar i respectar aquestes diferències.

Orientacions i exemplificacions sobre aspectes organitzatius

Hi ha moltes maneres d'organitzar les activitats artístiques. L'espai que es té depèn molt del centre educatiu. Es pot utilitzar la mateixa aula per tal que l'alumnat se senti més còmode i no hagi de desplaçar-se, amb els desavantatges que això suposa. D'aquesta manera, l'art no es converteix en una cosa aliena a la vida ordinària de l'aula. En altres casos, es pot tenir una aula amb tot el material necessari i el mobiliari adequat, amb els avantatges que això suposa.

Per desenvolupar l'activitat musical, el més idoni seria disposar d'un espai propi. Aquest espai hauria de tenir dos llocs ben diferenciats. Per una banda, un espai on hi hagués tots els instruments sempre instal·lats per tal de no perdre temps en preparar la classe d'expressió i interpretació musical. En aquest espai hi hauria també els recursos tecnològics (ordinadors, teclat elèctric...). Per altra banda, hauria de tenir un altre espai on les cadieres fossin amb braç, estiguessin arraconades a la paret i deixassin totalment lliure d'obstacles l'espai central. A les cadieres, els alumnes hi podrien realitzar fitxes, adicions i altres activitats que s'haguessin de fer d'asseguts. A l'espai central, lliure, hi podrien realitzar les activitats de moviment i dansa i expressió vocal.

Sigui quin sigui el procediment que s'utilitzi a la classe, ha de tenir com a objectiu estimular i no reprimir l'activitat creadora. Quan un alumne espera el paper o el color pot cansar-se d'aquestes pauses i avorir-se fins a tal punt que ja no senti necessitat de crear quan li arribi el seu moment; per això, a vegades és convenient posar materials repetits a diferents llocs perquè els infants sempre hi puguin arribar, fer agrupaments per intercanviar experiències i procediments, etc. També es poden disposar les coses de manera que no estiguin tots treballant en el mateix projecte; així es pot aconseguir més flexibilitat.

Atenent la individualitat, hi ha infants que tenen molta energia i podem intentar que aquesta energia es canalitzi mitjançant l'art. En canvi, n'hi ha d'altres que poden ser totalment passius. Aquí és important l'estimulació perquè l'alumne pugui adquirir un pensament independent i trobi en l'autoexpressió artística un mitjà ideal per fer-ho.

Els materials i l'adequat desenvolupament de les tècniques artístiques formen una part important de l'expressió artística, encara que hem de tenir present que no és convenient centrar l'atenció només en els materials o en la tècnica: l'art sorgeix de l'ésser humà i de la pròpia creació.

Orientacions sobre materials didàctics i curriculars

Existeix una gran varietat de materials per dur a terme activitats artístiques. Alguns són tradicionals; uns altres es poden utilitzar en l'art, però normalment tenen una altra finalitat, i, finalment, podem parlar d'aquells materials que no estan vinculats a l'art però que es poden utilitzar —per exemple, els anomenats materials de reciclatge.

A l'hora d'elegir materials s'ha de tenir present el nivell de desenvolupament de l'alumnat. És important que el mestre conegui la diversitat d'eleccions possibles de material artístic i el presenti en el moment adequat.

Per altra banda, i tenint present la individualització, el mestre ha de ser conscient que cada alumne ha de desenvolupar, a partir d'un model, la seva pròpia tècnica expressiva.

Orientacions sobre els recursos necessaris

Tota aula de música hauria de disposar de petit instrumental de percussió, suficient per a tota la classe, dues famílies de xilofons, metal·lòfons, carillons i altres instruments, una pissarra pautada i una altra de convencional, equipament audiovisual complet (reproductors de cassetts, vídeos, DVD i discos compactes), ordinadors i teclat electrònic, una discografia i una bibliografia bàsiques i una selecció de partitures adreçada a l'alumnat d'educació primària.

Dins els continguts s'indica que s'ha d'estimular el dibuix o la pintura espontànies; per tant, el paper, els llapis i les pintures han de ser fàcilment accessibles a tots els alumnes. En cap cas la falta de material pot constituir un impe-

diment per concretar un bon programa d'activitats. Freqüentment, els mateixos alumnes poden dur materials econòmics i, fins i tot, de reciclatge.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament/aprenentatge

En tots els grups hi ha una feina individual i, alhora, un treball cooperatiu. Els projectes o treballs en grup poden abastar temes tan distints com «com treballen els pintors» o «com es fa una casa», «com és el color de la ciutat», etc.

S'ha de treballar el control del gest gràfic per mitjà d'exercicis realitzats amb moviments de braços, cos sencer en posicions diferents (vertical, horitzontal...) i amb suports de mides diverses, perquè l'alumnat n'aprecii les diferències en els resultats i vegi la relació que existeix entre el moviment del cos, l'acció i el material. D'aquesta manera es pot treballar la línia, el traç o el solc, utilitzant materials blans o durs, fins o gruixuts, instruments convencionals o realitzats pels alumnes —com són pals, esponges, draps, etc.—, com també ceres, guixos o altres tècniques seques. L'alumne podrà apreciar la diferència entre els gests gràfics de tots aquests i l'expressió i significació que tenen per a ell, i podrà, d'aquesta manera, decidir com expressar les seves idees a partir de l'experiència.

A l'educació musical el treball dins l'aula ha de ser sempre actiu i participatiu i la metodologia ha de partir dels coneixements reals del nin, de les seves vivències personals i del contacte amb la música. La percepció musical es desenvoluparà amb l'audició activa. El coneixement i el descobriment dels elements, símbols i conceptes musicals es farà a partir de l'experiència, des de la cançó, el moviment, la dansa i el joc, manipulant i combinant els sons.

La pràctica serà útil per consolidar els coneixements adquirits i facilitarà l'expressió individual o col·lectiva, seguint el camí de la improvisació i la creativitat. Serà imprescindible seqüenciar els continguts que es treballin en una progressió que permeti que cadascun d'aquests constitueixi un pas cap al següent i que aquesta gradació contribueixi a motivar l'alumne, reforçant la seva capacitat pràctica per fer música i l'interès per crear-ne.

És bàsic que els nins aprenguin a escoltar. Es treballaran els conceptes de so i silenci a partir dels sons del nostre entorn, ben igual que les qualitats del so, treballades primer per separat i després combinant-les. A partir d'aquí, educarem el sentit de l'oïda com a base de l'aprenentatge musical. Les audicions proposades hauran de ser curtes, atractives, motivadores i interessants per als nins i nines. Serà molt important tenir un ampli repertori per tal d'adequar-les als diferents nivells i continguts que es pretenen treballar. Emprarem diferents recursos, com l'expressió corporal, la mimica, els musicogrames, les creacions artístiques, els jocs, etc., per tal que aquestes audicions resultin el màxim de motivadores per als nins i ens ajudin a fixar-ne els objectius.

A partir del moviment es pot acostar l'infant, de manera progressiva, a la grafia convencional dels sons. A partir d'altres grafies ens apropiem a la representació simbòlica del ritme i la melodia, primer separatament, per anar-les ajuntant després de manera progressiva.

A partir de la cançó es podran treballar tots els blocs de contingut. Serà doncs bàsic que el professor tenguí un ampli repertori de cançons, pròpies de les Illes Balears i d'altres comunitats, països i cultures, adequades a les diferents edats dels nins i adequades a cadascun dels objectius que es pretén treballar. El docent serà un bon model per imitar, i per això haurà de cuidar al màxim la tècnica vocal i la postural. El cant serà individual i col·lectiu.

També serà important la manera com es treballarà l'expressió i la interpretació instrumental. S'utilitzaran els instruments disponibles a l'aula de música per treballar les qualitats del so, fer acompanyaments de cançons i ritmes, acompanyar danses i jocs dansats i fixar els conceptes musicals de la lectoescriptura, entre d'altres. El mestre ha de ser un bon model de tècnica instrumental i triarà peces senzilles adequades a cada nivell. Es treballarà també la improvisació.

Utilitzarem sempre que sigui possible, i des de ben petits, les noves tecnologies de la informació i de la comunicació.

La motivació és un dels eixos cabdals en què es fonamenta el fet educatiu per tal d'aconseguir els objectius proposats. Per motivar seran necessàries la connexió de les activitats fetes a l'aula amb l'entorn sociocultural, especialment amb les manifestacions de les Illes Balears, i la realització d'activitats que afavoreixin la comunicació i facilitin l'aplicació de la teoria a la pràctica.

La investigació s'ha de basar en la manipulació i l'experimentació dels diversos recursos, materials i tècniques que intervenen en les elaboracions artístiques, i que es fonamenten en la cultura pròpia de la societat on vivim: les Illes Balears.

La creativitat es manifestarà amb la capacitat per resoldre problemes proposant solucions alternatives a una mateixa situació. Això implicarà proposar activitats amb la suficient flexibilitat com per poder donar diverses solucions.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

Es considerarà l'avaluació un instrument de seguiment del procés d'apre-

netatge de cadascun dels alumnes, per tal de poder fer reajustaments i canvis d'estratègies en qualsevol moment del procés. No només s'avaluarà l'alumne, sinó també la nostra pràctica educativa, per tal d'oferir un ensenyament de qualitat.

La revisió contínua de les estratègies educatives permetrà al docent adequar-se a les necessitats per aconseguir els objectius proposats.

L'avaluació del procés d'aprenentatge serà contínua i diferenciada. Per poder fer el seguiment del procés d'aprenentatge dels nostres alumnes hem de saber també com es troben abans de començar les diferents unitats didàctiques.

Orientacions per a la seqüenciació de continguts

Els continguts de l'àrea d'educació artística han de ser tractats de forma cíclica i en espiral. Se n'ha de fer una seqüenciació graduada, que parteixi d'allò que és concret, del que és més fàcilment observable i manipulable pels infants, fins a allò que és més llunyà i abstracte en els cicles posteriors, que vagi dels continguts més simples per arribar progressivament als més complexos.

Des de l'inici de primària, el professor ha de procurar que els alumnes incorporin en la seva vida quotidiana la comprensió, el gaudi i la consciència de la importància dels diferents llenguatges artístics: pintura, escultura, disseny, arquitectura, cinema, fotografia..., sense excloure'n cap, com també promoure el coneixement dels diversos àmbits en què s'expressa la cultura: museus, exposicions, llibres, premsa... S'ha de tenir en compte el desenvolupament de l'infant i la seva capacitat de comprensió, que fan que pugui familiaritzar-se amb els llocs i moure's en els diferents medis on es mostren les obres artístiques, i s'ha d'afavorir l'observació, tant directa com indirecta, d'aquestes obres a través del vídeo, les fotografies, etc., tot fent una gradació dels nivells de dificultat i aprofundiment, però cercant sempre la comunicació i la verbalització d'idees i opinions, al principi amb més senzillesa, dins les possibilitats expressives dels infants, per anar, més endavant, cap a una reflexió més complexa.

L'aprenentatge de les diferents matèries artístiques s'ha d'anar desenvolupant al llarg de tot el nivell d'una manera gradual. Els recursos pràctics, els materials i els coneixements han d'estar coordinats i programats progressivament, s'ha de procurar consolidar allò que s'ha après i s'ha d'insistir en l'adquisició del llenguatge i el vocabulari precisos per poder expressar millor les idees pròpies.

L'infant ha de realitzar treballs creatius des que inicia l'educació primària i ha d'aprofundir en els coneixements de forma progressiva. Al principi, el professor guiarà més els processos de creació artística, per aconseguir, en finalitzar el nivell, un cert grau d'autonomia en la planificació del treball i l'ús de materials diversos.

L'esperit d'observació dels alumnes, guiat en un principi pel professor, serà més autònom segons passin els cicles. El professor ha d'estimular l'expressió de l'espai percebut i de l'espai imaginat promovent treballs que en facilitin la comprensió.

S'ha d'anar introduint, de forma senzilla i ja des del primer cicle, l'observació de l'entorn urbà (arquitectura, disseny, escultura, traçat urbà...), i s'han de donar claus per analitzar en aquesta observació les funcions dels diferents mitjans artístics (el clarobscur, el llenguatge plàstic de la llum i el color) i fer que els alumnes realitzin, ja des de l'inici del nivell, descripcions d'allò que veuen i del seu significat. No s'ha d'oblidar que els continguts de color, espai, textura i composició es poden veure durant tot el nivell per consolidar els seus coneixements, memoritzant alguns termes i contribuint al procés de realització de treballs creatius a partir de projectes que continguin idees inicials, processos d'elecció i idees o resultats finals, que puguin ser explicats o compartits amb el grup i que puguin treballar-se en equip.

No es tracta de crear artistes, sinó de facilitar la comunicació, l'expressió i el coneixement del nostre patrimoni artístic amb totes les seves influències i interferències. Això es farà seguint l'evolució de l'infant i afegint complexitat als temes a mesura que passin els diferents cicles. No s'ha de pensar que l'infant, pel fet de ser-ho, no té capacitat per tenir idees o opinions.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, l'educació ambiental...)

És necessari educar els alumnes en els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans. Des de l'àrea d'educació artística es poden treballar diferents àmbits:

Educació del consumidor. Les imatges ens arriben contínuament dels anuncis publicitaris i ens conviden a consumir de manera irracional. Des de l'àrea de plàstica es poden introduir elements crítics que permetin formar una opinió personal sobre la qualitat i la necessitat del producte. El professor haurà de proporcionar als alumnes exemples i situacions artístiques diverses i establir actuacions i diàlegs amb la finalitat de verbalitzar i comparar les emocions, les sensacions i les característiques dels fets artístics amb què aquests es relacionen.

Educació per la pau. Des de l'atenció individualitzada, l'alumne aprèn a respectar les creacions artístiques dels companys. Això serveix per aprendre a

col·laborar, a dialogar, a acceptar els altres, a relacionar-s'hi per solucionar problemes de manera pacífica.

Educació ambiental. Mitjançant la interdisciplinarietat, l'alumne coneix l'existència dels problemes ambientals. L'ús d'objectes quotidians i de materials de rebuig per fer creacions plàstiques i musicals ha de ser una pràctica habitual.

Educació per la salut. S'ha d'entendre el cos com un tot global que necessita que se'n tingui cura. Els educadors posaran l'èmfasi en el moviment corporal, el gest, la toxicitat dels materials, el control del nivell de so i de renou, la consciència de l'ambient sonor i la cura de l'oïda i de la veu. Amb les creacions artístiques l'alumne pot alliberar molta tensió interior, fet molt important en una educació per la salut, tant física com psíquica.

CURRÍCULUM D'EDUCACIÓ FÍSICA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

INTRODUCCIÓ

L'educació no és un procés estàtic aliè a les necessitats de la societat, ben al contrari, les necessitats educatives que aquesta va generant, atès el seu dinamisme, han de ser afrontades pel sistema educatiu i s'ha de fer un esforç constant d'actualització i de versatilitat, per dotar el sistema educatiu amb els recursos humans, materials i legals per tal de fer front a les situacions que es plantejgin. El present currículum dóna resposta, en educació física, a allò que la societat reclama.

La societat actual planteja la necessitat d'incorporar a l'educació aquells coneixements, destreses i capacitats relacionades amb el cos i la seva activitat motriu que contribueixen al desenvolupament integral de la persona i a la millora de la seva qualitat de vida. Existeix una demanda social d'educació en la cura del cos i de la salut, en la millora de la imatge corporal i la forma física, així com en la utilització constructiva de l'oci mitjançant activitats recreatives i esportives.

Actualment hi ha consciència dins la societat que la nostra corporeïtat és una font d'aprenentatge, de benestar, de salut, de plaer, d'esbarjo i que cal fer-li un especial esment dins l'educació. A més, l'educació física pot ser un procés vital del màxim interès ja que afecta tot allò que el mateix cos, entès com a eina educativa, pot aportar al llarg de la vida. El joc i l'activitat físicoesportiva, en general, són utilitzats com a eina d'integració social i de reeducació de problemàtiques socials greus. Cal citar també el lligam que l'activitat física té amb la pròpia imatge corporal i l'autoestima, tan importants avui per a tots. Les virtuts que, en definitiva, van associades al treball corporal són prou transcendents, i és per això que cal dedicar-li cada cop més atenció i recursos.

No es pot passar per alt el caràcter social que té el moviment, a part del seu valor funcional. Mitjançant les tasques col·lectives el professorat pot incidir de forma molt directa en àmbits que afectaran la socialització de l'alumnat. Per tant, tot i considerant les millores que l'activitat física i esportiva aporta en altres aspectes, s'ha de prendre amb una consideració especial aquesta faceta social que afecta aspectes tan transcendents com la capacitat de cooperació, de treball en equip, d'assumpció de tasques encomanades, de respecte als adversaris, d'acceptació de normes etc.

L'activitat física com a expressió de la corporeïtat aporta a les persones millores funcionals importants, quan es converteix en un hàbit, la salut i la qualitat de vida es veuen afavorides d'una forma permanent. Des d'aquest punt de vista, s'ha d'intentar que l'alumnat integri l'activitat física com a hàbit al llarg de la seva vida.

D'altra banda, l'ús del cos com a eina d'expressió ha de ser també un dels eixos d'actuació de l'àrea ja que les possibilitats de comunicació del cos són infinites i la seva exploració i pràctica constituïràn centres d'interès per als educadors i educadores.

L'estrès, potser, és la font dels principals problemes sanitaris de la societat actual. Hi ha consens en el món científic que l'activitat física és un dels millors mètodes per compensar aquest fenomen. S'ha d'afavorir que l'alumnat entengui aquest fet i integri dins la seva vida la pràctica d'activitat física com a mètode per restablir l'equilibri físic i psíquic.

Tenir una bona condició física és un valor que dota l'ésser humà d'una major autonomia, i li obre un gran ventall de possibles activitats que enriquiran la seva vida. Més enllà de valors en altres aspectes abans esmentats (salut, equilibri psíquic...) la reflexió sobre aquest aspecte, que incideix de forma directa en el mode i la qualitat de vida, és un dels puntals en la motivació per a una tasca que implica un esforç i un cert sacrifici personal.

La pràctica esportiva, tal i com s'entén socialment, correspon a plantejaments competitiu, selectiu, restrictiu, que no sempre són compatibles amb la

intenció educativa del currículum. Per poder compatibilitzar-ho és necessari donar-li un caràcter obert a tothom, desvinculat de diferències de gènere, nivell d'habilitat i d'altres factors, i entendre que és un mitjà per assolir uns valors diferents dels que li són atribuïts al carrer. Cal també relativitzar els resultats obtinguts: marcadors, puntuacions etc., de manera que constitueixin un factor de motivació i no una finalitat.

Pel que fa a la metodologia per al desenvolupament dels continguts d'aquesta àrea, cal dir que ha d'anar encaminada a crear en l'alumnat el gust per l'activitat física i la confiança en les seves activitat motrius. Per altra banda, s'ha de tenir present que, a conseqüència de l'edat de l'alumnat, les activitats en aquest nivell han de tenir un caràcter fonamentalment recreatiu, han de ser diverses i els materials utilitzats variats. Aquesta metodologia tindrà present el principi de flexibilitat, perquè cada infant desenvolupi l'activitat motriu d'acord amb les seves possibilitats. Així mateix haurà d'afavorir el treball en equip, desenvolupant actituds de cooperació, respecte... A més, ha d'ésser creatiu i allunyar-se de la conducta repetitiva. També cal destacar el paper del joc com a recurs metodològic.

Les finalitats de l'educació física en aquest nivell són, per una part, contribuir a conèixer el valor del propi cos, el de la higiene i la salut i la pràctica de l'esport com a mitjans més idonis per al desenvolupament personal i social; per altra part, ha de promoure i facilitar que cada infant arribi a comprendre el seu propi cos i les seves possibilitats, i a conèixer i dominar un nombre significatiu d'exercicis corporals i activitats esportives de manera que, en un futur, pugui escollir entre les més adients per al seu desenvolupament personal.

L'àrea d'educació física afavoreix l'aprenentatge de la lectura mitjançant el desenvolupament de les nocions associades a relacions espacials i temporals com el sentit i la direcció, l'orientació espacial, nocions topològiques bàsiques. Tots aquests aspectes constitueixen elements de gran importància en el desenvolupament de la lectura i l'escriptura.

L'àrea d'educació física contribueix a la formació de valors tan importants com la capacitat de relacionar-se amb els demés a través del respecte, la resolució de conflictes mitjançant el diàleg i el respecte per les regles establertes, evitant comportaments agressius i de rivalitat, i per la col·laboració i el treball en equip que permeten la formació de persones responsables. Tot això dins un clima ordenat, afectuós, però exigent, en què trobam un esforç per part de l'alumnat i una transmissió d'expectatives positives per part del professorat.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de l'educació física en l'etapa d'educació primària, tindrà com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Conèixer, acceptar i valorar el propi cos, les seves possibilitats de moviment i l'activitat física com a mitjà de relació i recurs per divertir-se, conèixer-se, i sentir-se bé amb ell mateix i els altres mitjançant l'esforç.

2. Conèixer els efectes beneficiosos i perjudicials per adoptar hàbits duradors d'higiene, alimentació, postures i exercici físic, manifestant una actitud responsable envers el seu propi cos i respecte pels altres, relacionant aquests hàbits amb els efectes sobre la salut.

3. Regular i dosificar el seu l'esforç per arribar a un nivell d'autoexigència d'acord amb les seves possibilitats i la naturalesa de la tasca que es realitza, valorant més l'esforç, la constància i l'actitud i el resultat com a criteri fonamental d'avaluació.

4. Prendre consciència de la mobilitat corporal, independitzant els segments de l'eix corporal, utilitzant les seves capacitats físiques bàsiques i el seu coneixement de l'estructura i funcionament del cos, prenent consciència de l'esquema corporal propi i de la pròpia situació motriu en l'espai i en el temps en relació amb les altres persones, amb els objectes i en medis diversos.

5. Utilitzar les habilitats i les destreses bàsiques corresponents a l'acció motriu incidint en els desplaçaments i en el maneig d'objectes i posant esment en la iniciativa individual així com l'hàbit del treball en equip, per a la resolució de problemes motors.

6. Utilitzar els recursos expressius del cos i del moviment per comunicar sensacions, idees, estats d'ànim i comprendre missatges expressats d'aquesta manera.

7. Participar en jocs i activitats amb els altres, establint relacions equilibrades constructives i significatives de tolerància cap a les possibilitats i a les limitacions alienes; evitant discriminacions de gènere i socials, com també les conductes violentes i les actituds de rivalitat en activitats competitives. Tot plegat dins un marc d'acceptació de les normes i les regles establertes

8. Identificar i valorar situacions de joc emprant-lo com a recurs per a planejar el temps lliure i com a mitjà per establir relacions amb els companys i les companyes, per tal de facilitar el creixement individual mitjançant la participació solidària, la responsabilitat i el respecte als altres.

9. Conèixer, identificar, respectar i experimentar les possibilitats de l'entorn, equipaments i els recursos naturals del nostre territori per adaptar-hi les activitats físiques i de temps lliure.

10. Recuperar, conèixer, comprendre i valorar el bagatge cultural dels jocs populars, costums i tradicions com a elements característics de la nostra cultura.

11. Fomentar la comprensió lectora com a mitjà facilitador per entendre les normes del joc, així com per la recerca i l'intercanvi d'informació.

12. Utilitzar les tecnologies de la informació i de la comunicació com a recurs de suport a l'àrea.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

EL COS I LA SALUT

Conceptes

1. L'esquema corporal en repòs i en moviment.
2. La cura del cos; hàbits, normes i actituds.
3. Higiene postural.
4. Les possibilitats corporals: sensorials (vista, oïda, tacte), expressives (gestos, estructures rítmiques senzilles) i motrius.
5. Coordinació dinàmica general i segmentària.

Procediments

1. Estructuració de l'esquema corporal; percepció, discriminació, representació, utilització i organització.
2. Utilització, percepció, identificació i representació del propi cos
3. Afirmació de la lateralitat corporal
4. Apreciació de dimensions espacials i temporals
5. Orientació en l'espai i en el temps

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la pròpia realitat corporal augmentant la confiança en les seves possibilitats, la seva autoestima i la seva autonomia.
2. Interès i gust per la cura del cos
3. Actitud positiva relacionada amb una adequada alimentació

EL MOVIMENT I LA SALUT

Conceptes

1. Formes i possibilitats del moviment.
2. Les qualitats de moviment i els seus components (pesat, lleuger, ràpid, lent, etc.)

Procediments

1. Pràctica de balls tradicionals i populars d'execució simple
2. Control i domini del moviment
3. Experimentació en el maneig d'objectes i en la manipulació d'instruments habituals en la vida quotidiana i en les activitats d'aprenentatge escolar.
4. Desenvolupament i control de la motricitat fina i la coordinació a través de les tecnologies de la informació i de la comunicació
5. Preparació i realització d'alguna activitat fora del recinte escolar
6. Millora de l'espontaneïtat i de la creativitat en el moviment expressiu.
7. Mesures bàsiques de seguretat i de prevenció d'accidents en l'activitat física i en l'ús de materials i d'espais
8. Adopció d'hàbits d'higiene corporal i postural

Actituds, valors i normes

1. Valorar, fluir i respectar el medi natural.
2. Valoració de l'esforç per aconseguir una major autonomia i una millor autoestima
3. Valoració dels recursos expressius propis i dels dels companys i de les companyes
4. Ús correcte dels espais i materials, adopció de mesures bàsiques de seguretat
5. Autonomia i confiança en les pròpies habilitats motrius en situacions habituals.

ELS JOCS

Conceptes

1. La regulació del joc; normes i regles bàsiques.
2. El joc com a manifestació social i cultural; jocs populars i tradicionals.
3. Joc lliure i joc organitzat

Procediments

1. Pràctica de jocs en què s'utilitzen les habilitats bàsiques.

Actituds, valors i normes.

1. Actitud de respecte per les normes del joc.
2. Acceptació del repte que comporta oposar-se als altres en situacions de joc, sense que això derivi en actituds de rivalitat o menyspreu.
3. Actitud de col·laboració, de tolerància, de no discriminació.
4. Valoració del joc com a desenvolupament de l'activitat física com a medi de diversió, de relaxació i d'utilització del temps lliure.

Segon cicle

EL COS I LA SALUT

Conceptes

1. Relacions especials i temporals
2. Coordinació dinàmica general i segmentària

Procediments

1. Percepció i interiorització de la independència i de la relació existència entre els segments corporals
2. Orientació espacial en relació amb un mateix, amb els altres i amb els objectes.
3. Millora de l'orientació espacial i de la lateralitat mitjançant l'ús de les tecnologies de la comunicació i de la informació.
4. Percepció i estructuració de l'espai en relació amb el temps.
5. Percepció i estructuració de l'espai en relació amb el temps (velocitat, trajectòries i intercepció).
6. Control i consciència del cos en relació amb la tensió, amb la relaxació i amb la respiració.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la pròpia realitat corporal augmentant la confiança en les seves possibilitats, la seva autoestima i la seva autonomia.
2. Interès i gust per la cura del cos
3. Adopció d'hàbits relacionats amb una bona alimentació

EL MOVIMENT I LA SALUT

Conceptes

1. Formes i possibilitats de moviments: qualitat dels moviments coneguts.
2. Possibilitats perceptives i motrius.
3. Efectes de l'activitat física en el procés de desenvolupament, en la salut i en la millora de les capacitats físiques.
4. El ritme: tempo.
5. Coneixement de la importància de la pràctica de l'exercici per al desenvolupament físic.
6. Relació entre el llenguatge expressiu corporal i d'altres.
7. Coordinació dinàmica general i segmentària.

Procediments

1. Control i domini del moviment fent una major incidència en els mecanismes d'execució.
2. Experimentació amb el maneig d'objectes i amb la manipulació d'instruments habituals en la vida quotidiana i amb els propis de l'àrea.
3. Preparació i realització d'alguna activitat fora del recinte escolar per tal d'aprendre a conèixer, valorar, fruit i respectar el medi natural.
4. Exploració i experimentació de les possibilitats i dels recursos expressius del propi cos, tenint en compte les seves parts, els sentits, el ritme i l'espai.
5. Millora de l'espontaneïtat i de la creativitat en el moviment expressiu.
6. Mesures bàsiques de seguretat i de prevenció d'accidents en l'activitat física i en l'ús de materials i d'espais.
7. Autonomia i confiança en les pròpies habilitats motrius en situacions habituals dins entorns desconeguts.
8. Millora de les conductes motrius habituals mitjançant l'ajust neuromo-

tor.

9. Control i domini motor i corporal des d'un plantejament previ a l'acció (raonament motor).

10. Adquisició tipus de moviments i conductes motrius adaptades a diferents situacions: transports, nedar, rodar, etc.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de l'esforç com a forma d'augmentar l'autonomia personal i l'autoestima
2. Valoració dels recursos expressius dels companys i de les companyes.
3. Hàbits d'higiene corporal i postural.

EL JOC

Conceptes

1. Tipus de jocs i d'activitats esportives
2. El joc com a manifestació social i cultural; jocs populars i tradicionals.

Procediments

1. Aplicació de les habilitats bàsiques en les situacions de joc
2. Comprensió de les normes del joc mitjançant la lectura.

Actituds, valors i normes.

1. Actitud de col·laboració, de tolerància, de no discriminació i de resolució de conflictes de manera raonada.
2. Valoració del joc com a desenvolupament de l'activitat física com a medi de diversió, de relaxació i d'utilització del temps lliure.
3. Acceptació, dins de l'equip, del paper que correspon a cada un dels jugadors i de les jugadores i de la necessitat d'intercanviar els rols perquè tots puguin experimentar diferents responsabilitats

Tercer cicle

EL COS I LA SALUT

Conceptes

1. Nocions associades a relacions espaciotemporals
2. Coordinació dinàmica general i segmentària.
3. Elements orgànics i funcionals relacionats amb el moviment (to, respiració, relaxació, mobilitat articular).

Procediments

1. Utilització, representació, interiorització i organització del propi cos: estructuració de l'esquema corporal.
2. Percepció i estructuració de l'espai en relació amb el temps en situacions reals de joc
3. Consolidació dels hàbits adequats d'alimentació

Actituds, valors i normes

1. Acceptar la pròpia realitat corporal, les seves limitacions i possibilitats
- Actitud positiva cap a la cura i al desenvolupament del cos

EL MOVIMENT I LA SALUT

Conceptes

1. Les capacitats físiques bàsiques condicionants de les habilitats
2. Efectes de l'activitat física en la salut i en el manteniment corporal
3. Escalfament
4. Organització de l'espai i el temps: nocions relacionades amb la pròpia orientació: sentit, direcció, dimensions, nocions topològiques bàsiques (dins-fora, amunt-avall, davant-darrere). Relacions temporals, ritme, duració, seqüència, velocitat, etc.

Procediments

1. Control i domini del moviment, fent incidència en els mecanismes de decisió i control (desplaçaments, salts, girs, maneig d'objectes: bots, desplaçaments amb pilota, llançaments, recepcions).

2. Manipulació correcta i destresa en el maneig d'objectes propis de l'entorn escolar i de l'entorn exterior.
3. Autonomia i confiança en les pròpies habilitats motrius en situacions noves o en entorns desconeguts.
4. Adquisició d'una major confiança i independència motriu.
5. Exploració i experimentació de les possibilitats i dels recursos expressius del propi cos mitjançant la dansa, la mimica i la dramatització
6. Millora de l'espontaneïtat i creativitat en el moviment expressiu.
7. Desenvolupament de la capacitat de cooperació i del treball en grup.
8. Mesures bàsiques de seguretat i de prevenció d'accidents en l'activitat física i en l'ús de materials i d'espais.
9. Autonomia en els hàbits d'higiene corporal i postural.
10. Escalfament global i específic i relaxació específica i global.
11. Adaptació d'habilitats motrius per desenvolupar-se amb seguretat i autonomia en altres medis diferents a l'habitual (medi natural, aquàtic, neu).
12. Adequació de les possibilitats a l'activitat; economia i equilibri en la dosificació de l'esforç, concentració i atenció en l'execució.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la iniciativa individual
2. Valoració dels recursos expressius propis i els aliens.
3. Valoració de les situacions de risc que es deriven de l'activitat física.
4. Valoració de l'activitat física com a alternativa als hàbits nocius per a la salut.
5. Valoració quantitativa i qualitativa del treball ben realitzat des del punt de vista motor.

EL JOC

Conceptes

1. El joc com a manifestació social i cultural; jocs populars i tradicionals.
2. Activitats en el medi natural.
3. Tipus de jocs i activitats esportives.

Procediments

1. La iniciació a l'esport adaptat a l'espai, al temps i als recursos.
2. Habilitats bàsiques d'iniciació esportiva en situacions de joc
3. Comprensió de les normes dels jocs esportius mitjançant la lectura.
4. Ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació com a mitjà per a la recollida d'informació sobre els jocs populars i per a l'elaboració de documents relacionats amb l'àrea, així com la preparació d'activitats recreatives (marxa, acampada, cicloturisme, orientació...)
5. Organització i participació en diferents tipus de jocs i d'activitats recreatives o esportives, durant el temps lliure
6. Utilització de regles per a l'organització de situacions col·lectives de joc (joc simbòlic, jocs de pati, jocs cooperatius, jocs d'oposició, sensorials, perceptius, etc.).

Actituds, valors i normes.

1. Respecte a les regles dels jocs d'iniciació esportiva i dels jocs adaptats.
2. Acceptació del rol que correspon desenvolupar com a jugador i com a jugadora dins l'equip, independentment de la seva capacitat motriu.
3. Identificació dels valors fonamentals del joc: l'esforç personal, la relació amb els companys i les companyes i l'acceptació del resultat

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Primer cicle

1. Reconèixer les parts del propi cos i les dels altres.
2. Adquirir les nocions espacials i temporals.
3. Mostrar interès, espontaneïtat i creativitat en les activitats d'expressió corporal.
4. Mantenir hàbits de salut i d'higiene en l'activitat física.
5. Desenvolupar de forma global les habilitats motrius bàsiques.
6. Conèixer i emprar les mesures de seguretat bàsiques en l'activitat física
7. Acceptar les diferències físiques individuals en les activitats proposades.
8. Proposar estructures rítmiques senzilles i reproduir-les corporalment o amb instruments.
9. Identificar els valors fonamentals dels jocs.
10. Utilitzar estratègies senzilles als jocs

11. Respectar les normes del joc, acceptant el fet de guanyar o de perdre.
12. Utilitzar les tecnologies de la informació i de la comunicació com a recurs de l'àrea.
13. Valorar l'ús i coneixement dels jocs populars, costums i tradicions de la nostra cultura.

Segon cicle

1. Prendre consciència de la mobilitat de l'eix corporal en diferents posicions i la dels diferents segments.
2. Consolidar les nocions espacials i temporals.
3. Mantenir els hàbits de salut i higiene en l'activitat física.
4. Consolidar el desenvolupament global de les habilitats motrius bàsiques.
5. Resoldre problemes motrius mitjançant el coneixement i l'ús d'estratègies senzilles.
6. Utilitzar les seves capacitats físiques bàsiques i les seves destreses motrius en les diferents situacions de l'activitat física.
7. Conèixer els possibles riscos que es deriven de la pràctica de l'activitat física.
8. Adaptar les habilitats motrius a medis no habituals.
9. Desenvolupar l'espontaneïtat i la creativitat en el moviment.
10. Acceptar les diferències físiques individuals en les activitats.
11. Viure el joc com a mitjà de diversió, de relaxació i d'utilització durant el temps lliure.
12. Comprendre les normes dels jocs mitjançant la lectura.
13. Utilitzar les tecnologies de la comunicació i de la informació com a recurs de l'àrea.
14. Valorar l'ús i coneixement dels jocs populars, costums i tradicions de la nostra cultura.

Tercer cicle

1. Conèixer i identificar els sistemes bàsics del cos humà relacionats en l'activitat física.
2. Consolidar els hàbits de salut i d'higiene en l'activitat física.
3. Reconèixer els efectes de l'exercici físic sobre el cos i sobre la salut
4. Utilitzar de manera creativa el moviment corporal mitjançant l'expressió i el ritme.
5. Progressar en el desenvolupament de les capacitats motrius bàsiques incidint en els mecanismes de percepció, de decisió i de control.
6. Millorar de forma global la condició física.
7. Adaptar i utilitzar les habilitats motrius bàsiques per a la iniciació esportiva.
8. Desenvolupar normes i hàbits de conducta esportiva.
9. Progressar en la resolució de problemes motrius mitjançant el coneixement i l'ús d'estratègies.
10. Reconèixer i prevenir els possibles riscos derivats de la pràctica de l'activitat física i els esports.
11. Utilitzar les habilitats motrius per a resoldre problemes en medis no habituals.
12. Acceptar les diferències físiques individuals en les activitats esportives.
13. Apreciar i valorar el joc com a mitjà de diversió, de relació social i d'organització dels temps lliure
14. Recollir informació i elaborar documents mitjançant les tecnologies de la informació i de la comunicació
15. Comprendre les normes dels jocs esportius mitjançant la lectura.
16. Valorar l'ús i coneixement dels jocs populars, costums i tradicions de la nostra cultura.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Les presents orientacions pretenen ser un marc on es puguin desenvolupar els objectius expressats en el currículum, impregnades d'una renovada manera d'entendre l'àrea, més d'acord amb les circumstàncies socials actuals, les característiques de l'alumnat, i el marc sociocultural de les illes Balears.

Les orientacions metodològiques són un punt de partida per als diferents equips de professorat dels centres, que són els encarregats d'establir els criteris didàctics dels respectius projectes curriculars, segons les característiques de l'entorn dels centres i tipus de l'alumnat.

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

L'assimilació de continguts per part de l'alumnat es produeix si aquests continguts tenen sentit i significació per als infants, i s'entén per sentit, l'apti-

tud que té una persona per percebre, comprendre i abordar el que se li presenta, i per significació, la importància que té aquest contingut per a aquesta persona.

Les formes d'intervenció educativa han de partir del nivell de desenvolupament de cada alumne/a, s'han de construir aprenentatges significatius, aconseguir una formació autònoma, és a dir que l'activitat estigui realment protagonitzada per l'alumnat. Aquestes formes d'intervenció han de permetre el desenvolupament de les capacitats que el nin tengui en aquestes edats.

S'ha d'afavorir que l'alumnat aprengui de forma conscient, que pugui reflexionar sobre el significat de la seva activitat corporal i formar-se un criteri propi, constituint aquest fet un element clar de motivació, molt útil per al professorat i per a l'alumnat.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació.

El professorat establirà, en les seves programacions d'àrea, els criteris didàctics propis, d'acord amb el projecte educatiu del centre i tenint en consideració les següents orientacions:

- A l'hora de centrar els plantejaments sobre la importància de l'àrea és important fer la consideració que l'educació física és un procés vital de la persona que transcendeix més enllà de l'àmbit escolar i que no és un patrimoni exclusiu del sistema educatiu.

- Els objectius que s'han de plantejar han de ser realistes, coherents amb el projecte educatiu del centre, els objectius generals de l'àrea i l'etapa educativa, i han de potenciar els mecanismes de participació oportuns de l'alumnat en el seu plantejament.

- Els continguts han d'estar plantejats de forma que hi hagi una correlació clara de conceptes, procediments i actituds per tal d'afavorir l'aprenentatge conscient.

- La metodologia que s'ha d'utilitzar ha d'atorgar a l'alumnat el protagonisme que li és propi i afavorir les estratègies didàctiques que facilitin la seva autonomia en els mecanismes de processament de la informació i presa de decisions.

- Les sessions han de ser eminentment pràctiques. El cos, el moviment i l'optimització dels mecanismes d'adaptació a les situacions plantejades han de ser l'eix entorn del qual giri el contingut de les sessions.

S'ha d'afavorir que l'alumnat aprengui de forma conscient, que pugui reflexionar sobre el significat de la seva activitat corporal i formar-se un criteri propi, la qual cosa constitueix un element clar de motivació, molt útil per al professor/a i per a l'alumne/a.

El professor ha de valorar de forma fonamental el procés d'aprenentatge, reflexionant constantment sobre les seves actuacions i considerant el progrés de l'alumnat en relació amb el treball realitzat i la seva evolució, i donar-li importància als resultats obtinguts.

A l'hora d'avaluar, el professorat ha de tenir com a principal referència el nivell inicial de l'alumnat i ha de valorar el progrés individual enfront d'estereotips o referències a la norma

Per tal de poder avaluar de forma contínua el procés d'aprenentatge en atenció a les presents orientacions se suggereix la utilització de fulls d'observació, en què el professorat ha de registrar les conductes observables que li facilitaran informació sobre l'esmentat procés de l'alumnat.

L'optativitat constitueix un factor clar de motivació, per tant, sempre dins unes coordenades de coherència, s'ha d'afavorir el fet que l'alumnat pugui, sempre que sigui possible, escollir l'itinerari pedagògic que el durà cap a la consecució dels objectius amb activitats diversificades que cobreixin els seus interessos en determinades habilitats i especialitats.

A l'hora de programar el professorat ha d'avaluar de forma prèvia els recursos didàctics i materials, i optar per aquells que es considerin més rendibles del punt de vista pedagògic.

La comunicació afavoreix el desenvolupament social i afectiu de l'alumnat, possibilita l'adquisició d'actituds de respecte i tracte social, alhora que contribueix a la creació de la seva identitat personal. Per això es consideren de màxima importància totes les activitats de grup en què l'alumnat pugui desenvolupar i polir tots aquests hàbits de convivència. Cal fer especial esment en totes les situacions de conflicte, violència implícita o explícita que puguin plantejar-se, i resoldre-les sempre tractant d'obtenir-ne la vessant educativa.

Paper del professorat

El paper del professorat és fonamental a l'hora d'eliminar estereotips, potenciant la igualtat de rols i la participació mixta en les activitats. L'atenció a la diversitat té una doble vessant: per una part, afavoreix una educació més individualitzada i per l'altra, l'acceptació per part de tot l'alumnat del fet que tothom no és igual i que cal acceptar i respectar aquestes diferències.

Tampoc no es pot passar per alt el fet que avui es fa necessari un replan-

tejament del paper del professorat, que ha passat a assolir un rol educatiu més rellevant pel que fa a "educació elemental" que el que tenia abans, condicionat pel canvi en el model familiar i en els costums que ha determinat que el temps que els pares i mares dediquen als fills i filles i, per tant, la seva acció educativa sobre ells sigui més limitada. Aquest fet ha provocat que, avui, es traslladin als centres educatius problemàtiques i conflictes que abans es resolien en l'àmbit familiar.

És convenient que el mestres facin un estudi estructurant els trets mínims de grup, el marc físic on s'ha de realitzar la tasca i el material apropiat. Cal indicar la feina apreciada des d'un primer moment la predisposició de l'alumnat, com també la participació i bon ús del material. La formació dels grups és un element d'importància fonamental. Els mestres els han d'estructurar en virtut dels objectius, continguts i els recursos didàctics dels quals disposen. D'aquesta manera evitarem discriminacions sobretot segons el gènere.

El mestre és un element d'informació des d'una actitud positiva, que obre noves possibilitats, i no des d'una actitud basada en els processos més que en els resultats.

És important que l'alumnat gaudeixi de l'activitat física no tan sols com a tasca imposada sinó amb motivació personal.

Mesures d'atenció als alumnes amb necessitats educatives específiques de l'àrea.

En les programacions d'aula els mestres establiran les mesures d'atenció a la diversitat que consideri més adients, sempre amb la finalitat que tot l'alumnat, partint del seu propi nivell de destresa, pugui assolir millores substancials.

Dins l'aula i en la programació diària s'han de procurar utilitzar recursos didàctics que facilitin l'atenció a la diversitat, que afectaran tot el procés d'aprenentatge partint del plantejament dels objectius fins a l'avaluació.

Orientacions, exemplificacions sobre aspectes organitzatius: organització dels espais, distribució del temps, agrupaments i treball d'equip, utilització de materials i recursos.

A l'hora de programar els departaments han d'avaluar de forma prèvia els recursos didàctics i materials, i optar per aquells que es considerin més rendibles des del punt de vista pedagògic. El mestre actuarà, així mateix, suggerint, controlant els riscos, proposant solucions.

Orientacions sobre materials didàctics i curriculars.

Orientacions sobre recursos necessaris

Els materials, juntament amb l'element humà són molt importants en les sessions d'educació física. Els materials s'han convertit en un element necessari i gairebé imprescindible per aconseguir els objectius i continguts plantejats.

El material ha de captar l'atenció dels alumnes (formes, colors, textures, etc.), ha de permetre la congruència entre l'actuació i els objectius, i ha de facilitar els aprenentatges, que no serien possibles sense l'existència de determinats materials.

Les característiques dels materials poden ser, entre d'altres: que sigui fàcil i senzill de manipular; que no sigui pesat, sinó lleuger, fàcil de transportar, motivant, i que el fet d'usar-lo serveixi com element de suport per aconseguir l'objectiu desitjat.

Es recomana l'elaboració de diferents materials per part de l'alumnat per a la seva posterior utilització en les sessions d'educació física (fones, pilotes, pales, etc.).

Els mestres, així com l'alumnat, pot fer servir entre d'altres; material bibliogràfic i diferents direccions d'Internet dedicades a l'educació física i l'esport, on es puguin consultar articles, unitats didàctiques, experiències, intercanviar informació, etc.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació ha de ser un procés que es durà a terme de forma contínua.

Són objecte d'avaluació: d'una part, el procés d'aprenentatge individual dels alumnes i, de l'altra, els aprenentatges que com a conseqüència d'aquest procés l'alumnat assoleixi.

L'avaluació es durà a terme tenint en compte la diversitat de l'alumnat, i per aquest motiu les valoracions que el procés d'avaluació implica es faran d'acord amb el nivell inicial individual, és a dir, amb les diferències entre abans i després del procés d'aprenentatge de cada alumne.

L'avaluació és l'instrument que serveix tant al professorat com a l'alumnat per comprovar la bona marxa del procés d'aprenentatge mitjançant meca-

nismes de retroalimentació o feed-back i establir en el seu cas les correccions que calguin.

Tots els elements del procés d'ensenyament-aprenentatge són susceptibles de ser avaluats: objectius, continguts, propostes d'intervenció didàctica, materials i recursos didàctics, els propis sistemes d'avaluació o el funcionament del procés considerat com una globalitat, és a dir, una avaluació del procés entorn de l'alumne i la seva diversitat, entorn del professorat.

El professorat ha de valorar de forma fonamental el procés d'aprenentatge, reflexionant constantment sobre les seves actuacions i considerant el progrés de l'alumnat en relació amb el treball realitzat i la seva evolució al igual que els resultats obtinguts.

L'avaluació dels aprenentatges ha de ser individualitzada, centrada en les característiques dels alumnes i en el seu progrés respecte a nivells anteriors, considerant el treball realitzat, la seva evolució i els resultats obtinguts.

Per tal de poder avaluar de forma contínua el procés d'aprenentatge en atenció a les presents orientacions se suggereix la utilització de fulls d'observació, en els quals el professor o professora ha de registrar les conductes observables que li facilitaran informació sobre l'esmentat procés de tot l'alumnat.

A partir dels criteris d'avaluació establerts, els mestres poden elaborar llistes de conductes observables, per observació directa, i anotar-hi les impressions sobre el comportament de l'alumnat, escales d'observació, registre anecdòtic en relació amb l'alumnat i situacions d'ensenyament-aprenentatge dins la sessió de treball.

Orientacions per a la seqüenciació

La distribució de forma coherent dels continguts pretén organitzar els que s'han d'ensenyar abans i amb quins criteris.

La progressió en les activitats ha d'anar en consonància amb les dificultats d'assimilació i comprensió que trobi l'alumnat. Els diferents continguts que pretenen que els infants aprenguin s'han de distribuir segons criteris d'aprenentatge motor; tasques senzilles, de poca intensitat i perceptives a l'inici, conductes perceptives, cooperatives, situacions d'ensenyament-aprenentatge, variades de curta durada i globals, criteris psicològics; motivació intrínseca i criteris filosòfics (capacitats físiques, iniciar amb flexibilitat i velocitat, intensitat baixa amb poques repeticions).

Els continguts han d'estar plantejats de forma que hi hagi una correlació clara de conceptes, procediments i actituds per tal d'afavorir l'aprenentatge conscient.

Atès que l'estudi del cos no és patrimoni exclusiu de l'educació física, és important tenir en compte les aportacions de les altres àrees i afrontar de forma interdisciplinària el tema, reflectint aquest fet en les respectives programacions.

És convenient a l'hora de programar els continguts tenir en compte les variacions climàtiques al llarg del curs i adaptar-los per tal de no sotmetre l'alumnat a sensacions desagradables que puguin associar-se a l'activitat física.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, educació ambiental)

Els continguts de l'educació física ens permeten transmetre a l'alumnat uns valors i educar-los des de diferents perspectives.

Educació moral i cívica. L'objectiu bàsic serà fomentar actituds de respecte i valoració envers el pluralisme i la diversitat. Serà necessari a partir dels continguts propis d'aquesta àrea fomentar les capacitats comunicatives: tendència a la interrogació i investigació, flexibilitat per apreciar diferents punts de vista o estratègies, capacitat d'argumentació, valoració de les opinions dels altres, capacitats de síntesi.

Educació per la pau. Fa especial atenció als valors de solidaritat, respecte a la diversitat, capacitat de diàleg i participació social. Caldrà treballar el concepte de la no-violència des de la resolució de problemes, tenint consciència que el conflicte no és necessàriament un fet negatiu, ja que forma part d'un procés creatiu que contribueix a aclarir interessos i valors.

Educació per a la igualtat d'oportunitats. La valoració del propi esforç i la consideració dels encertes i errors com a estímuls per a noves iniciatives en la resolució de problemes, l'exposició d'arguments, la comunicació d'informacions, l'organització de treballs en grup, la recerca de dades ha de permetre desenvolupar actituds crítiques que identifiquin i rebutgin els prejudicis, per fomentar actituds obertes i tolerants.

Educació ambiental. Es pretén que l'alumnat entengui el medi en tota la seva complexitat, que pugui identificar i analitzar problemes ambientals, a partir de treballs de recerca d'informació, classificació de dades, formulació d'hipòtesis, analitzar les fonts i els resultats obtinguts per poder comunicar la informació. S'han de desenvolupar actituds de valoració i interès pel medi ambient i la participació activa en la seva conservació i millora.

Educació per la salut. Es pretén que l'alumnat en tot moment tenguí cura del seu cos i que fomenti l'activitat física com a eina per aconseguir una millora de la qualitat de vida.

Educació del consumidor. La capacitat crítica que cal desenvolupar en relació amb aquest tema que ens envolta de forma permanent i fins i tot desmesurada s'ha de treballar des de l'àmbit de l'educació física a partir de: tot el que fa referència a salut corporal i a fer una adequada utilització del materials que se fan servir a les sessions d'educació física.

Educació viària. Aquesta capacitat es podrà treballar mitjançant els jocs simbòlics i les activitats físicoesportives on s'ha de tenir molt en compte les normes i les regles del joc.

CURRÍCULUM DE LLENGUA CATALANA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

La llengua és el principal vehicle de comunicació de l'ésser humà i gràcies a aquesta es poden expressar conceptes, vivències, estats anímics, desigs i amb la seva utilització ens ofereixen i oferim tot tipus de missatges. La llengua que és indissociable de la personalitat. Estructura i configura el pensament i la intel·ligència.

En aquest currículum de llengua catalana es tracta de posar a l'abast de l'alumnat tots els conceptes, els procediments, les actituds, els valors i les normes necessaris perquè aquest conegui i aprengui la llengua catalana, com un mitjà de comunicació que s'ha de conèixer i valorar.

El domini de la llengua catalana permetrà a l'ésser humà ser més lliure i ser capaç de decidir per ell mateix en qualsevol situació de la vida quotidiana. Parlar correctament afavorirà l'èxit professional i donarà una imatge més enriquidora de l'alumnat. L'estudi de la llengua ha de possibilitar adquirir un vocabulari ric i correcte per a cada situació comunicativa, també és imprescindible una correcta pronunciació i vocalització per afavorir la musicalitat del llenguatge. Amb tot això no poden deixar de banda l'expressió escrita que suposarà que l'alumnat aconsegueixi escriure de manera ordenada, pulcra, correcta, adequada i cohesionada, projectant així una imatge positiva de si mateix.

El professorat ha de ser conscient de la transcendència que té l'aprenentatge de la llengua catalana per part de l'alumnat des de la infància. A l'alumnat se li ha de donar a conèixer la importància que té el domini de la llengua catalana i els avantatges que li aportarà en el futur. Per tant, es tracta de que l'alumnat se n'adoni de la importància que té saber utilitzar correctament la llengua catalana, ja que aquesta adquisició, lluny de ser un inconvenient, serà un gran enriquiment que li permetrà poder expressar els seus sentiments, les seves vivències, els seus coneixements etc. El pluralisme lingüístic, ha de servir per unir i enriquir els coneixements de l'alumnat que tot i procedir de diversos llocs d'origen es troben a les Illes Balears i tenen la possibilitat de conèixer i emprar la llengua catalana. Gràcies al domini d'ambdues llengües podran establir comunicacions fluides amb els altres i adonar-se dels matisos que una llengua pot tenir. Per tant, és important començar des dels primers ensenyaments a conèixer el major nombre de llengües ja que això li atorgarà un enriquiment personal i intel·lectual per tota la vida.

Els continguts de l'àrea de llengua catalana es desenvolupen en cinc grans blocs. Per una part, la denominada comunicació oral en els seus dos processos bàsics: el de la comprensió i el de l'expressió. El llenguatge oral i l'adquisició d'una consciència fonològica són aspectes clau en totes aquelles activitats que es desenvolupin dins l'aula. L'alumnat ha de ser capaç de contar oralment als seus companys i al professorat les seves ocupacions, preocupacions i fantasies. No es tracta que l'alumnat adquireixi un domini important de l'oratoría, però sí que comenci a prendre consciència de la importància d'expressar oralment les seves idees i les vivències amb claredat i precisió.

L'altre bloc està enfocat cap a la lectura. La lectura és una activitat clau en l'educació. Juntament amb aquesta, no podem deixar de costat la comprensió lectora. Aquesta ha d'estar inclosa en tot procés lector. La comprensió lectora d'un text es fruit d'un conjunt de processos mentals que tenen com a finalitat la comprensió i la valoració del missatge escrit. No s'ha d'oblidar en cap moment que a llegir s'aprèn llegint. La lectura, encara que és un bloc propi de l'àrea de llengua, s'ha de potenciar des de les diferents àrees. Seria convenient que als centres educatius hi hagués una planificació que estimulés una labor coordinada i sistemàtica del professorat en el foment de la lectura.

Educar en la comprensió del llenguatge significa afavorir el desenvolupament d'estratègies que permetin interpretar, relacionar i valorar la informació i els missatges que es reben en la vida quotidiana, i afavorir així una actitud activa, de mentalitat oberta i participativa envers els missatges rebuts. És l'inici del pensament crític. Així, per mitjà de l'expressió i la comprensió orals, la lectura i l'escriptura, s'aconseguirà no només el desenvolupament d'aquestes habilitats

bàsiques sinó també la possibilitat d'adquirir els elements principals de la cultura, i contribuir d'aquesta manera a una de les finalitats més importants de l'ensenyament de l'educació primària.

En el tercer bloc, el denominat expressió escrita, l'alumnat d'aquest nivell haurà d'anar, de manera progressiva segons la seva edat, realitzant redaccions de textos breus, coherents i ben organitzats. Per aconseguir-ho l'alumnat ha d'escriure molt, però sempre sobre aspectes que l'interessin o inquietin. És important, des del punt de vista didàctic, fer que l'alumnat redacti correctament per escrit algun conte o història que el mestre hagi narrat prèviament. El dictats són un mitjà excel·lent perquè l'alumnat adequi els sons, les síl·labes i les paraules de l'escriptura.

En el quart bloc, la reflexió sobre aspectes gramaticals, ortogràfics, lèxics o sintàctics (aquest darrers només referits a nocions bàsiques), s'ha d'entendre sempre com una part del procés de desenvolupament de les capacitats per produir i interpretar textos. L'estudi i l'observació de determinades regularitats bàsiques del llenguatge i del seu funcionament han d'anar enfocats envers una utilització adequada de la llengua i un interès pel seu ús creatiu. Els continguts procedimentals ajudaran l'alumnat a donar coherència a la redacció de textos i a emprar mecanismes de correcció; en definitiva, a la construcció i a la millora de la seva capacitat comunicativa.

Actualment no podem concebre el món sense la presència dels ordinadors; és per això que també s'ha introduït en aquesta àrea el bloc de la tecnologia de la comunicació. Els mitjans de comunicació estan implicats en moltes activitats humanes. Partint d'aquesta realitat es fa necessari iniciar l'alumnat d'educació primària en el coneixement i ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. Dins l'àmbit escolar l'ordinador esdevé una eina especialment útil: és motivador, s'adapta als diferents ritmes d'aprenentatge, permet reforçar o treballar qualsevol contingut curricular, afavoreix l'autonomia i és una font d'informació molt útil. Cal emprar l'ordinador de forma que promogui la interacció entre els companys per tal de potenciar la seva vessant socialitzada. Al nostre abast es posen programes informàtics i Internet com a font d'informació o per al denominat correu electrònic.

Per altra banda no podem que hi ha àrees que sense ser la pròpia de la llengua catalana, serà molt important el coneixement d'aquesta, tant en els cinc blocs de continguts com a altres àrees és important que l'alumnat augmenti substancialment el seu cabal lèxic en aquest nivell, tant en la seva varietat activa com en la passiva. El diccionari ha de ser durant l'educació primària una eina imprescindible.

Pel que fa a la normativa emanada des de la nostra comunitat cal ressenyar la Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer pel la qual s'aprova l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears; la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització; el Decret 92/1997, de 4 d'abril, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris. El model que desenvolupa aquesta legislació és la conjunció lingüística integral, segons la qual l'Administració ha de garantir que, en finalitzar el període d'escolarització obligatòria, l'alumnat ha de poder usar amb tota normalitat i correcció les dues llengües oficials.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de la llengua en el nivell d'educació primària tindrà els objectius de desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Participar en diverses situacions de comunicació, adoptant una actitud de respecte davant els sentiments i les aportacions dels altres en l'intercanvi comunicatiu oral, seguint unes normes de comportament democràtiques i adoptant les regles bàsiques de comunicació oral.
2. Expressar-se per escrit amb correcció, tenint cura de l'estructura del text, els aspectes normatius, la cal·ligrafia, l'ordre i la netedat.
3. Expressar-se oralment amb correcció i coherència per satisfer necessitats de comunicació en diferents situacions.
4. Comprendre missatges orals emesos en llengua catalana, mostrant-hi interès i respecte, aplicar-los a noves situacions d'aprenentatge i analitzar-los amb sentit crític.
5. Comprendre de forma analítica i crítica missatges verbals i no verbals de diferents tipus, literaris o pràctics (manuais d'instruccions, guies, formularis, receptes de cuina...), com també d'altres codis (gràfics, icònics, gestuals...) i expressar-se a través d'ells.
6. Ampliar el vocabulari per aconseguir una expressió precisa emprant el diccionari com a recurs bàsic.
7. Produir missatges verbals i no verbals (gràfics, icònics, gestuals...) amb diferents intencions comunicatives.
8. Conèixer, respectar i interessar-se per la diversitat lingüística de l'Estat espanyol i de la societat en general, valorant-ne l'existència com un fet cultural enriquidor i integrador.
9. Valorar la necessitat d'assolir l'ús normalitzat del català.

10. Apreciar el valor dels textos literaris, utilitzant la lectura com a font de plaer i informació i considerar-la com un mitjà d'aprenentatge i enriquiment personal de màxima importància.

11. Llegir amb fluïdesa i entonació adequades, comprenent distints tipus de textos adaptats a l'edat i utilitzar la lectura com a mitjà per ampliar el vocabulari i fixar l'ortografia correcta.

12. Utilitzar les destreses bàsiques de la llengua (escoltar, parlar, llegir i escriure) com a instruments d'aprenentatge per recollir dades, comprendre, elaborar i memoritzar conceptes en totes les àrees i expressar-los amb iniciativa, responsabilitat i esforç.

13. Millorar les pròpies produccions escrites tenint cura de l'estructura del text, aspectes normatius, cal·ligrafia, ordre i presentació.

14. Emprar les tecnologies de la informació i la comunicació com a instruments de treball i aprenentatge.

15. Desenvolupar la sensibilitat estètica i comunicar-se de manera creativa en l'ús personal de la llengua.

16. Reflexionar sobre la llengua i el seu ús i desvetllar el sentit crític envers expressions que comporten discriminació per raó de classe, raça, gènere, creences, etc.

17. Afavorir a través del llenguatge la formació d'un pensament crític per impedir discriminacions i perjudicis.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia, etc.)
2. Estratègies i normes per a la comunicació. Participació. Manteniment del tema de la conversació. Escoltar. Respecte al torn de paraula. Comprensió i expressió de missatges verbals i no verbals. Repetició dels missatges. Pronunciació i entonació adequada. Mirar cap a l'interlocutor.
3. La comunicació oral dirigida o espontània, seguint un ordre espacial, cronològic o lògic en el discurs, en grans o petits grups.
4. Les fonts orals com a mecanismes d'informació i plaer i de transmissió cultural.
5. Diferències entre text oral i text escrit.
6. Diversitat de textos orals, literaris i no literaris de tradició oral.
7. La literatura de tradició oral: rondalles, cançons, llegendes, gloses, etc.
8. La realitat plurilingüe de l'Estat espanyol, d'Europa i de la resta del món a partir de la convivència amb companys i famílies d'altres indrets. Les diferències culturals lligades a les llengües més pròximes a l'entorn de l'infant.
9. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (publicitat, televisió, etc.).

Procediments

1. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs.
2. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques: entonació, gest, ritme.
3. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.
4. Comprensió de textos orals: sentit global del text. Identificació d'informacions rellevants i irrellevants i ampliació de vocabulari.
5. Audició i interpretació de textos senzills literaris o populars de la cultura catalana: contes, emparaulaments, tirallongues, endevinalles, cançons.
6. Producció de textos orals de tipus diferents: narració de situacions o experiències personals. Textos populars. Descripcions senzilles de persones, animals i objectes. Enumeracions. Sol·licitar i donar informació. Informacions breus. Breus exposicions en públic.
7. Utilització de les fórmules de cortesia i relació social.
8. Creació de textos en prosa o en vers amb finalitat estètica i lúdica.
9. Utilització correcta de diferents recursos de cohesió textual: enllaços, distints tipus de referents, cohesió lèxica.
10. Utilització d'estratègies per emprar el llenguatge com a instrument de comunicació i aprenentatge: escoltar, recollir dades, preguntar.
11. Memorització i recitació de textos de la literatura oral adaptats al seu nivell: gloses, cançons, poemes.
12. Interpretació de rols o personatges diferents que posin en pràctica variants en l'ús de la llengua oral. Dramatització de textos orals adaptats a l'edat.
13. Interpretació i reproducció de llenguatges alternatius adequats a l'alumnat amb necessitats educatives especials de cada centre en concret.
14. Observació de variants d'ús entre els companys de distinta procedència.

cia.

15. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, convèncer.

16. Ampliació progressiva del vocabulari.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació.
2. Interès per la normalització de l'ús de la llengua catalana en els diferents àmbits de la vida escolar i quotidiana.
3. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.
4. Respecte al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.
5. Interès per la pronúncia correcta dins la variant estàndard, sense interferències fonètiques i lèxiques.
6. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries orals de la cultura de les Illes Balears i de les altres comunitats autònomes, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.
7. Gust per aprendre jocs lingüístics orals senzills, que afavoreixin la fluïdesa i l'ampliació del vocabulari: emparaulaments, dites, rodolins, acudits.
8. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives especials i per donar-s'hi a entendre.
9. Respecte i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.
10. Interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.
11. Sensibilitat i actitud crítica davant les expressions que comporten discriminació de qualsevol tipus.
12. Rebuig de les manipulacions derivades dels interessos consumistes de la publicitat.

LECTURA

Conceptes

1. Els components del discurs. Intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia.
3. Diversitat de textos escrits: literaris (poemes, contes, narracions) i no literaris (cartes, rètols).
4. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura de les Illes Balears i a les altres: contes, llegendes, rondalles.
6. El text escrit com a mitjà de plaer i comunicació.
7. La biblioteca escolar, el seu ús com a mitjà per descobrir la literatura com a font de plaer.

Procediments

1. Comprensió i lectura, en veu alta i silenci, de textos escrits breus.
2. Lectura expressiva en veu alta, utilitzant la pronunciació i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora, de textos breus.
3. Lectura de textos literaris i populars com a recerca de plaer.
4. Utilització d'estratègies per a la comprensió de textos. Títol. Il·lustracions. Relectura. Anticipació d'hipòtesis. Aclariments sobre el vocabulari. Sentit global del text.
5. Discriminació cal·ligràfica sobre diferents tipus de suport: de doble pauta, de quadricula, llis, cartolina, pissarra, impresos diversos.
6. Lectura i interpretació de textos escrits que permetin constatar les variants en l'ús de la llengua escrita: contes, poemes, fulletons d'instruccions, etc.
7. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, influir...
8. Comentari i judici personal sobre els textos escrits.
9. Audició de textos.
10. Memorització de textos.
11. Dramatització de textos literaris i no literaris.
12. Coneixement del funcionament de la biblioteca d'aula.
13. Ús dels mitjans audiovisuals com a fonts d'informació i entreteniment en les activitats d'aula.
14. Comprovació d'interferències en les dues llengües: anàlisi dels barbarismes.
15. Introducció de l'alumnat a l'hàbit lector.
16. Utilització de la biblioteca tenint-ne presents les normes bàsiques.
17. Identificació dels valors i missatges tramesos en un text senzill.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Afeció a la lectura.
3. Valoració de la importància de la llengua escrita per accedir a la cultura i realitzar tasques concretes.
4. Interès per la lectura com a mitjà de diversió i entreteniment.
5. Actitud crítica davant els valors i missatges transmesos a un text senzill.
6. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries escrites de la cultura de les Illes Balears.
7. Interès per participar en jocs lingüístics per tal de descobrir també la seva vessant creativa i lúdica.
8. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respecte, estimació i cura dels llibres i de la resta de material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, barri o municipi.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. Coneixement del sistema de lectoescriptura.
2. La correspondència fonema-grafia i les seves aplicacions. La lectoescriptura.
3. La diferenciació fonètica entre so, síl·laba i paraula.
4. Els recursos gràfics de la comunicació escrita: cal·ligrafia, tipus de lletra, distribució de l'espai gràfic, tipus de suport, dibuixos...
5. Els components del discurs (persones, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
6. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase.
7. Tècniques d'expressió escrita: relat d'experiències, coneixements o necessitats, nota, narració, cartell, mural.

Procediments

1. Utilització del sistema de lectoescriptura.
2. Discriminació cal·ligràfica sobre diferents tipus de suport: de doble pauta, de quadricula, llis, cartolina, pissarra, impresos diversos.
3. Producció i distinció de fonemes, síl·labes i paraules.
4. Planificació pràctica dels textos escrits: funció, destinatari, estructura. Revisió i reescriptura.
5. Producció de frases i textos escrits breus per comunicar coneixements, experiències o necessitats: narracions. Notes. Sempre amb coherència i propietat lèxica.
6. Creació de textos emprant el llenguatge verbal i no verbal amb intenció informativa: cartell, mural.
7. Utilització de normes i estratègies per a la producció de textos: planificació, funció, destinatari, estructura. Revisió i reescriptura. Ortografia natural. Interrogació i exclamació. Cal·ligrafia. Ordre i bona presentació.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Afeció per participar en accions comunicatives: intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar.
3. Valoració de la importància de la llengua escrita per accedir a la cultura i realitzar tasques concretes.
4. Interès per l'escriptura com a mitjà de diversió i entreteniment.
5. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les d'ordre i netedat.
6. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.
7. Apreciació dels textos propis i dels altres.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. Les regularitats en la construcció dels missatges orals: en l'ordre sintàctic i en la fonètica.
2. Abecedari i iniciació a l'ordre alfabètic.
3. La paraula com a unitat bàsica amb significat dins de l'oració. Concordances de gènere i nombre. La síl·laba.
4. Vocabulari. Camps semàntics. Famílies de paraules. Sinònims i antònims.
5. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua

escrita a partir de transformacions diverses: concordances.

6. Ortografia: ortografia natural. Separació de paraules dins la frase. Ús de majúscules. Ortografia preventiva de les paraules d'ús freqüent.

7. Els temps verbals: present, passat i futur.

Procediments

1. Reconeixement de les síl·labes dins la paraula.
2. Separació de paraules dins la frase.
3. Producció de textos escrits senzills, respectant l'ortografia natural i les normes ortogràfiques treballades.
4. Substitució, ampliació i reducció de paraules i grups de paraules (complementació).
5. Construcció de paraules noves (admeses o no) amb diferents procediments de composició o derivació.
6. Memorització de l'alfabet.
7. Distinció dels temps verbals: passat, present, futur.

Actituds

1. Cura en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.
2. Reconeixement i rebuig de les utilitzacions de lèxic no adient originals per préstecs lingüístics innecessaris, modes, etc.
3. Preocupació per consultar paraules d'ortografia difícil.
4. Interès per l'escriptura de les paraules correcta des del punt de vista ortogràfic.

TECNOLOGIA DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. La llengua i el llenguatge de la imatge.
2. L'ordinador com a eina de treball i aprenentatge.
3. Programes educatius senzills.

Procediments

1. Iniciació a l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument d'aprenentatge en tasques senzilles.
2. Utilització de programes educatius senzills amb relació amb continguts seqüenciats.
3. Utilització de programes informàtics per crear, comunicar, expressar-se.

Actituds, valors i normes

1. Interès per l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació.
2. Respects per les produccions pròpies i alienes.

Segon cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics, gest, entonació, intensitat, postura, simbologia.
2. Estratègies i normes per a la comunicació: participació. Exposició clara. Escoltar. Respects al torn de paraula. Comprensió i expressió de missatges verbals i no verbals. Entonació adequada.
3. La comunicació oral planificada i espontània, característiques i intencions comunicatives. La participació. Exposició clara. Escoltar. Respects al torn de paraula. Comprensió i expressió de missatges verbals i no verbals. Entonació adequada.
4. Les fonts orals com a mecanismes d'informació, recerca i plaer, i de transmissió cultural.
5. Diferències entre text oral i text escrit.
6. La literatura de tradició oral: romanços, rondalles, cançons, llegendes, gloses, refranys, dites, acudits, etc.
7. La realitat plurilingüe de l'Estat espanyol, d'Europa i de la resta del món a partir de la convivència amb companys i famílies d'altres indrets. Les diferències culturals lligades a les llengües més properes a l'entorn de l'infant.
8. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (còmic, publicitat, cinema, televisió, etc.).

Procediments

1. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs: persones, espai, temps, finalitat...

2. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques (entonació, gest, ritme...).

3. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.

4. Comprensió de textos orals narratius, informatius i persuasius: sentit global de textos. Idees principals i secundàries. Ampliació del vocabulari. Anàlisi dels missatges i valors transmesos pel text. Deducció de les paraules pel context. Reconeixement d'idees no explícites. Resum oral.

5. Audició i interpretació de textos literaris o populars de la cultura catalana breus i senzills que estimulin la curiositat, l'interès i la imaginació de l'alumnat.

6. Producció de textos orals de tipus diferent (narració de situacions o experiències personals, descripcions senzilles de persones, animals, objectes i llocs, introducció a les definicions, enumeracions, entrevistes, sol·licitar i donar informació, exposició de coneixements, informacions breus), amb entonació adequada, segons la seva finalitat o intenció.

7. Utilització de les fórmules de cortesia i relació social.

8. Creació de textos en prosa o en vers.

9. Utilització correcta de diferents recursos de cohesió textual: enllaços, distints tipus de referents, cohesió lèxica.

10. Iniciació al resum de textos orals.

11. Utilització d'estratègies per emprar el llenguatge com a instruments de comunicació i aprenentatge: escoltar, recollir dades, preguntar.

12. Memorització i recitació de textos de la literatura oral: gloses, cançons, poemes, refranys, acudits.

13. Interpretació de rols o personatges diferents que posin en pràctica variants en l'ús de la llengua oral. Dramatització de textos adaptats a l'edat i de produccions pròpies.

14. Comentari i judici personal sobre els textos orals.

15. Interpretació de missatges no explícits en els textos orals: doble sentit, sentit humorístic, missatges que impliquen discriminació.

16. Interpretació i reproducció de llenguatges alternatius adequats a l'alumnat amb necessitats educatives especials de cada centre en concret.

17. Observació de variants d'ús entre els companys de distinta procedència.

18. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, convèncer.

19. Ampliació i incorporació progressiva del vocabulari a la parla quotidiana.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació, d'investigació i de la seva importància en el desenvolupament personal i en la vida social.

2. Interès per la normalització de l'ús de la llengua catalana en els diferents àmbits de la vida escolar i quotidiana.

3. Interès per donar-se a entendre de manera correcta.

4. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.

5. Respects al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.

6. Interès per la pronúncia correcta dins la variant estàndard, sense interferències fonètiques i lèxiques.

7. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries orals de la cultura de les Illes Balears i d'altres cultures, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.

8. Interès per l'observació del funcionament del llenguatge, experimentar-hi i jugar amb aquest.

9. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives especials i per donar-s'hi a entendre.

10. Respects i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.

11. Respects per la diversitat lingüística i cultural de les diferents comunitats autònomes amb les seves variants.

12. Interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.

13. Sensibilitat i actitud crítica davant les expressions que comporten discriminació social, sexual, racial, cultural o per qüestions lingüístiques, sense confondre els distints tractaments gramaticals o lingüístics amb actituds discriminatòries o antidemocràtiques.

14. Reconeixement de la importància dels mitjans de comunicació dins la societat per la incidència que hi tenen i els efectes que hi produeixen.

15. Actitud crítica davant els missatges dels mitjans de comunicació social

i els missatges publicitaris: ideologia, incitació al consumisme, discriminació social, ús discriminatori de la dona.

LECTURA

Conceptes

1. Els components del discurs (persones, espai, temps, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia, accent, entonació i pauses. Títols i signes de puntuació.
3. Diversitat de textos escrits: literaris i no literaris.
4. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura de les Illes Balears i a les altres: llibres de viatges, cròniques, contes...
5. Els modismes, les frases fetes i els refranys.
6. El text escrit com a mitjà de plaer, informació i comunicació.
7. La llengua i els mitjans de comunicació escrits: premsa i revistes.
8. La biblioteca escolar —l'organització, el funcionament i l'ús— com a mitjà per descobrir en la literatura una font de plaer, d'entreteniment i d'informació.

Procediments

1. Comprensió i lectura (en veu alta i silenci) de textos escrits, utilitzant tècniques que n'afavoreixin la rapidesa.
2. Lectura expressiva en veu alta utilitzant la pronunciació, el ritme i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora.
3. Lectura de textos literaris i populars com a recerca de plaer i d'informació.
4. Utilització d'estratègies per a la comprensió de textos: títol, il·lustracions, paraules clau, capítols, lectura, anticipació d'hipòtesis i comprovació, síntesi, context, ús del diccionari, sentit global del text, idees principals i secundàries, resum.
5. Interpretació de missatges amb doble sentit o sentit humorístic.
6. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual per a la comprensió i l'expressió escrita.
7. Lectura i interpretació de textos escrits que permetin constatar les variants en l'ús de la llengua escrita: romanços, poemes, còmics, fulletons d'instruccions, etc.
8. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir...
9. Anàlisi, comentari i judici personal sobre els textos escrits.
10. Audició de textos adaptats a l'edat.
11. Memorització de textos.
12. Dramatització de textos literaris i no literaris.
13. Ús dels mitjans audiovisuals com a fonts de documentació en les activitats d'aula.
14. Comprovació d'interferències en les dues llengües: anàlisi dels modismes i les frases fetes més comuns i dels barbarismes.
15. Utilització de mapes que acostin l'alumnat a la realitat plurilingüe espanyola. Intercanvis de postals i altres materials informatius.
16. Coneixement (organització, muntatge...) del funcionament de la biblioteca escolar i/o d'aula i d'altres biblioteques de l'entorn.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Gust per la lectura.
3. Valoració de la importància de la llengua escrita per rebre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.
4. Interès per la lectura com a mitjà de diversió i entreteniment.
5. Interès per la recerca de coneixements nous i experimentació del llenguatge, per tal de descobrir també la seva vessant creativa i lúdica.
6. Anàlisi i crítica dels valors i missatges transmesos pel text.
7. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries escrites de la cultura de les Illes Balears i d'altres cultures que permetin conèixer altres èpoques i indrets.
8. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respecte, estimació i cura dels llibres i tot l'altre material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, barri o municipi.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. La correspondència fonema-grafia i les seves aplicacions.
2. La diferenciació fonètica entre so, síl·laba, accent, paraula i frase.

3. Els recursos gràfics de la comunicació escrita: cal·ligrafia, puntuació, distribució de l'espai gràfic, dibuixos, gràfics...

4. Els components del discurs (persones, espai, temps, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
5. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase.
6. Tècniques d'expressió escrita: relat d'experiències, coneixements o necessitats, descripció, narració, diàleg, entrevista, cartell, mural, còmic.
7. La cohesió textual: substitució, ampliació i reducció de paraules i grups.

Procediments

1. Producció i distinció de sons, síl·labes, accents, paraules, frases.
2. Planificació pràctica dels textos escrits: funció, destinatari, estructura. Revisió i millora del text.
3. Producció de textos escrits literaris, no literaris, lúdics, informatius, prescriptius... amb coherència, correcció gramatical i propietat lèxica.
4. Creació de textos emprant el llenguatge verbal i no verbal, amb intenció lúdica, informativa, persuasiva... Cartell publicitari, còmic, etc.
5. Producció i utilització de recursos que faciliten la comprensió de textos: esquemes, resums, subratllats...
6. Utilització de normes i estratègies per a la producció de textos: valoració i ús de les normes ortogràfiques bàsiques, ús bàsic dels signes de puntuació, accentuació de les paraules d'ús més freqüent (agudes, planes i esdrúixoles), ordre i bona presentació.
7. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual per a la comprensió i expressió escrita.
8. Incorporació de diferents tipus de frases, coordinades i subordinades.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Afecció per participar en accions comunicatives: intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar.
3. Interès per produir missatges, històries, notícies, etc., de manera estètica, engrescadora i honesta.
4. Valoració de la importància de la llengua escrita per transmetre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.
5. Interès per l'escriptura com a mitjà de diversió i entreteniment.
6. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les de claredat, precisió, ordre, netedat i estètica.
7. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.
8. Apreciació dels textos propis i dels altres.
9. Apreciació i gust per utilitzar recursos (esquemes, resums, subratllats...) que facilitin la comprensió d'alguns textos escrits.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. Les regularitats en la construcció dels missatges orals: en l'ordre sintàctic (components bàsics de l'enunciat, concordances...), en la morfologia (derivacions, composicions, sinònims...) i en la fonètica.
2. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua escrita a partir de transformacions diverses: concordances, canvis semàntics, correspondències temporals, etc.
3. L'oració gramatical i els seus constituents: subjecte i predicat.
4. Les paraules segons la seva funcionalitat: substantius, adjectius qualificatius, verb, article, pronom personal. Flexió nominal i verbal.
5. Classes de substantius: propis, comuns, individuals, col·lectius i gentilicis.
6. Vocabulari: camps semàntics. Famílies de paraules. Sinònims i antònims. Augmentatius i diminutius. Paraules simples i compostes, primitives i derivades.
7. Ortografia: regles ortogràfiques per a les paraules d'ús freqüent, regles d'accentuació, principals signes de puntuació.

Procediments

1. Plantejament d'hipòtesis sobre el funcionament de les estructures bàsiques de la llengua.
2. Discriminació d'enunciats. La seva segmentació en els dos components bàsics: subjecte i predicat. Iniciació.
3. Conjugació dels temps verbals: passat, present i futur d'indicatiu.
4. Transformació d'estructures morfològiques i lèxiques amb els mecanismes coneguts o descoberts. Constatació dels canvis de significat experimen-

tats i del gènere gramatical, no sempre de tipus sexual.

5. Substitució, ampliació i reducció de paraules i grups de paraules, enllaços, complementació, pronoms.
6. Construcció de paraules noves, admeses o no, amb diferents procediments de composició o derivació.
7. Ordenació alfabètica de paraules.
8. Utilització del diccionari i comprovació del significat de les paraules en diferents contextos.
9. Diferenciació de síl·labes àtones i tòniques.
10. Producció de textos escrits aplicant les normes ortogràfiques treballades i emprant els principals signes de puntuació.

Actituds, valors i normes

1. Cura en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.
2. Interès en l'ús reflexiu dels mecanismes de formació de les paraules com a eina de coneixement i de correcció de les pròpies produccions lingüístiques.
3. Reconeixement i rebuig de les utilitzacions de lèxic i de construccions gramaticals no adients, originades per préstecs lingüístics innecessaris, modes, etc.
4. Interès per la recerca de paraules en el diccionari per tal d'afavorir la precisió i la riquesa lèxiques.
5. Preocupació per consultar paraules d'ortografia difícil.
6. Interès per dotar els escrits d'una ortografia i estructura correcta.

TECNOLOGIA DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. La llengua i el llenguatge de la imatge.
2. L'ordinador com a eina de treball i aprenentatge.
3. Programes educatius adaptats a l'edat.

Procediments

1. Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument d'aprenentatge en tasques senzilles.
2. Utilització de programes educatius.
3. Utilització de programes informàtics per crear, comunicar, expressar-se.
4. Maneig de programes educatius senzills que impliquin continguts de diferents àrees curriculars.

Actituds, valors i normes

1. Interès per l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de treball, emprant el llenguatge de forma correcta.
2. Respecte per les produccions pròpies i alienes.

Terçer cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia, etc.).
2. Factors de les diferents situacions comunicatives (emissor, receptor, context i funció).
3. La comunicació oral planificada i espontània: característiques i intencions comunicatives.
4. Les fonts orals com a mecanismes d'informació, recerca i plaer i de transmissió cultural.
5. La literatura de tradició oral: romanços, rondalles, cançons, llegendes, gloses, refranys, dites, acudits, etc.
6. La realitat plurilingüe de l'Estat espanyol, d'Europa i de la resta del món a partir de la convivència amb companys i famílies d'altres indrets. Les diferències culturals lligades a les llengües més properes a l'entorn de l'infant.
7. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (còmic, publicitat, cinema, televisió, etc.).

Procediments

1. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs: persones, espai, temps, finalitat...

2. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques (entonació, gest, ritme...).
3. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.
4. Comprensió de textos orals narratius, descriptius, informatius i persuasius, identificant-ne el sentit global del text i les idees principals i secundàries. Deducció de paraules pel context.
5. Audició i reproducció de textos literaris o populars de la cultura catalana que estimulin l'interès de l'infant.
6. Producció de textos orals de tipus diferent: narració de situacions o experiències personals, contes, descripcions senzilles, entrevistes, argumentacions, exposicions de coneixements i opinions, sol·licitar i donar informació, amb entonació adequada, segons la seva finalitat o intenció.
7. Utilització de les fórmules de cortesia i relació social.
8. Creació de textos en prosa o en vers.
9. Utilització correcta de diferents recursos de cohesió textual (enllaços, distints tipus de referents, cohesió lèxica...).
10. Resum de textos orals.
11. Utilització d'estratègies per emprar el llenguatge oral com a instrument de comunicació i aprenentatge: escoltar, recollir dades, preguntar.
12. Memorització i recitació de textos de la literatura oral: gloses, cançons, poemes, refranys, acudits...
13. Interpretació de rols o personatges diferents que posin en pràctica variants en l'ús de la llengua oral. Dramatització de textos literaris adaptats a l'edat i de produccions pròpies.
14. Interpretació de missatges no explícits en els textos orals: doble sentit, sentit humorístic, missatges que impliquen discriminació.
15. Comentari i judici personal sobre els textos orals.
16. Interpretació i reproducció de llenguatges alternatius adequats a l'alumnat amb necessitats educatives especials de cada centre en concret.
17. Observació de variants d'ús (de tot tipus) entre els companys de distinta procedència o motivades per diferències de context, culturals, etc.
18. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir, argumentar, convèncer. Treball amb les seves estructures.
19. Ampliació i assimilació progressiva del llenguatge.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació, d'investigació i de la seva importància en el desenvolupament personal i en la vida social.
2. Interès per la normalització de l'ús de la llengua catalana en els diferents àmbits de la vida escolar i quotidiana.
3. Interès per la perfecció de la llengua oral i la necessitat de donar-se a entendre de manera correcta.
4. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.
5. Respecte al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.
6. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries orals de la cultura de les Illes Balears i d'altres cultures, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.
7. Interès per l'observació del funcionament del llenguatge, per experimentar-hi i jugar-hi.
8. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives especials i per donar-s'hi a entendre.
9. Respecte i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.
10. Respecte per la diversitat lingüística i cultural de les diferents comunitats autònomes amb les seves variants.
11. Interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.
12. Respecte i acceptació de totes les variants lingüístiques, dins l'àmbit de qualsevol llengua, com una característica intrínseca del llenguatge.
13. Sensibilitat i actitud crítica davant les expressions que comporten discriminació social, sexual, racial, cultural o per qüestions lingüístiques, sense confondre els distints tractaments gramaticals o lingüístics amb actituds discriminatòries o antidemocràtiques.
14. Actitud crítica davant els missatges dels mitjans de comunicació social i els missatges publicitaris: ideologia, incitació al consumisme, discriminació social, discriminació de la dona.

LECTURA

Conceptes

1. Els components del discurs, persones, espai, temps, finalitat. Les intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia, accent, entonació i pauses. Títols i signes de puntuació.
3. Diversitat de textos escrits: literaris i no literaris.
4. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura de les Illes Balears i a les altres cultures: llibres de viatges, cròniques, contes...
5. Els modismes, les frases fetes i els refranys.
6. El text escrit com a mitjà de plaer, informació, investigació i comunicació.
7. La llengua i els mitjans de comunicació escrits: premsa i revistes.
8. La biblioteca escolar —l'organització, el funcionament i l'ús— com a mitjà per descobrir en la literatura una font de plaer, d'entreteniment i d'informació.

Procediments

1. Comprensió i lectura silenciosa de textos escrits, utilitzant tècniques que n'afavoreixin la rapidesa.
2. Lectura expressiva en veu alta utilitzant la pronunciació, el ritme i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora.
3. Lectura de textos literaris i populars com a recerca de plaer i d'informació.
4. Utilització d'estratègies per a la comprensió de textos: títol, il·lustracions, paraules clau, capítols, relectura, anticipació d'hipòtesis i comprovació, síntesi, estructura del text, tipus de text, context, ús del diccionari, sentit global del text, idees principals i secundàries, resum.
5. Interpretació de missatges amb doble sentit o sentit humorístic.
6. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual per a la comprensió i expressió escrita.
7. Lectura i interpretació de textos escrits que permetin constatar les variants en l'ús de la llengua escrita: rondalles, romanços, poemes, còmics, fulletons d'instruccions, etc.
8. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir, argumentar, convèncer... Treball amb les seves estructures.
9. Anàlisi, comentari i judici personal sobre els textos escrits.
10. Audició de diferents tipus de textos.
11. Memorització de textos.
12. Dramatització de textos literaris i no literaris.
13. Ús de la premsa i dels mitjans audiovisuals com a fonts de documentació en les activitats d'aula.
14. Comprovació d'interferències en les dues llengües: anàlisi dels modismes i les frases fetes més comuns i dels barbarismes.
15. Utilització de mapes que acostin l'alumnat a la realitat plurilingüe espanyola i mundial. Maneig de guies turístiques per preparar excursions o viatges. Intercanvi de postals i altres materials informatius.
16. Coneixement (o organització, muntatge...) del funcionament de la biblioteca escolar i/o d'aula i d'altres biblioteques de l'entorn.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Gust per a la lectura.
3. Valoració de la importància de la llengua escrita per rebre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.
4. Interès per la lectura com a mitjà de diversió i entreteniment.
5. Interès per la recerca de coneixements nous, observació i experimentació del llenguatge, per tal de descobrir també la seva vessant creativa i lúdica.
6. Crítica dels missatges i valors transmesos pel text.
7. Distinció i rebuig dels textos de caire discriminatori o manipulador des d'un punt de vista social, consumista, racial, sexual...
8. Reconeixement de la importància dels mitjans de comunicació dins la societat per la incidència que hi tenen i els efectes que hi produeixen.
9. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries escrites de la cultura de les Illes Balears i d'altres cultures, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.
10. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respecte, estimació i cura dels llibres i de tot l'altre material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, del barri o del municipi.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. Els recursos gràfics de la comunicació escrita: cal·ligrafia, puntuació, distribució de l'espai gràfic, paràgrafs, dibuixos, gràfics...

2. Els components del discurs (persones, temps, finalitat, espai): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
3. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase i paràgraf.
4. Tècniques d'expressió escrita: relat d'experiències, coneixements o necessitats, narració, poesia, descripció, text expositiu, enquesta, entrevista, diàleg, cartell, mural, còmic, anunci.
5. La cohesió textual: substitució, ampliació i reducció de paraules i grups.

Procediments

1. Planificació pràctica dels textos escrits: funció, destinatari, estructura. Revisió i millora del text.
2. Producció de textos escrits literaris, no literaris, lúdics, informatius, prescriptius... amb coherència, correcció gramatical i propietat lèxica.
3. Creació de textos emprant el llenguatge verbal i no verbal amb intenció lúdica, informativa o persuasiva: cartell publicitari, anunci, còmic, etc.
4. Producció i utilització de recursos que faciliten la comprensió de textos: esquemes, resums, subratllats, apunts, gràfics...
5. Utilització de normes i estratègies per a la producció de textos: aplicació de les normes ortogràfiques i dels signes de puntuació, accentuació (monosíl·labs, hiatus, interrogatius), ordre i bona presentació.
6. Utilització de recursos gramaticals i de cohesió textual per a la comprensió i l'expressió escrita.

Actituds, valors i normes

1. Interès per assolir l'ús normalitzat de la llengua catalana.
2. Afeció per participar en accions comunicatives (intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar o local...).
3. Interès per produir missatges, històries, notícies, etc., de manera estètica, engrescadora i honesta.
4. Valoració de la importància de la llengua escrita per transmetre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.
5. Interès per l'escriptura com a mitjà de diversió i entreteniment.
6. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les de claredat, precisió, ordre, netedat i estètica.
7. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.
8. Apreciació dels textos propis i dels altres com a mitjans per a una comunicació fluida, rica i clara.
9. Apreciació i gust per utilitzar recursos (esquemes, resums, subratllats, apunts, gràfics...) que facilitin la comprensió d'alguns textos escrits.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. Les regularitats en la construcció dels missatges orals: en l'ordre sintàctic (components bàsics de l'enunciat, concordances...), en la morfologia (derivacions, composicions, sinònims...) i en la fonètica.
2. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua escrita a partir de transformacions diverses: concordances, canvis semàntics, correspondències temporals, etc.
3. L'oració gramatical com a unitat amb significat i els seus constituents: subjecte i predicat.
4. Les paraules segons la seva funcionalitat: substantius, adjectius, verbs, adverbis, preposició, conjunció, pronom, article, interjecció. Flexió nominal i verbal.
5. Classes de substantius: individuals, col·lectius, concrets i abstractes.
6. Vocabulari: homònims i paraules polèmiques; augmentatius i diminutius; arcaïsmes, neologismes i estrangerismes.
7. La síl·laba: diftong, hiatus.
8. Ortografia: regles per les paraules d'ús freqüent. Regles d'accentuació (agudes, planes i esdrúixoles). Principals signes de puntuació.
9. Els temps verbals: present, passat, futur d'indicatiu.

Procediments

1. Plantejament i comprovació d'hipòtesis sobre el funcionament de les estructures bàsiques de la llengua.
2. Discriminació d'enunciats. La seva segmentació en els dos components bàsics (subjecte i predicat).
3. Conjugació de verbs regulars i irregulars d'ús freqüent.
4. Transformació d'estructures morfològiques i lèxiques amb els mecanismes coneguts o descoberts. Constatació dels canvis de significat experimen-

tats i del gènere gramatical (no sempre de tipus sexual).

5. Transformació de les estructures bàsiques de la llengua mitjançant mecanismes de supressió, expansió, segmentació, etc., i anàlisi de les conseqüències dels canvis realitzats sobre el sentit del missatge.

6. Substitució, ampliació i reducció de paraules i grups de paraules (enllaços, complementació, pronoms...).

7. Construcció de paraules noves (admeses o no) amb diferents procediments de composició o derivació.

8. Utilització eficaç del diccionari i comprovació del significat de les paraules en diferents contextos.

9. Separació de paraules que continguin diftongs i hiatus. Aplicació de les regles d'accentuació.

10. Producció de textos escrits aplicant les normes ortogràfiques treballades i emprant els signes de puntuació adequats.

11. Memorització i utilització dels temps verbals: present, passat i futur d'indicatiu.

Actituds, valors i normes

1. Autoexigència en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.

2. Interès en l'ús reflexiu dels mecanismes de formació de les paraules com a eina de coneixement i de correcció de les pròpies produccions lingüístiques.

3. Reconeixement i rebuig de les utilitzacions de lèxic i de construccions gramaticals no adients, originades per préstecs lingüístics innecessaris, modes, etc.

4. Interès per la recerca de paraules en el diccionari per tal d'afavorir la precisió i la riquesa lèxiques, i agilitar l'ús del diccionari com una eina habitual i imprescindible.

5. Interès per dotar els escrits d'una ortografia i estructura correcta.

TECNOLOGIA DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. La llengua i el llenguatge de la imatge.

2. L'ordinador com a eina de treball i aprenentatge.

3. Internet com a font d'informació.

4. Programes educatius adaptats a l'edat.

5. Diferents tipus de missatges: la seva elaboració i transmissió mitjançant el correu electrònic.

Procediments

1. Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument d'aprenentatge en tasques senzilles.

2. Utilització de programes educatius.

3. Recerca d'informació a Internet.

4. Utilització de programes informàtics per crear, comunicar, expressar-se.

5. Maneig de programes educatius que impliquin continguts de diferents àrees curriculars.

6. Escriure correus electrònics de forma correcta.

7. Producció de treballs on intervinguin diferents llenguatges (musical, verbal, plàstic, escrit, etc.)

Actituds, valors i normes

1. Interès per l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de treball, emprant el llenguatge de forma correcta.

2. Respecte per les produccions pròpies i alienes.

3. Interès per escriure correus electrònics correctes, creatius i atractius estèticament.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen el grau i el tipus d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat hagi assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals.

Primer cicle

1. Participar en situacions de comunicació dirigides o espontànies, amb els companys i el professorat, respectant les normes de la comunicació: torn de paraula, escoltar, mirar l'interlocutor i mantenir el tema.

2. Expressar-se de forma oral amb vocabulari adequat, pronunciació

correcta i ordre en les idees.

3. Comprendre el sentit global dels textos orals, interpretant els elements verbals i no verbals, i identificant la informació més rellevant.

4. Identificar, comentar i expressar el significat dels missatges, explícits i no explícits, en els textos orals d'ús habitual, que comportin doble sentit o sentit humorístic, i també qualsevol tipus de discriminació.

5. Memoritzar, reproduir i representar textos senzills.

6. Llegir en veu alta textos senzills amb correcció.

7. Llegir en silenci textos senzills.

8. Conèixer la diversitat lingüística del seu entorn.

9. Incorporar l'ús personal del català, oral i escrit, en les situacions formals del medi habitual de l'alumnat.

10. Comprendre el sentit global dels textos llegits, emprant les estratègies de comprensió lectora.

11. Llegir amb freqüència per pròpia iniciativa com a font de plaer.

12. Manifestar preferències en la selecció de lectures i expressar les pròpies opinions i els gustos personals sobre els textos llegits.

13. Produir textos breus i coherents, respectant l'ortografia, la cal·ligrafia, l'ordre i la presentació.

14. Familiaritzar-se amb programes informàtics educatius senzills.

Segon cicle

1. Participar en situacions de comunicació dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: torn de paraula, escoltar, exposar amb claredat, entonar adequadament.

2. Expressar-se de forma oral, utilitzant diferents funcions de comunicació; vocabulari, entonació i ritme adequats, i una estructura narrativa coherent.

3. Comprendre el sentit global dels textos orals, interpretant els elements verbals i no verbals, i reconèixer les idees principals i secundàries.

4. Memoritzar, reproduir i representar distints tipus de textos.

5. Conèixer la diversitat lingüística d'Espanya.

6. Incorporar l'ús personal del català, oral i escrit, a les situacions formals del medi habitual dels alumnes.

7. Llegir en veu alta diferents tipus de textos amb fluïdesa i entonació adequada.

8. Llegir en silenci diferents textos valorant el progrés en la velocitat i la comprensió.

9. Resumir un text senzill, captant el sentit global i les idees principals i secundàries, emprant les estratègies de comprensió lectora.

10. Identificar, comentar i expressar el significat dels missatges, explícits i no explícits, en els textos orals d'ús habitual, que comportin doble sentit o sentit humorístic, i també qualsevol tipus de discriminació.

11. Llegir amb freqüència i per pròpia iniciativa diferents tipus de textos.

12. Manifestar preferències en la selecció de lectures i expressar les pròpies opinions i els gustos personals sobre els textos llegits.

13. Extreure informació de textos senzills per realitzar treballs.

14. Produir textos amb una estructura coherent, aplicant les normes ortogràfiques bàsiques i tenint cura de la cal·ligrafia, l'ordre i la presentació.

15. Utilitzar l'escriptura per planificar els seus treballs, recollir informació, i realitzar resums.

16. Utilitzar programes educatius informàtics per a l'elaboració i presentació de textos.

Tercer cicle

1. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: torn de paraula, organització del discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

2. Expressar-se de forma oral utilitzant diferents funcions de comunicació, amb vocabulari precís i estructura coherent.

3. Comprendre el sentit global de textos orals reconeixent idees principals i secundàries, identificant idees i valors no explícits i emprant les estratègies de comprensió lectora. Emetre un judici personal.

4. Memoritzar, reproduir i representar distints tipus de textos.

5. Conèixer la diversitat lingüística d'Espanya.

6. Incorporar l'ús personal del català, oral i escrit, a les situacions formals del medi habitual de l'alumnat.

7. Llegir en veu alta diferents tipus de textos amb fluïdesa i entonació adequada.

8. Llegir en silenci diferents textos valorant el progrés en la velocitat i la comprensió.

9. Resumir un text llegit, reflectint l'estructura i destacant les idees principals i secundàries.

10. Identificar, comentar i expressar el significat dels missatges, explícits i no explícits, en els textos orals d'ús habitual, que comportin doble sentit o sentit humorístic, i també qualsevol tipus de discriminació.

11. Llegir amb freqüència i per pròpia iniciativa diferents tipus de textos.
12. Manifestar preferències en la selecció de lectures i expressar les pròpies opinions i els gustos personals sobre els textos llegits.
13. Utilitzar textos científics de diferents fonts per extreure'n informació, ampliar coneixements i aplicar-los a treballs personals.
14. Produir textos amb diferents intencions comunicatives amb coherència, respectant la seva estructura i aplicant les normes ortogràfiques, tenint cura de la cal·ligrafia, l'ordre i la presentació.
15. Utilitzar l'escriptura per planificar els seus treballs, recollir informació, realitzar resums i elaborar esquemes.
16. Utilitzar programes educatius informàtics com a instrument d'aprenentatge.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

L'ensenyament de la llengua catalana així com el de les altres àrees d'educació primària no ha de limitar-se només a l'adquisició de coneixements, sinó que ha de proposar també una educació que contribueixi al desenvolupament integral de totes les capacitats.

El bloc de comunicació oral té un paper destacat en l'ensenyament dels continguts per dues raons: la primera, perquè es comença tot el procés d'integració, relació, comunicació i coneixement mutu entre el mateix alumnat i entre alumnat i professorat; la segona, perquè la llengua parlada és el punt de partida imprescindible per a l'accés a la llengua escrita. Per tot això ha de ser rigorosament plantejada i programada al llarg de tot l'ensenyament obligatori. El llenguatge oral ajuda els infants a assolir, descobrir i reconèixer els elements lingüístics i no lingüístics; els ajuda també a diferenciar les situacions; a discriminar els diferents components fonològics i a captar les regularitats sintàctiques, morfològiques i fonètiques en la construcció de missatges. S'ha de preveure, en qualsevol programació didàctica, la utilització del llenguatge oral per mitjà de debats, exposicions, diàlegs, jocs, narracions, descripcions, resums, dramatitzacions i recitacions, organitzats de manera individual o amb qualsevol tipus d'agrupament, però sempre amb vista a la seva exposició pública davant d'un auditori conegut o desconegut.

No s'ha d'oblidar que al llarg de l'educació primària s'ha de desenvolupar l'aprenentatge de la lectura. Aquesta ha d'anar acompanyada en tot moment de la comprensió lectora. La lectura s'ha d'estimular constantment no només dins l'àrea de llengua catalana sinó en totes les àrees d'educació primària. Tot el professorat haurà de desenvolupar estratègies i tècniques eficaces de lectura i de comprensió lectora com a forma d'accés a la informació, al coneixement i al plaer.

A l'expressió escrita, l'alumnat haurà de llegir i escriure molt per aconseguir text escrits coherents i ben organitzats. No se'n pot deixar de banda la presentació: la netedat i la cal·ligrafia són elements importants a l'hora de d'expressar-se per escrit.

Tant a l'expressió escrita com a l'expressió oral, l'adquisició constant de vocabulari és indispensable, la utilització del diccionari, així com l'observació de diferents mitjans de comunicació són tècniques adequades. Qui té un vocabulari ric, amb matisos, que vocalitza d'una manera adequada i és capaç d'emprar l'entonació adequada en funció de les situacions, qui escriu d'una manera ordenada, amb correcció ortogràfica i amb pulcritud, projectarà sempre una imatge positiva de si mateix davant els altres.

En relació a la gramàtica, serà la morfologia l'element fonamental de l'aprenentatge en aquest nivell, ja que no és aconsellable en l'educació primària la reflexió sintàctica a excepció de la referida a nocions bàsiques com són les d'oració, subjecte i predicat i la concordança corresponent.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge

La lectoescriptura s'ha d'orientar cap a una aproximació significativa i funcional, en la qual els mateixos infants descobreixen la importància que té el fet de poder llegir i escriure de manera autònoma i comprensiva. D'aquesta manera s'ha de crear un clima dins l'aula que desperti l'interès i el desig per aprendre a llegir i a escriure i la importància d'aquestes activitats a l'hora d'adquirir nous coneixements en qualsevol àrea i en la vida quotidiana. El docent ha de programar situacions educatives en què l'alumnat tenguí la necessitat d'expressar-se (bé oralment o per escrit).

L'inici del procés de reconeixement i relació entre so i grafia es pot fer de forma espontània i natural quan l'infant té necessitat d'escriure. L'alumnat repeteix els sons de les paraules i intenten plasmar (damunt el paper, la pissarra, el terra) aquelles grafies que relacionen amb el so que volen representar, cercant en els noms dels objectes, dels símbols, dels companys, la grafia que s'assembla a aquell so; per això, és interessant organitzar l'escola de tal manera que l'alumnat pugui observar els símbols gràfics que donen nom al medi que els envol-

ta (etiquetar els materials, els objectes, el mobiliari, les joguines, els llocs, tenir les fotografies dels alumnes el seu nom escrit...).

Així mateix, la realització de textos escrits ha d'estar fonamentada en aquest valor essencial de l'ensenyament de la llengua, que és la seva funcionalitat. Ningú no escriu si no té una raó per fer-ho. La funcionalitat esmentada exigeix que tots els escrits de l'infant tinguin alguna transcendència: cada acte de comunicació demana un receptor. Es fa, per tant, necessari cercar la manera per la qual els escrits de l'alumnat tinguin sempre una difusió més enllà de la correcció del professorat. Cal fer-los públics, han de tenir un destinatari o l'hem de crear. L'existència d'una revista, els intercanvis amb altres escoles o infants, els concursos, les exposicions, les lectures col·lectives, els comentaris en grup, les revisions conjuntes poden ajudar a la projecció pública del text escrit.

La lectura s'ha de treballar globalment, de tal manera que l'alumnat puguin relacionar i visualitzar el significat del que llegeixen amb l'objecte, el concepte i/o els missatges que transmeten els símbols gràfics i els seus sons (significat/significant). S'aconsegueix així i des d'un principi que l'alumnat tenguí interès per llegir paraules, frases i textos i per construir-ne de nous. Aquest sistema ajuda que la lectura i les produccions escrites siguin més comprensives i expressives, sense interferències sil·làbiques, i que es facin amb l'aplicació dels signes de puntuació o la seva interpretació fonètica, els quals donen als textos el verdader significat.

Pel que fa a la lectura fluida i a la mateixa vegada comprensiva (en veu alta o silenciosa), s'ha de treballar de manera gradual la comprensió i la fluïdesa per mitjà de la literatura, els quaderns de jocs i d'exercicis, les guies didàctiques, el material audiovisual i les representacions. Aquests recursos donen un sentit lúdic a l'aprenentatge i fan que la lectura de l'alumnat sigui cada vegada més ràpida i més comprensiva. No s'ha d'oblidar que l'hàbit de la lectura no neix espontàniament, es treballa. L'alumnat s'aficionarà a llegir si s'aconsegueix despertar el seu interès i entusiasme. Ensenyar a llegir no es pot limitar a una tècnica, implica també una actitud i un hàbit. Ajudarà a despertar l'interès i la necessitat de llegir si s'encerta en la selecció de les lectures, que siguin engrescadores, útils, divertides, però també si es treballa a vegades la lectura col·lectiva i comentada, o si s'orienta amb unes bones propostes didàctiques que divertixin i, alhora, ajudin a descobrir, sense restar dinamisme ni interès.

És important que a l'inici de l'aprenentatge de la lectoescriptura es considerin, es valorin i es rectifiquin les faltes d'ortografia i de sintaxi. L'alumnat en general s'anticipa als aprenentatges i en treu les seves pròpies conclusions; per això, cal utilitzar qualsevol moment d'interès dels infants per començar a introduir normes i treballar així el seu verdader aprenentatge significatiu. Si s'inicia la realització sistemàtica de textos escrits des del primer cicle de primària, es presentaran molts moments d'interès de l'alumnat per treballar aquests aspectes i moltes ocasions d'anticipació per la seva part, que afavoriran el procés de raonament i una millor assimilació.

La importància creixent dels mitjans de comunicació tradicionals i els sorgrits de les noves tecnologies fa necessari acostar l'alumnat a l'estudi i l'anàlisi de la imatge fixa i en moviment, sola o combinada amb la paraula, amb l'objectiu de transformar el receptor passiu en una persona formada i crítica i en un emissor acceptablement qualificat. La gran quantitat de treballs o projectes que es poden fer faciliten un enfocament multidisciplinari. Sempre tenint com a punt de partida els coneixements previs, es podrien establir tres estadis: la comprensió de textos o missatges amb diverses intencions comunicatives; l'anàlisi d'elements formals senzills, tant en missatges de comunicació verbal com no verbal, per tal d'aprendre a interpretar correctament la intencionalitat; la producció de textos orals i escrits amb diverses intencionalitats, emprant articuladament elements de comunicació verbal i no verbal i incorporant els recursos que les noves tecnologies posa a l'abast del professorat i l'alumnat.

L'estudi del significat de les paraules i la seva relació amb els sons, els gests o les imatges, ha d'afavorir no sols la comprensió, l'anàlisi o la producció, sinó que també ha de servir de base per a una reflexió crítica sobre la transmissió dels missatges o els seus continguts.

Paper del professorat

No està de més remarcar el paper decisiu de la figura del mestre com a vehicle de comunicació en qualsevol situació d'aprenentatge en què intervé el llenguatge. Una primera tasca és la de facilitar els processos d'aprenentatge i ocupar-se que les interaccions amb els infants i entre els infants siguin satisfactòries i adequades.

Aquesta vessant del mestre com a model lingüístic exigeix que la seva actitud sigui sempre respectuosa envers totes les llengües, les seves variants, les cultures i les seves manifestacions. Totes aquestes són i s'han d'emprar com a eines per la pau i la convivència. Caldrà, doncs, aprofitar o cercar les ocasions per enriquir, donar a conèixer, comparar... enfront del rebuig, les discriminacions, el menyspreu, la condemna.

El professorat ha de ser conscient de la transcendència que té l'aprenentatge de la llengua catalana per part de l'alumnat des de la infància; a un infant se li han de fer comprendre molt prest els grans beneficis que el domini de la

llengua catalana li pot reportar en el seu futur.

Mesures per facilitar l'aprenentatge i la participació de l'alumnat

Cada situació d'aprenentatge requereix un tipus d'agrupament diferent. El professorat n'ha de cercar les fórmules més adients segons es vulgui afavorir la interacció, la reflexió o el treball personal. Amb molta freqüència és aconsellable no treballar amb grans grups; per això és fa imprescindible una bona dinàmica i distribució de l'espai per tal que permeti canviar amb facilitat l'agrupació de l'alumnat, que el mestre ha de saber organitzar i adequar de la manera més adient per a cada activitat. N'hi haurà que exigiran el treball individual, però d'altres s'adaptaran millor a grups petits o mitjans, unes vegades homogenis i d'altres, no. Sembla convenient, si la dinàmica ho permet, anar canviant la composició dels grups per tal de rompre les rutines. És convenient tenir sempre una actitud oberta cap a qualsevol forma d'agrupament, d'acord amb les necessitats o conveniències didàctiques o d'aprenentatge.

De vegades pot ser de gran utilitat la tècnica de les tutories entre l'alumnat, de tal manera que s'agrupen en parelles perquè un faci de tutor i n'ajudi un altre en una tasca concreta. S'ha demostrat que la tècnica afavoreix l'aprenentatge tant del tutor com del tutorat.

L'aprenentatge de la llengua ha de ser funcional. Per aquest motiu, s'han d'aprofitar totes aquelles situacions de comunicació oral que la dinàmica de l'escola ens presenta per a la realització d'aprenentatges lingüístics. No hi ha dubte que caldrà també inventar, simular situacions comunicatives que la vida escolar no pot oferir o que ho fa en comptades ocasions. En aquest sentit, la simulació de programes de ràdio, converses telefòniques, escenificació de situacions de la vida quotidiana, dramatitzacions, etc., en les quals l'alumnat interacciona tant d'emissors com de receptors, poden oferir contextos verídics on la funcionalitat de la llengua assoleix la seva dimensió.

La memorització pot ser un recurs escolar per reforçar l'entonació, el gest, el ritme, l'atenció, l'audició, l'interpretació; per adquirir una bona expressió fonètica, un bon vocabulari, una bona tècnica d'anàlisi i per desinhibir-se.

Quant a la presentació dels treballs s'ha de ser molt estricta amb l'acceptació d'una feina, sempre tenint en compte la maduresa i la capacitat de cada infant; per això és convenient que abans de realitzar qualsevol tasca es donin les pautes clares i concretes que han de seguir, a fi que arribin a convertir-les en una rutina. Les primeres normes s'introdueixen per part dels mestres, però ja des del primer curs és important que siguin els mateix alumnat el qui analitzin la presentació de qualsevol tasca: autoavaluació, avaluació compartida amb els companys i, si cal, amb el professorat.

El llenguatge de sons, gests i símbols ha de tenir, també, un paper rellevant quan es planifica l'activitat escolar. El món actual utilitza cada vegada més aquests tres conceptes, tant en la comunicació espontània com programada, i la nostra intenció s'ha d'encaminar a formar infants que es puguin desenvolupar de manera autònoma en qualsevol medi, familiar o estrany, i avançar-nos en allò que es puguin trobar en el futur.

Mesures d'atenció a la diversitat des de l'àrea

Per a la programació de qualsevol matèria és fonamental partir del bagatge que ja té l'alumnat, i tenir present que quan s'inicia l'educació primària poden coincidir en una mateixa aula infants que han estat escolaritzats amb altres que mai han assistit a una escola i, per tant, amb un domini i coneixement de les llengües molt diferent. Segons el grau de maduresa l'alumnat és molt heterogeni i de cada vegada més es produeix la incorporació d'infants estrangers, escolaritzats o no, que sovint desconeixen per complet les llengües que es treballen a les nostres escoles. Aquesta diversitat de alumnat quant als seus orígens lingüístics, culturals i sociològics es pot convertir en una circumstància molt aprofitable. Es tracta de convertir aquest fet en un recurs i una ocasió didàctica i no en un problema.

És important, per tant, abans d'iniciar el procés d'aprenentatge de les llengües, tenir una idea clara del punt de partida de cada infant i començar a programar a partir dels seus aprenentatges previs i significatius, preveient-ne la individualització, la socialització, la integració i apuntant, com a mínim, a la consecució al final de cada cicle dels objectius mínims que s'han plantejat.

En reiterades ocasions s'ha fet esment de les llengües com a eines per la pau i la convivència i no com a causes o instruments per al rebuig, les discriminacions, el menyspreu, la condemna... Aquesta concepció de la llengua com a transmissora de valors democràtics incideix en la formació integral de l'alumnat. Cal recordar una vegada més la importància en el desenvolupament del pensament, de l'afectivitat, de la convivència i del respecte. No s'ha de perdre mai de vista que les agressions a qualsevol dels drets humans acostumen a reflectir-se en el llenguatge. S'ha de tenir, doncs, molta cura amb el lèxic que s'utilitza, amb el significat que se li atribueix i, d'una manera molt especial, amb les actituds. La llengua i la literatura, la selecció dels textos, la manera com es treballin, han de permetre apropar problemes socials, desenvolupar actituds crítiques davant la publicitat i el consumisme, fomentar compromisos i sensibilitats amb

els problemes ambientals i de la salut, acceptar com un fet natural la igualtat entre els sexes, rebutjar qualsevol discriminació i condemnar tot allò que pugui atemptar contra la pau i la convivència.

Orientacions per a la seqüenciació de continguts

L'ensenyament dels continguts fonamentals ha de tenir continuïtat al llarg dels diferents nivells educatius, de manera que l'alumnat pugui relacionar i progressar adequadament, reprenent cada procés nou allà on es va quedar anteriorment. L'enfocament comunicatiu i aquest tractament cíclic o en espiral permet treballar la major part dels objectius des del primer cicle. El grau de desenvolupament dels cicles es determina pel tipus de continguts treballats. Encara que correspongui als centres decidir sobre la seqüència més adequada d'acord amb el tipus d'alumnat i les opcions pedagògiques del seu professorat, convé tenir presents tres principis fonamentals:

La prioritització de la llengua oral especialment al començament del nivell, sense desvincular-la del llenguatge escrit.

El procés de gradació de les habilitats lingüístiques: des de les situacions directes de l'entorn més proper i amb una mínima complexitat (en els primers nivells) a altres situacions menys familiars, més complexes, més diverses i amb un cert grau de formalització.

L'adequació dels continguts al grau de maduració psicològica de l'infant.

Orientacions per a l'avaluació

L'avaluació de l'aprenentatge de l'alumnat serà contínua i ha de tenir en compte el progrés de l'alumnat en el conjunt de les distintes àrees.

El professorat elaborarà activitats d'avaluació que li permetin obtenir informació sobre els coneixements previs, la situació de l'alumnat al llarg del procés d'aprenentatge i l'assoliment dels objectius proposats. Les diferències en el ritme, els estils d'aprenentatge, la capacitat mental i física, i el desenvolupament de la personalitat de l'alumnat fan necessari preveure activitats d'avaluació diverses pel que fa al tipus i al mitjà emprat.

L'avaluació s'ha d'entendre com l'instrument que té el professorat per millorar la tasca docent. Això s'aconseguirà, sobretot, a partir del progrés de l'alumnat en relació amb els objectius proposats, però també a partir de l'anàlisi dels mitjans emprats o del mateix procés.

Ara bé, a més és important practicar l'autoavaluació, des del punt de vista de l'alumnat i del professorat.

Des del principi de l'escolarització l'alumnat ha de tenir unes pautes clares i concretes per poder assolir els objectius plantejats i fer la seva pròpia anàlisi. S'ha d'aconseguir que aprengui a autoavaluar-se perquè la consecució dels objectius sigui més ràpida i operativa.

A l'hora d'avaluar conceptes actitudinals dona bon resultat que, de manera individual o en grup, es reflexioni i es valorin els fets, per una part, i se cerquin, per una altra, alternatives de conducta i maneres de reposició, si són necessàries.

També va bé tenir registres on els mateixos infants van anotant els seus progressos. Aquests registres poden fer-se mitjançant cartells amb diagrames de doble entrada, o amb una fitxa i/o agenda personal, que poden passar de l'alumnat al professorat i a les famílies.

En l'ortografia, la morfologia i la sintaxi, sempre de forma gradual i adequada a cada nivell, és important que l'alumnat també faci la seva pròpia correcció, a vegades individual, d'altres, compartida o a la pissarra. També aquí pot ser d'utilitat la figura, ja esmentada, de l'alumne tutor.

El professorat ha de realitzar l'autoavaluació de la seva tasca docent per adonar-se de si la seva metodologia és correcta, mitjançant els resultats de l'alumnat i la seva confrontació amb els d'altres matèries, la coordinació amb l'equip docent del mateix cicle o dels altres cicles, i també mitjançant l'anàlisi de la seva relació amb l'alumnat per mitjà de l'observació i els registres.

És positiu mantenir relacions amb les famílies o els tutors dels infants mitjançant reunions, entrevistes, realització d'activitats conjuntes, agenda, etc.

Igualment, és convenient avaluar i registrar els resultats que es donen quan s'utilitzen diferents recursos: llibres de text, de lectura, de consulta; material confeccionat per editorials o per l'escola; realització de les tasques escolars; les sortides, assistència a camps d'aprenentatge...

Organització de l'aula, espais i temps

Seria convenient fer constar en les programacions una reflexió sobre l'espai, sempre des de la perspectiva que tot espai escolar és educatiu. Programar l'espai convida a pensar sobre la seva idoneïtat i les seves possibilitats educatives: l'aula, la biblioteca, el pati, les tutories, les sales d'audiovisuals i d'ordinadors o una sortida, són elements importants per a la mobilitat i convivència de l'alumnat.

El temps d'àrea, i conseqüentment el de l'alumnat, està prescrit per la normativa vigent. Així doncs, s'hauria d'intentar ajustar l'activitat d'ensenyament

ment-aprenentatge al temps disponible; però sempre sense rigidesa, amb flexibilitat, tenint en compte que és indicativa i que, sobretot al primer cicle, és recomanable l'alternança d'activitats.

Recursos i materials curriculars

Si es parteix del principi que el material curricular editat no pot donar una resposta exacta a les demandes específiques de cada centre, la seva adequació al context o als projectes curriculars de centre o d'àrea, es necessita que el professorat tenguin al seu abast material que doni respostes a les necessitats de l'alumnat. No existeix el material perfecte, només el grau de satisfacció, producte de l'experimentació, ens acostarà a la seva idoneïtat.

El llibre de text no hauria de ser l'únic material en l'ensenyament, perquè per bo que sigui mai no pot donar resposta a totes les necessitats formatives de l'alumnat. El material curricular pot constituir, en canvi, una inapreciable font d'elaboració d'esquemes propis adaptats a les diferents realitats escolars.

La lectura com a font de plaer, d'informació o d'aprenentatge implica la necessitat de l'estudi i la pràctica dels mecanismes d'organització i funcionament de les biblioteques. La biblioteca escolar i, sobretot, la biblioteca d'aula és una eina imprescindible per a l'àrea de llengua i precisament per això s'ha de mantenir viva. A més de la possibilitat de treballar i aprendre la seva organització, cal intentar convertir-la en un dels "racons" més emprats de l'aula. Per aconseguir-ho és imprescindible implicar l'alumnat en la seva organització i gestió, seleccionar el material per tal de no fer d'aquesta un simple dipòsit, fer de la lectura no només una pràctica sinó un hàbit i promoure i fomentar la consulta permanent.

L'ús dels recursos audiovisuals pot resultar d'utilitat en la realització de diverses activitats lingüístiques. L'enregistrament en vídeo de les produccions de l'alumnat o l'accés al contingut de diferents sistemes de comunicació verbal i no verbal com la publicitat, l'enregistrament de la veu al magnetòfon, etc., es poden utilitzar per plantejar activitats relacionades amb la llengua oral i escrita i amb diferents aspectes actitudinals.

Cada dia es fa més necessària la iniciació de l'alumnat en l'ús de les tecnologies de la informació i comunicació.

Hi ha programes informàtics didàctics que desenvolupen determinats conceptes i proposen a l'alumnat unes tasques amb continguts concrets. El professorat ha de seleccionar aquells que s'ajustin més a les necessitats del grup, als continguts que s'han de treballar i a la finalitat que es persegueix. Són programes que complementen l'ensenyament, per exemple els d'exercitació, de simulació, de jocs didàctics, d'altres per processar la informació: tractament de textos, bases de dades i, evidentment, tots els recursos que proporciona el servei d'Internet.

També hem de tenir en compte l'existència d'unes eines específiques com els perifèrics d'entrada i sortida i també tot un ventall de programes específics, destinat a l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, l'educació ambiental...)

Els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans s'han de treballar de manera global dins tot el procés educatiu i no de forma aïllada en una àrea determinada i en un període concret. L'actitud del professorat i la relació que s'estableixi amb l'alumnat i la resta de la comunitat escolar és bàsica.

Aquest valors impliquen tota la comunitat escolar, per tant, han de ser acceptats i programats per tot el claustre i s'ha d'explicar la decisió adoptada a la resta de la comunitat escolar.

Interessa que, des dels primers nivells, l'alumnat aprengui a analitzar la publicitat i a reconèixer la importància dels mitjans de comunicació per la incidència que tenen i pels efectes d'aquesta. Per mitjà de l'anàlisi de textos orals i escrits, de les imatges i la publicitat, l'alumnat hi distingeix i rebutja els missatges explícits de caire discriminatori o manipulador, des del punt de vista social, consumista, racial, intercultural i de gènere.

S'ha d'educar per la interculturalitat i la coeducació per aconseguir la integració de tot l'alumnat i en especial d'aquell que presenta necessitats educatives especials. S'han de donar a conèixer i valorar les llengües i les seves variants, la història, la geografia i l'aspecte físic característic de diferents cultures, i s'ha de fomentar la igualtat de drets i deures que tenen totes les persones que conviuen en la nostra societat. Per mitjà de la llengua i la literatura l'alumnat pot conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.

Per treballar les matèries, s'han de tenir molt presents els hàbits. Concretament, en les activitats comunicatives s'ha d'aconseguir: el respecte, la convivència, la democràcia i la participació de l'alumnat. S'ha de tenir també esment en el fet que els alumnes respectin les opinions dels altres, escoltin les seves idees, atenguin el torn de paraula, s'impliquin en les votacions per elegir, acceptin i treballin la proposta amb més suport, participin activament en la pro-

ducció de textos orals i escrits i hi aportin comentaris i judicis personals. També interessa que aprenguin a produir els seus propis missatges, històries, notícies... de manera estètica, engrescadora i honesta.

El respecte a les persones implica també un respecte cap a l'entorn immediat, dins la pròpia escola i, en un sentit més ampli, el medi ambient en general. Aquest respecte s'ha de treballar al llarg de tota l'escolaritat i en situacions molt diverses. Cal potenciar la correcta utilització dels materials, la recollida selectiva, la reutilització, l'esment cap a tot el que envolta l'infant. Totes aquestes actuacions han de tenir una continuïtat dins el medi familiar per ser realment efectives.

CURRÍCULUM DE LLENGUA CASTELLANA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

El llenguatge és una activitat humana complexa que permet dues funcions bàsiques: la de comunicació i la de representació, les quals no s'exclouen, sinó que apareixen de forma interrelacionada en l'activitat lingüística. Amb aquesta doble funcionalitat del llenguatge l'individu incideix en la regulació de la pròpia conducta i en la dels altres. Les representacions —lingüístiques i d'altra naturalesa— són el principal contingut de la comunicació, la qual contribueix a la construcció de la representació de la realitat física i social.

Així doncs, l'ensenyament i l'aprenentatge en aquesta àrea han de partir, com s'ha fet fins ara, del fet que la llengua, com a sistema estructurat d'unitats aïllables, és certament un objecte d'estudi important en si mateix; però, alhora, mai no es pot ignorar que és un vehicle de comunicació i que serveix per a uns propòsits imprescindibles, tant per a la inserció de l'individu en xarxes socials de qualsevol nivell com per al bon funcionament de les relacions que s'estableixen en el marc dels processos d'ensenyament i aprenentatge: la denominació dels elements del medi, l'expressió de les necessitats pròpies, la reflexió, el raonament i la relació amb els altres se sustenten en gran part amb el domini dels recursos lingüístics. Aquest domini és un factor decisiu en el desenvolupament psicològic general.

Al llarg d'aquest nivell es pretén ampliar i aprofundir la capacitat comunicativa de l'alumnat, partint del conjunt de coneixements que els nins tenen quan comencen l'escolaritat obligatòria. En aquest sentit, resulta imprescindible la concepció d'aprenentatge significatiu, aquell que més vincles no arbitraris aconseguix establir entre els coneixements previs i els continguts d'aprenentatge. Es tracta, per tant, de procurar que tots els continguts siguin apresos com més significativament millor per tot l'alumnat.

Quan l'alumnat aprèn un llenguatge en la interacció amb les persones del seu entorn, no aprèn únicament unes paraules o un sistema de signes, aprèn també els significats culturals que aquests signes transmeten i, a la vegada, com les persones del seu entorn entenen i interpreten la realitat. Cada vegada més, a la nostra comunitat es dona la presència d'alumnat d'àmbits culturals molt diferents. Possiblement és al llenguatge on es té la millor ocasió per fer veure que les llengües poden contribuir a construir una representació del món socialment compartit i comunicable; d'aquesta manera el llenguatge incideix molt directament i amb força en la socialització de l'alumnat, en la seva integració social i cultural. S'ha d'aprofitar també qualsevol ocasió —i aquesta n'és una d'immi-llorable— d'eliminació dels prejudicis sexistes, ètnics i de tot tipus, que al llarg de la història han contagiats les llengües i que, normalment, actuen discriminant la dona, els grups ètnics, etc., i ens transmeten una imatge estereotipada i falsa. Es pot partir d'aquest fet per potenciar la creació d'un ambient de coneixement mutu, d'interrelació i respecte per les diferències socials, culturals, lingüístiques i ètniques que han de conduir a l'assoliment dels valors, de les normes o les actituds: la pau, la igualtat d'oportunitats, la interculturalitat, els drets humans...

L'objectiu últim de l'educació en llengua a l'educació primària és aconseguir un domini de les quatre habilitats bàsiques per així poder comunicar-se amb més eficàcia a totes les situacions possibles: escoltar, parlar, llegir i escriure. Aquestes habilitats lingüístiques són les que s'han de treballar a la classe de llengua, i no funcionen aïlladament sinó en estreta relació entre elles. Per mitjà de l'expressió i la comprensió orals, la lectura i l'escriptura, s'aconseguirà no només el desenvolupament d'aquestes habilitats bàsiques, sinó també la possibilitat d'adquirir els elements principals de la cultura, i contribuir d'aquesta manera a una de les finalitats més importants de l'ensenyament de l'educació primària.

Especial atenció mereix el llenguatge oral en els seus dos processos bàsics: el de la comprensió i el de l'expressió. La llengua parlada és una eina fonamental en l'ensenyament de llengües. No s'ha de plantejar, doncs, com un

recurs espontani i ocasional, sinó amb un rigor sistemàtic. En primer lloc, perquè l'ésser humà, en general, parla i escolta més que no escriu i llegeix. I en segon lloc, perquè és un excel·lent punt de partida per a la llengua escrita, ja que el seu domini repercutirà necessàriament en l'escriptura. D'aquesta manera l'expressió oral cobra un interès especial en tota l'educació primària, i és més gran encara en el primer cicle.

Educar en la comprensió del llenguatge significa afavorir el desenvolupament d'estratègies que permetin interpretar, relacionar i valorar la informació i els missatges que es reben en la vida quotidiana, i afavorir així una actitud activa, de mentalitat oberta i participativa envers els missatges rebuts. És l'inici del pensament crític. Mitjançant l'expressió lingüística es transmeten sentiments, vivències i opinions que contribueixen a generar idees, a centrar l'atenció sobre un tema, a organitzar la seva estructura, a donar-li forma, coherència i correcció, i a fer-ho tot amb un estil propi. Per afavorir aquest procés són d'una importància cabal tant el paper del professorat com els materials que s'utilitzen. S'ha de tenir sempre present que en el procés d'aprenentatge l'alumnat té moltes vegades un comportament mimètic i el mestre es converteix en un paradigma. Els nins són els protagonistes en el procés de comunicació lingüística, en la seva doble dimensió, receptiva i productiva. El desenvolupament de la seva capacitat lingüística depèn en gran mesura de l'intercanvi comunicatiu amb els companys i amb el professorat en el marc escolar.

En aquest mateix sentit, cal destacar la idea segons la qual el professorat de qualsevol especialitat, ho és també de llengua. Això s'ha de remarcar i se li ha de treure tot el que hi hagi de tòpic. Si la llengua és l'eina bàsica de l'educació, tots els educadors han de ser, per això mateix, professorat de llengua. I és necessari donar a aquesta idea tot el seu abast i que no s'entengui com una simple recomanació a la vigilància de l'ortografia i la correcció formal, en general, en aquelles àrees distintes de la llengua. Qui ho entengui així continuarà tractant la llengua com ho feien les concepcions pedagògiques més tradicionals i més allunyades dels valors que avui es consideren més vàlids.

El domini bàsic de la llengua oral és una condició prèvia per dominar la llengua escrita. No existeix entre aquestes una correspondència automàtica, però hi ha tal interrelació que es fa necessari plantejar-ne l'ensenyament i aprenentatge en estreta relació. S'ha d'afegir, a més, una altra vessant de la llengua, aquesta és la seva funció estètica o literària i la seva utilització com a vehicle de moltes manifestacions artístiques. Aquest fet és prou important i per això comporta que aquesta àrea curricular hagi d'incloure així mateix una iniciació al text literari.

L'aprenentatge d'una llengua inclou també el coneixement de les seves convencions, de les seves regles: fonològiques, morfològiques, sintàctiques, ortogràfiques, de discurs. El seu compliment està al servei d'una comunicació més eficaç. El domini dels codis oral i escrit, l'assimilació de les convencions lingüístiques d'utilització, estructura i forma s'orienten a un intercanvi comunicatiu fluid entre emissor i receptor, i també a una utilització personal, autònoma i creativa del llenguatge. Fomentar en l'alumnat aquest ús del llenguatge contribueix a potenciar-ne l'educació integral, com a persones més autònomes, més conscients, més creatives i més lliures. Això permetrà la coneixença de les possibilitats que ofereix la lectura i també l'escriptura com a fonts de plaer (diversió o joc) i de fantasia, d'informació i de saviesa. Els textos escrits no només ofereixen informació sobre la llengua mateixa, també eixamplen els coneixements i les experiències dels lectors sobre realitats distintes del seu entorn immediat. Aquests textos contribueixen a orientar l'exploració del sentit, a eixamplar la visió del món i a desenvolupar la capacitat d'anàlisi i de crítica.

En l'educació primària, a més del desenvolupament de les habilitats bàsiques de parlar, escoltar, llegir i escriure, és també necessari començar una reflexió sistemàtica sobre la llengua, amb l'objectiu de millorar i enriquir la pròpia capacitat comunicativa. Es pretén que l'alumnat conegui millor com funciona la llengua per tenir més llibertat i seguretat en la seva utilització.

El desenvolupament de les capacitats verbals és un component del desenvolupament de la capacitat simbòlica general. El llenguatge interactua freqüentment amb altres codis. L'educació lingüística ha de preveure aquesta interacció i incloure, per tant, en el currículum la relació entre codi verbal i codi no verbals, de manera especial en els mitjans de comunicació socials i en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). No es pot oblidar el tractament didàctic dels mitjans de comunicació per la incidència que tenen en els nins d'aquest nivell, com pugui ser la identificació dels estereotips més venuts i els valors que representen (consum, individualisme, competitivitat...), relacionats moltes vegades amb interessos molt determinats i evidentment molt allunyats i en contra del que s'entén com una bona formació global i completa.

Finalment, resulta imprescindible una bona coordinació entre els programes i els plantejaments didàctics de les llengües castellana i catalana per assegurar així la millor competència comunicativa en ambdues llengües i evitar les repeticions innecessàries. Una distribució coherent dels continguts comuns i diferencials de cada llengua, una unificació dels criteris metodològics, els instruments d'avaluació i els materials curriculars, ajudaran a aconseguir més ràpidament els objectius proposats.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de la llengua i la literatura en aquest nivell té com a objectiu desenvolupar les següents capacitats de l'alumnat:

1. Comprendre de forma analítica i crítica missatges lingüístics de diferents tipus, literaris o pràctics (manuales d'instruccions, guies, formularis, receptes de cuina...), com també d'altres codis (gràfics, icònics, gestuals...).

2. Participar en diverses situacions de comunicació, respectant els sentiments, idees, opinions i coneixements dels demés, i adoptant les regles bàsiques de la comunicació oral.

3. Saber expressar-se amb correcció oralment (coherència, domini de l'enunciat, pronúncia, entonació...), per escrit (narració, descripció, diàleg, cartes...; estructura textuals, presentació, cal·ligrafia, ordre...) i amb altres codis extralingüístics segons la situació comunicativa o les necessitats de l'edat.

4. Utilitzar les destreses bàsiques de la llengua (escoltar, parlar, llegir, escriure...) com instruments d'aprenentatge per recollir dades, comprendre, elaborar i memoritzar conceptes a totes les àrees, expressar-los amb iniciativa, responsabilitat i esforç.

5. Comprendre missatges orals, analitzant-los amb sentit crític.

6. Interpretar i produir missatges verbals i no verbals (gràfics, icònics, gestuals...) amb diferents intencions comunicatives.

7. Conèixer, respectar i interessar-se per la diversitat lingüística de l'Estat espanyol i de la societat en general, valorant-ne l'existència com un fet cultural enriquidor i integrador.

8. Mantenir una actitud de respecte davant les aportacions dels altres en l'intercanvi comunicatiu oral, adoptant les regles bàsiques de la comunicació oral i seguint unes normes de comportament democràtiques.

9. Apreciar el valor dels textos literaris i utilitzar la lectura i l'escriptura com a font de plaer, d'informació, d'aprenentatge i d'enriquiment personal i avançar en la bona comprensió del text escrit i en la fluïdesa i domini de la lectura silenciosa.

10. Ampliar el vocabulari per aconseguir una expressió precisa utilitzant el diccionari com a recurs bàsic.

11. Desenvolupar la sensibilitat estètica i comunicar-se de manera creativa en l'ús personal de la llengua.

12. Expressar-se per escrit amb correcció, tenint cura de l'estructura del text, dels aspectes normatius, de la cal·ligrafia, de l'ordre i de la pulcritud.

13. Reflexionar sobre la llengua i el seu ús i desvetllar el sentit crític envers expressions que comporten discriminació per raó de classe, raça, gènere, creences, etc.

14. Utilitzar la llengua com a instrument per a l'adquisició de tècniques (discussió, observació, documentació, esquema, guió, resum, notes) que facilitin nous aprenentatges en les diferents àrees del currículum.

15. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació com a instruments de treball i aprenentatge.

16. Mantenir una actitud reflexiva i crítica davant els mitjans de comunicació, i fer ús d'aquests per a la producció d'activitats d'expressió oral, escrita i comunicatives en general.

17. Cercar una millora progressiva en l'ús de la llengua, explorant vessants que desenvolupin la sensibilitat creativa i l'estètica.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia, etc.)

2. Factors de les diferents situacions comunicatives (emissor, receptor, context i funció).

3. La diferenciació fonètica entre so, síl·laba, accent, paraula, frase.

4. Diferències entre text oral i text escrit.

5. Diversitat de textos orals, literaris i no literaris de tradició oral.

6. La comunicació oral planificada (iniciació a debats, col·loquis, exposicions i d'altres) i espontània (diàlegs, converses...): característiques i intencions comunicatives.

7. Les fonts orals com a mecanismes d'informació, recerca i plaer.

Procediments

1. Comprensió i expressió de missatges verbals i no verbals.

2. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs:

persones, espai, temps, finalitat. Manteniment del tema de conversació.

3. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques (entonació, gest, ritme...).
4. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.
5. Producció i distinció de sons, síl·labes, paraules, frases, amb la correcta accentuació prosòdica.
6. Producció de textos orals: narració de situacions i experiències personals. Textos populars. Descripcions senzilles de persones, animals i objectes. Enumeracions. Sol·licitar i donar informació. Fórmules de cortesia i de relació social. Informacions breus. Breus exposicions en públic.
7. Comentari i judici personal sobre els textos orals.
8. Utilització dels distints tractaments de les persones que la llengua posa al nostre abast i la seva concordança gramatical.
9. Creació de textos en prosa i en vers, amb finalitat estètica i lúdica.
10. Audició i reproducció de contes, poesies, emparaulaments, endevinalles, cançons.
11. Estratègies per a utilitzar el llenguatge oral com instrument de comunicació i aprenentatge: escoltar, recollir dades, preguntar.
12. Memorització de textos breus.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació i la seva importància en el desenvolupament personal i en la vida social.
2. Interès per la perfecció de la llengua oral i la necessitat de donar-se a entendre de manera correcta.
3. Respecte al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.
4. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.
5. Interès per la pronúncia correcta.
6. Respecte per la diversitat lingüística i cultural de les diferents comunitats autònomes.
7. Respecte i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.
8. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives específiques i per donar-s'hi a entendre.
9. Gust per aprendre jocs lingüístics orals, que afavoreixen la fluïdesa i l'ampliació del vocabulari (emparaulaments, dites, rodolins, acudits...)

LECTURA

Conceptes

1. La correspondència fonema-grafia i les seves aplicacions.
3. La literatura de tradició oral: romanços, cançons, llegendes, gloses, refranys, dites, acudits, etc.
4. La literatura escrita com exponent de les dites variants: els contes, la poesia, els còmics.
5. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura: llibres de viatges, cròniques, contes...
6. La biblioteca escolar —la seva organització, funcionament i ús— com a mitjà per descobrir la literatura com a font de plaer, d'entreteniment i d'informació.

Procediments

1. Observació de variants d'ús (de tot tipus) entre els companys de distinta procedència o motivades per diferències de context, culturals, etc.
2. Interpretació de rols o personatges diferents que posin en pràctica variants en l'ús de la llengua oral.
3. Dramatització de textos literaris i no literaris.
4. Memorització i recitat de textos de la literatura oral: gloses, cançons, poemes, refranys, acudits...
5. Comprensió i lectura silenciosa de textos escrits, utilitzant tècniques que n'afavoreixin la rapidesa i la comprensió.
6. Lectura expressiva en veu alta utilitzant la pronunciació, el ritme i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora.
7. Lectura comprensiva de textos literaris i populars com a recerca de plaer i d'informació.
8. Utilització de mapes que acosti l'alumnat a la realitat plurilingüe espanyola i mundial. Intercanvis de postals i altres materials informatius.
9. Utilització de vídeos i documentals per conèixer altres cultures, maneres de viure i algunes de les seves incidències lingüístiques.
10. Audició i interpretació de textos literaris o populars.
11. Coneixement del funcionament de la biblioteca escolar i/o d'aula i d'altres biblioteques de l'entorn.

Actituds, valors i normes

1. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries, orals i escrites, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.
2. Afeció a la lectura.
3. Respecte i acceptació de totes les variants lingüístiques.
4. Interès per conèixer, apreciar i respectar totes les variants culturals que es presentin.
5. Rebuig i condemna de tota manifestació de discriminació per qüestions de llengua i/o cultura.
6. Interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.
7. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respecte, estimació i cura dels llibres i tot l'altre material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, barri o municipi.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. Els components del discurs (persones, espai, temps, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.
2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia, accent, entonació i pauses. Títols i signes de puntuació.
3. Els recursos gràfics de la comunicació escrita: cal·ligrafia, puntuació, tipus de lletra, distribució de l'espai gràfic, paràgrafs, tipus de suport, dibuixos, gràfics...
4. Diversitat de textos escrits: literaris (poemes, contes, narracions, teatre) i no literaris (cartes, fullets, prospectes, rètols i d'altres).
6. Normes i estratègies per a la producció de textos: planificació, revisió, presentació...
7. El text escrit (lectura i escriptura) com a mitjà de plaer, informació, investigació i comunicació.

Procediments

1. Discriminació cal·ligràfica sobre diferents tipus de suport (de doble pauta, de quadrícula, llis, cartolina, pissarra, impresos diversos...).
2. Producció de textos breus per comunicar coneixements, experiències o necessitats.
3. Distingir les idees principals dels textos escrits.
4. Comentari i judici personal sobre els textos escrits.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la importància de la llengua escrita per rebre i transmetre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.
2. Afeció per participar en accions comunicatives (intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar o local...).
3. Distinció i rebuig dels textos de caire discriminatori o manipulador des d'un punt de vista social, consumista, racial, sexual...
4. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les de claredat, precisió, ordre, netedat i estètica.
5. Interès per la lectura i l'escriptura com a mitjans de diversió i entreteniment.
6. Apreciació de la qualitat dels textos propis i dels altres com a mitjans per a una comunicació fluida, rica i clara.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. La paraula. La paraula com a unitat bàsica amb significat. La paraula dins l'oració. Concordància de gènere i número. Reconeixement de les síl·labes dins la paraula.
2. El significat de les paraules i el joc polisèmic del llenguatge: homonímia, sinonímia, antonímia, famílies lèxiques, camps semàntics i jocs de paraules.
3. Abecedari i iniciació a l'ordre alfabètic.
4. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase i paràgraf.
5. Els barbarismes. Els modismes, les frases fetes i els refranys.
6. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua escrita a partir de transformacions diverses: concordances, canvis semàntics, correspondències temporals, etc.

7. Els temps verbals: present, passat i futur.
7. La cohesió textual: substitució, ampliació i reducció de paraules i grups. Enllaços, coreferents i complementació.
8. Ortografia. Ortografia natural. Les paraules dins la frase. Ús de les majúscules.

Procediments

1. Indagació del significat de les paraules en distints contextos.
2. Distinció dels temps verbals: present, passat i futur.
3. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual (enllaços, elements coreferents, cohesió lèxica, etc.) per a la comprensió i expressió escrita.
4. Reconeixement de les síl·labes dins la paraula.
5. Separació de paraules dins la frase.

Actituds, valors i normes

1. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.
2. Autoexigència en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.
3. Interès per la recerca de paraules en el diccionari per tal d'afavorir la precisió i la riquesa lèxiques, i agilitar l'ús del diccionari com una eina habitual i imprescindible.
4. Interès per una ortografia correcta.
5. Preocupació per consultar paraules d'ortografia dubtosa.

TECNOLOGIES DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. Diferents tipus de missatges i la seva elaboració i transmissió: informació, opinió, propaganda i publicitat; llibre, diari, revista, prospecte, cartells, còmics, ràdio, correu, correu electrònic, etc.
2. Els elements de la comunicació no verbal: imatges, sons, mirades, gestos, moviments corporals, etc., i els llenguatges de les persones amb deficiències sensorials.
3. Interacció de la llengua amb la música i la mímica: cant, dramatització i recitat.
4. La llengua i els mitjans de comunicació escrits: premsa i revistes.
5. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (còmic, publicitat, cinema, televisió, multimèdia, etc.).
6. Els components bàsics de l'ordinador.
7. Iniciació en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument d'aprenentatge en tasques senzilles.
8. La llengua i els programes educatius senzills.

Procediments

1. Ús de la premsa i dels mitjans audiovisuals com a fonts de documentació en les activitats d'aula.
2. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir, argumentar, convèncer... Treball amb les seves estructures.
3. Producció de textos que expressin diverses intencions, emprant de forma integrada sistemes de comunicació verbal i no verbal.
4. Utilització dels mitjans de comunicació com a models de treball dins l'escola: premsa, revistes, còmics, ràdio, televisió, etc.
5. Ús de programes educatius i de processadors de textos senzills.
6. Utilització de programes educatius senzills en relació amb continguts seqüenciats.

Actituds, valors i normes

1. Rebuig de les manipulacions derivades dels interessos consumistes de la publicitat.
2. Reconeixement de la importància dels mitjans de comunicació dins la societat per la incidència que hi tenen i els efectes que hi produeixen.
3. Interès per produir missatges, històries, notícies..., de manera estètica, engrescadora i honesta.
4. Interès en l'ús de les TIC.

Segon cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia, etc.)
2. Factors de les diferents situacions comunicatives (emissor, receptor, context i funció)
3. La diferenciació fonètica entre so, síl·laba, accent, paraula, frase.
4. Diferències entre text oral i text escrit.
5. Les regularitats en la construcció dels missatges orals: en l'ordre sintàctic (components bàsics de l'enunciat, concordances...), en la morfologia (derivacions, composicions, sinònims...) i en la fonètica.
6. Plantejament i comprovació d'hipòtesis sobre el funcionament de les estructures bàsiques de la llengua.
7. Diversitat de textos orals, literaris i no literaris de tradició oral.
8. La comunicació oral planificada (debats, col·loquis, exposicions i d'altres) i espontània (diàlegs, converses etc.) característiques i intencions comunicatives.
9. Les fonts orals com a mecanismes d'informació, recerca i plaer i de transmissió cultural.
10. Fórmules de cortesia i relació social.

Procediments

1. Comprensió i reproducció d'expressions o de frases iguals i diferents: d'ordres, relats, explicacions i argumentacions, amb entonació adequada, segons la seva finalitat o intenció.
2. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs: persones, espai, temps, finalitat...
2. Utilització d'estratègies i normes per a la comunicació: participació. Exposició clara. Escolta. Respecte al torn de paraula. Comprensió i expressió de missatges verbals i no verbals.
3. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques (entonació, gest, ritme...).
4. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.
5. Interpretació de missatges no explícits en els textos orals (doble sentit, sentit humorístic, missatges que impliquen discriminació...).
6. Producció i distinció de sons, síl·labes, accents, paraules, frases, amb la correcta accentuació prosòdica.
7. Discriminació d'enunciats. La seva segmentació en els dos components bàsics (subjecte i predicat).
8. Utilització correcta de diferents recursos de cohesió textual (enllaços, distints tipus de referents, cohesió lèxica...).
9. Substitució, ampliació i reducció de paraules i grups de paraules (enllaços, complementació, pronoms...).
10. Producció de textos orals de tipus diferents (conversa, narració, descripció, poesia, exposició).
11. Resum de textos. Localització de les idees principals i secundàries.
12. Comentari i judici personal sobre els textos orals.
13. Utilització i anàlisi dels distints tractaments de les persones que la llengua posa al nostre abast i la seva concordança gramatical.
14. Construcció de paraules noves (admeses o no) amb diferents procediments de composició o derivació.
15. Interpretació i reproducció de llenguatges alternatius adequats a l'alumnat amb necessitats educatives especials de cada centre en concret.
16. Audició i reproducció de texts breus i senzills que estimulin la curiositat, l'interès i la imaginació de l'alumnat.
17. Utilització d'estratègies per emprar el llenguatge oral com a instrument de comunicació i d'aprenentatge: escoltar, recollir dades, preguntar. Participar en enquestes i entrevistes. Comentari oral i judici personal.
18. Memorització de textos orals ben seleccionats.
19. Dramatització de textos adaptats a l'edat i de produccions pròpies.
20. Anàlisi dels missatges i dels valors que trameten.
21. Ús de las fórmules de cortesia i relació social.
22. Introducció a la definició de conceptes.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació, d'investigació i la seva importància en el desenvolupament personal i en la vida social.
2. Interès per la perfecció de la llengua oral i la necessitat de donar-se a entendre de manera correcta.
3. Respecte al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.
4. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.
5. Interès per la pronúncia correcta.
6. Interès per l'observació del funcionament del llenguatge, experimen-

tar-hi i jugar amb aquest.

7. Respecte per la diversitat lingüística i cultural de les diferents comunitats autònomes.

8. Respecte i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.

9. Sensibilitat i actitud crítica davant les expressions que comporten discriminació social, sexual, racial..., sense confondre els distints tractaments gramaticals o lingüístics amb actituds discriminatòries o antidemocràtiques.

10. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives específiques i per donar-s'hi a entendre.

11. Gust per aprendre jocs lingüístics orals, que afavoreixen la fluïdesa i l'ampliació del vocabulari (emparaulaments, dites, rodolins, acudits...)

LECTURA

Conceptes

1. La correspondència fonema-grafia i les seves aplicacions.

2. La literatura de tradició oral, que reflecteix també les esmentades variants: romanços, cançons, llegendes, gloses, refranys, dites, acudits, etc.

3. Variants en l'ús de la llengua escrita segons la naturalesa del text (destinatari, època).

4. La literatura escrita com a exponent de les dites variants: els contes, la poesia, els còmics, la premsa, fullatons d'instruccions...

5. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura: llibres de viatges, cròniques, contes...

6. La biblioteca escolar —la seva organització, funcionament i ús— com a mitjà per descobrir la literatura com a font de plaer, d'entreteniment i d'informació.

Procediments

1. Utilització d'estratègies per la comprensió de textos: títol, il·lustració, paraules clau, capítols, relectura. Anticipació d'hipòtesi comprovació. Síntesi. Context. Diccionari. Sentit global del text. Idees principals i secundàries. Resumen.

2. Observació de variants d'ús (de tot tipus) entre els companys de distinta procedència o motivades per diferències de context, culturals, etc.

3. Dramatització de textos literaris i no literaris.

4. Memorització i recitat de textos de la literatura oral: gloses, cançons, poemes, refranys, acudits...

5. Comprensió i lectura silenciosa de textos escrits, utilitzant tècniques que n'afavoreixin la rapidesa i la comprensió.

6. Lectura expressiva en veu alta utilitzant la pronunciació, el ritme i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora.

7. Lectura de textos literaris i populars com a recerca de plaer i d'informació.

8. Maneig de guies turístiques per preparar excursions o viatges. Intercanvis de postals i altres materials informatius.

9. Utilització de la lectura per conèixer altres cultures, maneres de viure i algunes de les seves incidències lingüístiques.

10. Audició i interpretació de textos literaris o populars.

11. Coneixement (o organització, muntatge...) del funcionament de la biblioteca escolar i/o d'aula i d'altres biblioteques de l'entorn.

12. Anàlisi i crítica dels missatges i valors transmesos pel text.

Actituds, valors i normes

1. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries, orals i escrites, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.

2. Afecció a la lectura.

3. Respecte i acceptació de totes les variants lingüístiques.

4. Interès per conèixer, apreciar i respectar totes les variants culturals que es presentin.

5. Rebuig i condemna de tota manifestació de discriminació per qüestions de llengua i/o cultura.

6. Interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.

7. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respecte, estimació i cura dels llibres i tot l'altre material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, barri o municipi.

8. Actitud crítica davant els missatges i valors tramesos mitjançant un text senzill.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. Els components del discurs (persones, espai, temps, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.

2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia, accent, entonació i pauses. Títols i signes de puntuació.

3. Els recursos gràfics de la comunicació escrita: cal·ligrafia, puntuació, tipus de lletra, distribució de l'espai gràfic, paràgrafs, tipus de suport, dibuixos, gràfics...

4. Diversitat de textos escrits: literaris (poemes, contes, narracions, teatre, diaris...) i no literaris (cartes, fullets, prospectes, rètols, anuncis per paraules i d'altres).

5. Modalitats de textos literaris i la seva estructura: narració, descripció, exposició, argumentació, diàleg, etc.

6. Normes i estratègies per a la producció de textos: planificació, revisió, presentació...

7. El text escrit (lectura i escriptura) com a mitjà de plaer, informació, investigació i comunicació.

Procediments

1. Discriminació cal·ligrafia sobre diferents tipus de suport (de quadrícula, llis, cartolina, pissarra, impresos diversos...).

2. Tècniques d'expressió escrita: esquema, resums, apunts, cartes.

3. Producció de textos escrits literaris, no literaris, lúdics, informatius, prescriptius... amb coherència, correcció gramatical i propietat lèxica per comunicar coneixements, experiències o necessitats: narracions, descripcions, diàlegs, entrevistes...

4. Resum de textos escrits.

5. Anàlisi, comentari i judici personal sobre els textos escrits, aportant arguments coherents per tal de millorar les pròpies produccions escrites i adquirir una sensibilitat estètica i una habilitat comunicativa creativa.

6. Creació de textos utilitzant el llenguatge verbal i no verbal, amb intenció informativa i persuasiva: cartell publicitari.

7. Utilització de normes i estratègies per a la producció de textos: planificació, (funció, destinatari, estructura). Revisió i millora dels textos. Ús de les normes ortogràfiques bàsiques. Ús bàsic dels signes de puntuació. Accentuació de les paraules d'ús més freqüent (paraules llanes, esdrúixoles, agudes).

8. Utilització i anàlisi dels dictats.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la importància de la llengua escrita per rebre i transmetre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.

2. Afecció per participar en accions comunicatives (intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar o local...).

3. Sentit crític davant els missatges dels textos escrits, analitzant els valors que transmeten.

4. Distinció i rebuig dels textos de caire discriminatori o manipulador des d'un punt de vista social, consumista, racial, sexual...

5. Interès per la recerca de coneixements nous, observació i experimentació del llenguatge, per tal de descobrir també la seva vessant creativa i lúdica.

6. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les de claredat, precisió, ordre, netedat i estètica.

7. Interès per la lectura i l'escriptura com a mitjans de diversió i entreteniment.

8. Apreciació i gust per utilitzar recursos (esquemes, resums, subratllats, apunts, gràfics...) que facilitin la comprensió d'alguns textos escrits.

9. Apreciació de la qualitat dels textos propis i dels altres com a mitjans per a una comunicació fluida, rica i clara.

10. Interès per la correcció ortogràfica en la producció de textos.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. Les paraules: substantius, adjectius qualificatiu, articles, pronoms personal, verbs, adverbis. Flexió nominal i verbal. Paraules invariables.

2. Classes de noms: propis, comuns, individuals, col·lectius i gentilicis. Concordància de gènere i número.

3. La síl·laba: tònica i àtona. Paraules tòniques i àtones. Regles d'accentuació i puntuació.

4. La formació de les paraules: composició, derivació i préstecs.

5. El significat de les paraules i el joc polisèmic del llenguatge: homonímia, sinonímia, antonímia, famílies lèxiques, camps semàntics, dilogies i jocs de paraules.

6. El vocabulari. Camps semàntics. Famílies de paraules. Sinònims i antò-

nims. Augmentatius i diminutius. Paraules simples i compostes. Primitives i derivades.

7. Els barbarismes. Els modismes, les frases fetes i els refranys.
8. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase i paràgraf.
9. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua escrita a partir de transformacions diverses: concordances, canvis semàntics, correspondències temporals, etc.
10. L'oració gramatical i els seus constituents: subjecte i predicat.
11. Els temps verbals: present, passat i futur d'indicatiu.
12. La cohesió textual: substitució, ampliació i reducció de paraules i grups. Enllaços, coreferents i complementació.
13. Ortografia: regles ortogràfiques per a les paraules d'ús més freqüent.

Procediments

1. Transformació d'estructures morfològiques i lèxiques amb els mecanismes coneguts o descoberts. Constatació dels canvis de significat experimentats i del gènere gramatical (no sempre de tipus sexual).
2. Transformació de les estructures bàsiques de la llengua mitjançant mecanismes de supressió, expansió, segmentació, etc., i anàlisi de les conseqüències dels canvis realitzats sobre el sentit del missatge.
3. Ús de les regles d'accentuació i puntuació en la producció de textos.
4. Distinció de síl·labes i paraules tòniques i àtones.
5. Ús dels diferents procediments de formació de les paraules.
6. Utilització del diccionari i comprovació del significat de les paraules en diferents contextos.
7. Indagació del significat de les paraules en distints contextos. Interpretació de missatges amb doble sentit o sentit humorístic.
8. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual (enllaços, elements coreferents, cohesió lèxica, etc.) per a la comprensió i expressió escrita.
9. Conjugació dels temps verbals: present, passat i futur d'indicatiu.
10. Aplicació de les regles ortogràfiques per a les paraules d'ús més freqüent.
11. Ordenació alfabètica de grups de paraules.

Actituds, valors i normes

1. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.
2. Interès en l'ús reflexiu dels mecanismes de formació de les paraules com a eina de coneixement i de correcció de les pròpies produccions lingüístiques.
3. Autoexigència en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.
4. Interès per la recerca de paraules en el diccionari per tal d'afavorir la precisió i la riquesa lèxiques, i agilitar l'ús del diccionari com una eina habitual i imprescindible.
5. Interès per una ortografia correcta.
6. Preocupació per consultar paraules d'ortografia dubtosa.

TECNOLOGIA DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. Diferents tipus de missatges i la seva elaboració i transmissió: informació, opinió, propaganda i publicitat; llibre, diari, revista, prospecte, cartells, còmics, ràdio, correu, correu electrònic, etc.
2. Els elements de la comunicació no verbal: imatges, sons, mirades, gestos, moviments corporals, etc., i els llenguatges de les persones amb deficiències sensorials.
3. Interacció de la llengua amb la música i la mímica: cant, dramatització i recitat.
4. La llengua i els mitjans de comunicació escrits: premsa i revistes.
5. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (còmic, publicitat, cinema, televisió, multimèdia, etc.).
6. Tecnologia de la informació. La llengua i els programes educatius informàtics.
7. L'entorn de les TIC: els menús, els suports d'emmagatzematge, el correu electrònic, les pàgines web...

Procediments

1. Ús de la premsa i dels mitjans audiovisuals com a fonts de documentació en les activitats d'aula.
2. Descripció de la varietat d'usos lingüístics dels mitjans de comunica-

ció: el seu funcionament i les seves condicions de producció.

3. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir, argumentar, convèncer... Treball amb les seves estructures.
4. Producció de textos que expressin diverses intencions, emprant de forma integrada sistemes de comunicació verbal i no verbal.
5. Utilització dels mitjans de comunicació com a models de treball dins l'escola: premsa, revistes, còmics, ràdio, televisió, etc.
6. Utilització de programes educatius.
7. Utilització de les TIC com a eina d'aprenentatge i d'informació: la informació hipertextual i multimèdia. Ús dels navegadors.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant els missatges dels mitjans de comunicació social i els missatges publicitaris: ideologia i discriminació social.
2. Sensibilitat quant als usos discriminatoris de la dona en el llenguatge publicitari.
3. Rebuig de les manipulacions derivades dels interessos consumistes de la publicitat.
4. Reconeixement de la importància dels mitjans de comunicació dins la societat per la incidència que hi tenen i els efectes que hi produeixen.
5. Interès per produir missatges, històries, notícies..., de manera èstica, engrescadora i honesta.
6. Interès en l'ús de les TIC com a instrument de treball i com a mitjà de progrés en l'ús del llenguatge.

Tercer cicle

COMUNICACIÓ ORAL

Conceptes

1. Elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia, etc.)
2. Factors de les diferents situacions comunicatives (emissor, receptor, context i funció)
3. La diferenciació fonètica entre so, síl·laba, accent, paraula, frase.
4. Diferències entre text oral i text escrit.
5. Les regularitats en la construcció dels missatges orals: en l'ordre sintàctic (components bàsics de l'enunciat, concordances...), en la morfologia (derivacions, composicions, sinònims...) i en la fonètica.
6. Plantejament i comprovació d'hipòtesis sobre el funcionament de les estructures bàsiques de la llengua.
7. Diversitat de textos orals, literaris i no literaris de tradició oral.
8. La comunicació oral planificada (debats, col·loquis, exposicions i d'altres) i espontània (diàlegs, converses...): característiques i intencions comunicatives.
9. Les fonts orals com a mecanismes d'informació, recerca i plaer i de transmissió cultural.

Procediments

1. Comprensió i reproducció d'expressions o de frases iguals i diferents: d'ordres, relats, explicacions i argumentacions, amb entonació adequada, segons la seva finalitat o intenció.
2. Localització, diferenciació i ús correcte dels components del discurs: persones, espai, temps, finalitat...
3. Ús adequat de les habilitats no lingüístiques (entonació, gest, ritme...).
4. Identificació i ús adequat de les formes de la comunicació oral planificada o no. Audició atenta i crítica.
5. Interpretació de missatges no explícits en els textos orals (doble sentit, sentit humorístic, missatges que impliquen discriminació...).
6. Producció i distinció de sons, síl·labes, accents, paraules, frases, amb la correcta accentuació prosòdica.
7. Discriminació d'enunciats. La seva segmentació en els dos components bàsics (subjecte i predicat).
8. Utilització correcta de diferents recursos de cohesió textual (enllaços, distints tipus de referents, cohesió lèxica...).
9. Substitució, ampliació i reducció de paraules i grups de paraules (enllaços, complementació, pronoms...).
10. Producció de textos orals de tipus diferents (conversa, narració, descripció, poesia, argumentació, exposició...).
11. Escolta i reproducció de textos breus senzills.
12. Resum de textos. Localització d'idees principals i secundàries.
13. Comentari i judici personal sobre els textos orals.
14. Utilització i anàlisi dels distints tractaments de les persones que la

llengua posa al nostre abast i la seva concordança gramatical (tu, vós, vostè... i els verbs).

15. Construcció de paraules noves (admeses o no) amb diferents procediments de composició o derivació.

16. Interpretació i reproducció de llenguatges alternatius adequats a l'alumnat amb necessitats educatives especials de cada centre en concret.

17. Deducció del significat de les paraules a partir del context.

18. Dramatització i produccions pròpies de textos literaris adaptats a l'edat.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la llengua oral com a instrument de comunicació, d'investigació i la seva importància en el desenvolupament personal i en la vida social.

2. Interès per la perfecció de la llengua oral i la necessitat de donar-se a entendre de manera correcta.

3. Respecte al torn de paraula, a les intervencions i a les idees de les altres persones seguint unes normes de convivència democràtica.

4. Interès per participar en actes comunicatius en petit o gran grup i fer-s'hi entendre.

5. Interès per la pronúncia correcta.

6. Interès per l'observació del funcionament del llenguatge, experimentar-hi i jugar amb aquest.

7. Respecte per la diversitat lingüística i cultural de les diferents comunitats autònomes.

8. Respecte i interès per la realitat plurilingüe i cultural de l'alumnat que conviu a la mateixa escola.

9. Sensibilitat i actitud crítica davant les expressions que comporten discriminació social, sexual, racial..., sense confondre els distints tractaments gramaticals o lingüístics amb actituds discriminatòries o antidemocràtiques.

10. Interès per entendre l'alumnat que presenta necessitats educatives específiques i per donar-s'hi a entendre.

11. Gust per aprendre jocs lingüístics orals, que afavoreixen la fluïdesa i l'ampliació del vocabulari (emparaulaments, dites, rodolins, acudits...)

LECTURA

Conceptes

1. La correspondència fonema-grafia i les seves aplicacions.

2. La literatura de tradició oral: cançons, llegendes, gloses, refranys, dites, acudits, etc.

3. Variants en l'ús de la llengua escrita segons la naturalesa del text (destinatari, època).

4. La literatura escrita com a exponent de les dites variants: els contes, la poesia, els còmics, la premsa, fulletons d'instruccions...

5. La literatura com a via de coneixement i d'accés a la cultura: llibres de viatges, cròniques, contes...

6. La biblioteca escolar —la seva organització, funcionament i ús— com a mitjà per descobrir la literatura com a font de plaer, d'entreteniment i d'informació.

Procediments

1. Utilització d'estratègies per la comprensió de textos: títol, il·lustració, paraules clau, capítols, relectura. Anticipació d'hipòtesi comprovació. Síntesi. Context. Diccionari. Sentit global del text. Idees principals i secundàries. Resumen.

2. Observació de variants d'ús (de tot tipus) entre els companys de distinta procedència o motivades per diferències de context, culturals, etc.

3. Interpretació de rols o personatges diferents que posin en pràctica variants en l'ús de la llengua oral.

4. Dramatització de textos literaris i no literaris.

5. Memorització i recitat de textos de la literatura oral: gloses, cançons, poemes, refranys, acudits...

6. Lectura i interpretació de textos escrits que permetin constatar les variants en l'ús de la llengua escrita: romanços, poemes, còmics, fulletons d'instruccions, etc.

7. Comprensió i lectura silenciosa de textos escrits, utilitzant tècniques que n'afavoreixin la rapidesa i la comprensió.

8. Lectura expressiva en veu alta utilitzant la pronunciació, el ritme i l'entonació adequats a fi de fer-la comprensible i engrescadora.

9. Lectura de textos literaris i populars com a recerca de plaer i d'informació.

10. Utilització de contextos orals i escrits que permetin constatar la presència de paraules poc usades o desaparegudes, barbarismes, neologismes i préstecs.

11. Utilització de mapes que acosti l'alumnat a la realitat plurilingüe espanyola i mundial. Maneig de guies turístiques per preparar excursions o viatges. Intercanvis de postals i altres materials informatius.

12. Utilització de vídeos i documentals per conèixer altres cultures, maneres de viure i algunes de les seves incidències lingüístiques.

13. Audició i interpretació de textos literaris o populars.

14. Coneixement (o organització, muntatge...) del funcionament de la biblioteca escolar i/o d'aula i d'altres biblioteques de l'entorn.

15. Ús de diferents diccionaris com a font d'informació.

16. Anàlisi dels missatges i els valors que transmeten.

Actituds, valors i normes

1. Estima i gust per escoltar, memoritzar i recitar les manifestacions literàries, orals i escrites, que permetin conèixer altres èpoques i indrets.

2. Afeció a la lectura.

3. Respecte i acceptació de totes les variants lingüístiques.

4. Interès per conèixer, apreciar i respectar totes les variants culturals que es presentin.

5. Rebuig i condemna de tota manifestació de discriminació per qüestions de llengua i/o cultura.

6. Reconeixement i rebuig de les utilitzacions de lèxic i de construccions gramaticals no adients, originades per préstecs lingüístics innecessaris, modes, etc.

7. Lectura de textos que despertin l'interès per conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.

8. Actitud de respecte i compliment de les normes d'ús de les biblioteques. Respects, estimació i cura dels llibres i tot l'altre material de l'aula, de l'escola i de la comunitat, barri o municipi.

9. Actitud crítica davant els missatges i valors tramesos mitjançant un text senzill.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Conceptes

1. Els components del discurs (persones, espai, temps, finalitat): intencions comunicatives i la seva manifestació en un text escrit.

2. Relació entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit: correspondència fonema-grafia, accent, entonació i pauses. Títols i signes de puntuació.

3. Diversitat de textos escrits: literaris (poemes, contes, narracions, teatre, articles, diaris...) i no literaris (cartes, fullets, prospectes, rètols, instàncies, anuncis per paraules i d'altres).

4. Modalitats de textos literaris i la seva estructura: narració, descripció, exposició, argumentació, diàleg, etc.

5. Normes i estratègies per a la producció de textos: planificació, revisió, presentació...

6. El text escrit (lectura i escriptura) com a mitjà de plaer, informació, investigació i comunicació.

Procediments

1. Tècniques d'expressió escrita: esquema, resums, apunts, cartes.

2. Producció de textos escrits literaris, no literaris, lúdics, informatius, prescriptius... amb coherència, correcció gramatical i propietat lèxica.

3. Resum de textos escrits.

4. Anàlisi, comentari i judici personal sobre els textos escrits, aportant arguments coherents per tal de millorar les pròpies produccions escrites i adquirir una sensibilitat estètica i una habilitat comunicativa creativa.

5. Producció de textos utilitzant un llenguatge verbal i no verbal amb intenció informativa: cartells publicitaris, anuncis, còmics...

6. Utilització i anàlisi de dictats.

7. Reproducció de textos narratius comptats pel professor.

Actituds, valors i normes

1. Valoració de la importància de la llengua escrita per rebre i transmetre informació, per accedir a la cultura i per planificar i realitzar tasques concretes.

2. Afeció per participar en accions comunicatives (intercanvi de correspondència, participar en la revista escolar o local...).

3. Sentit crític davant els missatges dels textos escrits, analitzant els valors que transmeten.

4. Distinció i rebuig dels textos de caire discriminatori o manipulador des d'un punt de vista social, consumista, racial, sexual...

5. Interès per la recerca de coneixements nous, observació i experimentació del llenguatge, per tal de descobrir també la seva vessant creativa i lúdica.

6. Autoexigència en la realització de les produccions per dotar-les de claredat, precisió, ordre, netedat i estètica.

7. Interès per la lectura i l'escriptura com a mitjans de diversió i entreteniment.

8. Apreciació i gust per utilitzar recursos (esquemes, resums, subratllats, apunts, gràfics...) que facilitin la comprensió d'alguns textos escrits.

9. Apreciació de la qualitat dels textos propis i dels altres com a mitjans per a una comunicació fluida, rica i clara.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

Conceptes

1. Les paraules: substantius, adjectius, pronoms, verbs, adverbis, conjunció, preposició, interjecció. Flexió nominal i verbal. Paraules invariables.

2. Classes de noms: individuals, col·lectius, concrets i abstractes.

3. La formació de les paraules: etimologia, composició, derivació i préstecs.

4. El significat de les paraules i el joc polisèmic del llenguatge: homonímia, sinonímia, antonímia, famílies lèxiques, camps semàntics, dílogies i jocs de paraules.

5. Conjugació de l'indicatiu i subjuntiu dels verbs regulars i irregulars més freqüents.

6. La síl·laba. Hiatus i diftongs.

7. Els barbarismes, arcaïsmes i neologismes. Els modismes, les frases fetes i els refranys.

8. Les regularitats en la construcció dels textos escrits: paraula, frase i paràgraf.

9. Les estructures sintàctiques i morfològiques bàsiques de la llengua escrita a partir de transformacions diverses: concordances, canvis semàntics, correspondències temporals, etc.

10. L'oració gramatical i els seus constituents: subjecte i predicat.

11. La cohesió textual: substitució, ampliació i reducció de paraules i grups. Enllaços, coreferents i complementació.

12. Ortografia: les regles bàsiques.

Procediments

1. Transformació d'estructures morfològiques i lèxiques amb els mecanismes coneguts o descoberts. Constatació dels canvis de significat experimentats i del gènere gramatical.

2. Transformació de les estructures bàsiques de la llengua mitjançant mecanismes de supressió, expansió, segmentació, etc., i anàlisi de les conseqüències dels canvis realitzats sobre el sentit del missatge.

3. Ús dels diferents procediments de formació de les paraules.

4. Utilització del diccionari i comprovació del significat de les paraules en diferents contextos.

5. Indagació del significat de les paraules en diferents contextos. Interpretació de missatges amb doble sentit o sentit humorístic.

6. Conjugació dels verbs regulars i irregulars més freqüents, en indicatiu i subjuntiu.

7. Utilització de diferents recursos gramaticals i de cohesió textual (enllaços, elements coreferents, cohesió lèxica, etc.) per a la comprensió i expressió escrita.

8. Aplicació de les regles ortogràfiques.

Actituds, valors i normes

1. Valoració i interès per la revisió i correcció dels textos propis escrits com a mitjà per aconseguir una expressió adequada.

2. Interès en l'ús reflexiu dels mecanismes de formació de les paraules com a eina de coneixement i de correcció de les pròpies produccions lingüístiques.

3. Autoexigència en la consecució d'un lèxic adequat a les necessitats comunicatives pròpies.

4. Interès per la recerca de paraules en el diccionari per tal d'afavorir la precisió i la riquesa lèxiques, i agilitar l'ús del diccionari com una eina habitual i imprescindible.

5. Interès per una ortografia correcta.

6. Preocupació per consultar paraules d'ortografia dubtosa.

TECNOLOGIA DE LA COMUNICACIÓ

Conceptes

1. Diferents tipus de missatges i la seva elaboració i transmissió: informació, opinió, propaganda i publicitat; llibre, diari, revista, prospecte, cartells,

còmics, ràdio, correu, correu electrònic, etc.

2. Els elements de la comunicació no verbal: imatges, sons, mirades, gestos, moviments corporals, etc., i els llenguatges de les persones amb deficiències sensorials.

3. Interacció de la llengua amb la música i la mímica: cant, dramatització i recitat.

4. La llengua i els mitjans de comunicació escrits: premsa i revistes.

5. La llengua i els mitjans audiovisuals: la ràdio i el llenguatge de la imatge (còmic, publicitat, cinema, televisió, multimèdia, etc.).

6. Tecnologia de la informació. La llengua i els programes educatius informàtics.

7. Internet i el seu entorn. Els programes multimèdia i les bases de dades.

Procediments

1. Ús de la premsa i dels mitjans audiovisuals com a fonts de documentació en les activitats d'aula.

2. Descripció de la varietat d'usos lingüístics dels mitjans de comunicació: el seu funcionament i les seves condicions de producció.

3. Anàlisi de les diferents finalitats dels textos en els mitjans de comunicació: entretenir, informar, influir, argumentar, convèncer... Treball amb les seves estructures.

4. Producció de textos que expressin diverses intencions, emprant de forma integrada sistemes de comunicació verbal i no verbal.

5. Utilització dels mitjans de comunicació com a models de treball dins l'escola: premsa, revistes, còmics, ràdio, televisió, etc.

6. Utilització de programes educatius.

7. Recerca d'informació per internet.

8. Utilització de les bases de dades i els documents multimèdia.

9. Escriure correus electrònics de forma correcta.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant els missatges dels mitjans de comunicació social i els missatges publicitaris: ideologia i discriminació social.

2. Sensibilitat quant als usos discriminatoris de la dona en el llenguatge publicitari.

3. Rebuig de les manipulacions derivades dels interessos consumistes de la publicitat.

4. Reconeixement de la importància dels mitjans de comunicació dins la societat per la incidència que hi tenen i els efectes que hi produeixen.

5. Interès per produir missatges, històries, notícies..., de manera estètica, engrescadora i honesta.

6. Interès en l'ús de les TIC com a instrument de treball i com a mitjà de progrés en l'ús del llenguatge.

7. Valoració de les TIC com a eina de progrés social i de benefici personal.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Estableixen els tipus i el grau d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat hagi assolit respecte a les capacitats que indiquen els objectius generals d'àrea.

Primer cicle

1. Distingir i entendre els diferents tipus de comunicacions orals (conversa, narració, descripció, exposició). Participar en qualsevol acte comunicatiu, en petit o gran grup (diàlegs, treballs de grup, exposicions, relacions d'esbarjo...), respectant les intervencions i les idees dels altres i sabent adaptar les pròpies opinions seguint les normes de convivència democràtica.

2. Comprendre missatges orals de la vida quotidiana (contes, altres relats, gravacions de ràdio, TV, cançons...) de manera correcta, captant i interpretant la funció dels elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia...) que modifiquen o s'adapten a les característiques de cada situació comunicativa (interlocutor, temps, lloc, context i funció).

3. Captar el sentit dels textos orals i escrits d'ús habitual, analitzar-ne alguns aspectes senzills, propis dels diferents tipus de text i comentar-los amb l'aportació del judici personal.

4. Produir textos orals i escrits, literaris (narracions, descripcions...) i no literaris relacionats amb els usos distints que comporten les diferents comunicacions interpersonals (tenint esment a les relacions amb l'alumnat de necessitats educatives específiques), usant sempre una estructura textual adient, una presentació organitzada dels fets i uns procediments bàsics que donen cohesió al text (nexes, concordança verbal, signes de puntuació, etc.).

5. Llegir, en veu alta i en silenci, produir, memoritzar i representar distints tipus de textos, literaris i no literaris (emparaulements, dites, rodolins, acudits, poemes, cançons, contes...), amb fluïdesa, amb la correcta pronunciació i amb

l'entonació i ritme adequats al seu contingut.

6. Utilitzar recursos i fonts d'informació —orals i escrites— d'ús habitual en l'activitat escolar, per satisfer necessitats concretes d'informació, aprenentatge i plaer.

7. Utilitzar l'escriptura per planificar els seus treballs, recollir informació i realitzar resums.

8. Produir textos breus i coherents, respectant l'ortografia, la cal·ligrafia, l'ordre i la presentació.

9. Resumir textos senzills captant el sentit global, les idees principals i secundàries.

10. Llegir en freqüència per pròpia iniciativa com a font de plaer.

11. Familiaritzar-se amb programes informàtics educatius senzills.

12. Conèixer la diversitat lingüística del seu entorn,

Segon cicle

1. Distingir i entendre els diferents tipus de comunicacions orals (conversa, narració, descripció, exposició). Participar en qualsevol acte comunicatiu, en petit o gran grup (diàlegs, treballs de grup, debats, exposicions, assemblees, relacions d'esbarjo...), entonant adequadament, respectant les intervencions i les idees dels altres i sabent adaptar les pròpies opinions seguint les normes de convivència democràtica.

2. Comprendre missatges orals de la vida quotidiana (contes, altres relats, gravacions de ràdio, TV, cançons...) de manera correcta, captant i interpretant la funció dels elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia...) que modifiquen o s'adapten a les característiques de cada situació comunicativa (interlocutor, temps, lloc, context i funció).

3. Captar el sentit dels textos orals i escrits d'ús habitual, resumir-ne les idees principals i les relacions que s'hi estableixen, analitzar-ne alguns aspectes senzills, propis dels diferents tipus de text i comentar-los amb l'aportació del judici personal.

4. Produir textos orals i escrits, literaris (narracions, descripcions...) i no literaris relacionats amb els usos distints que comporten les diferents comunicacions interpersonalment (tenint esment a les relacions amb els l'alumnat de necessitats educatives específiques), usant sempre una estructura textual adient, una presentació organitzada dels fets i uns procediments bàsics que donen cohesió al text (nexes, concordança verbal, signes de puntuació, etc.) i dotant aquestes produccions d'un estil creatiu i personal.

5. Conèixer la diversitat lingüística d'Espanya.

6. Identificar, comentar i expressar el significat dels missatges en els textos orals i escrits d'ús habitual, que comportin doble sentit o sentit humorístic, i també qualsevol tipus de discriminació social, racial, sexual i d'altres, amb la intenció d'autocorregir-les.

7. Llegir, produir, memoritzar i representar distints tipus de textos, literaris i no literaris (emparaulaments, dites, rodolins, acudits, poemes, cançons, contes...), amb fluïdesa (sense vacil·lacions, repeticions o salts de paraules), amb la correcta pronunciació i amb l'entonació i ritme adequats al seu contingut.

8. Utilitzar produccions escrites, pròpies i d'altres (notes, llistes, guions senzills, resums, etc.) per organitzar i dur a terme tasques concretes individuals o col·lectives.

9. Localitzar, organitzar i utilitzar recursos i fonts d'informació —orals i escrites— d'ús habitual en l'activitat escolar, per satisfer necessitats concretes d'informació, aprenentatge i plaer.

10. Memoritzar i produir textos usant articuladament la imatge i el llenguatge verbal (cartells, còmics, etc.) i utilitzant elements senzills d'aquests llenguatges (disposició a l'espai, contrast, color, grandària...) per expressar intencions concretes de comunicació.

11. Manifestar una actitud crítica davant els missatges i els continguts que reben dels mitjans de comunicació. Utilitzar els recursos d'aquests mitjans per a les seves produccions orals, escrites i comunicatives en general.

12. Manifestar preferències en la selecció de lectures i expressar les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

13. Captar la diferència entre els distints sons, síl·labes, accents, paraules i frases i les seves variants, amb la correcta accentuació prosòdica i sense interferències fonètiques i lèxiques.

14. En la lectura i producció de textos, utilitzar les estratègies i habilitats que ajudin a una bona comprensió i expressió, oral i escrita, amb atenció especial al domini i a l'enriquiment del lèxic (consultar un diccionari, formulació de preguntes i identificació de la idea principal i les parts del text).

15. Utilitzar les formes lingüístiques adequades i identificar-ne els elements bàsics, emprant aquests coneixements en tots els textos orals i escrits que es produeixin o treballin. Aplicar a tots els textos les normes d'ortografia i els recursos gràfics de la comunicació escrita, i usar tots els suports adients que, en el procés d'elaboració d'un text, ens permetin resoldre dubtes de tot tipus (diccionari, fitxes de consulta, manuals, llibretes de paraules...).

16. Identificar en els textos d'ús habitual els elements bàsics que consti-

tueixen l'oració simple (subjecte i predicat), conèixer les principals classes de paraules i la seva formació, i usar aquests coneixements en la producció i revisió dels propis textos.

17. Llegir en silenci diferents textos valorant el progrés, la velocitat i la comprensió.

18. Resumir un text senzill, captant el sentit global i les idees principals i secundàries.

19. Utilitzar els programes educatius informàtics per a l'elaboració i presentació de textos.

Tercer cicle

1. Distingir i entendre els diferents tipus de comunicacions orals (conversa, narració, descripció, exposició). Participar en qualsevol acte comunicatiu, en petit o gran grup (diàlegs, treballs de grup, debats, exposicions, assemblees, relacions d'esbarjo...), respectant les intervencions i les idees dels altres i sabent adaptar les pròpies opinions seguint les normes de convivència democràtica.

2. Comprendre i expressar missatges orals de la vida quotidiana (contes, altres relats, gravacions de ràdio, TV, cançons...) de manera correcta, captant i interpretant la funció dels elements lingüístics i no lingüístics (gest, entonació, intensitat, postura, simbologia...) que modifiquen o s'adapten a les característiques de cada situació comunicativa (interlocutor, temps, lloc, context i funció).

3. Captar el sentit dels textos orals i escrits d'ús habitual, resumir-ne les idees principals i les relacions que s'hi estableixen, analitzar-ne alguns aspectes senzills, propis dels diferents tipus de text i comentar-los amb l'aportació del judici personal.

4. Memoritzar i produir textos orals i escrits, literaris (narracions, descripcions...) i no literaris relacionats amb els usos distints que comporten les diferents comunicacions interpersonalment (tenint esment a les relacions amb l'alumnat de necessitats educatives especials), usant sempre una estructura textual adient, una presentació organitzada dels fets i uns procediments bàsics que donen cohesió al text (nexes, concordança verbal, signes de puntuació, etc.) i dotant aquestes produccions d'un estil creatiu i personal.

5. Conèixer la diversitat lingüística d'Espanya i valorar-la.

6. Identificar, comentar i expressar el significat dels missatges, explícits i no explícits, en els textos orals i escrits d'ús habitual, que comportin doble sentit o sentit humorístic, i també qualsevol tipus de discriminació social, racial, sexual i d'altres, amb la intenció d'autocorregir-les.

7. Llegir, produir, memoritzar i representar distints tipus de textos, literaris i no literaris (emparaulaments, dites, rodolins, acudits, poemes, cançons, contes...), amb fluïdesa (sense vacil·lacions, repeticions o salts de paraules), amb la correcta pronunciació i amb l'entonació i ritme adequats al seu contingut.

8. Utilitzar produccions escrites, pròpies i d'altres (notes, llistes, guions senzills, resums, etc.) per organitzar i dur a terme tasques concretes individuals o col·lectives.

9. Localitzar, organitzar i utilitzar recursos i fonts d'informació —orals i escrites— d'ús habitual en l'activitat escolar, per satisfer necessitats concretes d'informació, aprenentatge i plaer.

10. Produir textos usant articuladament la imatge i el llenguatge verbal (cartells, còmics, etc.) i utilitzant elements senzills d'aquests llenguatges (disposició a l'espai, contrast, color, grandària...) per expressar intencions concretes de comunicació.

11. Manifestar una actitud crítica davant els missatges i els continguts que reben dels mitjans de comunicació. Utilitzar els recursos d'aquests mitjans per a les seves produccions orals, escrites i comunicatives en general.

12. Manifestar preferències en la selecció de lectures, llegir per iniciativa pròpia i expressar les pròpies opinions i gustos personals sobre els textos llegits.

13. Captar la diferència entre els distints sons, síl·labes, accents, paraules i frases i les seves variants, amb la correcta accentuació prosòdica i sense interferències fonètiques i lèxiques.

14. En la lectura i producció de textos, utilitzar les estratègies i habilitats que ajudin a una bona comprensió i expressió, oral i escrita, amb atenció especial al domini i a l'enriquiment del lèxic (consultar un diccionari, formulació de preguntes i identificació de la idea principal i les parts del text).

15. Utilitzar les formes lingüístiques adequades i identificar-ne els elements bàsics, emprant aquests coneixements en tots els textos orals i escrits que es produeixin o treballin. Aplicar a tots els textos les normes d'ortografia i els recursos gràfics de la comunicació escrita, tenint cura de la cal·ligrafia l'ordre i la presentació, i usar tots els suports adients que, en el procés d'elaboració d'un text, ens permetin resoldre dubtes de tot tipus (diccionari, fitxes de consulta, manuals, llibretes de paraules...).

16. Identificar en els textos d'ús habitual els elements bàsics que constitueixen l'oració simple (subjecte i predicat), conèixer les principals classes de paraules i la seva formació, i usar aquests coneixements en la producció i revisió dels propis textos.

17. Utilitzar la escriptura per planificar treballs, recollir informació, rea-

litzar resumens i elaborar esquemes.

18. Utilitzar textos científics en diferents suports per recollir informació, ampliar coneixements i aplicar-los a treballs personals.

19. Utilitzar programes educatius informàtics com instrument d'aprenentatge.

20. Resumir un text llegit reflexant l'estructura i destacant les idees principals de les secundàries.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Existeixen moltes estratègies metodològiques per aplicar a l'aula; algunes d'aquestes ja estan determinades en realitat pels mateixos objectius generals d'àrea; però en totes sempre s'ha de tenir en compte el principi de flexibilitat, és a dir, la necessitat d'adaptació a cada circumstància específica. La realitat educativa i la pròpia experiència del professorat poden ser indicadors vàlids per marcar pautes d'actuació adequades.

Els suggeriments didàctics que a continuació es presenten tenen en compte també els principis més elementals de la llengua com a instrument de comunicació i no sols d'aprenentatge, per la qual cosa es considera la necessitat de potenciar la seva capacitat lingüística en una doble direcció, comprensiva i expressiva. D'aquesta circumstància es deriva la importància d'un enfocament comunicatiu continu, que permeti la interacció en les classes de llengua i el desenvolupament de les capacitats lingüístiques de l'alumnat. En aquesta direcció, tenint en compte les característiques del nivell, l'enfocament globalitzador permet un major nombre de relacions entre els múltiples i diversos coneixements dels quals ja es disposa.

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

Tenint en compte l'enfocament globalitzador, les característiques del nivell d'educació primària i els principis de com aprenen avui les persones, es fa imprescindible parlar de l'aprenentatge significatiu com a precepte metodològic d'allò més interessant per al tractament de les activitats de llengua a l'aula. Aquest aprenentatge, oposat a l'aprenentatge memorístic o repetitiu, tracta de cercar vincles no arbitraris entre els coneixements previs i els continguts a aprendre, de manera que tot pugui ser après el més significativament possible, és a dir, amb més eficàcia. Per aconseguir un aprenentatge significatiu, a més, resulta imprescindible la col·laboració de l'alumne, la seva actitud, predisposició o esforç mental. D'aquí la importància de la motivació, l'atenció i l'interès relacional ja que el grau de significativitat ens ve donat per el grau de connexió entre els coneixements previs i els nous continguts. Això no només a la classe de llengua sinó a qualsevol altre aprenentatge. D'aquí també la importància de les avaluacions prèvies o les habilitats de recerca (endevinar, esbrinar, formular hipòtesis, observar, imaginar...), de raonament (fer inferències, cercar i donar raons, cercar criteris...), de conceptualització i anàlisi (semblances i diferències, definir, agrupar, posar exemples...) i de comunicació (explicar, interpretar, resumir, traduir a diferents llenguatges...).

Tampoc està de més remarcar el paper decisiu de la figura del mestre com a vehicle de comunicació en qualsevol situació d'aprenentatge en què intervé el llenguatge. Una primera tasca és la de facilitar els processos d'aprenentatge i ocupar-se que les interaccions amb els infants i entre els infants siguin satisfactòries i adequades. Però, a més, el mestre esdevé sempre un model per seguir.

Aquesta vessant del mestre com a model exigeix que la seva actitud sigui sempre respectuosa envers totes les llengües, les cultures i les seves manifestacions. Totes aquestes són i s'han d'emprar com a eines per la pau i la convivència. Caldrà, doncs, aprofitar o cercar les ocasions per enriquir, donar a conèixer, comparar... enfront del rebuig, les discriminacions, el menyspreu, la condemna...

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació

Cada situació d'aprenentatge requereix un tipus d'agrupament diferent. El professorat ha de cercar les fórmules més adients segons es vulgui afavorir la interacció, la reflexió o el treball personal. Amb molta freqüència és aconsellable no treballar amb grans grups d'alumnes; per això és fa imprescindible una bona dinàmica i distribució de l'espai per tal que permeti canviar amb facilitat l'agrupació de l'alumnat, que el mestre ha de saber organitzar i adequar de la manera més adient per a cada activitat. N'hi haurà que exigiran el treball individual, però d'altres s'adaptaran millor a petits grups o mitjans, unes vegades homogenis i d'altres, no. Sembla convenient, si la dinàmica ho permet, anar canviant la composició dels grups per tal de rompre les rutines. És convenient tenir sempre una actitud oberta cap a qualsevol forma d'agrupament d'acord amb les necessitats o conveniències didàctiques o d'aprenentatge.

A vegades pot ser de gran utilitat la tècnica de les tutories entre alumnat, de tal manera que s'agrupen en parelles perquè un faci de tutor i ajudi a un altre

en una tasca concreta. S'ha demostrat que la tècnica afavoreix l'aprenentatge tant del tutor com del tutorat.

L'aprenentatge de la llengua ha de ser funcional. Per aquest motiu s'han d'aprofitar totes aquelles situacions de comunicació oral que la dinàmica de l'escola ens presenta per a la realització d'aprenentatges lingüístics. No hi ha dubte que caldrà també inventar, simular situacions comunicatives que la vida escolar no pot oferir o que ho fa en molt comptades vegades. En aquest sentit la simulació de programes de ràdio, converses telefòniques, escenificació de situacions de la vida quotidiana, dramatitzacions, etc., en les quals l'alumnat actuï tant d'emissors com de receptors, poden oferir contextos verídics on la funcionalitat de la llengua assoleix la seva dimensió.

La memorització pot ser un recurs escolar per reforçar l'entonació, el gest, el ritme, l'atenció, l'audició, la interpretació; per adquirir una bona expressió fonètica, un bon vocabulari, una bona tècnica d'anàlisi i per desinhibir-se.

Quant a la presentació dels treballs s'ha de ser molt estricta amb l'acceptació d'una feina, sempre tenint en compte la maduresa i la capacitat de cada alumne; per això és convenient que abans de realitzar qualsevol tasca es donin les pautes clares i concretes que han de seguir, a fi que arribin a convertir-les en una rutina. Les primeres normes s'introdueixen per part dels mestres, però ja des del primer curs és important que sigui els mateix alumnat el qui analitzi la presentació de qualsevol tasca: autoavaluació, avaluació compartida amb els companys i, si cal, amb el professorat.

El llenguatge de sons, gests i símbols ha de tenir, també, un paper rellevant quan es planifica l'activitat escolar. El món actual utilitza cada vegada més aquests tres conceptes, tant en la comunicació espontània com programada, i la nostra intenció s'ha d'encaminar a formar infants que es puguin desenvolupar de manera autònoma en qualsevol medi, familiar o estrany, i avançar-nos en allò que es puguin trobar en el futur.

Mesures d'atenció a la diversitat des de l'àrea

Per a la programació de qualsevol àrea és fonamental partir del bagatge que ja té l'alumnat, i quan s'inicia l'educació primària poden coincidir en una mateixa aula alumnat que ha estat escolaritzat amb altre que mai han assistit a una escola i, per tant, amb un domini i coneixement de les llengües molt diferent. Segons el grau de maduresa l'alumnat és molt heterogeni i de cada vegada més es produeix la incorporació d'infants estrangers, escolaritzats o no, que sovint desconeixen per complet les llengües que es treballen a les nostres escoles. Aquesta diversitat d'alumnat quant als seus orígens lingüístics, culturals i sociològics es pot convertir en una circumstància molt aprofitable. Es tracta de convertir aquest fet en un recurs i una ocasió didàctica i no en un problema.

És important, per tant, abans d'iniciar el procés d'aprenentatge de les llengües, tenir una idea clara del punt de partida de cada alumne i començar a programar a partir dels seus aprenentatges previs i significatius, preveient-ne la individualització, la socialització, la integració i apuntant, com a mínim, a la consecució al final de cada cicle dels objectius mínims que s'han plantejat.

En reiterades ocasions s'ha fet esment de les llengües com a eines per la pau i la convivència i no com a causes o instruments per al rebuig, les discriminacions, el menyspreu, la condemna... Aquests i altres valors tenen una relació molt directa amb el llenguatge per la seva incidència en la formació integral de l'alumnat. Cal recordar una vegada més la importància en el desenvolupament del pensament, de l'afectivitat i de la convivència i del respecte. No s'ha de perdre mai de vista que les agressions a qualsevol dels drets humans acostumen a reflectir-se en el llenguatge. S'ha de tenir, doncs, molta cura amb el lèxic que s'utilitza, amb el significat que se li atribueix i, d'una manera molt especial, amb les actituds. La llengua i la literatura, la selecció dels textos, la manera com es treballin, han de permetre apropar problemes socials, desenvolupar actituds crítiques davant la publicitat i el consumisme, fomentar compromisos i sensibilitats amb els problemes ambientals i de la salut, acceptar com un fet natural la igualtat entre els sexes, rebutjar qualsevol discriminació i condemnar tot allò que pugui atemptar contra la pau i la convivència.

Orientacions, exemplificacions sobre aspectes organitzatius: organització dels espais, distribució del temps, agrupaments i treball d'equip, utilització de materials i recursos

Seria convenient fer constar en les programacions una reflexió sobre l'espai. Programar l'espai convida a pensar sobre la seva idoneïtat i les seves possibilitats educatives: l'aula, la biblioteca, les tutories, les sales d'audiovisuals i d'ordinadors o una sortida, són elements importants per a la mobilitat i convivència de l'alumnat.

El temps d'àrea, i conseqüentment el de l'alumnat, està prescrit per la normativa vigent. Així doncs, s'hauria d'intentar ajustar l'activitat d'ensenyament-aprenentatge al temps disponible; però sempre sense rigidesa, amb flexibilitat, tenint en compte que és indicativa i que, sobretot al primer cicle, és recomanable l'alternança d'activitats.

Si es parteix del principi que el material curricular editat no pot donar una

resposta exacta a les demandes específiques de cada centre, es necessari que el professorat tengui al seu abast material que doni respostes a les necessitats de l'alumnat. No existeix el material perfecte, només el grau de satisfacció, producte de l'experimentació, ens acostarà a la seva idoneïtat.

El llibre de text no hauria de ser l'únic material en l'ensenyament, perquè per bo que sigui mai no pot donar resposta a totes les necessitats formatives de l'alumnat. El material curricular pot constituir, en canvi, una inapreciable font d'elaboració d'esquemes propis adaptats a les diferents realitats escolars.

La lectura com a font de plaer, d'informació o d'aprenentatge implica la necessitat de l'estudi i pràctica dels mecanismes d'organització i funcionament de les biblioteques. La biblioteca escolar i, sobretot, la biblioteca d'aula és una eina imprescindible per a l'àrea de llengua i precisament per això s'ha de mantenir viva. A més de la possibilitat de treballar i aprendre la seva organització s'ha d'intentar convertir-la en un dels "racons" més emprats de l'aula. Per aconseguir-ho és imprescindible implicar l'alumnat en la seva organització i gestió, seleccionar el material per tal de no fer d'aquesta un simple dipòsit, fer de la lectura no només una pràctica sinó un hàbit i promoure i fomentar la consulta permanent.

L'ús dels recursos audiovisuals pot resultar d'utilitat en la realització de diverses activitats lingüístiques. La gravació en vídeo de les produccions de l'alumnat o l'accés al contingut de diferents sistemes de comunicació verbal i no verbal com la publicitat, la gravació de la veu al magnetòfon, etc., es poden utilitzar per plantejar activitats relacionades amb la llengua oral i escrita i amb diferents aspectes actitudinals.

Cada dia es fa més necessari el coneixement de determinades eines informàtiques que permetin al professorat fer compatible la tasca en l'àrea de llengua castellana amb l'ús de les tecnologies de la informació i comunicació.

Hi ha programes didàctics que desenvolupen determinats conceptes i proposen a l'alumnat unes tasques amb continguts concrets. El professorat ha de seleccionar aquells que s'ajustin més a les necessitats del grup, als continguts que s'han de treballar i a la finalitat que es persegueix. Són programes que completen l'ensenyament, per exemple els d'exercitació, tutorials, de simulació, de jocs didàctics, d'altres per processar la informació: tractament de textos, bases de dades, i, evidentment, tots els recursos que proporciona el servei d'Internet.

Les eines de presentació de la informació són instruments que poden facilitar al professorat la comunicació de continguts acadèmics a l'aula com a suport a l'ensenyament, i a l'alumnat com a nou mitjà d'expressió (presentació de treballs, realització de conferències...). També hem de tenir en compte l'existència d'unes eines específiques com els perifèrics d'entrada i sortida i també tot un ventall de programes específics, destinats a l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge

La llengua oral té un paper destacat en l'ensenyament dels continguts per dues raons: la primera, perquè es comença tot el procés d'integració, relació, comunicació i coneixement mutu entre el mateix alumnat i entre alumnat i professorat; la segona, perquè la llengua parlada és el punt de partida imprescindible per a l'accés a la llengua escrita. Per tot això ha de ser rigorosament plantejada i programada al llarg de tot l'ensenyament obligatori, amb l'especificitat pròpia de cada edat. El llenguatge oral ajuda els infants a assolir, descobrir i reconèixer els elements lingüístics i no lingüístics; els ajuda també a diferenciar les situacions; a discriminar els diferents components fonològics i a captar les regularitats sintàctiques, morfològiques i fonètiques en la construcció de missatges.

Per la importància que té la llengua parlada s'ha de preveure, en qualsevol programació didàctica, la utilització del llenguatge oral per mitjà de debats, exposicions, diàlegs, jocs, narracions, descripcions, resums, dramatitzacions, recitacions..., organitzats de manera individual o amb qualsevol tipus d'agrupament, però sempre amb vista a la seva exposició pública davant d'un auditori conegut o desconegut.

No s'ha d'oblidar que al llarg de l'educació primària s'ha de desenvolupar l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura. És un aprenentatge que es realitza en situació de comunicació i en un marc de construcció de sentit. L'educació primària ha d'afavorir, sobretot, l'ús funcional del llenguatge, oral i escrit, com a instrument eficaç per a la comunicació i la representació.

La lectoescriptura s'ha d'orientar cap a una aproximació significativa i funcional, en la qual els mateixos infants descobreixen la importància que té el fet de poder llegir i escriure de manera autònoma i comprensiva. D'aquesta manera s'ha de crear un clima dins l'aula que despert l'interès i el desig per aprendre a llegir i a escriure i la importància d'aquestes activitats a l'hora d'adquirir nous coneixements en qualsevol àrea i en la vida quotidiana.

L'inici del procés de reconeixement i relació entre so i grafia es pot fer de forma espontània i natural quan l'infant té necessitat d'escriure. L'alumnat repeteix els sons de les paraules i intenta plasmar damunt el paper, la pissarra, el terra... aquelles grafies que relaciona amb el so que vol representar, cercant en

els noms dels objectes, dels símbols, dels companys..., la grafia que s'assembla a aquell so; per això, és interessant organitzar l'escola de tal manera que l'alumnat pugui observar els símbols gràfics que donen nom al medi que els envolta (etiquetar els materials, objectes, mobiliari, joguines, llocs, tenir les fotografies de l'alumnat amb el seu nom escrit...).

Així mateix, la realització de textos escrits ha d'estar fonamentada en aquest valor essencial de l'ensenyament de la llengua castellana, que és la seva funcionalitat. Ningú no escriu si no té una raó per fer-ho. La funcionalitat esmentada exigeix que tots els escrits d'un alumne tengui alguna transcendència: cada acte de comunicació demana un receptor. Es fa, per tant, necessari cercar la manera per la qual els escrits dels alumnes tengui sempre una difusió més enllà de la correcció del professor. Cal fer-los públics, han de tenir un destinatari o l'hem de crear. L'existència d'una revista, els intercanvis amb altres escoles o alumnat, els concursos, les exposicions, les lectures col·lectives, els comentaris en grup, les revisions conjuntes... poden ajudar a la projecció pública del text escrit.

La lectura s'ha de treballar globalment, de tal manera que l'alumnat pugui relacionar i visualitzar el significat del que llegeix amb l'objecte, concepte i/o els missatges que transmeten els símbols gràfics i els seus sons (significat- significat). S'aconsegueix així i des d'un principi que l'alumnat tengui interès per llegir paraules, frases i textos i construir-ne de nous. Aquest sistema ajuda que la lectura i les produccions escrites siguin més comprensives i expressives, sense interferències sil·làbiques, i que es facin amb l'aplicació dels signes de puntuació o la seva interpretació fonètica, els quals donen als textos el seu vertader significat.

Pel que fa a la lectura fluida i a la mateixa vegada comprensiva (en veu alta o silenciosa), s'ha de treballar de manera gradual la comprensió i la fluïdesa per mitjà de la literatura, quaderns de jocs i d'exercicis, guies didàctiques, material audiovisual i representacions. Aquests recursos donen un sentit lúdic a l'aprenentatge i fan que la lectura de l'alumnat sigui cada vegada més ràpida i més comprensiva. No s'ha d'oblidar que l'hàbit de la lectura no neix espontàniament, es treballa. L'alumnat s'aficionarà a llegir si s'aconsegueix despertar el seu interès i entusiasme. Ensenyar a llegir no es pot limitar a una tècnica, implica també una actitud i un hàbit. Ajudarà a despertar l'interès i la necessitat de llegir si s'encerta en la selecció de les lectures, que siguin engrescadores, útils, divertides..., però també si es treballa a vegades la lectura col·lectiva i comentada, o si s'orienta amb unes bones propostes didàctiques que diverteixin i, alhora, ajudin a descobrir, sense restar dinamisme ni interès.

És important que a l'inici de l'aprenentatge de la lectoescriptura es considerin, es valorin i es rectifiquin les faltes d'ortografia i de sintaxi. L'alumnat en general s'anticipa als aprenentatges i en treu les seves pròpies conclusions; per això, cal utilitzar qualsevol moment d'interès dels infants per començar a introduir normes i treballar així el seu vertader aprenentatge significatiu. Si s'inicia la realització sistemàtica de textos escrits des del primer curs del primer cicle de primària, es presentaran molts moments d'interès de l'alumnat per treballar aquests aspectes i moltes ocasions d'anticipació per la seva part, que afavoriran el procés de raonament i una millor assimilació.

La importància creixent dels mitjans de comunicació tradicionals i els sorgits de les noves tecnologies fan necessari acostar l'alumne a l'estudi i l'anàlisi de la imatge fixa i en moviment, sola o combinada amb la paraula, amb l'objectiu de transformar el receptor passiu en una persona formada i crítica i en un emissor acceptablement qualificat. La gran quantitat de treballs o projectes que es poden fer faciliten un enfocament multidisciplinari, especialment en l'àrea d'educació artística, en la qual l'estudi i el tractament dels elements de la comunicació no verbal ofereixen grans possibilitats. Si partim dels coneixements previs tres són els estadis que es podrien establir per a l'enfocament d'aquest bloc temàtic: 1) La comprensió de textos o missatges amb diverses intencions comunicatives. 2) Anàlisi d'elements formals senzills, tant en missatges de comunicació verbal com no verbal, per tal d'aprendre a interpretar correctament la intencionalitat. 3) Producció de textos orals i escrits amb diverses intencionalitats, emprant articuladament elements de comunicació verbal i no verbal.

L'estudi del significat de les paraules i la seva relació amb els sons, els gests o les imatges, ha d'afavorir no sols la comprensió, l'anàlisi o la producció, sinó que també ha de servir de base per a una reflexió crítica sobre la transmissió dels missatges o els seus continguts.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació s'ha d'entendre com l'instrument que té el professorat per millorar la tasca docent. Això s'aconseguirà, sobretot, a partir del progrés de l'alumnat en relació amb els objectius proposats, però també a partir de l'anàlisi dels mitjans emprats o del mateix procés.

Ara bé, a més és important practicar l'autoavaluació, des del punt de vista de l'alumnat i del professorat.

Des del principi de l'escolarització l'alumnat ha de tenir unes pautes clares i concretes per poder assolir els objectius plantejats i fer la seva pròpia anà-

lisi. S'ha d'aconseguir que aprengui a autoavaluar-se perquè la consecució dels objectius sigui més ràpida i operativa.

A l'hora d'avaluar conceptes actitudinals dóna bon resultat que de manera individual o en grup es reflexioni i es valorin els fets per una part, i se cerquin per una altra, alternatives de conducta i maneres de reposició, si són necessàries.

També va bé tenir registres on els mateix alumnat van anotant els seus progressos. Aquests registres poden fer-se mitjançant cartells amb diagrames de doble entrada, o amb una fitxa i/o agenda personal, que poden passar de l'alumnat al professorat i a les famílies.

En l'ortografia, morfologia i sintaxi, sempre de forma gradual i adequada a cada cicle, és important que l'alumnat també faci la seva pròpia correcció, a vegades individual, d'altres, compartida o a la pissarra. També aquí pot ser d'utilitat la figura, ja esmentada, de l'alumne tutor.

El professorat ha de realitzar l'autoevaluació de la seva tasca docent per adonar-se de si la seva metodologia és correcta, mitjançant els resultats de l'alumnat i la seva confrontació amb els d'altres matèries, la coordinació amb l'equip docent del mateix cicle o dels altres cicles, i també mitjançant l'anàlisi de la seva relació amb l'alumnat per mitjà de l'observació i registres.

És positiu mantenir relacions amb les famílies o tutors dels infants mitjançant reunions, entrevistes, realització d'activitats conjuntes, agenda...

Igualment és convenient avaluar i registrar els resultats que es donen quan s'utilitzen diferents recursos: llibres de text, de lectura, de consulta; material confeccionat per editorials o per l'escola; realització de les tasques escolars; les sortides, assistència a camps d'aprenentatge...

Orientacions sobre la seqüenciació de continguts

L'ensenyament dels continguts fonamentals han de tenir continuïtat al llarg dels diferents cicles educatius, de manera que l'alumnat pugui relacionar i progressar adequadament, reprenent cada procés nou allà on es va quedar anteriorment. L'enfocament comunicatiu i aquest tractament cíclic o en espiral permet treballar la major part dels objectius des del primer cicle. El grau de desenvolupament dels cicles es determina pel tipus de continguts treballats.

Encara que correspongui als centres decidir sobre la seqüència més adequada d'acord amb el tipus d'alumnat i les opcions pedagògiques del seu professorat, convé tenir presents dos principis fonamentals:

-La prioritització de la llengua oral especialment al començament del primer cicle, sense desvincular-la del llenguatge escrit.

-El procés de gradació de les habilitats lingüístiques: des de les situacions directes de l'entorn més proper i amb una mínima complexitat (en el primer cicle) a altres situacions menys familiars, més complexes, més diverses i amb un cert grau de formalització.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, educació ambiental...)

Els valors s'han de treballar, evidentment, de manera global dins tot el procés i no de manera aïllada en una àrea determinada i en un període concret. El que cal tenir present, per assolir aquests continguts, és l'actitud del professorat i la relació que s'estableixi amb l'alumnat i la resta de la comunitat escolar.

És convenient tenir cura, en qualsevol activitat escolar o extraescolar, dels continguts que es treballen i la manera com s'introdueixen als infants. Per aconseguir els objectius planificats, aquests s'han de programar conjuntament amb el claustre i explicar la decisió adoptada a la resta de la comunitat escolar.

Educació per la igualtat d'oportunitats, pel respecte i la igualtat dels drets i deures de les persones, educació intercultural, per la democràcia, coneixement i pràctica dels drets humans.

S'ha d'educar per la interculturalitat i la coeducació per aconseguir la integració de tot l'alumnat i en especial d'aquell que presenta necessitats educatives especials. S'han de donar a conèixer i valorar les llengües i les diferents cultures, i s'ha de fomentar la igualtat de drets i deures que tenen totes les persones que conviuen en la nostra societat.

Educació pel respecte i la igualtat dels drets i deures de les persones, educació moral i cívica, per la igualtat d'oportunitats, per la democràcia, coneixement i pràctica dels drets humans.

Per treballar les àrees s'han de tenir molt presents els hàbits. Concretament, en les activitats comunicatives s'ha d'aconseguir: el respecte, la convivència, la democràcia, la participació de l'alumnat. S'ha de tenir també esment en el fet que aquest respecti les opinions dels altres, escolti les seves idees, atengui el torn de paraula, s'impliqui en les votacions per elegir, accepti i treballi la proposta amb més suport, participi activament en la producció de textos orals i escrits i hi aportí comentaris i judicis personals.

Educació moral i cívica, per la pau, per la igualtat d'oportunitats, pel respecte i la igualtat de drets i deures de les persones, sexual, del consumidor, intercultural, per la construcció europea, per la democràcia, coneixement i pràctica

dels drets humans.

Els objectius i continguts del currículum de llengua preveuen, per mitjà de l'anàlisi de textos orals i escrits, de les imatges i la publicitat, que l'alumnat hi distingeixi i rebutgi els missatges explícits de caire discriminatori o manipulador, des del punt de vista social, consumista, racial, intercultural i de gènere.

Educació moral i cívica, per la pau, per la igualtat d'oportunitats, pel respecte i la igualtat de drets i deures de les persones, educació ambiental, intercultural, per la construcció europea, per la democràcia, coneixement i pràctica dels drets humans.

Per mitjà de la llengua i la literatura l'alumnat pot conèixer altres indrets, aprendre noves llengües i descobrir noves cultures, com a mitjans que afavoreixen l'enriquiment personal, el respecte i la pau.

Educació moral i cívica, per la salut, del consumidor, per la democràcia, coneixement i pràctica dels drets humans.

Interessa que des del primer cicle l'alumnat aprengui a analitzar la publicitat i a reconèixer la importància dels mitjans de comunicació per la incidència que tenen i pels efectes d'aquesta. També interessa que aprengui a produir els seus propis missatges, històries, notícies... de manera estètica, engrescadora i honesta.

CURRÍCULUM DE LLENGUA ESTRANGERA PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

La incorporació de la llengua estrangera al primer cicle del nivell de primària queda ben justificada per motius sociològics, culturals i educatius. Pel que fa als primers, a la nostra comunitat autònoma es dóna una forta exigència social en el primer sentit a causa de la importància que té el turisme per a les nostres illes i que, actualment, va més enllà del que és merament econòmic ja que hi ha un percentatge elevat d'estrangers residents, la qual cosa genera noves necessitats i situacions de comunicació. La comunicació mitjançant una llengua estrangera és un vehicle d'enteniment cultural que afavoreix la comprensió de costums i formes de vida diferents, la tolerància i el respecte entre els països i els seus habitants. Així mateix, i com més va més, els ciutadans de la nostra comunitat visiten altres països en els quals sol ser molt útil el coneixement d'una llengua estrangera. D'altra banda, és més que probable que, pel procés de globalització en què es troba avui el nostre món, es requereixi, i com més va més, l'ús d'una llengua que superi les fronteres territorials. Aquest coneixement de la llengua estrangera pot ser molt profitós en estudis posteriors o per facilitar l'ingrés al món laboral, no només a la nostra comunitat autònoma, sinó arreu de la Unió Europea.

La realitat sociolingüística de la nostra comunitat autònoma fa que, a l'hora de la introducció de la llengua estrangera, s'hagi de tenir en compte la necessitat d'integració i complementarietat de les tres llengües que conviuen dins el nivell de primària. L'alumnat consolidarà l'aprenentatge de les tres llengües a la vegada i aquest fet contribuirà al seu desenvolupament integral i a conèixer millor la seva pròpia llengua.

Ha quedat demostrada la conveniència de la introducció de la llengua estrangera en el nivell de primària. En aquesta edat és quan l'alumnat té una gran capacitat per comunicar-se sense inhibicions, mostra un interès per les formes d'expressió verbals i no verbals, té una gran activitat i imaginació, i és capaç d'interpretar el sentit global d'un missatge sense comprendre'n les paraules individualment. Tampoc no s'ha d'oblidar la importància que té el coneixement d'una altra cultura per a la formació integral de la persona. L'infant amplia el seu coneixement del món, amplia les seves relacions interpersonals i aprèn els valors com la tolerància i el respecte envers individus d'altres comunitats i altres cultures, a la vegada que millora les estratègies d'adquisició de les llengües que ja coneix.

Aquesta justificació de la introducció d'una llengua estrangera queda plenament prevista en els objectius generals del nivell de primària on es fa referència a la necessitat que l'alumnat adquireixi la capacitat de comunicar-se en una llengua estrangera, a més de la conveniència de respectar i conèixer la cultura i la diversitat lingüística del país/països on es parla. A més, aquests coneixements seran útils per relacionar-se tant amb la comunitat europea com amb la internacional.

La llengua és una eina per comunicar-se que es va desenvolupant a mesura que s'utilitza. Per això, l'enfocament ha de ser comunicatiu i global, ja que entenem la realitat de la llengua com un tot, fet que permetrà anar sempre enllaçant els nous coneixements amb els previs que ja té l'infant per tal d'aconseguir un aprenentatge significatiu. Se'n desprèn que els continguts seran tractats

d'una manera recurrent al llarg del primer cicle i que s'aniran repetint amb més profunditat als següents cicles, trobant la seva continuïtat a l'ESO.

La comunicació o capacitat comunicativa de l'alumnat en la llengua estrangera serà l'objectiu de la tasca del professorat i l'aprenentatge no tindrà sentit si no és per la seva utilitat com a eina, com ja s'ha dit abans. Serà, per tant, un aprenentatge significatiu. Es consideren com a aspectes bàsics que s'hi han d'incloure les destreses lingüístiques de comprensió i expressió tant orals com escrites. Es donarà més importància a les habilitats orals en el primer cicle. En els cicles següents, les destreses es desenvoluparan gradualment i de forma integrada sensibilitzant l'alumnat cap a alguns aspectes del funcionament de la llengua estrangera. Per aquest motiu es distribueixen els continguts en dos blocs: I) habilitats comunicatives i usos de la llengua i II) aspectes socioculturals. Convé també, al principi, fer més èmfasi en les destreses no productives fins que l'alumnat es trobi amb un mínim de seguretat per començar la producció de missatges.

Cal respectar l'autonomia en l'aprenentatge. El ritme d'aprenentatge gairebé sempre és diferent en cada cas a causa de l'estat de maduració de l'infant, dels distints graus previs, dels estímuls exteriors a l'aula, etc. Per aquest motiu es fomentaran activitats personalitzades que captin l'interès de l'alumnat, la col·laboració entre ells, l'aprenentatge cooperatiu i també envers el mestre. L'aprenentatge i les activitats seran flexibles i amb diferents graus d'execució per atendre l'alumnat amb necessitats educatives específiques. Aquesta atenció a la diversitat tindrà lloc també amb una metodologia i uns recursos variats.

Es prioritzaran els continguts que permetin en aquest nivell inicial un màxim de comunicació: s'atendran, d'una banda, els aspectes conceptuals relacionats amb la realitat més immediata de l'alumnat (família, escola, barri...); de l'altra, els procedimentals (la feina en parelles, grups, jocs de simulació, cançons, petites poesies, contes, etc.) i els actitudinals (desenvolupar una actitud oberta i de respecte envers altres cultures i, per tant, també de respecte als companys). Els valors es tendran en compte sempre, sobretot a l'hora de la selecció de material, en activitats concretes, i caldrà tenir-los presents a les actituds i normes que es fomentin dins l'aula dia a dia.

Per tant, de tot el que s'ha exposat fins ara es dedueix que aquest primer apropament a una llengua estrangera caldrà fer-lo amb molta cura perquè l'alumnat augmenti la confiança en la seva capacitat per a l'adquisició i gaudeixi de comunicar-se en una llengua estrangera. Així es garantirà un bon aprenentatge posterior i l'aconseguint de la finalitat curricular de l'àrea de llengua estrangera, que és ensenyar a comunicar-se en aquesta llengua.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de la llengua estrangera en el nivell de l'educació primària tindrà com a objectiu contribuir a desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Desenvolupar l'interès i fer que els infants gaudeixin de l'aprenentatge de la llengua estrangera en un ambient divertit i lúdic.
2. Comprendre missatges orals senzills relatius a objectes, situacions i esdeveniments propers i coneguts i respondre-hi.
3. Desenvolupar la creativitat i la imaginació dels infants perquè siguin capaços de comunicar-se dins l'aula, ja sigui amb respostes verbals o no verbals, adoptant una actitud de respecte cap als altres.
4. Llegir i obtenir informació general i específica de textos breus i senzills desenvolupant distintes habilitats útils a diferents àrees.
5. Mostrar confiança amb la pròpia capacitat per aprendre una llengua estrangera, mitjançant la lectura de textos adequats al seu nivell.
6. Produir textos escrits breus i senzills en llengua estrangera sobre temes familiars a l'alumnat, segons les regles bàsiques del codi escrit.
7. Identificar i reproduir els sons específics de la llengua estrangera així com els aspectes d'entonació, ritme, pronunciació i accentuació.
8. Reconèixer i apreciar el valor comunicatiu de la llengua estrangera i la pròpia capacitat per aprendre a usar-la, i mostrar una actitud positiva de comprensió i respecte envers les altres llengües i cultures.
9. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació per desenvolupar i reforçar l'aprenentatge.
10. Utilitzar els coneixements i les experiències prèvies amb altres llengües i desenvolupar progressivament les estratègies de l'aprenentatge autònom.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

HABILITATS COMUNICATIVES I USOS DE LA LLENGUA

Conceptes

1. Necessitats i situacions de comunicació més habituals en la llengua

oral. Intencions comunicatives i característiques de la situació: diverses intencions comunicatives; saludar, acomiadar-se, presentar-se, identificar-se, expressar diferents estats d'ànim; comptar fins a 10; identificar la posició dels objectes, reconèixer característiques del temps atmosfèric, comprendre instruccions senzilles, respondre i fer preguntes per obtenir informació oral.

2. Vocabulari i expressions lingüístiques per expressar les necessitats bàsiques de la comunicació de forma verbal o no verbal: diverses intencions comunicatives, aspectes temàtics d'ús generalitzat i d'interès per a l'alumnat (objectes de la classe, colors, nombres -de 0 a 10-, parts del cos, la família, la casa, la vestimenta, els hàbits, els animals de granja, les joguines, els aliments, etc.)

3. Elements fonètics: discriminació de sons específics de la llengua estrangera. Ritme, entonació, pronunciació i accentuació.

Procediments

1. Comprensió d'instruccions orals senzilles sobre temes familiars de l'entorn de l'alumnat.
2. Utilització de respostes no lingüístiques per ajudar a la comunicació i comprensió de missatges.
3. Reconeixement de les fórmules de salutació, comiat i presentació.
4. Lectura, recitació i representació de poemes, cançons i frases senzilles per aprendre la pronunciació i l'entonació de les paraules.
5. Audició de contes per comprendre'n el sentit global i predir el que passarà al final.
6. Diferenciació i repetició de sons així com relacionar-los amb les imatges o les grafies corresponents.
7. Associació de grafia, significat i pronunciació de paraules en frases molt senzilles.
8. Escripció de paraules i frases molt senzilles.
9. Pràctica de distints tipus de jocs per recordar el vocabulari après.
10. Transferència al codi escrit d'informacions molt senzilles rebudes oralment o visualment.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat davant la importància de la comunicació oral en la llengua estrangera com a eina de comunicació dins l'aula.
2. Demostrar interès per conèixer una altra cultura i les seves manifestacions en comparació a la seva pròpia o a la de les Illes.
3. Gaudir de l'aprenentatge de cançons, poemes i contes.
4. Participar activament en les tasques de classe i en els jocs o activitats en grup.
5. Valorar positivament la feina feta a classe.
6. Demostrar interès per pronunciar correctament les paraules que s'aprenen a classe.
7. Demostrar interès per portar a terme les activitats amb ordre i de manera neta i ordenada.
8. Interès per emprar l'ordinador i el material complementari que ens ofereixen les noves tecnologies.

ASPECTES SOCIOCULTURALS

Conceptes

1. Presència de la llengua estrangera com a vehicle de comunicació en el nostre entorn més immediat i a les noves tecnologies.
2. Aspectes socioculturals més significatius dels països de parla estrangera i que siguin propers als interessos de l'alumnat: petites narracions, contes populars, cançons, jocs, etc.; aspectes que fan referència a les festes més representatives dels països on es parla la llengua estrangera estudiada; fórmules bàsiques de relació social.

Procediments

1. Reconeixement, respecte i interès per conèixer una altra llengua, uns altres costums i una altra cultura diferent a la nostra.
2. Comparació de les seves festes tradicionals i les de la nostra comunitat autònoma.
3. Elaboració de manualitats per apropar l'alumnat a les tradicions d'altres països.
4. Reconeixement i ús d'expressions i fórmules bàsiques de relació social com saludar, acomiadar-se, agrair, demanar per favor... en situacions concretes de comunicació.

Actituds, valors i normes

1. Actitud oberta cap a les persones que parlen una llengua estrangera o tenen una cultura diferent a la nostra.
2. Actitud positiva sobre la pròpia capacitat per aprendre una llengua estrangera.
3. Acceptació i valoració de les distintes formes de celebrar un mateix esdeveniment (Nadal, Pasqua etc.)

Segon cicle

HABILITATS COMUNICATIVES I USOS DE LA LLENGUA

Conceptes

1. Necessitats i situacions de comunicació més habituals en la llengua oral. Intencions comunicatives i característiques de la situació.
2. Diverses intencions comunicatives: saludar, identificar-se, donar i demanar informació, identificar objectes i la seva situació, narrar, expressar gusts, preferències i necessitats, descriure (persones, objectes i animals), descriure llocs i accions quotidianes, expressar quantitats, indicar possessió, parlar del temps atmosfèric, dir i demanar l'hora, demanar permís...
3. Característiques de la situació de comunicació: nombre i tipus d'interlocutors, situació de la comunicació més o menys formal, diferència entre el discurs oral/escrit, etc.
4. Vocabulari i estructures lingüístiques necessàries per expressar oralment les necessitats bàsiques de comunicació.
5. Aspectes temàtics d'ús generalitzat, com també d'interès per a l'alumnat: els colors, els nombres, el temps (l'atmosfèric, l'hora, la data, els dies de la setmana, els mesos de l'any...), la casa, la família, la classe, l'alimentació, els animals, les accions i les activitats diàries, el cos, el temps lliure, els esports, les vacances, la salut, la roba, els serveis públics, els estats d'ànim...
6. Accions que ocorren en el mateix moment.
7. Elements bàsics, morfosintàctics: adjectius, verbs, determinants, preposicions, etc.
8. Elements fonètics: l'alfabet i els sons de la llengua. Ritme. Entonació. Accentuació.

Procediments

1. Comprensió global de missatges orals, sobre temes coneguts, de distintes característiques procedents de distintes fonts (el professor, altres companys, vídeo, etc.).
2. Producció d'expressions quotidianes destinades a satisfer les necessitats simples de comunicació: saludar, identificar-se, donar i demanar informació...
3. Participació activa en intercanvis lingüístics orals per expressar les necessitats de comunicació més immediates dins l'aula o amb fins lúdics (simulacions, representacions...).
4. Reconeixement de les fórmules gramaticals que permeten formular preguntes, afirmar, negar, expressar possessió, gènere, quantificar, narrar fets presents, passats o futurs, i utilitzar-les per a una comunicació eficaç.
5. Producció de textos escrits senzills i comprensibles en resposta a estímuls orals, escrits o visuals dirigits a distints tipus de lectors i que atenen les diferents necessitats i intencionalitats educatives (notes, cartes, descripcions i narracions curtes).
6. Reconeixement i utilització de les lletres de l'alfabet de la llengua estrangera per lletrejar el nom i els llinatges propis i altres paraules d'interès i ús freqüents.
7. Producció de respostes verbals i no verbals a preguntes senzilles.
8. Identificació i utilització dels aspectes sonors de ritme, entonació i pronunciació en textos orals.
9. Lectura, memorització i recitació de poemes, rimes i històries curtes.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat davant la importància de la comunicació oral i escrita en la llengua estrangera com a eina de comunicació i enriquiment personal dins i fora de l'aula.
2. Actitud receptiva i respectuosa envers les persones que parlen una llengua i una cultura distinta a la que parla l'alumnat.
3. Gust per expressar-se oralment en la llengua estrangera mitjançant la participació en activitats de grup (jocs, treballs en equip...).
4. Actitud positiva i optimista sobre la pròpia capacitat per aprendre a parlar en una llengua estrangera.
5. Acceptació de la llengua que s'estudia com a llengua de comunicació dins l'aula.
6. Participació amb missatges orals creatius memoritzats en situacions anteriors.

7. Valoració de la nostra pròpia cultura i reconeixement de les similituds i diferències, en els aspectes quotidians, entre la dels països on es parla la llengua estrangera i la de les Illes Balears.

8. Gust per treballar acuradament a l'hora de produir textos escrits senzills.
9. Interès per la lectura autònoma de textos en llengua estrangera per extreure'n informació o per plaer.
10. Interès per emprar les possibilitats que ens ofereixen les noves tecnologies per obtenir informació i material per gaudir de la llengua estrangera.

ASPECTES SOCIOCULTURALS

Conceptes

1. Presència a la nostra comunitat de la llengua estrangera i la seva importància a l'àmbit internacional.
2. Aspectes socioculturals més significatius dels països on es parla i que siguin propers als interessos i les motivacions de l'alumnat.
3. Aspectes de la vida quotidiana (horaris, hàbits, etc.) que formen part de la cultura dels països on es parla la llengua estrangera.
4. Aspectes que fan referència a temps lliure: esports, cançons, etc., dels dits països.

Procediments

1. Reconeixement, identificació i comparació d'alguns aspectes socioculturals dels diferents llocs on es parla la llengua estudiada.
2. Comparació dels aspectes més rellevants de la vida quotidiana dels països on es parla la llengua estrangera amb els corresponents a la nostra comunitat autònoma i que estiguin relacionats amb temes d'interès per a l'alumnat.
3. Recollida i utilització de materials autèntics, procedents de distintes fonts properes a l'alumnat, amb la finalitat d'obtenir informació referent als llocs on es parla la llengua estrangera.
4. Utilització contextualitzada d'algunes regles i hàbits de conducta dels dits països, en situacions amb les quals l'alumnat hagi tengut contacte.

Actituds, valors i normes

1. Interès per conèixer i relacionar-se amb parlants de la llengua estudiada, residents i visitants a la nostra comunitat.
2. Curiositat, respecte i valoració dels aspectes socioculturals i de la vida quotidiana de les persones i llocs on es parla la llengua estrangera.
3. Gust per expressar-se en una llengua diferent a les que es parlen a les Illes Balears.
4. Valoració dels comportaments sociolingüístics que faciliten les relacions de convivència entre parlants d'altres llengües.

Tercer cicle

HABILITATS COMUNICATIVES I USOS DE LA LLENGUA

Conceptes

1. Saludar, identificar-se, donar i demanar informació.
2. Descriure persones, llocs, animals i objectes.
3. Demanar i donar direccions.
4. Expressar de manera senzilla i seqüenciada els gusts, les habilitats d'altres persones, els fets del passat.
5. Fer preguntes i parlar sobre les pertinences, les dates, les hores, el clima i els hàbits en general.
6. Accions que ocorren en un futur immediat.
7. Suggestir i respondre a suggeriments.
8. Saber fer comparacions.
9. Vocabulari i estructures lingüístiques necessaris per expressar oralment les necessitats bàsiques de comunicació. Aspectes temàtics d'ús generalitzat, com també d'interès per a l'alumnat.
10. Pronunciar alguns fonemes d'especial dificultat.
11. Fer preguntes i respondre sobre la procedència de les persones, les seves professions i els seus llocs de feina.
12. Indicar possessió.

Procediments

1. Comprensió específica de missatges orals concrets senzills en situacions familiars ben definides.
2. Participació activa en intercanvis lingüístics orals per expressar les necessitats de comunicació més immediates dins l'aula o amb fins lúdics (simu-

lacions, representacions...)

3. Lectura i comprensió global de missatges escrits de naturalesa diversa: missatges relacionats amb les activitats de l'aula, amb les necessitats de comunicació més immediates i amb els propis interessos, missatges autèntics senzills amb suport visual abundant sobre temes quotidians i concrets.

4. Familiarització i reconeixement dels sons característics de la llengua estrangera, les pautes de ritme, entonació i accentuació.

5. Reconeixement i utilització d'estratègies bàsiques de comunicació, de tipus lingüístic o extralingüístic, que permeten superar obstacles i dificultats en la comunicació.

6. Producció d'expressions quotidianes destinades a satisfer les necessitats simples de comunicació: salutacions, identificar-se, presentar algú, etc.

7. Transferència al codi escrit d'informacions senzilles rebudes oralment o visualment amb una finalitat concreta dins una situació de comunicació determinada.

8. Reconeixement de fórmules gramaticals que permetin formular preguntes, afirmar o negar i narrar fets presents i passats, i utilitzar-los per a una comunicació eficaç i fluida.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat davant la importància de la comunicació oral i escrita en la llengua estrangera com a eina de comunicació i enriquiment personal dins i fora de l'aula.

2. Actitud receptiva i respectuosa envers les persones que parlen una llengua i una cultura distinta a la que parla l'alumnat.

3. Gust per expressar-se oralment en la llengua estrangera mitjançant la participació en activitats de grup (jocs, treballs en equip...).

4. Actitud positiva i optimista sobre la pròpia capacitat per aprendre a parlar en una llengua estrangera.

5. Participar activament en els processos d'autoavaluació que permetin la millora de l'aprenentatge de la llengua estrangera.

6. Interès per relacionar-se amb els parlants de la llengua estrangera, establir-hi contactes personals mitjançant les noves tecnologies.

ASPECTES SOCIOCULTURALS

Conceptes

1. La presència a la nostra comunitat de la llengua estrangera i la seva importància a l'àmbit internacional.

2. Aspectes socioculturals més significatius dels països on es parla i que siguin propers als interessos i motivacions de l'alumnat.

3. Aspectes de la vida quotidiana (horaris, hàbits, etc.) que formen part de la cultura dels països on es parla la llengua estrangera.

4. Aspectes que fan referència a temps lliure: esports, cançons, etc., dels dits països.

Procediments

1. Reconeixement, identificació i comparació d'alguns aspectes socioculturals (costums, peculiaritats i tradicions) dels diferents llocs on es parla la llengua estudiada.

2. Comparació dels aspectes més rellevants de la vida quotidiana dels països on es parla la llengua estrangera amb els corresponents a la nostra comunitat autònoma i que estiguin relacionats amb temes d'interès per a l'alumnat.

3. Recollida i utilització de materials autèntics, procedents de distintes fonts properes a l'alumnat, amb la finalitat d'obtenir informació referent als llocs on es parla la llengua estrangera.

4. Utilització contextualitzada d'algunes regles i hàbits de conducta dels dits països, en situacions amb les quals l'alumnat hagi tengut contacte.

5. Ampliació dels usos de la llengua estrangera com a mitjà de comunicació dins l'aula.

6. Interès per relacionar-se amb parlants de la llengua estrangera, establir contactes personals mitjançant l'ús de les noves tecnologies.

7. Valoració dels progressos i les dificultats del propi procés d'aprenentatge.

Actituds, valors i normes

1. Interès per conèixer i relacionar-se amb parlants de la llengua estudiada, residents i visitants a la nostra comunitat.

2. Curiositat, respecte i valoració dels aspectes socioculturals i de la vida quotidiana dels llocs on es parla la llengua estrangera.

3. Gust per expressar-se en una llengua diferent a les que es parlen a les Illes Balears.

4. Reconeixement de la diversitat lingüística com a fet enriquidor.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen el tipus i el grau d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat hagi assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals del nivell i a continuació apareixen seqüenciats per cicles:

Primer cicle

1. Captar el sentit global dels textos i identificar els elements específics en textos orals molt breus, senzills i contextualitzats.

2. Mostrar comprensió d'instruccions orals senzilles, mitjançant respostes verbals i no verbals en una situació concreta a l'aula.

3. Participar en intercanvis orals breus, relatius a situacions i temes familiars, amb utilització de procediments verbals i no verbals per fer possible la comunicació.

4. Fer lectura de paraules amb l'ajuda del professor i amb suport visual abundant per familiaritzar-se amb la lectura en una llengua estrangera.

5. Establir progressivament la relació de les paraules amb la seva grafia perquè les puguin començar a escriure a textos senzills.

6. Reconèixer i reproduir oralment fonemes característics de la llengua estrangera com també les pautes bàsiques de ritme, entonació i accentuació en paraules i oracions que apareixen en el context d'un ús real de la llengua.

7. Demostrar interès pels aspectes socioculturals característics de les comunitats de parlants de la llengua estrangera que apareixen implícits a les mostres de llengua treballades a classe.

8. Usar de forma adequada expressions bàsiques de relació social en situacions de comunicació guiades.

9. Mostrar confiança per l'aprenentatge d'una llengua estrangera com a mitjà de comunicació demostrant respecte per les persones que la parlen i per la seva cultura.

10. Emprar les possibilitats que ens ofereixen les noves tecnologies per reforçar l'aprenentatge. Aquest criteri pretén avaluar el coneixement de l'ordinador i la seva utilització com a recurs didàctic a l'aprenentatge de llengües estrangeres.

Segon cicle

1. Captar el sentit global de textos emesos en situacions de comunicació cara a cara i amb suport de gests i mímica, on apareguin elements prèviament apresos, sobre temes familiars i coneguts per l'alumnat.

2. Extreure el sentit global i algunes informacions específiques de textos orals breus amb unes estructures i un vocabulari senzills, en els quals es tractin temes familiars i d'interès per a l'alumnat.

3. Participar en intercanvis orals breus relatius a activitats habituals de classe amb la producció d'un discurs comprensible i adaptat a les característiques de la situació i a la intenció comunicativa.

4. Fer amb l'ajuda del professor lectures senzilles escrites en la llengua estrangera, si és possible per a infants i amb suport visual redundant, demostrant interès per la lectura. Cal mostrar la comprensió assolida mitjançant una tasca específica.

5. Produir textos escrits molt breus, comprensibles i adaptats a les característiques de la situació i a la intenció comunicativa, on es reflecteixin continguts treballats a la classe.

6. Reproduir els sons de l'abecedari i conèixer la seva grafia.

7. Emprar de manera significativa aspectes sonors de ritme, accentuació i entonació en un context determinat.

8. Mostrar actituds de respecte i tolerància cap a les persones que es comuniquen en una altra llengua i poseeixen una cultura diferent a la nostra.

9. Usar de forma adequada expressions i fórmules bàsiques de relació social en situacions de comunicació concretes.

10. Utilitzar els coneixements i les experiències prèvies en altres llengües i desenvolupar les estratègies d'aprenentatge autònom (autocorrecció, treball en grup, recerca de solucions, errades, etc.).

11. Reconèixer alguns trets socioculturals característics de les comunitats de parlants de la llengua estrangera que apareixen implícits a les mostres de llengua treballades a classe, comparant-los amb els de la nostra comunitat.

12. Emprar les noves tecnologies per aconseguir informació adient i conèixer millor la cultura d'altres països.

13. Utilitzar la llengua estrangera com a mitjà fonamental de comunicació a l'aula.

Tercer cicle

1. Captar el sentit global de textos emesos en situacions de comunicació cara a cara i amb suport de gests i mímica, en els quals apareguin elements prèviament apresos, sobre temes familiars i coneguts per l'alumnat.

2. Saber mantenir conversacions quotidianes i familiars.
3. Interpretar textos diversos.
4. Produir textos escrits molt breus, comprensibles i adaptats a les característiques de la situació i a la intenció comunicativa, en els quals es reflecteixin continguts treballats a la classe.
5. Participar en intercanvis orals breus relatius a activitats, amb la producció d'un discurs comprensible i adaptat a les característiques de la situació i a la intenció comunicativa.
6. Reconèixer i reproduir fonemes característics de la llengua estrangera com també les pautes bàsiques de ritme, accentuació i entonació en paraules i oracions que apareixen en el context d'un ús real de la llengua, a fi de millorar la comunicació.
7. Reconèixer les peculiaritats, els costums i les tradicions característics de les comunitats de parlants de la llengua estrangera que apareixen implícits a les mostres de llengua treballades a classe.
8. Relacionar-se amb altres persones, utilitzant les diferents fórmules de relació social amb notes, cartes, missatges electrònics, pàgines web.
9. Participar en situacions de comunicació simulades que s'hauran treballat prèviament a la classe, amb la utilització amb propietat de les fórmules de relació social.
10. Fer lectures senzilles escrites en la llengua estrangera adaptades al seu nivell. Cal mostrar-ne la comprensió assolida mitjançant una tasca específica.
11. Utilitzar els coneixements i les experiències previs en altres llengües i desenvolupar les estratègies d'aprenentatge autònom (autocorrecció, treball en grup, recerca de solucions, etc.), que permetin la millora contínua o l'aprenentatge de la llengua estrangera.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

L'adquisició d'una llengua estrangera és un procés constructiu on la interacció professorat-alumnat té com a finalitat la comunicació lingüística, amb la utilització d'un conjunt d'estratègies i coneixements per elaborar les regles que configuren el nou sistema lingüístic i organitzar-les per poder produir missatges coherents en diverses situacions de comunicació. L'objectiu principal d'aquest nivell és potenciar els mecanismes d'adquisició tant de les estratègies com dels coneixements bàsics, necessaris per poder comunicar-se de forma elemental en la dita llengua, així com la participació activa de l'alumnat per familiaritzar-los amb aspectes socioculturals d'altres països.

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

L'aprenentatge de la llengua estrangera ha de ser significatiu i útil. És a dir, s'ha d'anar integrant al coneixement previ que l'alumnat té del món i, sense dubtes, s'hi ha d'emprar una metodologia activa i participativa perquè l'alumnat comprovi des del començament la utilitat d'aquest aprenentatge.

Perquè un aprenentatge sigui significatiu cal tenir en compte que:

- Ha de ser clar i assimilable o tenir elements que es puguin relacionar amb l'estructura de coneixements que ja té l'alumnat.
- És necessari que l'alumnat estigui motivat, tengui una actitud favorable i no únicament una predisposició a memoritzar, la qual cosa molt sovint requereix manco esforç.
- Haurà d'estar d'acord amb la maduresa de cada individu i, per tant, atent a la diversitat.
- Ha de ser funcional, és a dir, els coneixements adquirits han de poder ser utilitzats amb efectivitat quan la situació ho requereixi. Quantes més situacions i continguts puguin relacionar-se amb el nou aprenentatge, major en serà la significació.

És aconsellable que es treballin les quatre destreses bàsiques (comprensió oral, expressió oral, comprensió escrita i expressió escrita) de forma integrada. Al primer cicle es treballaran especialment les destreses orals. Al segon cicle, predominaran les destreses orals i començaran amb les escrites. En un primer estadi, no es podrà demanar producció a l'alumnat fins que tengui un bagatge mínim en la llengua estrangera. En qualsevol cas, quan se'ls demani producció, ja que és necessària per fixar els continguts, es farà de forma molt senzilla i s'afavorirà la utilització de recursos verbals (parafrasejar, repetició, elements redundants, ajudes del professor, d'altres alumnes, cooperativisme, etc.). Al tercer cicle ja es treballaran les destreses orals i escrites.

Ateses les importants diferències individuals de nivell entre l'alumnat, esmentades a la introducció, s'haurà d'actuar per intentar que tots assolixin un mínim de capacitats amb el disseny de les tasques de manera flexible d'acord amb la diversitat de l'alumnat, així com que l'alumnat que ho hagi de menester pugui ampliar les tasques per tal que no es desmotivi. Molt adequat per a aquesta tasca pot ser l'ús de les noves tecnologies, com és l'ús de l'ordinador dins

l'aula.

Actualment, l'alumnat s'ha convertit en el centre al voltant del qual gira el procés d'aprenentatge. Aquest fet ha dut, entre d'altres coses, a fomentar l'autonomia de l'alumnat. Per desenvolupar l'aprenentatge autònom es necessita: preparació per saber la manera com han d'aprendre per si mateixos, preparació psicològica o convicció de ser capaços de poder fer-ho, i pràctica a autodirigir-se o prendre decisions sobre el propi aprenentatge. Entre les tècniques que promouen l'autonomia s'inclouen l'aprenentatge cooperatiu, l'autocorrecció, la lectura extensiva i l'ús d'Internet com a recurs didàctic, entre d'altres. Es tracta en definitiva d'implicar l'alumnat en el seu propi procés d'aprenentatge, de manera que sigui conscient del que va aprenent i de la seva utilitat per a la comunicació, i de fer-lo capaç d'aprendre per si mateix. Aquesta implicació serà probablement molt minsa al principi, però anirà augmentant al llarg del nivell com més autonomia en l'aprenentatge s'aconsegueixi. L'alumnat serà, per tant, en tot moment el centre del procés, cosa que afavorirà la motivació.

És important impulsar la relació amb altres àrees de coneixement, de manera que la llengua estrangera s'utilitzi com a instrument per expressar diferents temes en camps ja familiars per a l'alumnat. Així, per exemple, la globalització pròpia del nivell és un factor important per aprofundir en el coneixement de la llengua estrangera.

Es farà pràctica quotidiana de la llengua estrangera en tasques i situacions espontànies a l'aula i aquestes seran les que, per regla general, determinaran l'ús de la llengua i no al revés. En aquest nivell és molt convenient donar un caire lúdic a les activitats.

Les activitats de classe hauran d'anar d'acord amb els principis i les necessitats de relació social dels infants, i a la vegada afavorir la representació de la metodologia comunicativa que es presenta a l'apartat següent. Cada activitat es generarà a partir de temes d'interès per a l'alumnat i d'una situació de comunicació i haurà de tenir un sentit en ella mateixa i ser part d'una unitat major o tasca final.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació

S'utilitzarà un enfocament comunicatiu, global, centrat en els processos i en els conceptes. Això implica que la llengua s'utilitzarà com a instrument de comunicació, i que es tractarà com una unitat no compartimentada, i es considerarà que la realitat de la llengua és una i no es pot adquirir per parts sinó per una ampliació constant del sistema lingüístic i que el seu ús no es limita a l'escola, sinó que hi ha tot un món fora d'ella.

El plantejament comunicatiu de l'ensenyament de la llengua estrangera no s'ha d'entendre com una proposta metodològica unívoca, sinó com una referència a una sèrie de models organitzats entorn de diferents elements centrals (nocions, funcions, estructures, temes i tasques), les activitats dels quals han de respectar uns principis entre els quals destaquen:

- L'alumnat ha de saber què es vol que s'apregui i per què. Ha d'estar motivat i convençut que allò és útil per comunicar-se. Se n'ha de tenir en compte la diversitat.
- La suma és més important que les parts. S'ha d'operar amb cadenes per damunt de la frase, amb llenguatge i situacions reals.
- El procés és més important que la forma.
- Per aprendre-ho, fes-ho. El mestre pot ensenyar, però sols l'alumnat pot aprendre i ho ha de fer d'una manera activa.
- Les errades són considerades com una part del procés d'aprenentatge i, encara que dificulten la comunicació i poden arribar a bloquejar-la, són els indicadors que mostren per on s'ha de reconduir el procés d'aprenentatge.

Les tasques poden ser de dos tipus: de comunicació i d'aprenentatge. D'una banda, les tasques de comunicació se centren en l'intercanvi intencional d'informació i reflecteixen els usos reals del llenguatge en activitats quotidianes de comunicació. De l'altra, les tasques d'aprenentatge promouen l'exploració d'aspectes més concrets del sistema lingüístic a partir de les necessitats originals pel primer tipus de tasques.

La tasca comunicativa a grans trets es pot definir com:

- una representació de processos de la vida real,
- identificable com a unitat d'activitat dins l'aula,
- dirigida intencionalment cap a l'aprenentatge de la llengua, i dissenyada amb un objectiu, estructura i seqüència de treball.

La tasca facilita l'adquisició de funcions de la llengua i és adequada als interessos dels infants d'aquest nivell, ja que permet canviar de centre d'interès amb freqüència. La capacitat comunicativa es derivaria, de forma natural, del desenvolupament de les habilitats implícites en la resolució dels problemes presents.

D'altra banda, els projectes afavoreixen l'ús funcional de la llengua, es poden ajustar a la diversitat d'interessos i nivells de l'alumnat, i també afavoreixen el caràcter interdisciplinari. Un projecte en realitat és una tasca complexa que pot durar d'una setmana a tot el curs. Sol requerir recopilació de material, investigació, entrevistes, lectures, elaboració d'esquemes, textos, gràfics, etc. Té un caràcter preferentment interdisciplinari, resultat d'un acord previ amb l'alumnat sobre el tema, la durada, els objectius, les tasques que permetran la consecució dels objectius, la forma d'avaluar les tasques i el producte final, etc. Exemples de projecte poden ser l'elaboració d'una guia turística d'una zona turística d'una de les illes d'aquesta comunitat, o d'una revista electrònica de l'escola, mitjançant l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

Les tasques i els projectes comparteixen un mateix enfocament d'aprenentatge de la llengua a través de l'acció, l'anomenat aprenentatge vivencial, on l'atenció i l'èmfasi se centren en el procés i en el contingut de la tasca. Es tracta d'estructures regulades pels propis aprenents on la llengua és vista com un tot integrat i el procés és tan important com el producte.

Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives específiques

La classe no és un bloc homogeni, sinó que els infants presenten ja de molt petits diferents capacitats i diferents ritmes d'aprenentatge. L'alumnat aprèn segons els seus interessos i preferències i també en relació amb les seves possibilitats d'èxit. Oferir atenció com més individualitzada millor: detectar les necessitats i dificultats de cadascun, programar activitats d'ajuda, reforç i recuperació i realitzar plans d'actuació, a fi de garantir que cadascun dels nostres alumnes progressi de manera satisfactòria, és el principal rept de l'escola d'avui.

Hi haurà una especial dedicació, en el nivell d'educació primària, a l'atenció individualitzada de l'alumnat, la realització de diagnòstics previs, l'establiment de mecanismes de reforç i plans d'actuació per evitar el fracàs escolar a edats primerenques.

Orientacions sobre l'organització dels espais, els agrupaments i el treball en equip

L'organització de l'aula ha de ser prou flexible per permetre el treball individual, en petit grup o parelles, i gran grup.

L'ús dels diferents agrupaments dependrà de diversos factors (edat, espai, etc.). Es pot aconsellar, però, que, per a la presentació o introducció d'activitats, es treballi amb tot el grup classe i llavors, com a primer pas de la tasca, l'alumnat pot treballar individualment per treballar més tard en parelles o petits grups. El treball en grup serà el que permetrà l'ús real de la llengua, sobretot la producció i per tant, desenvoluparà la capacitat comunicativa.

L'organització de l'aula es pot veure modificada per les tècniques que s'usen a la classe de llengua amb un enfocament comunicatiu. Per millorar-ne el funcionament, convé que, quan es planifiquin les activitats:

- L'alumnat sigui conscient dels objectius que es persegueixen i de l'adequació de l'activitat per a la seva adquisició.
- Distribuir bé les tasques (introducció, materials, temps, interacció, etc.), donar les instruccions ben clares i comprovar que les ha entès.
- Planificar alguna activitat complementària.
- Variar el tipus de tasca, que allunya l'avoriment causat per la monotonia.
- Durant l'activitat, mostrar interès per tots els grups i no interferir-hi.
- Després de l'activitat, posar en comú les dificultats que s'hagin plantejat com també les possibles solucions.

Si l'activitat és difícil i parlen poc en la llengua estrangera, cal reconsiderar-la i proposar-ne d'altres més senzilles o curtes. Cal recordar però que la llengua s'adquireix amb el seu ús.

El paper del professorat

El professorat de llengua estrangera no és només el transmissor d'una nova llengua, és qui ajuda l'alumnat a desenvolupar una capacitat per comunicar-s'hi i, per aquesta raó, ha de crear les condicions adients perquè es produeixi l'aprenentatge, per ajudar-los a augmentar la seva capacitat comunicativa.

Justament per tot això s'han de destacar tres aspectes fonamentals de la seva actuació a l'aula:

- Ha de ser una font d'informació lingüística i un model de parla de la llengua que ensenya.
- Ha d'organitzar les activitats de classe (continguts, metodologia, interacció, etc.) amb el foment de la participació activa de l'alumnat en tasques variades, motivadores i d'interès. En definitiva, ha d'organitzar la classe de tal manera que l'alumnat gaudeixi d'experiències satisfactòries a l'hora d'aprendre

la nova llengua.

- Ha de fomentar una actitud positiva envers l'idioma i els seus parlants.

Així, entre les tasques del professorat de llengua estrangera, i amb l'objectiu de fomentar la participació del seu alumnat, destacaríem les següents:

- Crear un ambient relaxat.
- Desenvolupar l'autoestima de l'alumnat.
- Proposar diversos models d'interacció: treball individual, en grup, per parelles, etc.
- Fomentar actituds positives dins el grup: compartir coneixements i materials de classe amb els altres, buscar informació, etc.
- Ajudar-lo a ser conscient del seu assoliment.
- Fomentar la presa de decisions a l'aula per part de l'alumnat pel que fa a activitats i a avaluació.
- Permetre que cadascú treballi al seu ritme acceptablement, preparant material extra per a l'alumnat amb necessitats educatives específiques i per a l'alumnat que té la llengua estrangera com a llengua materna.
- Estimular l'alumnat perquè utilitzi la llengua estrangera per fer les seves tasques, sense por de cometre errades.

L'alumnat es converteix en corresponsable, juntament amb el professorat, en el procés de desenvolupament del currículum.

L'ensenyament d'una llengua estrangera s'ha d'adequar de manera que l'alumnat avanci d'acord amb les seves capacitats individuals. Des de l'aula, el professorat de la llengua estrangera adoptarà una metodologia que afavoreixi l'aprenentatge de tot l'alumnat en la seva diversitat i proposarà:

- Activitats obertes i amb diferents graus de dificultat.
- La utilització de material complementari (llibres, material multimèdia, fitxes, jocs...)
- Mesures de reforç educatiu.

En suma, el professorat estarà disponible per donar ajuda quan se li demani i animarà sempre l'alumnat a comunicar-se en la llengua estrangera. Algunes vegades podrà prendre part en la tasca d'un grup per estimular l'ús de la llengua. Es dedicarà més aviat a observar i anotar llacunes o mancances per preparar després futures tasques, utilitzar altres procediments, etc.

- Orientacions sobre materials didàctics i curriculars

El mestre de llengua estrangera ha de fer ús de tots els materials bàsics a l'abast, com ara cassets, vídeos, magnetòfons, diccionaris, llibres de lectura i de consulta, còmics, revistes, pòsters, etc., com també de tot el material autèntic del qual pugui disposar.

Pel que fa a l'ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, comporten unes possibilitats extraordinàries per aprofundir en l'aprenentatge de la llengua estrangera i és ben clar que la facilitat de poder comunicar-se a través dels mitjans audiovisuals amplia també les oportunitats de crear situacions reals de comunicació.

D'acord amb la metodologia definida, els materials haurien de respondre als criteris següents:

- Ser adequats al nivell dels infants, variats i procedents de fonts auditives, audiovisuals o escrites diverses per tal que s'acostumin a un input ample.
- Tenir una presentació i uns continguts motivadors. Al principi es necessitarà molt de suport visual i de mica en mica s'introduirà més text escrit.
- El material auditiu que es farà servir serà molt senzill, estructurat en activitats molt curtes i relacionades amb el món més proper a l'infant, que donarà una resposta preferentment física i oral. Progressivament, els textos proposats poden ser més complexos i la resposta escrita major.
- Si es té en compte que les cançons i les rimes són una bona font de motivació, se seleccionaran aquelles que siguin repetitives, amb estructures simples i més factibles de ser treballades a l'aula.
- Els vídeos hauran de ser atractius i d'acord amb els interessos de l'alumnat, per fomentar-ne la participació.
- S'utilitzaran pòsters, fitxes, objectes, jocs, el propi centre, l'aula, titelles, o el propi cos, entre d'altres, per treballar vocabulari i estructures o senzillament per parlar-ne.
- L'alumnat pot col·laborar en la producció del material didàctic, per involucrar-lo així d'una manera més activa en el propi procés d'aprenentatge.
- Pel que fa al tipus de textos treballats, es procurarà que siguin curts, reals, a prop de l'alumnat i amb una estructura preferentment lineal i que incloguin il·lustracions i gèneres diferents (descripcions, narracions, poemes, cançons, cartes, instruccions, etiquetes, còmics, fulletons, receptes).
- Si s'opta per utilitzar un llibre de text, convindrà plantejar-se un seguit de preguntes per fer una selecció al més acurada possible com ara:

- Quin tipus d'enfocament metodològic s'adopta.
- Hi ha una organització de tipus cíclic o lineal.
- S'inclouen pàgines per a la revisió, l'autoavaluació o de referència.
- Hi ha exemples de llenguatge i materials autèntics.
- Està ben estructurat i presentat de manera atractiva.
- Si hi vénen reflectits els valors.
- Inclou altres materials com ara quaderns de treball, tests, cintes, vídeos, etc.

Convé tenir present que, en general, els llibres de text solen elaborar-se per a una franja de públic al més ampla possible i, en conseqüència, difícilment es poden adaptar perfectament a les característiques concretes de l'alumnat. Per això, s'ha d'intentar completar el llibre de text amb materials de procedència diversa, que poden ser també creats pel mestre mateix i amb la col·laboració de l'alumnat. Aquesta implicació personal amb la creació de materials sol tenir com a resultat que, tant els professionals com l'alumnat, trobin les tasques proposades molt més motivadores.

Avui dia sembla ja evident que l'ordinador ha esdevingut una eina imprescindible a la vida quotidiana i també s'està convertint en un instrument d'aprenentatge cabdal a l'escola. Les possibilitats que les noves tecnologies de la informació i la comunicació posen a l'abast de l'ensenyant són pràcticament il·limitades. No s'ha d'oblidar, emperò, que, com passa amb qualsevol altre tipus de recurs, una planificació metodològica adequada del treball que s'ha de realitzar és fonamental. Així, per exemple, si volem visitar una determinada pàgina web amb l'alumnat, convindrà assegurar-nos primer que no ha desaparegut o canviat d'adreça, que els continguts que hi apareixen són adequats als seus interessos i necessitats i que la tasca que s'ha de realitzar és motivadora, clara i adequada amb el cicle corresponent.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació té un paper decisiu en la formació integral de l'alumnat i és per això que a l'hora de portar-la a terme convé tenir en compte les consideracions següents:

L'avaluació ha de complir la tasca formativa i no únicament ha de ser del tipus acumulatiu o sumatori. És a dir, ha d'informar l'alumnat sobre l'estadi d'aprenentatge en què es troba i ajudar-lo a superar les dificultats, i no només comprovar que hagi assolit uns continguts determinats.

L'objectiu principal de l'avaluació és verificar en quina mesura l'alumnat és capaç d'utilitzar la llengua apresada amb una finalitat comunicativa. És a dir, s'han de valorar les capacitats de comprensió i expressió tant oral com escrita segons apareixen reflectides en els criteris d'avaluació.

L'avaluació de l'alumnat ha de tenir en compte que l'aprenentatge és un procés continu i, per tant, no pot fomentar basar-se exclusivament en proves puntuals. En aquest sentit, es recomana la utilització de tècniques d'observació sistemàtica a l'aula, com ara la realització de perfils per a cada infant que mostren una varietat de les tasques dutes a terme, o els diaris de l'alumnat i professorat, en els quals es reflecteixen comentaris sobre la classe.

Els instruments d'avaluació que s'utilitzin hauran de ser fiables, és a dir, capaços de produir resultats consistents quan s'administren en ocasions diferents, i vàlids, és a dir, capaços d'avaluar allò que intenten avaluar.

Els instruments avaluadors aniran d'acord amb allò que es pretén valorar. Convé de tota manera que les activitats d'avaluació siguin semblants a aquelles que s'han fet servir a l'aula. És molt important que les activitats d'avaluació siguin comunicatives, és a dir, basades en la interacció que té lloc a la vida real, molt contextualitzades i ben diversificades.

L'avaluació de l'alumnat ha de basar-se en una estimació de la progressió que ha fet segons uns criteris prefixats i els coneixements assolits.

No és necessari corregir tots els errors de l'alumnat. La finalitat principal és aconseguir la comunicació en una llengua estrangera. La correcció, per tant, hauria de centrar-se en aquelles errades que interfereixin amb aquesta finalitat.

És convenient que l'alumnat s'impliqui també en el procés avaluador, mitjançant l'autoavaluació o l'avaluació dels companys, i que aprenguin a utilitzar criteris clars i decidits amb anterioritat en col·laboració amb el professorat.

A més d'avaluar l'alumnat, és important portar a terme l'avaluació del procés d'ensenyament i aprenentatge.

Orientacions sobre la seqüenciació de continguts

De tota la metodologia suggerida anteriorment es desprèn que la diferència entre els continguts de primer, segon i tercer cicle serà la senzillesa de la llengua usada. Com a orientació es podria dir que al primer cicle cal fer prevaler les destreses orals així com la lectura de textos molt senzills amb abundant suport visual. Les tasques no exigiran producció sinó respostes gràfiques (relacions, dibuixos, marcar caselles...).

Al segon cicle, encara que al principi els textos/missatges de les tasques

seran molt senzills i amb abundant suport visual, ja se començaran a treballar les destreses orals i escrites. Les tasques ja exigiran una petita producció escrita i també respostes gràfiques. Es demanarà una comprensió global.

Després, ja a l'inici de l'escrit, convé que les mateixes tasques els suggereixin les respostes al final i que aquestes siguin molt curtes.

Els temes seran molt propers a l'alumnat: la casa, l'aula, el seu cos, els aliments, la roba..., i ja quan comencin a tenir autonomia podran intervenir en la gestió de la temàtica que es tractarà, encara que el professorat en pot suggerir de nova.

Al tercer cicle. Els textos poden ser més complexos que al cicle anterior, encara que mai no hi sobra el suport visual, i més extensos. Hi haurà més text escrit, més materials autèntics, com cançons, alguna notícia..., i hom els demanarà, a més de les orals, respostes escrites i més creatives com més proper serà el final del cicle. Es podran demanar informacions específiques.

Es pot incorporar una temàtica de l'entorn social: esports, el poble, serveis, relacions socials, etc. (sempre que siguin del seu interès, de fet ja en poden participar en l'elecció), sense deixar d'aprofundir en els anteriors tractats al cicle anterior.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, l'educació ambiental...)

A causa del ràpid desenvolupament de la tecnologia i la informàtica i la obertura de fronteres, és molt adient desenvolupar cada vegada més els valors, les metes i els coneixements profunds de l'ésser humà.

Tot procés educatiu transmet uns determinats valors culturals i/o socials, que es posen de manifest en les finalitats formatives que es persegueixen. La formació integral de la personalitat de l'alumnat comporta atendre'n el desenvolupament, no tan sols dels aspectes intel·lectuals, sinó també dels corporals, socials, afectius, ètics i morals.

Els valors es refereixen a continguts fonamentalment de caràcter actitudinal que han de formar part integral de les diferents àrees del currículum. Els valors que formin part del projecte educatiu del centre escolar han de ser fruit de la reflexió de la comunitat escolar quant al sistema de valors que es vol transmetre en coherència amb la seva pròpia identitat. A més aquests no es poden treballar de forma esporàdica, sinó que han de ser un element essencial de l'activitat educativa, i s'han de concretar en els continguts actitudinals en cadascuna de les àrees.

Es poden distingir dos processos fonamentals en l'adquisició de la competència comunicativa d'una llengua estrangera que es relacionen amb els diferents valors: la comprensió i l'expressió.

La comprensió s'orientarà envers la interpretació de situacions i problemes del seu entorn que es poden treballar mitjançant representacions, contes, titelles, etc.

L'expressió es treballarà amb projectes on s'analitzaran idees treballades a classe projectant les seves aspiracions personals.

CURRÍCULUM DE MATEMÀTIQUES PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

L'àrea de matemàtiques té la finalitat de desenvolupar la capacitat de raonament i la facultat d'abstracció. El seu rigor lògic i els seus mètodes aplicats als distints fenòmens i aspectes de la realitat han d'anar units en aquest nivell a l'observació i l'experimentació per potenciar l'aprenentatge inductiu, en situacions pròximes a l'alumnat.

L'adquisició del coneixement matemàtic va paral·lel al desenvolupament del pensament lògic. L'eix central en torn al qual gira aquesta adquisició i desenvolupament és la resolució de problemes. Aquest coneixement avança mitjançant la comprensió dels conceptes, l'estudi de les propietats i estructures que els relacionen i el contingut lògic dels raonaments que utilitza. Aquests continguts estimulen, pel seu caràcter formatiu bàsic, tant el desenvolupament de les capacitats, habilitats i destreses de l'alumnat com el seu millor desenvolupament en àrees de coneixement.

Despertar la curiositat per les matemàtiques, l'interès i l'esforç per entendre-les són l'empeny fonamental d'aquesta àrea.

Descobrir les possibilitats de la pròpia capacitat d'entendre, raonar i aplicar correctament els coneixements adquirits són accions que, convertides en hàbits, facilitaran la capacitat de l'alumnat per enfrontar-se a la detecció i resolució de problemes en el distints àmbits en què haurà de desenvolupar-se.

En el tractament i desenvolupament de les matemàtiques, no basta presentar a l'alumnat una quantitat important d'eines matemàtiques, sinó que és imprescindible el seu ús adient en diverses situacions. La capacitat d'aplicar coneixements matemàtics no depèn sols dels continguts considerats, sinó de com han estat construïts i utilitzats a l'escola. Es considera important que es valori d'una manera especial el caràcter instrumental de les matemàtiques.

Els continguts estimulen, pel seu caràcter formatiu bàsic, tant el desenvolupament de les capacitats, habilitat i destreses de l'alumnat com el seu millor desenvolupament en altres àrees del coneixement.

L'ensenyament de les matemàtiques atindrà a la seqüenciació dels conceptes i a la configuració cíclica dels continguts.

Els continguts de l'àrea corresponen a coneixements matemàtics bàsics que la societat actual exigeix a qualsevol ciutadà per saber desenvolupar-s'hi amb una certa facilitat, a conceptes i procediments matemàtics relacionats amb la vida diària, amb l'àmbit del consum, de l'economia privada i de la salut. D'altra banda, a mesura que l'alumnat passa pels diferents cicles de l'educació primària, són necessàries, per a la resolució de problemes en molts àmbits diferents i altres branques del coneixement, unes matemàtiques que van creixent en complexitat.

Les matemàtiques han de contribuir a aconseguir objectius educatius generals vinculats al desenvolupament de capacitats cognitives. És necessari relacionar els continguts de l'aprenentatge de les matemàtiques amb l'experiència de l'alumnat.

Els continguts actitudinals faciliten el desenvolupament de capacitats, l'interès per investigar, l'autonomia i l'aplicació d'un mètode valorant l'esforç i considerant tant el resultat com el procés del treball.

Les característiques de l'adquisició del coneixement matemàtic, com també els diferents aspectes que ha d'atendre aquesta àrea, són de màxima importància en el nivell d'educació primària. Gran part dels conceptes i procediments matemàtics, pel seu grau de formalització, abstracció i complexitat, escapen a les possibilitats de l'alumnat fins arribar a l'adolescència. Per això en aquest nivell, el punt de partida del procés de construcció del coneixement matemàtic ha de ser l'experiència pràctica i quotidiana que els infants posseeixen. Les relacions entre les propietats dels objectes que l'alumnat estableix de forma intuïtiva i espontània en el curs de les seves activitats diàries, s'han de convertir en objecte de reflexió, per així, obrir pas a les primeres experiències matemàtiques.

Despertar la curiositat per les matemàtiques, l'interès i l'esforç per entendre-les ha d'ésser la constant fonamental d'aquesta àrea.

Les mateixes característiques de l'alumnat d'aquest nivell propicien un treball mitjançant el joc i la matemàtica recreativa, fet que no es pot desaproveitar per estimular la creativitat i l'autonomia personal.

L'ensenyament de les matemàtiques farà ús de relats de la història de les matemàtiques i es basarà en activitats que utilitzin el càlcul, la mesura, els conceptes, l'espai temporal, la representació de la informació i la formulació de problemes de forma clara, precisa i sense ambigüitats, per adquirir hàbits de pensament, desenvolupar la capacitat creativa, descobrir conceptes, deduir idees d'altres descobertes anteriorment, o per cercar noves formes de fer les coses.

La comprensió lectora suposa la condició necessària per la resolució de problemes. Així mateix es formularan dubtes al nin que estimulin el seu desig d'investigar i el motiu a la comprensió dels conceptes i les seves relacions.

La resolució de problemes s'ha de treballar com a contingut en si mateix descobrint, compartint, analitzant i reflexionant sobre les estratègies de resolució, personals i genèriques, sobre els mètodes i les formes d'abordar i resoldre els problemes. Com a mètode contribueix a la consolidació dels diferents continguts de cada un dels blocs.

L'ensenyament de les matemàtiques ha de tenir molt en compte les innovacions tecnològiques. D'una banda la calculadora, i d'altra, les possibilitats dels ordenadors referents al càlcul, gràfiques i a la rapidesa per simular situacions reals han de ser considerades tant a l'hora de la selecció de continguts com en la metodologia de l'ensenyament.

El patrimoni natural i cultural de les Illes Balears constitueix un referent fonamental, en aquest nivell, per treballar situacions quotidianes des de l'observació, la descripció, i la construcció d'abundants continguts matemàtics en el currículum. Cal donar una visió comprensiva, integradora i procedimental de la matemàtica, per resoldre els interrogants que permetin conèixer millor el seu medi.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de l'àrea de matemàtiques en el nivell de l'educació primària ha de tenir com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats de raonament i d'abstracció següents:

1. Desenvolupar l'interès i l'esforç per l'aprenentatge de les matemàtiques.
2. Utilitzar els nombres i les seves operacions, les magnituds i la seva

mesura com eina per a calcular, mesurar i interpretar correctament relacions matemàtiques en distintes situacions, de forma raonada.

3. Reconèixer les formes geomètriques del seu entorn, identificar-les i descriure-les, establir-ne la posició en l'espai i analitzar les relacions suggerides pels objectes i moviments, tot valorant la bellesa que generen.

4. Resoldre i plantejar problemes a partir de l'experiència diària, utilitzant els procediments adequats de càlcul, mesura, estimació i comprovació de resultats.

5. Fomentar la utilització del llenguatge propi del camp científic amb precisió tant de les matemàtiques com del conjunt de les ciències.

6. Reconèixer i valorar la utilitat dels coneixements matemàtics en la societat actual, aprofitant els recursos tecnològics pel descobriment, l'exposició, la profundització i l'ampliació dels continguts matemàtics per relacionar-los amb altres de les distintes àrees del currículum.

7. Representar i interpretar la informació de dades procedents de diferents fonts de forma clara, precisa i ordenada, utilitzant tècniques elementals per obtenir informació de fenòmens i situacions del seu entorn.

8. Comprendre la necessitat de l'argumentació mitjançant raonaments lògics, en l'estudi de les matemàtiques, com també la conveniència de ser perseverants i precisos en la recerca de solucions.

9. Utilitzar habitualment el càlcul mental, la calculadora i altres tecnologies de la informació, selectivament.

10. Posar en pràctica hàbits i estratègies de treball matemàtic que permetin tant l'activitat individual com la col·laboració activa amb responsabilitat en el treball en grup.

11. Desenvolupar estratègies de comprensió lectora en els missatges tramesos per mitjà de textos escrits utilitzats en aquesta àrea.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

ARITMÈTICA I MESURA

Conceptes

1. Nombres naturals: necessitat, funcions i relacions. El sistema de numeració decimal: xifres i valor posicional de las xifres.

2. Operacions amb nombres naturals: addició i subtracció. Estimació. Automatització de les operacions. Concepte de multiplicació. Iniciació a les taules de multiplicar.

3. Magnituds i la seva mesura: longitud, capacitat, massa i temps. Identificació i comparació d'unitats principals en el sistema mètric decimal. Instruments de mesura convencionals i no convencionals.

4. Introducció al sistema monetari. Valor i comparació de les diferents monedes i bitllets.

Procediments

1. Utilització del sistema de numeració decimal: lectura i escriptura de nombres en diferents contextos. Comprensió del valor posicional de les xifres, ordenació i representació. Composició i descomposició de nombres.

2. Comparació entre nombres naturals, decimals i fraccions senzilles mitjançant l'ordenació, la representació gràfica i la transformació d'uns en altres.

3. Composició i utilització d'estratègies de càlcul mental de les operacions bàsiques amb nombres senzills.

4. Decisió sobre la conveniència o no de fer càlculs aproximats en determinades situacions.

5. Estimació del resultat d'un càlcul i valoració del fet que una determinada resposta numèrica sigui o no, raonable.

6. Recerca d'estratègies per comptar de manera exacta i aproximada.

7. Identificació de problemes de la vida quotidiana en els quals intervenen una o algunes de les quatre operacions.

8. Verbalització del procés seguit en la realització de càlculs i en la resolució de problemes numèrics.

9. Formulació i comprovació de conjectures sobre la regla que segueix una sèrie. Construcció de sèries i classificacions d'acord amb una regla establerta.

10. Medicions amb unitats convencionals i no convencionals.

11. Elaboració i utilització d'estratègies personals per dur a terme estimacions de mesura en situacions quotidianes.

12. Recerca de la unitat i l'instrument més adient per realitzar una determinada mesura i la seva expressió utilitzant diferents formes.

13. Ús del sistema monetari aplicant les equivalències i operacions corresponents

Actituds, valors i normes

1. Curiositat i investigació davant situacions, problemes i informacions contrastables, i flexibilitat per apreciar diferents punts de vista o estratègies
2. Iniciativa per indagar i explorar les relacions i regularitat dels conjunts numèrics.
3. Confiança en les pròpies capacitats i gust per l'elaboració i ús d'estratègies personals de càlcul mental.
4. Interès per conèixer estratègies de càlcul distintes a les utilitzades habitualment.
5. Rigor en la utilització precisa dels símbols numèrics i de les regles del sistema de numeració.
6. Valoració de la importància de les medicions en la vida quotidiana.
7. Tendència a expressar el resultat numèric de les mesures amb les unitats corresponents.
8. Interès per la precisió i utilització correcta dels instruments de mesura adients.

GEOMETRIA

Conceptes

1. Sistemes de referència al pla i l'espai. La posició i situació d'un objecte en l'espai.
2. Aproximació intuïtiva al concepte d'espai, plànol, recta i punt.
3. Figures i cossos geomètrics. Reconeixement en l'entorn. Elements geomètrics bàsics: costat, vèrtex, domini interior, domini exterior i frontera.

Procediments

1. Ús del llenguatge i representació geomètrica per descriure la situació i posició d'un objecte en l'espai.
2. Observació i anàlisi dels elements geomètrics.
3. Recerca de relacions entre els elements de les figures geomètriques.
4. Aprenentatge de les diferents parts de les figures geomètriques.
5. Utilització del domini interior, domini exterior i frontera.
6. Construcció de figures geomètriques senzilles.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat i gust per l'elaboració i presentació acurada de les construccions de figures i models geomètrics.
2. Valoració de la utilitat dels sistemes de referència espacial en activitats quotidianes i de l'entorn natural i artístic.
3. Valoració positiva del propi esforç en la realització de les tasques proposades.

REPRESENTACIÓ DE LA INFORMACIÓ

Conceptes

1. Recollida de dades. Utilització d'estratègies personals.
2. La representació i interpretació de gràfiques senzilles relacionades amb la vida quotidiana

Procediments

1. Exploració sistemàtica, verbalització i interpretació dels elements significatius de gràfics senzills i taules de dades de l'entorn habitual de l'alumnat.
2. Realització d'observacions sistemàtiques, recollida i registre de dades relatives a objectes, fenòmens i situacions familiars, utilitzant tècniques elementals d'enquesta, observació i mesura.
3. Utilització d'estratègies de recompte i registre de dades.

Actituds, valors i normes

1. Apreciació i actitud crítica davant les informacions i els missatges que es transmeten de forma gràfica i tendència a explorar tots els elements significatius.
2. Interès i perseverància en la recerca de solucions a situacions problemàtiques relacionades amb l'organització i la utilització del espai.
3. Valoració de l'expressivitat del llenguatge gràfic com a forma de representació de les dades.
4. Gust per a les qualitats estètiques dels gràfics observats i elaborats.
5. Valoració de la presentació i l'elaboració acurada dels treballs.
6. Reconeixement del propi esforç i consideració dels encerts i els errors com a estímuls per a noves iniciatives.

Segon cicle

ARITMÈTICA I MESURA

Conceptes

1. Els nombres naturals. Relacions d'ordre. El sistema de numeració decimal. Xifres: valor posicional de las xifres. Equivalències.
Operacions: suma, resta, multiplicació i divisió. Algoritmes d'automatització.
3. Concepte de fracció: la fracció com a part, com a mesura i com a operador. Iniciació al nombre decimal.
4. Magnituds i la seva mesura: longitud, capacitat, massa, temps i superfície. Unitats de mesura del sistema mètric decimal i equivalències. Instruments de mesura.
5. Sistema monetari. Unitat principal. Múltiples i submúltiples de la unitat principal. Equivalències.

Procediments

1. Utilització del sistema de numeració decimal: lectura i escriptura de nombres en diferents contextos. Comprensió del valor posicional de les xifres, ordenació i representació. Composició i descomposició de nombres.
2. Comparació entre nombres naturals, decimals i fraccions senzilles mitjançant l'ordenació, la representació gràfica i la transformació d'uns en altres.
3. Elaboració i utilització d'estratègies de càlcul mental de les operacions bàsiques amb nombres senzilles.
4. Estimació del resultat d'un càlcul i valoració del fet que una determinada resposta numèrica sigui o no, raonable.
5. Identificació de problemes de la vida quotidiana en els quals intervenen una o algunes de les quatre operacions.
6. Explicació oral del procés seguit en la realització de càlculs i en la resolució de problemes numèrics.
7. Construcció de sèries i classificacions d'acord amb una regla establerta.
8. Observació i reconeixement de magnituds mesurables.
9. Ús de mesures amb unitats convencionals i no convencionals.
10. Estimació de mesures de longitud, superfície, massa, capacitat i temps.
11. Selecció de la unitat i l'instrument més adient per realitzar una determinada mesura i la seva expressió utilitzant diferents formes.
12. Expressió oral i escrita del procés seguit i l'estratègia emprada per a dur a terme la mesura.
13. Identificació de les unitats més usuals del sistema mètric decimal i les seves relacions.

Actituds, valors i normes

1. Curiositat davant situacions, problemes i informacions contrastables i flexibilitat per apreciar diferents punts de vista o estratègies.
2. Sensibilitat per les informacions i missatges numèrics i apreciació de la utilitat dels nombres en la vida quotidiana i en l'entorn natural i artístic.
3. Confiança en les pròpies capacitats i autonomia en la recerca i ús d'estratègies personals de càlcul, estimació i resolució de problemes.
4. Gust per descobrir la mesura d'alguns objectes.
5. Valoració de la utilitat del sistema de referència espacial en activitats quotidianes i de l'entorn natural i artístic.

GEOMETRIA

Conceptes

1. Localització precisa d'elements en l'espai (la posició i situació d'un objecte en l'espai). Interpretació i representació de croquis i plànols senzills.
2. Elements bàsics de les figures geomètriques (costat, vèrtex, base, diagonal, angle, eix de simetria).
3. Classificació i representació de les figures planes.
4. Cossos geomètrics: reconeixement de primes piràmides i cossos rodons. Elements bàsics dels poliedres: cares, vèrtexs i arestes.

Procediments

1. Ús del llenguatge i representació geomètrica per descriure la situació i posició d'un objecte en l'espai.
2. Reconeixement dels elements geomètrics: Costat, vèrtex, diagonal, angle, eix de simetria.
3. Identificació de semblances i diferències entre figures geomètriques.

4. Reproducció i construcció de models de figures planes. Classificació usant materials diferents.

5. Classificació de figures planes a partir de criteris que expressin relacions entre els elements.

6. Creació de figures planes i espacials a partir d'altres, per composició i descomposició.

7. Anàlisi dels elements bàsics dels políedres: cares, vèrtexs i arestes.

Actituds, valors i normes

1. Gust per l'elaboració i presentació de les construccions de figures i models geomètrics.

2. Precisió i cura en l'ús d'instruments de dibuix i eines informàtiques específiques.

3. Valoració del propi esforç i consideració dels encerts i dels errors com a estímuls per a noves iniciatives.

REPRESENTACIÓ DE LA INFORMACIÓ

Conceptes

1. Recollida de dades. Representació gràfica (Característiques i funcions): freqüència absoluta. Utilització d'estratègies personals.

2. Realització i interpretació de gràfiques senzilles: pictogrames, diagrames de barra relacionades amb la vida quotidiana.

Procediments

1. Elaboració, interpretació i descripció de plànols i croquis.

2. Utilització d'estratègies de recompte i registre de dades.

3. Elaboració de taules de freqüències i gràfics estadístics, relatives a situacions familiars.

4. Producció i interpretació dels elements significatius de gràfics senzills de l'entorn habitual de l'alumnat utilitzant els mitjans tradicionals i les noves tecnologies de la informació i de la comunicació.

5. Valoració crítica de les fonts de la informació, del sistema emprat i de la finalitat de l'estudi.

Actituds, valors i normes

1. Apreciació de l'expressivitat del llenguatge gràfic com a forma de representació de les dades.

2. Iniciativa i gust per les qualitats estètiques dels gràfics observats i elaborats.

3. Actitud crítica davant les informacions que es transmeten de forma gràfica i tendència a explorar tots els elements significatius.

4. Acceptació i comprensió de la utilitat dels coneixements matemàtics en situacions de la vida quotidiana i de l'entorn natural i artístic.

5. Valoració del propi esforç i consideració dels encerts i dels errors com a estímuls per a noves iniciatives.

6. Apreciació de la necessitat d'organitzar el treball: plantejament, resolució, verificació dels resultats i valoració del seu significat

Terçer cicle

ARITMÈTICA I MESURA

Conceptes

1. Nombres naturals i les seves operacions (suma, resta, multiplicació i divisió). Propietats i relacions. Sistema de numeració decimal. Equivalències. Estimació. Automatització dels algorismes. Iniciació a la potencialització, iniciació a la divisibilitat: múltiples, divisors, nombres simples i nombres composts.

2. La numeració romana (valor de posició i regles de formació de nombres)

3. Nombres fraccionaris i decimals: propietats i operacions. La fracció com a part, com a mesura i com a operador. El nombre decimal com a fracció decimal.

4. Magnituds i la seva mesura. Unitats de mesura del sistema mètric (longitud, superfície, capacitat, massa, temps i volum). Equivalències i relacions. Instruments de mesura.

5. Sistema monetari. Utilitats i relacions matemàtiques.

Procediments

1. Ús del sistema de numeració: lectura i escriptura de nombres en dife-

rents contextos. Comprensió del valor posicional de les xifres, ordenació i representació. Composició i descomposició de nombres.

2. Comparació entre nombres naturals, decimals i fraccions senzilles mitjançant l'ordenació, la representació gràfica i la transformació d'uns en altres.

3. Creació d'estratègies de càlcul mental de les operacions (suma, resta, multiplicació i divisió)

4. Estimació del resultat de un càlcul i valoració del fet que una determinada resposta numèrica sigui o no raonable.

5. Utilització de diferents estratègies per comptar de manera exacta i aproximada.

6. Lectura i escriptura de nombres romans, comprensió del valor posicional de les xifres, ordenació i representació.

7. Interpretació de problemes de la vida quotidiana en els quals intervien una o alguna de les quatre operacions.

Maneig de diferents tècniques per resoldre problemes numèrics.

9. Verbalització del procés seguit en la realització de càlculs i en la resolució de problemes.

10. Representació matemàtica d'una situació utilitzant els llenguatges verbal, gràfic i numèric i establir-hi correspondències.

11. Observació i reconeixement de magnituds mesurables.

12. Ús de mesures amb unitats convencionals i no convencionals.

13. Estimació de mesures de longitud, superfície, massa, capacitat, temps i angles.

14. Recerca i selecció de la unitat i l'instrument més adient per realitzar una determinada mesura i la seva expressió utilitzant diferents formes (forma complexa, fracció o decimal)

15. Utilització del vocabulari i dels codis per interpretar i transmetre informacions amb relació a objectes i situacions amb magnituds mesurables.

16. Selecció de les unitats més usals del sistema mètric decimal i les seves funcions.

17. Recerca de les unitats de mesura i de temps

18. Organització de quantitats diverses d'una mateixa magnitud.

19. Utilització del sistema monetari i aplicació d'equivalències.

20. Aplicació de mètodes i instruments de mesura en la resolució de problemes reals.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant situacions, problemes, informacions contrastables, i flexibilitat per apreciar diferents punts de vista o estratègies.

2. Rigor en la utilització precisa dels símbols i de les regles dels sistemes de numeració.

3. Confiança en les pròpies capacitats i autonomia en la recerca i ús d'estratègies personals de càlcul, estimació i resolució de problemes.

4. Gust en la precisió del càlcul i en la utilització correcta dels instruments adients. Confiança i actitud crítica en l'ús de la calculadora.

GEOMETRIA

Conceptes

1. Identificació precisa de conceptes i relacions en el plànol. Posicions de rectes i circumferències. Regió angular i angle. Simetries.

2. Representació de figures planes: elements, relacions i classificació. Regularitats i simetria. Perímetre i àrea. Concavitat i convexitat.

3. Cossos geomètrics: relacions, elements i classificació. Transformacions geomètriques del plànol: regularitats i simetries.

Procediments

1. Construcció de figures equivalents amb perímetre o àrea, a figures donades.

2. Elaboració de models de figures lineals, planes i espacials, utilitzant materials diferents

3. Classificació de figures planes a partir de criteris que expressin relacions entre els elements.

4. Formació de figures planes i espacials a partir d'altres, per composició i descomposició.

5. Recerca d'elements de regularitat i simetries en figures i cossos geomètrics.

6. Aplicació de transformacions geomètriques del pla per crear noves figures.

7. Utilització dels instruments habituals i eines informàtiques específiques per a la construcció i exploració de formes geomètriques.

8. Creació d'estratègies per resoldre problemes geomètrics.

Actituds, valors i normes

1. Responsabilitat en l'elaboració i la presentació de treballs.
2. Valoració de l'organització del treball.
3. Valoració del propi esforç.

REPRESENTACIÓ DE LA INFORMACIÓ

Conceptes

1. Recollida i classificació de dades qualitatives i quantitatives no agrupades
2. Construcció de taules: freqüència absoluta i relativa.
3. Iniciació intuïtiva a les mesures de centralització (caràcter aleatori d'algunes experiències).
4. Realització i interpretació de gràfics senzills: diagrama de barres, poligonals i sectorials.

Procediments

1. Identificació de fonts de informació quantificables.
2. Realització de codis numèrics i alfanumèrics per representar objectes, situacions, esdeveniments i accions.
3. Recerca d'experiències aleatòries en forma de jocs, per a obtenir-ne tots els resultats possibles.
4. Formulació i comprovació de conjectures relatives a fenòmens aleatoris senzills.
5. Valoració crítica de les fonts de la informació, del sistema emprat i de la finalitat de l'estudi.

Actituds, valors i normes

1. Reconeixement de la importància de les estimacions en la vida quotidiana i de l'entorn natural i artístic.
2. Interès i perseverança en la recerca de solucions a situacions problemàtiques relacionades amb l'organització i utilització de l'espai.
3. Valoració de l'expressivitat del llenguatge gràfic com a forma de representació de les dades.
4. Interès per a les qualitats estètiques dels gràfics elaborats.
5. Apreciació de la utilitat dels coneixements estudiats en situacions de la vida quotidiana.
6. Confiança en les pròpies capacitats i autonomia en la recerca i ús d'estratègies personals.
7. Responsabilitat de l'elaboració i la presentació dels treballs.
8. Valoració de l'organització del treball. Valoració del propi esforç.
9. Acceptació dels encerts i errades del treball com a estímuls per a noves iniciatives.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen el tipus i grau d'aprenentatge que s'espera que els alumnes hagin assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals.

Primer cicle

1. Llegir, escriure i ordenar nombres naturals de fins a tres xifres, indicant el valor de posició de les xifres.
2. Conèixer i utilitzar les parelles de nombres que sumin un nombre igual o més petit de deu.
3. Calcular sumes i restes, comprovant el resultat obtingut amb estimació lògica.
4. Conèixer i memoritzar els productes dels factors que formen les taules de multiplicar dels nombres 1, 2, 5 i 10.
5. Calcular mentalment el doble d'un nombre de dues xifres significatives més petites que cinc; i la meitat d'un nombre de dues xifres parells, distintes de zero. Realitzar mentalment càlculs de sumes i restes que no impliquin un canvi en el sistema de numeració decimal.
6. Resoldre problemes de la vida quotidiana, de forma raonada, mitjançant la suma o la resta.
7. Formular oralment un enunciat de la vida real i una pregunta que es correspongui amb una suma o resta de dos nombres qualsevol més petits o iguals a deu.
8. Identificar els distints tipus de monedes i bitllets de curs legal.
9. Distingir intuïtivament magnituds i algunes de les unitats de mesura convencionals que se corresponguin amb una magnitud: longitud (metre, centímetre); capacitat (litre); massa (quilogram); temps (any, dia, hora, minut).

10. Expressar correctament la localització d'un objecte a l'espai.

11. Identificar figures planes, en imatges ofertes a distints suports, materials i objectes del seu entorn reconeixent els seus elements bàsics, així com el seu domini interior, exterior i frontera: triangle, cercle, rectangle, quadrat, circumferència.

12. Identificar cossos geomètrics senzills

13. Utilitzar estratègies personals de recollida de dades senzilles proporcionades des de distints mitjans i representar-les gràficament.

14. Obtenir informació i comunicar oralment la informació obtinguda a partir de gràfics senzills.

15. Identificar els distints tipus de monedes i bitllets de curs legal.

16. Utilitzar estratègies de comprensió lectora en els missatges tramesos pels diferents textos.

17. Utilitzar les noves tecnologies per l'ampliació de coneixements i metodologia.

Segon cicle

1. Llegir, escriure i ordenar nombres naturals de fins a sis xifres, indicant el valor de posició de les xifres.

2. Calcular sumes, restes i multiplicacions, i dividir un nombre de fins a sis xifres per un altre d'una xifra, comprovant el resultat obtingut amb estimació lògica i aproximació matemàtica.

3. Realitzar mentalment càlculs senzills amb les quatre operacions.

4. Resoldre problemes de la vida quotidiana, mitjançant una o dues operacions aritmètiques i comprovar, de forma raonada, els resultats obtinguts.

5. Formular un enunciat de la vida real i una pregunta que es correspongui amb una suma, una resta, una multiplicació o una divisió senzilles.

6. Utilitzar la calculadora per l'estimació, aproximació i comprovació de resultats numèrics en les operacions matemàtiques amb nombres naturals.

7. Llegir, escriure i representar fraccions que tinguin un denominador menor a deu, així com ordenar fraccions d'igual denominador.

8. Reconèixer si es pot o no adquirir un article qualsevol, comparant el preu que marca amb una quantitat de monedes de curs legal, llegint, escrivint i ordenant els nombres que marquen distints preus, amb notació decimal fins els centèsims, si és necessari.

9. Elegir adequadament la unitat de mesura, segons la quantitat de magnitud que es mesura, en situacions de la vida real, establint equivalències amb nombres positius entre la unitat elegida i altres unitats d'aquella magnitud: longitud (quilòmetre, metre, decímetre, centímetre); capacitat (litre, decilitre, centilitre); massa (quilogram, gram); temps (any, mes, dia, hora, minut, segon).

10. Situar i expressar correctament la localització d'un element en un croquis o plànol senzill.

11. Identificar figures planes i cossos geomètrics, anomenant i reconeixent els seus elements bàsics (costats, vèrtex, cares, arestes, angles, diagonals i eixos de simetria).

12. Classificar figures planes i utilitzar la quadrícula per expressar la mesura de la superfície de quadrats, rectangles i triangles rectangles.

13. Construir taules senzilles de recollida de dades, proporcionats de distints mitjans (premsa, llibres, informàtics), reconeixent i expressant la freqüència absoluta de aquelles dades.

14. Obtenir i comunicar informació, de forma clara i ordenada, a partir de l'estudi i la representació de pictogrames i diagrames de barres senzilles.

Tercer cicle

1. Llegir, escriure i ordenar nombres naturals, indicant el valor de posició de les seves xifres, i calcular sumes, restes, multiplicacions i divisions, comprovant el resultat obtingut mitjançant l'aplicació de propietats numèriques i relacions fonamentals de les operacions aritmètiques.

2. Completar expressions numèriques donades, de la forma: $(a + \zeta = b; a - \zeta = b; \zeta - a = b; a \times \zeta = b; a : \zeta = b; \zeta : a = b; \text{on } a \text{ i } b \text{ són nombres qualsevol menors o iguals que mil.}$

3. Llegir i escriure nombres naturals, de fins a quatre xifres, amb nombres romans.

4. Expressar en forma de potència un producte de factors iguals, i al contrari, distingint base i exponent.

5. Descompondre en factors primers un nombre menor o igual que mil, així com obtenir múltiples i divisors d'un nombre menor o igual a cent.

6. Resoldre problemes de la vida quotidiana, mitjançant l'ús de les operacions aritmètiques amb nombres naturals, comprovant els resultats de forma raonada. Formular enunciats de la vida real i qüestions que es corresponen amb una expressió matemàtica donada, de la forma: $(a + b; a - b; a \times c; a : d)$, on $a, b, c, i d$ són nombres naturals.

7. Utilitzar la calculadora per a l'estimació, aproximació i comprovació de resultats numèrics en les operacions matemàtiques amb nombres naturals i nombres decimals.

8. Llegir, escriure, ordenar i operar amb fraccions i nombres decimals, i resoldre problemes senzills utilitzant: la fracció, el nombre decimal, la relació entre ells, arrodoniment, i el tant per cent.

9. Resoldre i formular distintes situacions problemàtiques en les quals s'utilitzen unitats i equivalències del sistema mètric decimal (longitud, capacitat, i massa), del sistema monetari i de la magnitud temps.

10. Classificar, anomenar, mesurar i transportar angles, així com identificar en el plànol posicions: de dues rectes (paral·leles, secants, perpendiculars), de dues circumferències, i d'una recta i una circumferència, distingint en la circumferència: diàmetre, radi, corda i arc.

11. Classificar i descriure les diverses classes de polígons.

12. Compondre i descompondre un polígon qualsevol en el menor nombre de triangles, quadrats o rectangles. Calcular el perímetre i l'àrea de figures planes.

13. Identificar i classificar cossos geomètrics, anomenant i reconeixent els seus elements bàsics, en imatges ofrenades en distints suports (paper, electrònic, ...), materials i objectes del seu entorn.

14. Construir taules senzilles de recollida de dades no agrupades, proporcionades des de distints mitjans (premsa, llibres, programes informàtics), per facilitar la representació mitjançant diagrames de barres i sectorials, i calcular la mitjana aritmètica i la moda, interpretant correctament els resultats.

15. Perseverar en la recerca de dades i solucions precises en la formulació i resolució d'un problema. Mostrar interès per l'intercanvi d'informacions, argumentacions i experiències.

16. Expressar de forma acurada, ordenada i clara les dades i operacions realitzades en la resolució de problemes i treballs gràfics.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges que contribueixin al desenvolupament integral de totes les capacitats

En el procés educatiu es poden indicar quatre elements bàsics: el qui aprèn, el qui ensenya, el currículum i el mitjà en què es desenvolupa el procés. A l'inici del nivell i de cada cicle, com també en el moment d'abordar un nou contingut, caldrà determinar quin és el grau dels coneixements assolits i l'experiència pràctica i quotidiana que els infants posseeixen. Si no es determinen aquestes situacions de partida, existeix el risc de treballar sobre bases errònies, que s'aniran accentuant, perquè no s'han corregit des d'un principi. Això s'entronca, molt especialment en l'àrea de matemàtiques, amb un comportament d'aprenentatge on l'alumnat accepta noves idees quan les que posseeix no li serveixen o són ineficaces. Tots els esquemes de coneixement que l'alumnat s'ha anat formant, és clar que no són correctes o vàlides en la seva totalitat. Les errades indiquen el grau de coneixement de l'alumnat i són coherents amb el seu nivell cognitiu. Aquestes errades han de ser, per una altra part, utilitzades com a font d'aprenentatge a l'aula. Tot això sempre tenint present que la cultura de l'esforç és una garantia de progrés personal, perquè sense esforç no hi ha aprenentatge.

Per ajudar a desenvolupar totes les capacitats de l'alumnat també és important un clima escolar organitzat, afectuós però exigent.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació.

L'interès de l'alumnat en l'àrea és un element motivador de l'aprenentatge. Per afavorir aquest interès caldrà treballar aspectes actitudinals de l'alumnat, respecte a la consideració de les seves pròpies capacitats matemàtiques, respecte a la valoració de la utilitat de les matemàtiques per a les seves aplicacions en la vida quotidiana i en altres àrees, com a formadors del pensament, com també una valoració pel treball ordenat i ben presentat, i pel treball en comú com a font d'aprenentatge. L'autovaloració de l'alumnat va molt unida al fet que, en el procés d'ensenyament aprenentatge, se l'orienta a crear i a millorar el seu propi pensament, sense tractar de transferir el del professorat. D'aquesta manera, veurà que és capaç de crear noves formes de pensament i augmentarà la seva autoestima. Quan s'utilitzin les matemàtiques com a camp de formació d'aquest pensament, aquesta estima també es traslladarà a l'àrea.

L'ensenyament actiu té una de les seves bases en la utilització de les tècniques de grup. És per tant necessari fomentar les activitats en què el treball cooperatiu sigui un element important, bé a la mateixa aula o bé fora, com en la realització de treballs d'investigació, recollida de dades, treball en biblioteca, amb altres àrees, etc., de manera que l'alumnat vegi la necessitat del grup com a element comú de treball i el valori adequadament. Així mateix caldrà valorar la influència d'aquest treball col·lectiu com a element del seu aprenentatge, ja que, segons les teories actualment acceptades, la interactivitat de l'alumnat és una de les bases de construcció del seu pensament, sempre que es respectin unes normes de relació entre ells dins el grup.

Mesures per a l'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives específiques de l'àrea.

El professorat ha de tenir presents els distints nivells i ritmes d'aprenentatge dels alumnes amb vista a ajustar el grau de dificultat de la feina, de manera que no sigui tan fàcil que resulti òbvia i sense interès, ni tan difícil que origini continus fracassos amb la frustració i el distanciament conseqüents.

Les grans diferències de comprensió i destreses matemàtiques existents entre alumnes d'una mateixa edat i la necessitat que cada un desenvolupi al màxim les seves capacitats impliquen un difícil repte per al professorat.

Els plans d'actuació, una organització flexible dins l'aula atesa la possibilitat de realitzar activitats diversificades, el plantejament de problemes oberts que admetin diferents nivells de tractament i aprofundiment, poden ser una ajuda per treballar amb grups d'alumnes de capacitats dispars. El suport mutu entre els mateixos alumnes pot ser igualment beneficiós per a tots ells, independentment del seu nivell de competència matemàtica. No s'ha d'oblidar, finalment, la gran diversitat d'interessos i graus de maduresa entre l'alumnat d'aquest nivell, que ha de ser atès en el moment de dissenyar les activitats que es proposaran a l'aula. S'ha de posar especial interès a recollir adequadament aquesta diversitat en els contextos que es presenten i en les orientacions de treball.

Resolució de problemes

L'ensenyament i aprenentatge de les matemàtiques s'ha de basar en la realització d'activitats variades que han d'incloure:

- Observació: experiències sensibles, visuals i tàctils, de situacions quotidianes o no.
- Interrogació i plantejament de situacions problemàtiques
- Treball oral: explicació de les observacions realitzades, formulació d'hipòtesis i conjectures, estimacions prèvies.
- Actuacions concretes: utilització de tècniques i procediments, instruments de càlcul i mesura, elaboració de models.
- Consolidació i pràctica de destreses i rutines bàsiques, transferència a altres contextos, memorització.
- Valoració dels resultats obtinguts i contrastació amb la situació plantejada.

Quan es parla de problemes es fa referència a situacions per a les quals hom no coneix a priori cap camí que dugui a solucionar-les, sinó que requereixen un treball d'investigació. La resolució de problemes és un dels objectius generals de l'àrea i ha de ser un dels eixos al voltant dels quals s'ha d'estructurar aquesta. La seva activitat per resoldre situacions problemàtiques, tant referides a situacions de la vida quotidiana com a situacions menys familiars, és la que dota les matemàtiques del seu significat ple.

A més, la resolució de problemes en diferents contextos (numèrics, geomètrics, d'atzar...) és un excel·lent instrument metodològic que ajudarà l'alumnat a construir i relacionar conceptes matemàtics.

Els problemes s'han de referir preferentment a situacions connectades amb la realitat i han de resultar interessants per a l'alumnat. S'han de presentar de diverses formes: numèrica, gràfica, etc., amb dades completes, incompletes, redundants, inconsistents, etc., i s'han d'excloure aquells que reproduïen enunciats discriminadors o sexistes.

És important que l'alumnat adquireixi certa experiència en la resolució de problemes, que no sigui un simple repetidor dels exercicis ja realitzats i que es familiaritzi amb les estratègies i els processos habituals en aquest tipus de treball: resoldre alguns supòsits senzills, fer representacions figuratives, emprar materials de suport, emprar nombres baixos, arrodonir, utilitzar casos més senzills, cercar pautes i regularitats, experimentar. L'estructura dels elements i les seves relacions han de guiar la resolució i no l'ús de paraules clau.

Cal ser especialment acurat en la graduació del grau de dificultat dels problemes proposats de forma que la resolució exigeixi un esforç, però que la dificultat no sigui tal que bloquegi l'alumnat i el dissuadeixi de continuar cercant solucions.

La habilitat lectora i la comprensió lectora han de ser dos eixos molt importants en aquest apartat.

El joc ha de ser present en aquest nivell com a recurs motivador, tant pel que fa a la presentació de nous conceptes com per la consolidació de rutines. Els jocs, a més de potenciar el gust per les matemàtiques, poden ser un context adequat per treballar la resolució de problemes, ja que se cerquen i s'analitzen estratègies guanyadores i perdedores, i s'investiga què succeeix si s'introdueixen modificacions en les regles, etc. També afavoreixen l'aprenentatge de l'atenció, tan necessària perquè pugui haver-hi descobriment, ben al contrari del que passa

amb la cultura televisiva dels infants, en la qual el canvi ràpid d'imatges i fins i tot de canal no afavoreix el procés de descobriment a causa de la manca de permanència i d'aprofundiment de la informació presentada.

L'exploració, la descripció i la comunicació d'idees matemàtiques estimula la comunicació. Representar, parlar, escoltar, escriure i llegir són destres comunicatives bàsiques que s'han d'integrar al currículum de matemàtiques. Les preguntes de tempteig estimulen l'infant a pensar i a explicar les seves idees ajudant a la comprovació d'idees i a la seva expressió de forma més clara.

La matemàtica permet comunicar-se i la programació de les activitats ha de preveure la verbalització sistemàtica, oral i escrita, per reflexionar i prendre consciència sobre les intuïcions. A més, aprendre i comunicar el que s'ha après és una font de motivació per continuar aprendent. Fomentar el llenguatge oral permet treballar el vocabulari específic, que existeixi debat, aprendre de les estratègies personals dels altres, analitzar conjectures, descobrir junts. Pel que fa al professorat, permet detectar què saben i com ho saben, reconduir i constatar aprenentatges.

Orientacions i exemplificacions sobre aspectes organitzatius.

La reflexió sobre l'ús i la distribució del temps és essencial en el procés d'aprenentatge.

L'organització dels temps ha de ser flexible i estar en funció de les decisions didàctiques preses del major aprofitament dels recursos humans i materials del centre.

L'organització de l'aula ha de ser prou flexible per permetre el treball individual, en petit grup en parelles i gran grup.

Els espais poden ésser una condició important de l'acció educativa, i per això s'ha de plantejar l'ús de espais per crear un ambient acollidor i distès, que permeti a l'alumnat i professorat dur a terme l'activitat educativa en un context de convivència i treball agradable.

Orientacions sobre materials didàctics i curriculars.

Els materials manipulables són un recurs didàctic bàsic en l'educació primària que permetrà a l'alumnat relacionar conceptes matemàtics abstractes amb situacions reals. L'observació, la manipulació, l'experimentació i l'exploració amb materials facilita l'apropament a certs conceptes matemàtics, i adquireix especial importància en els temes de mesura, geometria i atzar.

La construcció de models geomètrics amb diversos materials (cartolina, escuradents, cubs encaixables, etc.), l'ús de distints instruments de dibuix i mesura, de miralls per generar i estudiar configuracions simètriques, la simulació de fenòmens aleatoris mitjançant daus, ruletes, boles de colors... constitueixen una excel·lent aproximació a aquests temes que a més d'ajudar en la comprensió i relació de conceptes matemàtics, permetrà abordar en molts de casos petits treballs d'investigació i treballar gran quantitat de problemes de difícil resolució teòrica.

La generalització de l'ús de les calculadores en el món del treball i la vida diària, com també el seu ús creixent en altres àrees curriculars, obliga a redefinir el concepte de capacitat numèrica bàsica i els objectius en l'ensenyament del càlcul. Malgrat que els algoritmes clàssics de les operacions siguin necessaris, no té sentit dedicar una gran part del temps de classe a realitzar càlculs llargs i repetitius que poden ser realitzats amb calculadora. Convé dedicar aquest temps a desenvolupar una millor comprensió del significat i propietats de les operacions, a l'elaboració d'algoritmes alternatius, a la resolució de problemes, etc.

A més, i a causa del seu creixent ús, és necessari que l'alumnat aprengui tècniques de càlcul mental, a emprar adequadament la calculadora, la qual cosa no tan sols implica saber com funcionen les tecles, sinó que exigeix analitzar críticament els resultats, comprendre la grandària aproximada dels nombres, desenvolupar les capacitats d'estimació i càlcul mental, i arrodonir els resultats al nivell d'exactitud que requereixi el context.

D'altra banda, la calculadora constitueix per l'alumnat un element motivador i és un poderós instrument didàctic que facilita l'exploració i la recerca d'opinions i regularitats, la investigació sobre relacions numèriques, la introducció de nous conceptes, l'ús de la notació científica, etc.

Un currículum obert exigeix la utilització de materials flexibles capaços d'adaptar-se a les diferents situacions que es creen com a conseqüència de les diferències entre uns i altres grups d'alumnat i de les diferents capacitats d'aquests. Dins aquest context, hi ha un canvi substancial en el paper que juguen els materials escrits. Més que emprar només un llibre de text, és necessari disposar de material variat que completi la proposta didàctica del llibre, que estigui a l'abast de l'alumnat en tot moment. La realització de tallers de geometria, mesura i càlcul amb temàtiques pròpies de l'entorn (ecologia, patrimoni físic i cultural, consum, salut, etc.) propicia l'enfocament globalitzador propi d'aquest nivell.

Els mitjans audiovisuals i l'ordinador formen part dels recursos que s'han de tenir en compte ja que ofereixen grans possibilitats didàctiques per la seva capacitat d'interacció amb l'alumnat.

Orientacions sobre el procés d'ensenyament aprenentatge

L'ensenyament actiu, proposat com a base del procés d'aprenentatge, implica, fonamentalment, desplaçar el punt de suport de l'ensenyament aprenentatge, des del professor a l'alumnat. El professor, especialment en aquest nivell, és un model per a l'alumnat. N'ha de ser conscient i ha de controlar la seva actitud envers els alumnes, la matemàtica i la seva didàctica. A més, té el paper de mediador, ha de cedir el paper protagonista l'alumnat, ha de ser un vehicle de transmissió de pensament, ha de motivar l'alumnat en les seves activitats i adaptar-se als seus coneixements. En definitiva el professorat ha de guiar el procés explorador, ajudar l'alumnat a pensar i a construir el seu propi pensament.

El docent ha de ser:

- Font d'informació i model en la seva actuació.
- Ha d'organitzar les activitats de classe amb el foment de la participació activa de l'alumnat en tasques variades, motivadores i d'interès.
- Fomentar una actitud positiva
- Crear un ambient relaxat.
- Desenvolupar l'autoestima de l'alumnat.
- Proposar diversos models d'interacció
- Fomentar la presa de decisions
- Permetre que cadascú treballi al seu ritme.

El professor ha de valorar per igual tots els continguts, sense establir criteris de preferències personals que el duguin a desplaçar o a eliminar-ne alguns. Respecte a la presentació de l'àrea, cal que es faci de forma oberta i no tancada. L'adequació de continguts en cada cicle i curs és fonamental per després dissenyar activitats que s'adaptin a l'alumnat.

La línia bàsica de treball ha de ser la creació d'activitats obertes que tinguin com a base la resolució de problemes. Aquestes activitats han de ser variades per treballar individualment, en petit o en gran grup. Així mateix, s'ha de tenir en compte la utilització de diversos mitjans de treball: material didàctic (tant escrit com manipulable), llapis i paper, calculadores, ordinadors, etc. i, sempre, el grau de coneixements de l'alumnat.

L'aprenentatge, concebut com a construcció del propi coneixement, és fruit de la intensa activitat intel·lectual que desenvolupa l'alumnat quan observa, es fa preguntes, formula i contrasta hipòtesis, relaciona el que ha après amb els coneixements anteriors, debat les seves idees amb els seus companys, etc. Perquè els alumnes s'involucrin efectivament en aquesta activitat és necessari que es vegin immersos en un ambient de treball adequat i que la trobin atractiva i interessant. El joc, l'experimentació, la formulació de conjectures sobre el resultat d'un problema, la manipulació i l'exploració de diverses formes geomètriques... poden ser mètodes útils per atreure la seva atenció i interès.

Qualsevol activitat que es plantegi ha d'estar suficientment a prop dels coneixements de l'alumnat, perquè la hi pugui emmarcar. En aquest sentit s'ha de tenir en compte l'entorn de les Illes Balears. Així serà més oportú parlar de característiques geogràfiques, socials o històriques Balears que d'altres que no es puguin trobar a la nostra comunitat. Qualsevol activitat de comptar, mesurar, classificar, estudi d'aspectes geomètrics o estadístics tindrà major significació per a l'alumnat si es refereix a la realitat que l'envolta.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació té un paper decisiu en la formació integral de l'alumnat.

L'avaluació ha d'estar integrada en el procés d'ensenyament i aprenentatge. La pròpia estructura jerarquitzada de les matemàtiques, en la qual l'aprenentatge de nous continguts està condicionat pel nivell d'adquisició dels anteriors, fa necessària una revisió constant de la planificació docent. És per això que no es poden descuidar els tres moments de l'avaluació:

- L'avaluació inicial.
- L'avaluació formativa, la qual ens permetrà anar modificant la programació per adaptar-la als propòsits, i d'altra banda, també permetrà a l'alumnat adonar-se del propi procés d'aprenentatge. Aquesta avaluació, que s'ha de dur a terme al llarg del procés, ha de tenir en compte aspectes actitudinals, d'orientació per a l'autoregulació i la recuperació, adequació de les activitats als objectius proposats, disponibilitat i ús dels recursos didàctics, distribució del temps, etc.
- L'avaluació sumativa a fi de determinar el grau d'assoliment dels objectius i continguts proposats.

Hi ha continguts que es poden avaluar objectivament mitjançant proves escrites individuals, com ara el grau de domini de destres de càlcul, unitats de mesura, etc., però no és així quan es tracta de valorar com fan estimacions, l'ús de determinats instruments de càlcul i mesura, el grau de participació en la reso-

lució de problemes quan es treballa en grup i molt especialment els continguts actitudinals. Per això caldrà plantejar:

- Activitats d'avaluació generals, adreçades a tota la classe, per als aspectes més objectivables, com són el domini de determinades tècniques. Aquestes activitats són especialment adients per treballar coavaluació.
- Activitats d'avaluació personalitzades.
- Observació directa, sistemàtica i convenientment recollida de les intervencions dels alumnes, participació en treball en grup, de les actituds, etc.
- Treballs en grup o individuals, amb materials manipulables i recursos tecnològics.

Orientacions sobre la seqüenciació de continguts

En el moment de seqüenciar els continguts de l'àrea s'ha de tenir en compte, a més de l'estructura interna de les matemàtiques i el seu caràcter jerarquizat, l'evolució de l'alumnat i els aprenentatges que hagi realitzat en altres àrees. Tenir present que les coses no s'aprenen d'una vegada i per sempre. Al contrari, caldrà tornar-hi sovint, per fer-hi matisacions, ampliacions, relacionar elements i avançar en la seva formalització. Caldrà treballar la majoria dels continguts al llarg de tot el nivell en distints contextos i en distints graus d'aprofundiment.

En general, pot ser interessant començar amb una aproximació global, en la qual es tractin fonamentalment els aspectes qualitius i més generals, per abordar més endavant els detalls particulars, les tècniques específiques relacionades amb aquells continguts, la seva formalització i les seves relacions amb altres continguts. Els distints blocs estan interrelacionats i l'aprenentatge que es realitza en un d'aquests ha d'incidir sobre els altres i complementar-los. Es tracta, doncs, d'organitzar l'àrea en una estructura helicoidal en la qual tots els continguts són tractats en diferents ocasions al llarg del nivell, a fi d'enriquir a poc a poc el seu significat.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, educació ambiental...)

Els continguts de matemàtiques ens permeten trametre a l'alumnat uns valors i educar-los des de diferents perspectives:

Educació moral i cívica. L'objectiu bàsic serà fomentar actituds de respecte i valoració envers el pluralisme i la diversitat. Serà necessari a partir dels continguts propis d'aquesta àrea fomentar les capacitats comunicatives: tendència a la interrogació i investigació, flexibilitat per apreciar diferents punts de vista o estratègies, capacitat d'argumentació, valoració de les opinions dels altres, capacitats de síntesi. És en aquest punt on l'alumnat ha de valorar i comprendre la utilitat dels coneixements matemàtics, el coneixement i ús dels codis, vocabulari i formes de representació que permetin l'expressió en un llenguatge matemàtic i la relació i integració amb els altres.

Educació per la pau. Fa especial atenció als valors de solidaritat, respecte a la diversitat, capacitat de diàleg i participació socials. Caldrà treballar el concepte de la no violència des de la resolució de problemes, tenint consciència que el conflicte no és necessàriament un fet negatiu, ja que forma part d'un procés creatiu que contribueix a aclarir interessos i valors. Des del punt de vista de la matemàtica l'alumnat podrà valorar que l'aplicació de processos sistemàtics per a la resolució de problemes i la comunicació oral de continguts específics per mitjà del llenguatge matemàtic contribueix al diàleg raonat i l'argumentació.

Educació per la igualtat d'oportunitats. La valoració del propi esforç i la consideració dels encertes i errors com a estímuls per a noves iniciatives en la resolució de problemes, l'exposició d'arguments, la comunicació d'informacions, l'organització de treballs en grup, la recerca de dades ha de permetre desenvolupar actituds crítiques que identifiquin i rebutgin els prejudicis, per fomentar actituds obertes i tolerants.

Educació ambiental. Es pretén que l'alumnat entengui el medi en tota la seva complexitat, que pugui identificar i analitzar problemes ambientals, a partir de treballs de recerca d'informació, classificació de dades, formulació d'hipòtesis, organització i representació gràfica i numèrica de les dades, analitzar les fonts i els resultats obtinguts per poder comunicar la informació. A més de treballar aquestes capacitats de tipus intel·lectual cal desenvolupar actituds de valoració i interès pel medi ambient i la participació activa en la seva conservació i millora.

Educació per la salut. Per mitja de l'observació i realització d'experiències per tal de reconèixer atributs i recollir dades de situacions reals, la utilització de tècniques i estratègies que permetin relacionar i comparar elements d'un conjunt: determinació de l'atribut, enumeració d'elements, identificació de semblances i diferències, ordenació i classificació, segons diferents criteris i l'ús sistemàtic de mètodes d'anàlisi i estimació de resultats que comportin: predicció, recerca, verificació i modificació a partir de l'error observat, els alumnes han d'adquirir coneixements i actituds que els permetin viure d'una manera saludable i relacionar-se amb els altres amb respecte i autoestima.

Educació del consumidor. La capacitat crítica que cal desenvolupar en relació amb aquest tema que ens envolta de forma permanent i fins i tot desmesurada, s'ha de treballar des de l'àmbit de la matemàtica a partir de la comprensió de la necessitat d'organitzar el treball en plantejament, resolució, verificació de resultats i valoració del seu significat en relació amb la recollida i tractament de dades dels mitjans de comunicació, dels fulletons de propaganda, dels espots publicitaris; així com l'interès en la precisió en càlcul, mesurament, descripció i representació i en la utilització correcta dels instruments adients que ens permetran verificar que les informacions són correctes.

Educació viària. Els continguts relacionats amb l'organització de l'espai, la geometria, contribueixen des del punt de vista de la matemàtica a treballar aspectes que inducten al reconeixement i respecte per les normes que regulen la seguretat viària i l'organització de la vida en col·lectivitat urbana o rural. Per altra banda, cal incidir a fomentar hàbits de ciutadà responsable i analitzar les relacions que les diferents estadístiques, quadres de resum, gràfics, informació dels mitjans de comunicació donen en relació amb accidents, conduccions inadequades, consum de drogues i alcohol.

CURRÍCULUM DE SOCIETAT, CULTURA I RELIGIÓ PER A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

1. INTRODUCCIÓ
2. OBJECTIUS
3. CONTINGUTS
4. CRITERIS D'AVALUACIÓ
5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

1. INTRODUCCIÓ

Hi ha diferents trets que fan de l'àrea de societat, cultura i religió una àrea integradora, innovadora i de gran importància per al desenvolupament integral de l'alumnat.

Al llarg dels anys, i especialment en aquests darrers, hi ha hagut un ràpid increment de la població escolar procedent de la immigració. L'educació ha sofert un important canvi ja que la interculturalitat és un fenomen present i aquesta característica no es pot obviar dins el sistema educatiu. Seran necessaris nous instruments normatius que facilitin una efectiva integració educativa i social i saber convertir en una eina enriquidora les diferents formes de veure la vida, per donar resposta a totes les preguntes de caire existencial que apareguin en la vida de l'alumnat.

D'altra banda, el fet religiós és una constant dins la pròpia vida de l'alumnat. Estam envoltats de tradició religiosa i els infants necessiten respostes. Per contestar-les correctament, és important tenir una visió global de les diferents tradicions religioses.

Així mateix, actualment l'alumnat té a l'abast eines que fan que s'apropi a realitats d'altres països llunyans i que estableixi comunicacions amb diferents cultures i religions. Per això, és necessari que conegui els fonaments religiosos d'aquests països.

La part no confessional de l'àrea de societat, cultura i religió entén l'element religiós com una part de la civilització i les distintes manifestacions històriques de les religions com a fenòmens que han influït en la configuració de la societat actual. El seu objectiu primordial és contribuir a la formació cultural, artística, històrica i social de l'alumnat, completant els coneixements que han adquirit dins altres àrees.

Per això, a l'hora d'impartir aquests coneixements s'haurà d'enquadrar el fet religiós dins la seva realitat històrica, humanística, científica, moral, artística i social.

Totes les religions tenen una realitat històrica i cultural. És una tasca molt important des de l'escola emmarcar-les dins la nostra realitat històrica i cultural per analitzar les projeccions que han tengut al llarg de la història. La relació entre les distintes religions i la influència que han exercit sobre la política, la història i la cultura es podran analitzar des de l'aula partint d'un fet religiós concret.

En la dimensió humanística hi intervenen tres factors, els arrels religiosos, els costums i els usos socials. En l'actualitat, respectar les diferències entre els codis de conducta de les diferents religions és indispensable per a la convivència.

Dins la dimensió científica es poden analitzar els fets religiosos segons la metodologia d'altres disciplines (ciències, geografia i història) per aconseguir fer una distinció entre aquells conceptes que pertanyen a aquestes àrees i els que corresponen a la dimensió científica.

Quant a la dimensió moral, les diferents religions poden tenir distintes morals; per tant, cal fer-ne una anàlisi, com també de les seves postures davant del gran problema de la humanitat.

Pel que fa a la dimensió artística, la literatura, les llegendes, les narracions, els discursos doctrinals i la poesia són distintes formes de manifestació religiosa; per això, la lectura i el comentari d'aquests textos estaran presents en

aquesta àrea, des de la qual es contribuirà també a desenvolupar l'habilitat i la comprensió lectora. També trobam el fet religiós a l'escultura, a la pintura i a l'arquitectura; per tant, és necessari tenir present el patrimoni artístic que ens ha deixat el pas dels diferents pobles i observar les imatges i els signes arquitectònics, pictòrics i escultòrics per estimular en l'alumnat l'exercici de la valoració estètica de les manifestacions artístiques. Utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació l'alumnat es podrà apropar no sols al patrimoni de la seva comunitat sinó també a la resta del patrimoni de la humanitat.

Quant a la dimensió social, un dels objectius d'aquesta àrea és que, al llarg de l'educació primària, l'alumnat adquireixi unes dades bàsiques sobre la influència dels sistemes religiosos i morals en el desenvolupament social i cultural dels diferents pobles en els quals són o han estat presents.

Els eixos sobre els quals es vertebrarà aquesta assignatura dins el primer cicle són el descobriment del món religiós, els espais religiosos, els temps sagrats i els seus signes d'identificació, tot això sempre partint del voltant més immediat. En el segon cicle, una de les característiques de l'alumnat és la seva capacitat de síntesi; això permet que puguem atracar-lo a les grans religions i el seu sistema moral, als mites i les llegendes religioses. La seva concepció del món ens permet apropar-lo al mapa de les religions, tant a les actuals com a les antigues, i a l'art religiós del món. Dins el tercer cicle, i tenint present la capacitat d'aquest alumnat per les operacions formals, se li posaran a l'abast les dades bàsiques per a l'observació i l'aprenentatge de les religions de l'antiguitat, les religions orientals i les religions actuals, de la influència que aquests sistemes religiosos i morals han tingut en el desenvolupament social i cultural dels pobles.

Tots aquests punts serviran per presentar a l'alumnat les constants de la part religiosa en la persona, l'art i la cultura i per relacionar-les amb el conjunt d'actituds, valors i normes que regeixen el seu comportament envers els altres, inculcant-li que, mitjançant el coneixement, s'aprèn a valorar i respectar altres formes de pensar, de viure i d'actuar.

I tot això sempre tenint en compte el marc propi de les nostres illes, ja que aquestes han estat visitades per moltes i diferents cultures que ens han importat la seva particular visió religiosa i moral, fet que ha repercutit notablement en la nostra forma de vida al llarg dels anys.

2. OBJECTIUS

L'ensenyament de l'àrea de societat, cultura i religió en el nivell d'educació primària tindrà l'objectiu de desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Reconèixer i identificar les referències religioses presents en estructures i comportaments socials propis de les Illes Balears, i en les experiències culturals i artístiques més significatives de la nostra comunitat autònoma, per després relacionar-les amb la resta de les comunitats espanyoles i la resta de la humanitat.

2. Descobrir el fet religiós a través de l'estudi de la història de les principals religions.

3. Valorar els sistemes ètics proposats per les diferents religions i la seva incidència en les societats desaparegudes i en les actuals.

4. Conèixer i avaluar les llegendes, els mites, les històries... amb els quals les diferents religions han donat resposta als grans dubtes de la humanitat sobre l'origen del món, l'origen de la vida, l'existència del mal i la mort. Conèixer algunes manifestacions socials i culturals dels diferents pobles, inspirades en aquestes respostes de la religió. Conèixer les manifestacions pròpies de les Illes Balears envers aquestes grans qüestions.

5. Mantenir una actitud de tolerància i respecte per les diferències religioses.

6. Analitzar les diferents religions i els seus valors culturals, estètics, socials i ètics en el transcurs de la història i la societat actual.

7. Analitzar els valors culturals, estètics, socials i ètics presents en les manifestacions religioses al llarg de la història i en l'actualitat.

8. Conèixer les creences, els signes i els valors de les religions i la seva incidència en la història i en la societat.

9. Valorar la importància passada i present de la tolerància i la llibertat religiosa per a la convivència pacífica i lliure, així com per al desenvolupament intel·lectual, científic i cultural dels pobles.

10. Desenvolupar estratègies de comprensió lectora aplicables als textos i al vocabulari propis de l'àrea.

11. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de treball i aprenentatge.

3. CONTINGUTS

Primer cicle

ELS ESPAIS DE LA RELIGIÓ

Conceptes

1. Llocs de culte religiosos durant l'antiguitat i en l'actualitat. Coves i caverres durant la prehistòria. Els talaiots a les Illes Balears. Les piràmides asteques, maies i egípcies. Els temples a Grècia i Roma. Les esglésies cristianes, les sinagogues, les mesquites. Els diferents tipus d'edificis utilitzats com a llocs de culte actualment a les Illes Balears.

2. Llocs universals de peregrinació i reunió (els llocs sants dels cristians, el mur de lamentacions, la Meca, el Ganges...)

Procediments

1. Ús d'una línia cronològica per explicar els conceptes abstractes: abans i després.

2. Utilització de mites i llegendes per introduir l'alumnat a les cultures prehistòriques, asteques, maies, egípcies, gregues, romanes, àrabs, cristianes, jueves...

3. Obtenció, selecció i interpretació de restes arqueològiques diverses que els ajudin a comprendre els fets històrics.

4. Realització de sortides de treball que permetin a l'alumnat l'observació i la recollida d'informació de contingut cultural.

5. Lectura de fets històrics que han causat que determinats llocs es convertissin en llocs de peregrinació i reunió.

6. Utilització de mitjans audiovisuals per donar a conèixer als infants els llocs de peregrinació i reunió.

Actituds, valors i normes

1. Curiositat per conèixer els diferents llocs de ritus, peregrinació i reunió existents a les Illes Balears, a l'actualitat i durant l'antiguitat.

2. Apreciació del valor de les restes arqueològiques existents.

3. Valoració dels vestigis monumentals.

4. Actitud de respecte pels llocs de peregrinació propis de cada religió.

DIFERENTS CALENDARIS I FESTES RELIGIOSES

Conceptes

1. Les festes religioses de cada setmana: el dissabte jueu, el diumenge cristià, el divendres dels musulmans.

2. Les festes religioses anuals. El Nadal i la Pasqua cristiana, la Pasqua dels jueus...

3. Els períodes sants. La quaresma cristiana, el ramadà, Pentecosta...

Procediments

1. Diferenciar festes religioses de festes laiques.

2. Analitzar la importància que tenen les festes religioses.

3. Observar les característiques de les distintes festes religioses.

4. Comparar els diferents ritus seguits a les festes religioses.

5. Diferenciar el consumisme dels veritables ritus religiosos.

6. Adonar-se de la subjectivitat en la mesura del temps.

7. Observació i utilització de diferents calendaris.

Actituds, valors i normes

1. Interès per saber el vertader motiu de l'existència de les festes religioses del calendari.

2. Apreciació de les diferents maneres utilitzades per dividir el temps.

3. Adoptar una actitud de respecte per les distintes festes religioses.

4. Adonar-se del caràcter íntim que tenen algunes festes religioses per a les persones que professen una creença.

5. Respecte per les distintes celebracions.

RITUS I CULTES

Conceptes

1. L'oració i la música.

2. Els ritus i les seves formes. Celebracions i ritus religiosos típics de les Illes Balears. Els ritus i la vida diària, ritus per la vida i per la mort a les diferents religions.

3. Actituds religioses de les persones, el respecte i l'adoració.

Procediments

1. Realització de breus audicions musicals que apropin l'alumnat a la música religiosa fent especial esment a la pròpia de les Illes Balears.
2. Lectura i interpretació d'un cant religiós propi d'una determinada cultura.
3. Observació de la relació existent entre música, oració i ritus.
4. Anàlisi dels ritus utilitzats per les distintes cultures davant un mateix esdeveniment.
5. Estudi dels comportaments de les distintes civilitzacions davant els misteris de la vida.
6. Utilització de programes informàtics per introduir l'alumnat dins el món de la música religiosa.

Actituds, valors i normes

1. Apreciació de la música religiosa i del seu significat.
2. Actitud oberta davant les distintes manifestacions religioses musicals.
3. Predisposició a escoltar les audicions musicals amb respecte.

IMATGES I ART RELIGIÓS

Conceptes

1. Símbols de les religions més importants. L'estrella de David, la creu, la mitja lluna, el yin i el yang, l'indalo.
2. Representacions dels déus grecs i romans. Cibeles, Neptú, Cupido, Zeus, Júpiter...
3. Representacions religioses més freqüents de l'entorn.

Procediments

1. Observació i estudi dels diferents símbols de les distintes religions.
2. Identificació de la cultura romana i grega per conèixer els seus déus i les seves característiques.
3. Lectures sobre diferents déus existents a Grècia i a Roma.
4. Interpretació teatral d'alguna obra religiosa pròpia de Grècia o Roma.
5. Utilització d'Internet per apropar l'alumnat a grans obres artístiques religioses existents a museus.

Actituds, valors i normes

1. Sensibilitat envers les diferents manifestacions artístiques religioses existents a la pròpia comunitat.
2. Actitud de respecte envers els déus propis de les distintes manifestacions religioses.

ELS LLIBRES SAGRATS

Conceptes

1. La Bíblia, l'Evangelí i l'Alcorà.
2. Els llibres sagrats de les religions orientals.

Procediments

1. Lectura de diferents textos de llibres sagrats.
2. Interpretació mitjançant arts plàstiques de textos sagrats.
3. Lectura i comprensió de diferents llibres que contenen textos sagrats.
4. Construcció d'històries a partir de textos sagrats.

Actituds, valors i normes

1. Actitud de respecte davant les distintes manifestacions dels diferents llibres.
2. Valoració del caràcter enriquidor dels textos sagrats.

Segon cicle

EL NAIXEMENT DE LES GRANS RELIGIONS

Conceptes

1. Els grans mestres i profetes de la tradició religiosa oriental. Buda i la renovació de l'hinduisme. Confucí i la moral de la Xina. Lao Tsé i el taoisme.
2. Els fundadors de les grans religions de la mediterrània: Moisès, Jesús i Mahoma. La història d'Abraham. Moisès i la religió jueva. Jesús i el cristianisme. Mahoma i l'islam.

Procediments

1. Utilització de contes i faules per introduir l'alumnat en el món oriental.
2. Reconeixement del món oriental i les seves grans llegendes.
3. Comparació de les distintes biografies dels grans mestres i profetes de la tradició religiosa oriental.
4. Descripció de les doctrines promulgades pels grans mestres i profetes orientals.
5. Identificació dels fundadors de les grans religions de la mediterrània.
6. Localització dels llocs que, segons els grans fundadors, poden ser indrets de peregrinació.
7. Anàlisi de les biografies dels fundadors de les grans religions.
8. Utilització de mitjans audiovisuals per donar a conèixer la biografia d'algun d'aquests grans mestres i profetes.

Actituds, valors i normes

1. Curiositat davant la vida i els ensenyaments dels grans mestres i profetes tant del món oriental com de l'occidental.
2. Respecte per la biografia i personalitat dels mestres i profetes.

MITES I LLEGENDES RELIGIOSOS DE LA HUMANITAT

Conceptes

1. Mites i llegendes sobre l'origen del món i de la vida. Mites i llegendes sobre l'origen de l'home, de la vida, del món, de l'existència del mal, de l'altra vida i de la fi del món.
2. Mites i llegendes sobre déus i herois: en la religió mesopotàmica, a Egipte, a Grècia, a Roma i a les religions incaïques, asteques i maies.

Procediments

1. Diferenciació de les diferents postures davant l'explicació de l'origen del món i de la vida.
2. Exploració de mites i llegendes sobre els déus i herois de la religió mesopotàmica, egípcia, grega, romana, incaica, asteca i maia.

Actituds, valors i normes

1. Apreciació dels mites i llegendes que envolten totes les religions.
2. Esforç per comprendre la ideologia d'altres cultures.
3. Sensibilitat envers altres modes de vida del passat.

MAPA DE LES RELIGIONS EN EL MÓN I LES CULTURES D'AVUI

Conceptes

1. El mapa de les religions antigues: el seu lloc d'origen, les seves àrees d'influència. Vestigis de religions antigues desaparegudes (Egipte, Grècia, Roma).
2. Origen i àrees d'influència de les religions en l'actualitat: les religions orientals, el judaisme, el cristianisme i l'islam.
3. El cristianisme. Els seus grups (catòlics, ortodoxos, protestants) i les seves àrees d'influència (Europa, Amèrica del Nord i Llatinoamèrica).
4. Les religions orientals. La seva àrea d'influència a Àsia i Oceania.
5. L'islam. La seva àrea d'influència a Àfrica, Europa oriental, la Mediterrània, Àsia i Oceania.
6. El judaisme. La terra promesa.

Procediments

1. Localització a mapes dels llocs d'origen de les antigues religions.
2. Realització de treballs sobre els grans mestres i profetes arran dels quals s'han desenvolupat les religions actuals.
3. Lectures sobre les grans religions, sobre els herois i el déus antics i actuals.

Actituds, valors i normes

1. Apreciació dels mites i llegendes que envolten totes les religions.
2. Acceptació de l'existència de diverses religions i formes d'entendre els grans interrogants de la vida.

L'ART RELIGIÓS EN EL MÓN

Conceptes

1. Vestigis de l'art religiós en el món.
2. Les obres més significatives de l'art de les religions monoteistes.

Procediments

1. Visites a monuments artístics religiosos.
2. Realització de treballs sobre quadres religiosos i emblemàtics propis de la nostra comunitat autònoma.
3. Utilització de les noves tecnologies per conèixer obres artístiques religioses d'altres indrets.
4. Localització dels monuments religiosos més importants d'arreu del món.
5. Anàlisi dels diferents usos d'aquest monuments religiosos segons la religió a la qual pertanyen.

Actituds, valors i normes

1. Respecte pels costums i les manifestacions culturals d'altres pobles diferents als nostres.
2. Participació en la recerca de documents que ens transporten a altres formes de vida pròpies de l'antiguitat.
3. Sensibilitat envers altres religions.

Tercer cicle

RELIGIONS DE L'ANTIQUITAT

Conceptes

1. Les religions a Mesopotàmia i a Egipte. Els déus i les seves imatges, culte als morts i als seus llocs de descans.
2. Les religions dels grecs i dels romans. Els déus de l'Olimp, imatges i temples, les olimpíades. El panteó romà. El cristianisme a Roma.

Procediments

1. Utilització de la cronologia per situar històricament la cultura mesopotàmica, egípcia, grega i romana.
2. Analitzar les distintes ciutats-estat existents a Mesopotàmia i els seus déus corresponents.
3. Descripció dels ritus religiosos propis d'Egipte.
4. Recollida de dades referents a la religió grega, l'origen dels seus déus, els mites i déus grecs.
5. Realització de recerques mitjançant les noves tecnologies de la forma de vida de Roma. El panteó romà i la seva referència a la religió grega.
6. Comparació dels déus grecs amb els déus romans.
7. Anàlisi de la repercussió de la romanització a la cultura balear.

Actituds, valors i normes

1. Respecte pels costums i les manifestacions culturals d'altres pobles.
2. Participació en la recerca de documents que ens transporten a altres formes de vida pròpies de l'antiguitat.
3. Sensibilitat envers altres religions.

RELIGIONS ORIENTALS

Conceptes

1. Hinduisme i budisme. Creences, ritus, moral. Organització de la societat. L'art propi.
2. El sistema ètic de Confuci a la societat xinesa. El taoisme.

Procediments

1. Localització a l'espai i en el temps de l'hinduisme, el budisme i el taoisme.
2. Recerca dels impulsors de l'hinduisme, el budisme i el taoisme.
3. Estudi i comparació dels trets característics de l'hinduisme, el budisme i el taoisme.
4. Exploració del camí de Buda.
5. Localització de Confuci i anàlisi dels seus ensenyaments.

Actituds, valors i normes

1. Reconeixement dels grans valors existents dins totes les religions.

2. Satisfacció pel treball ben fet.
3. Valoració dels aspectes positius de les religions orientals.

RELIGIONS ACTUALS

Conceptes

1. El judaisme. El Déu únic i la Torà. La consciència de poble per al judaisme històric i l'actual. La cultura de la paraula.
2. El cristianisme. La moral cristiana: el manament nou i la seva incidència actual. La cultura i l'art cristià.
3. L'islam. Els cinc pilars de l'islam. L'islam a la societat occidental. L'art islàmic. L'islam a les Illes Balears.

Procediments

1. Indagació sobre les religions actuals i les seves característiques dins la societat actual.
2. Lectura i comprensió de textos que ens expliquin la moral del judaisme i el cristianisme.
3. Comprovació mitjançant restes arqueològiques de l'existència del poble musulmà a les Illes Balears.
4. Plasmació de la filosofia del judaisme, cristianisme i islamisme mitjançant mètodes plàstics.
5. Diàleg dins l'aula sobre les distintes filosofies.

Actituds, valors i normes

1. Participació activa en els diàlegs.
2. Esforç en la comprensió i l'aprenentatge de les filosofies del cristianisme, judaisme i islamisme.

LES CONSTANTS RELIGIOSES

Conceptes

1. La persona, la transcendència i les mediacions. Estructura bàsica de tota religió.
2. L'expressió de la religió a l'art i a la cultura, a l'organització social i als fets religiosos de la història, característiques de totes les religions.

Procediments

1. Selecció dels fets religiosos constants a la cultura, l'art, l'organització social i els fets històrics.
2. Anàlisi de l'estructura bàsica de tota religió.
3. Indagació en la formació social existent al voltant de les grans religions.

Actituds, valors i normes

1. Actitud crítica davant totes aquelles creences que atempten contra els drets humans.
2. Esforç per detectar les injustícies emmascarades sota algunes de les grans religions.

4. CRITERIS D'AVUACIÓ

Els criteris d'avaluació estableixen el tipus i grau d'aprenentatge que s'espera que els alumnes hagin assolit respecte a les capacitats que expressen els objectius generals.

Primer cicle

1. Identificar determinats edificis com a llocs sagrats; indicar els grups religiosos als quals pertanyen i descriure'n les principals característiques.
2. Conèixer les principals festes religioses pròpies de l'entorn proper allà on es visqui i de la pròpia comunitat autònoma.
3. Identificar els ritus religiosos més importants de les religions existents a les Illes Balears.
4. Identificar les imatges i els noms de les representacions dels signes, personatges o divinitats de diferents religions, més habituals en el propi entorn cultural.
5. Reconèixer els signes externs de les diferents religions.
6. Comprendre textos relacionats amb el món de la religió, amb el vocabulari propi de l'àrea.
7. Utilització de les tecnologies de la informació i comunicació per a la realització d'alguna activitat pròpia de l'àrea.

Segon cicle

1. Identificar els fundadors de les principals religions i conèixer els trets i fets més importants de la seva vida, en relació amb la iniciativa religiosa protagonitzada, situant-los en el seu context cultural i religiós.
2. Conèixer els principals mites i llegendes religiosos.
3. Conèixer el significat d'una llegenda com a resposta a alguna de les grans preguntes formulades per la humanitat.
4. Reconèixer les figures que, en les expressions plàstiques de l'entorn o presentades pels mitjans de comunicació, representin personatges de la mitologia, la hagiografia o la llegenda religiosa.
5. Localitzar les religions dominants en els diferents països i proposar algun tret de la societat o la cultura del país, referits a la religió.
6. Conèixer les principals manifestacions de l'art religiós.

Tercer cicle

1. Identificar la religió a la qual pertanyen els enunciats de determinades creences, ritus o opcions morals.
2. Establir relacions entre les creences i els principis ètics i morals de les religions que l'alumnat coneix.
3. Reconèixer les semblances i les diferències existents entre les seves creences religioses i opcions morals i les que presenten les distintes religions que l'alumnat coneix.
4. Identificar l'origen religiós d'algunes actuacions o fets socials, o d'algunes manifestacions de la cultura i de l'art.
5. Reconèixer a les manifestacions de les diferents religions les constants que caracteritzen tot fet religiós.

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

L'àrea de societat, cultura i religió, en la seva part no confessional, té com a finalitat genèrica ajudar l'alumnat a descobrir cultures i religions existents en el món. Es tracta que l'alumnat al llarg de primària pugui diferenciar les grans religions que mouen el món i els personatges més importants que hi ha al seu voltant, i que pugui ubicar-les no només a l'espai sinó també en el temps.

L'objectiu primordial no és només aquest, sinó ajudar a despertar en l'alumnat una actitud de respecte per altres maneres de pensar i de reaccionar davant els grans enigmes del pensament.

Orientacions sobre com aconseguir aprenentatges significatius i funcionals

L'alumnat no és un element passiu en el procés d'aprenentatge, sinó que constantment reelabora i interpreta la informació que rep fruit de les experiències amb el món que l'envolta.

A l'infant, des de petit li agrada indagar sobre els grans enigmes del món; per tant, es tractarà d'anar donant respostes coherents a les distintes qüestions que van sorgint al llarg dels cursos. És important facilitar-li el material necessari, llibres, vídeos, diapositives, revistes i fotografies. Els materials es complementaran en la utilització d'aquells mitjans que puguin contribuir al desenvolupament psicològic de la naturalesa infantil. Les noves tecnologies serviran per donar possibles respostes a les seves preguntes.

Mesures per facilitar l'aprenentatge de l'alumnat, la seva integració i la seva participació

El sistema educatiu ha de procurar ser flexible, s'ha d'adaptar a les diferències individuals, aptituds, necessitats, interessos i ritmes de maduració de l'alumnat.

És molt important implicar sempre l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge perquè no se senti simplement receptor. Ell pot aportar moltes idees, per això ha d'aprendre a treballar, a recollir de manera selectiva informació, a saber-la codificar i exposar, de manera que no només el professorat sigui portador de tots els coneixements sinó que el propi alumnat pugui donar explicacions del que ha anat aprenent consultant altres fonts d'informació. Per això, són recomanables els treballs de recerca d'informació, on l'alumnat la interioritza per després exposar-la de manera ordenada.

Els debats dins la classe són molt importants, però s'ha de tenir present que han de ser debats que aportin llum al tema en qüestió. No es tracta de parlar per parlar, per això és necessari estar informats, tenir bases sòlides d'allò del que es parla. Per tant, hi ha d'haver un treball previ de recerca de material informatiu.

Les visites culturals, preparades prèviament i relacionades amb els temes, són de vital importància, ja que permeten conèixer d'una manera més directa i pràctica allò que han estat indagant dins la classe.

Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives específiques

Actualment, més que mai, en aquesta comunitat ens trobam amb una gran diversitat d'alumnat dins l'aula. En aquesta àrea, la diversitat ens pot ser molt enriquidora ja que el propi alumnat ens pot aportar molts de continguts propis de distintes civilitzacions.

Societat, cultura i religió pot ser a més un àrea totalment integradora, on l'alumnat se n'adoni que no totes les persones són iguals, no pensen de la mateixa manera ni actuen d'igual forma. Desenvolupar una actitud de respecte per totes les diferents formes de pensament i de vida és un dels objectius bàsics d'aquesta àrea.

A les programacions didàctiques, hi hauran de constar els procediments per atendre l'alumnat amb necessitats educatives específiques partint dels plans d'actuació on s'especificaran les mesures de reforç i atenció educativa que cada un requereixi.

Orientacions i exemplificacions sobre aspectes organitzatius

La distribució del temps ens vendrà donada en un principi per un horari prèviament establert, a partir del qual podrem saber com serà el nivell d'ensenyament.

Per distribuir l'espai i el temps s'ha de partir de la base de la gran dificultat que hi ha moltes vegades, pel gran nombre d'alumnes dins les aules, per moure cadires, taules, etc. També el temps és una variable que juga en contra nostre: si ens passam molt de temps col·locant l'aula, és temps que no es pot dedicar a altres coses. Tot i així, algunes vegades val la pena, per exemple, a l'hora dels debats. Que tots ens poguéssim veure les cares seria molt interessant. A l'hora de treballar amb noves tecnologies, dependrà molt si hi ha una aula pròpia o si el centre té recursos dins aquesta.

La biblioteca de molts de centres també pot ser una font d'informació, tal vegada menys pràctica que l'ordinador, però necessària, ja que així l'alumnat coneix les característiques de l'espai.

El treball individual en determinades ocasions pot ser de gran ajuda: hi ha moments en què necessitam silenci i concentració per posar en ordre els coneixements.

El treball col·lectiu, en grup, és molt enriquidor, però s'ha de fer correctament, amb unes normes consensuades i establertes. En el moment de treballar no podem convertir l'aula en un lloc de bauxa, cal respectar els companys i treballar adequadament.

Orientacions sobre materials didàctics i curriculars

El llibre de text sempre hauria de ser com una guia, un material de consulta més en el qual se segueix un ordre. Els temes que es tracten en aquesta àrea són molt amples i podria un mateix tema durar tot un curs, per això és important tenir una guia que ens vagi marcant el camí.

El professorat haurà de cercar i elaborar materials que responguin a les necessitats dels centres i de l'alumnat.

L'elecció del material, especialment dels textos, els DVD i els vídeos, és de gran importància. Aquests han de ser motivadors i adequats al nivell de l'alumnat i a la vegada han de servir per situar-se amb la imaginació a altres cultures i altres èpoques.

Les noves tecnologies seran de vital importància per introduir-nos a nous mons, a nous pensaments.

Tot això sempre des d'un treball metodològic precedit d'una introducció didàctica i un treball o debat final.

Orientacions sobre els procediments i instruments d'avaluació de l'alumnat

L'avaluació ens serveix per saber en quin moment del procés d'ensenyament-aprenentatge es troba l'alumnat i en quin moment es troba el professorat i la seva activitat didàctica. L'avaluació ens fa reflexionar no només sobre el procés d'aprenentatge de l'alumnat sinó també sobre la metodologia del professorat.

L'avaluació és una fase més de procés d'ensenyament-aprenentatge. De vegades pot ser anterior a aquest procés i marcar-nos les pautes a seguir, i de vegades pot ser posterior i donar-nos informació sobre el que ha arribat al receptor.

L'avaluació de l'aprenentatge de l'alumnat serà contínua i tindrà present el seu progrés. Els mestres avaluaran l'alumnat tenint presents els objectius específics i els coneixements adquirits, seguint els criteris d'avaluació que estableix el currículum i que concreten les programacions didàctiques.

Orientacions sobre els valors que inspiren les societats democràtiques i els drets humans (la pau, la solidaritat, l'educació mediambiental, etc.)

Quant als valors, és evident que la institució escolar es veu considerablement beneficiada quan se sustenta en un consens social, realment viscut, tenint presents certes normes i comportaments de les persones que, a més de ser valuosos en sí mateixes, contribueixen a crear un bon clima escolar. Hem de tenir present que constantment dins l'àmbit educatiu es transmeten valors; per això, és important dotar l'escola d'un clima ordenat, afectuós, dins el qual es visquin valors tan importants com el respecte pel professorat i pels propis companys. Sobre aquests ciments podrem construir altres valors com la pau, la solidaritat, l'educació ambiental, etc. Tot això envoltat de la denominada cultura de l'esforç, la qual és una garantia de progrés personal que ajuda a valorar tota la comunitat educativa.

— o —

3.- D'altres disposicions

CONSELLERIA DE TURISME

Num. 19550

Acord del Consell de Govern de 29 d'octubre de 2004, per a l'aprovació de la correcció de l'error observat en la versió catalana del decret 8/1998, de 23 de gener, pel qual es regulen els habitatges turístics de vacances a l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

El Consell de Govern de les Illes Balears, a proposta del conseller de Turisme en sessió celebrada el dia 29 d'octubre de 2004, adoptà, entre altres, l'acord següent:

«Primer. En l'article 6, punt 1, de la versió catalana del Decret 8/1998, de 23 de gener, pel qual es regulen els habitatges turístics de vacances a l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears, es va ometre el darrer paràgraf, que figura en la versió castellana, el qual ha de dir:

“La fiança pot ser substituïda per una pòlissa d'assegurança o caució de quantia suficient per garantir i cobrir el que s'exigeix per a la fiança. Quan l'empresari sigui una agència de viatges, quedarà exonerat de la prestació de la fiança o assegurança substituïda prevista en aquest apartat”.

Segon. Ordenar publicar aquest acord en el Butlletí Oficial de les Illes Balears.»

Palma, 2 de novembre de 2004

La secretària del Consell de Govern

Maria Rosa Estarás Ferragut

— o —

CONSELLERIA D'INTERIOR

Num. 19554

Correcció d'errades observades a la Resolució del conseller d'Interior de 4 d'octubre de 2004 per la qual s'aproven les dates, hores i llocs de realització del primer exercici de l'oposició per a tots els cossos convocats a les resolucions del conseller d'Interior de 17 de juny de 2004 (BOIB núm. 86, de 19 de juny).

Al haver-se advertit errors a l'esmentada resolució, d'acord amb el que disposa l'article 105.2 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per Llei 4/1999, de 13 de gener, pel qual “les administracions públiques poden rectificar en qualsevol moment, d'ofici o a instància de les persones interessades, els errors materials, de fet o aritmètics existents en els seus actes”;

RESOLC

1. Rectificar els errors detectats a la Resolució del conseller d'Interior de 4 d'octubre de 2004 per la qual s'aproven les dates, hores i llocs de realització del primer exercici de l'oposició per a tots els cossos convocats a les resolucions del conseller d'Interior de 17 de juny de 2004 (BOIB núm. 86, de 19 de juny) i ordenar la seva publicació,

On diu:

“COS ADMINISTRATIU. ADMINISTRACIÓ GENERAL DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

Mallorca

Promoció interna

Dia: 17 de novembre de 2004

Lloc: EBAP (Carrer Ter, 27, 2ª planta – Polígon Industrial Son Fuster)

Hora de començament: 17 h”

Ha de dir:

“COS ADMINISTRATIU. ADMINISTRACIÓ GENERAL DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

Mallorca

Promoció interna

Dia: 17 de novembre de 2004

Lloc: Escola Nàutica Pesquera (Carrer Dic de l'Oest, s/n)

Hora de començament: 17 h”

Contra aquesta Resolució, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el conseller d'Interior, en el termini d'un mes comptador a partir de l'endemà de la publicació en el BOIB d'aquesta Resolució, d'acord amb el que disposa l'art. 116 de la Llei 30/1992, de dia 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i de procediment administratiu comú; o recurs contenciós administratiu, davant la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, d'acord amb el que disposen els arts. 8.2 i 46.1 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa, en el termini de dos mesos comptadors a partir de l'endemà de la publicació d'aquesta Resolució en el BOIB.

Marratxí, 28 d'octubre de 2004

El conseller d'Interior

José María Rodríguez Barberá

— o —

Num. 19544

Acord del Consell de Govern de 29 d'octubre de 2004, de declaració d'urgent ocupació dels béns afectats per l'expedient d'expropiació relatiu al projecte d'obres d'ampliació de calçada i de nova pavimentació asfàltica d'un tram del camí rural entre el Pou de Can Turetó i el camí de Forada, al terme municipal de Sant Antoni de Portmany.

El Consell de Govern de les Illes Balears, a proposta del conseller d'Interior en sessió celebrada el dia 29 d'octubre de 2004, adoptà, entre altres, l'Acord següent.

«Primer. Declarar la urgent ocupació —als efectes que preveu l'article 52 de la Llei d'expropiació forçosa— dels béns necessaris per executar les obres corresponents al projecte d'obres d'ampliació de calçada i de nova pavimentació asfàltica d'un tram del camí rural entre el Pou de Can Turetó i el camí de Forada, al terme municipal de Sant Antoni de Portmany.

Els terrenys i les persones afectades s'enumeren en l'annex d'aquest Acord.

Segon. D'acord amb el que estableix l'article 56.1 del Reglament de la Llei d'expropiació forçosa, motivar aquest procediment en els fets que l'ampliació de la calçada i la nova pavimentació asfàltica garanteixen la seguretat del trànsit, eviten nombrosos accidents i alhora permeten soterrar les xarxes elèctriques.

Tercer. Fer constar que durant el període d'informació pública al qual es va sotmetre el projecte d'obres relatiu a la declaració de la urgència es va presentar una al·legació, resolta pel Ple de la corporació municipal de Sant Antoni de Portmany en la sessió del 16 de juliol de 2004, i que no afectava la declaració d'urgent ocupació.